

Concept notulen

Jaar
Vergaderdatum
Publicatiedatum

OPENBARE VERGADERING PROVINCIALE STATEN VAN UTRECHT 2022

29 juni 2022

18 juli 2022

Inhoudsopgave

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht	3
Opening	4
Vaststellen gewijzigde agenda	4
Onderzoek geloofsbrieven Gert Mulder (PvdA)	5
Beëdiging kandidaat-statenlid Gert Mulder (PvdA), en kandidaat-commissieleden Bert Veenstra (PvdA) en Jenny Schutte (GroenLinks)	6
Statenvoorstel Besluit benoeming Lid Werkgeverscommissie en plaatsvervangend lid Commissie onderzoek van de Geloofsbrieven (PS2022PS15)	7
Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding presentatie infosessie Grex HvH & VBS (Grondexploitatie Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg) (PS2022RGW51)	7
Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding inzake informatie verstrekt tijdens infosessie stand van zaken ov-concessies XE "PS2022MM38 Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding inzake informatie verstrekt tijdens infosessie stand van zaken ov-concessi	7
Statenvoorstel Wijziging gemeenschappelijke regeling Plassenschap e.o. (PS2022BEM38)	7
Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21	7
Initiatiefvoorstel Provinciaal onderzoek investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie (PS2022MM32)	57
Statenvoorstel Netwerkperspectief Provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)	68
Statenvoorstel Jaarstukken 2021 (PS2022PS13)	103
Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14)	118
Sluiting	202

CONCEPT

1

Jaar 2022
Vergaderdatum 29 juni
2022

Provinciale Staten van Utrecht
Concept notulen

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht

Toezeggingen	204
Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21	204
Initiatiefvoorstel Provinciaal onderzoek investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie (PS2022MM32)	204
Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)	204
Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14)	204
Index	206

CONCEPT

2

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht

Aanwezig: de heer S.A. Berlijn, Utrecht (JA21), mevrouw G. Bikker, Vijfheerenlanden (CDA), mevrouw T. De Boer, Utrecht (GroenLinks), mevrouw W. De Boer-Leijnsma, Eemnes (PvdA), de heer J. Breur, Veenendaal (SP), mevrouw E.J. Broere-Kaal, Soest (PVV), mevrouw F. Demir, Amersfoort (DENK), de heer R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin (PVV), de heer ing. B.C. van den Dikkenberg, Elst (SGP), de heer drs. E.H.R. Dinklo, Driebergen (JA21), de heer M.J. de Droog Msc RA, Utrecht (D66), de heer M.E.J. Eggermont, Utrecht (Socialisten Utrecht), mevrouw M. van Elteren, Woudenberg (GroenLinks), de heer Fiscalini, Maarssen (JA21), mevrouw J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht (VVD), mevrouw mr. N.M. Groen MA, Doorn (GroenLinks), mevrouw N. de Haan-Mourik, Amersfoort (ChristenUnie), de heer J.A. de Harder, Bunschoten-Spakenburg (ChristenUnie), mevrouw W.M.M. Hoek, Vreeland (50PLUS), de heer drs. B.C. de Jager, Loenen (VVD), de heer V.C. Janssen, Amersfoort (VVD), mevrouw M. de Jong, Utrecht (GroenLinks), de heer drs. A.H.L. Kocken, Utrecht (VVD), mevrouw T. Koelewijn-Koelewijn RDM, Bunschoten (CDA), de heer A.J. Koerts, Veenendaal (ChristenUnie), mevrouw M. Lejeune-Koster, Linschoten (PvdA), mevrouw De Man, Zeist (VVD), de heer G. Mulder, Utrecht (PvdA), de heer ing. D.A. Oude Wesselink, Utrecht (GroenLinks), de heer P.D. Overkleef, Amersfoort (D66), mevrouw H.J. Rikkoert Msc, Utrecht (ChristenUnie), de heer A.G. van Schie, Utrecht (VVD), de heer W. van der Steeg, De Meern (Partij voor de Dieren), mevrouw mr. S.F. van Ulzen, Zeist (VVD), mevrouw L.E. Veen, Utrecht (D66), mevrouw L.M. Welschen-van der Hoek, Zeist (CDA), de heer C. Westerlaken, Lopik (CDA), de heer W.J.A. Weyers, Zeist (JA21), mevrouw ir. M. de Widt MPM, Utrecht (D66), de heer J.C. van Wijk, Zeist (JA21).

Afwezig: de heer J.J. Bart, Utrecht (GroenLinks), de heer mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn (VVD), de heer drs. E.A. Kamp, Doorn (D66), de heer dr. A.R.S. Karataş, Utrecht (GroenLinks), mevrouw H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg (Partij voor de Dieren), mevrouw N.A. Krijgsman, Utrecht (PvdA), mevrouw M. Stegenga, Veenendaal (CDA), mevrouw T.M.S. Vrielink, Amersfoort (GroenLinks),

Aanwezig: gedeputeerden de heer ir. H.P. van Essen, Utrecht (Ruimtelijke Ontwikkeling, Omgevingsvisie, Energietransitie en Klimaat), mevrouw drs. W.R.C. Sterk, Utrecht (Natuur, Landbouw, Bodem & Water, Sport en Bestuur), de heer ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort (Binnenstedelijke Ontwikkeling, Wonen, Cultuur en Gezonde leefomgeving), de heer A.J. Schaddelee, Houten (Mobiliteit, Recreatie en Toerisme, Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving, Communicatie en Participatie), de heer R.C.L. Strijk, Utrecht (Financiën, Organisatie, Economie en Europa).

Afwezig:

Statenbrede voorbereidende vergadering op woensdag 29 juni 2022

Statenvoorzitter: de heer mr. J.H. Oosters, Commissaris van de Koning

Plaatsvervangend statenvoorzitter: -

Griffier: de heer R. Poort

Verslaglegging: mevrouw A. Smakman (Notuleerservice Nederland)

De **VOORZITTER** heropent de vergadering om 9.32 uur.

**9.
Opening**

De **VOORZITTER**: Dames en heren, van harte welkom. Ik heropen onze vergadering van Provinciale Staten. Ik heet ook iedereen van harte welkom die onze vergadering via de livestream volgt.

Dames en heren, bij mij hebben de volgende leden zich gemeld die niet de beraadslagingen zullen bijwonen. Dat is mevrouw Krijgsman, mevrouw Vrieling, mevrouw Stegenga, de heer Kamp, de heer De Brey, mevrouw Keller en de heer Bart.

De volgende mededeling die ik voor u heb, is dat u kennisgenomen hebt van het feit dat de heer Suna ontslag heeft ingediend als lid van Provinciale Staten, hetgeen al is ingegaan. Zijn opvolger gaan we vandaag beëdiggen. Hij is wethouder geworden in de gemeente Soest, zoals u wellicht weet. In overleg met de heer Suna hebben we afgesproken dat het afscheid van Provinciale Staten van hem op 21 september zal plaatsvinden. Dus dan weet u dat dat niet vandaag is, maar op 21 september.

**10.
Vaststellen gewijzigde agenda**

Dames en heren, ik heb vanmorgen overleg gehad met de fractievoorzitters over de agenda van deze hervatte Statenvergadering. Ik loop daar even heel kort met u doorheen. Wij beginnen zo met het vaststellen van die gewijzigde agenda, nadat ik dat heb toegelicht. Daarna krijgt de voorzitter van de Commissie voor de Geloofsbrieven het woord, mevrouw Hoek, ten aanzien van het onderzoek van de geloofsbrieven van de heer Mulder. Daarna gaan we over tot beëdiging van de heer Mulder. Dat is het volgende agendapunt, en de kandidaat-commissieleden de heer Veenstra en mevrouw Schutte. Dan zal ik kort de vergadering schorsen om de beëdigde leden te kunnen feliciteren. Daarna hervatten wij de vergadering met de hamerstukken. Agendapunt 13, dat is de benoeming van lid Werkgeverscommissie en plaatsvervangend lid voor de Commissie voor de Geloofsbrieven. Agendapunt 14 is het hamerstuk bekrachtiging geheimhouding Hart voor de Heuvelrug. Agendapunt 15 is bekrachtiging geheimhouding infosessie stand van zaken ov-concessies. Agendapunt 16 is de wijziging gemeenschappelijke regeling Plassenschap. Ook een hamerstuk.

Dan is aan de orde agendapunt 17. Dat is het interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door de PVV en JA21. Ik stel u voor om dat verzoek tot interpellatiedebat te honoreren en op dat moment ook in bespreking te geven. Vanmorgen heb ik met de fractievoorzitters afgesproken dat te doen gebruikelijk conform het Reglement van Orde de indiener, dat is in dit geval de heer Dercksen, het woord zal voeren. Dat vervolgens u allen als fracties de gelegenheid krijgt om daarop te reageren en uw inbreng te leveren. Daarna zal mevrouw Sterk namens het college antwoorden. En daarna is er gelegenheid voor een tweede termijn. We hebben wel met elkaar afgesproken dat, als u dat goedvindt, uw inbreng

als het gaat over het Stikstofbeleid in meer brede zin, die voor een deel ook in uw tweede termijn voor de Algemene Beschouwingen zit, bij voorkeur ook bij dit agendapunt al aan de orde te brengen, zodat we het debat integraal rond stikstof bij elkaar houden in dit kader van het interpellatiedebat. Dus ik zou u willen verzoeken om, als dat enigszins kan, dat zo te doen. Dus dan zal ook de gedeputeerde en het college reageren op de daarmee verband houdende moties en amendementen.

Daarna gaan wij door met agendapunt 18, het initiatiefvoorstel Provinciaal onderzoek, investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie en zal mevrouw Van Ulzen plaatsnemen achter de colleegetafel om te antwoorden op uw inbreng, samen met de gedeputeerde. Daarna is aan de orde agendapunt 19, het Netwerkperspectief Provinciale wegen. Dit is een normaal debat. En dan is aan de orde agendapunt 20, de Jaarstukken 2021. Ook een normaal debat. En daarna gaan we beginnen met de tweede termijn Statenvoorstel Kadernota. De tweede termijn, wijs ik u op. We hebben afgesproken dat dat ook vanachter het spreekgestoelte zal plaatsvinden. Indien daar behoefte aan is na de tweede termijn is er ook nog gelegenheid voor een korte derde termijn om even nog wat helderheid met elkaar te krijgen over de ingediende moties en amendementen en de reactie van het college daarop. Na de inbreng in tweede termijn vanuit uw Staten zal het college verzoeken om een schorsing om even de beantwoording goed voor te bereiden.

Dat brengt ons dan uiteindelijk tot het agendapunt sluiting van deze vergadering. We hebben de verwachting met elkaar dat dat rond 21.00 uur vanavond zou kunnen zijn, zodat we in de gelegenheid zijn om om 22.00 uur ons op te stellen voor de digitale Statenvergadering, waar we over alle voorstellen en alle ingediende moties en amendementen van deze Statenvergadering zullen gaan stemmen. Vanzelfsprekend gaan we dat met elkaar bijhouden of we dat schema gaan halen. Er zal nog een dinerpauze tussen zitten en vanzelfsprekend is er ook een lunch. Maar ik heb met fractievoorzitters afgesproken dat we periodiek kijken: zitten we op schema of moeten wij nog aanpassingen plegen? En die aanpassing zou kunnen zijn dat we een debat over de Kadernota niet op tijd kunnen afronden, voordat de digitale stemming begint. Dat betekent dat het restant van dat debat dan volgende week woensdag op een nader met u af te spreken tijdstip zal worden hernomen. Dan zal ook alleen over de Kadernota en de daarbij ingediende moties amendementen worden gestemd volgende week woensdag. Maar goed, er was goede hoop dat we het vanavond allemaal met elkaar kunnen afronden.

Dat allemaal over de agenda. Dus nu aan de orde: kunt u instemmen met de agenda, zoals ik hem zojuist verwoord heb? Dat is het geval. Dank u wel. Gaan we dat zo doen.

Akkoord.

11.

Onderzoek geloofsbrieven Gert Mulder (PvdA)

De **VOORZITTER**: Ik geef graag het woord aan de voorzitter van de Commissie, mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: De Commissie voor Onderzoek van de Geloofsbrieven is bijeen geweest en heeft kennisgenomen van de bescheiden van Gert Mulder. De Commissie is van mening dat de bevindingen overeenkomstig de wettelijke vereisten zijn. Er zijn dus geen beletselen in de toelating van de heer Gert Mulder tot de Provinciale Staten van Utrecht.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Hoek. Dan zijn er geen belemmeringen tot toelating van de heer Mulder tot onze vergadering. Ik dank in de voorzitter de Commissie voor het verrichte werk.

12.

Beëdiging kandidaat-statenlid Gert Mulder (PvdA), en kandidaat-commissieleden Bert Veenstra (PvdA) en Jenny Schutte (GroenLinks)

De **VOORZITTER**: Ik wil de heer Mulder vragen om hier naar voren te komen. Ik verzoek u allemaal te gaan staan.

De **GRIFFIER**: Ik zweer dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.

De heer **MULDER**: Zo waarlijk helpe mij God Almachtig.

De **VOORZITTER**: Dan wil ik nu graag de heer Veenstra en mevrouw Schutte naar voren vragen, die ik zal beëdiggen als nieuwe commissieleden.

De **GRIFFIER**: Ik verklaar dat ik, om tot lid van een commissie benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk onder welke naam of welk voorwendsel ook enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als adviseur van het provinciaal bestuur naar eer en geweten zal vervullen.

Mevrouw **SCHUTTE**: Dat verklaar en beloof ik.

De heer **VEENSTRA**: Dat verklaar en beloof ik.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik schors de vergadering voor de gelegenheid om de nieuwbenoemde leden te feliciteren.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Ik vraag uw aandacht voor een korte mededeling door gedeputeerde Van Muilekom. Ik vergat dat net aan te kondigen. Meneer Van Muilekom, gaat uw gang.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Vorige week in de commissie BEM hebben we gesproken over de visie op het maritiem erfgoed. Ik heb toen een heel mooi boek, vind ik zelf, uitgereikt aan de woordvoerders Cultuur en Erfgoed: voor de boeg. Ik merk dat er meer belangstelling voor is. Dus degenen van de Statenleden die belangstelling hebben: prima. In de hoek daar liggen boeken. Het wordt even bijgehouden. Maak je geen zorgen dat de sector geen boek krijgt. Daar zorgen we zelf voor. Maar er is in ieder geval een boek

beschikbaar voor degenen die willen. En komen we tekort: we zullen zorgen dat er genoeg zijn. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mijnheer Van Muilekom.

13.

[Statenvoorstel Besluit benoeming Lid Werkgeverscommissie en plaatsvervangend lid Commissie onderzoek van de Geloofsbrieven\(PS2022PS15\)](#)

De **VOORZITTER**: Dan gaan wij door met onze agenda en ben ik aangekomen bij agendapunt 13. Dat is het statenvoorstel Besluit benoeming lid Werkgeverscommissie en plaats lid commissie Onderzoek van de Geloofsbrieven. Daar stemt u mee in.

Ik feliciteer mevrouw de Boer en mevrouw Koelewijn. Van harte gefeliciteerd met uw benoeming.

14.

[Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding presentatie infosessie Grex HvH & VBS \(Grondexploitatie Hart van de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg\) \(PS2022RGW51\)](#)

De **VOORZITTER**: Agendapunt 14, statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding, presentatie infosessie Grex Hart voor de Heuvelig en VBW (Grondexploitatie Hart voor de Heuvelrug en Vliegbasis Soesterberg. Daar kunt u mee instemmen. Dank u wel.

15.

[Statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding inzake informatie verstrekt tijdens infosessie stand van zaken ov-concessies \(PS2022MM38\)](#)

De **VOORZITTER**: Agendapunt 15, statenvoorstel Bekrachtiging geheimhouding inzake de informatie verstrekt tijdens de infosessie stand van zaken ov-concessies. Daar kunt u mee instemmen. Dank u wel.

16.

[Statenvoorstel Wijziging gemeenschappelijke regeling Plassenschap e.o. \(PS2022BEM38\)](#)

De **VOORZITTER**: Agendapunt 16, statenvoorstel Wijziging gemeenschappelijke regeling Plassenschap en omstreken. Daar kunt u mee instemmen. Dank u wel.

17.

[Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21](#)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan is aan de orde agendapunt 17. Dat is het aangevraagde interpellatiedebat Stikstofbeleid. Namens de indieners zal de heer Dercksen als eerste het woord voeren. De heer Dercksen heeft een presentatie die, denk ik, gereed staat? Ja? Ja, ik zie een prachtig heidelandschap, meneer Dercksen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Op het moment dat ik mijn tekst aan het voorbereiden was, kwam er een filmpje voorbij van een wanhopige boer die in de Tweede Kamer in gesprek was met Derk Boswijk – hier niet onbekend. Hij was in alle staten en hij vertelde dat in Montfoort een boer zichzelf had opgeknoopt. Letterlijk, zei hij dat. Zelfmoord. Zelfmoord vanwege beleid van politici. En dan nog heel veel politici die niet weten waar ze over staan te kletsen. En ook op dit thema is de overheid weer de vijand geworden van het volk: Groningen, toeslagenschandaal, zeg het maar. De overheid liegt voor rechtbanken. De overheid liegt voor parlementaire enquêtemissies. Wat is er met dit land aan de hand?

Voorzitter, ik probeer mijn bijdragen meestal ook wat luchtig te houden, maar we moeten ons realiseren dat we het hierover hebben. Over leven en dood. Over het vernietigen van een bedrijfstak. Over het vernietigen van families, van generaties, van ons landschap. Van ons. Voorzitter, en een landschap dat al verziekt wordt door windmolens. Windmolens die wel in Natura 2000-gebied mogen worden geplaatst. Ze staan er. Ik zie iemand 'nee' schudden. Ze staan in Natura 2000-gebieden. Om maar even aan te geven welke extremistische agenda hierachter zit. En ze zeggen, het gaat slecht met de natuur. De natuur wordt vernietigd. De natuur gaat achteruit. De natuur is ongezond. De natuur wordt verwaarloosd. Het gaat slecht met de biodiversiteit. Er ligt een stikstofdeken over de natuur. Je kan er zelfs minister mee worden.

Voorzitter, dit is de Leusderheide. En wie ooit iemand heeft ontmoet die zegt "we moeten de Leusderheide eens gaan herstellen", die mag zijn hand opsteken, voorzitter, want waarnaar moeten we die dan herstellen, VVD-fractie, college. Waarnaar? Naar de oerbossen van de middeleeuwen? Dit is niet het gevolg van te weinig stikstof of te veel stikstof; dit is het gevolg van menselijk handelen, van landbouw. Net als de Zouweboezem, waar jullie een werkbezoek hebben gehad. En jullie zeiden: ja, Dercksen was er niet bij. Nee, ik was data aan het verzamelen. Zouweboezem is ontstaan door menselijk handelen. Niet door de natuur of veel of weinig stikstof.

Voorzitter, dan de data. Dan de data. Ja. Voorzitter, dit is de vogelrichtlijn. Cijfers CBS, juni '22. Hoe recent wil je het hebben? En u ziet: de trend is positief. Hoezo? Hoezo gaat het slecht met de vogels, met de vogelrichtlijn, voorzitter. Biodiversiteit. The Living Planet Index. Ik heb het in de commissie al een aantal keren gezegd. Sinds de afgelopen dertig jaar vijf procent toename van de biodiversiteit. Hoe kan dat nou? De natuur was toch verwaarloosd? Die ging tot dood? Er lag een stikstofdeken en ze konden geen ademen. Hoe dan?

Voorzitter, en in oppervlakte is de afgelopen tien jaar de natuur, de aangelegde parken, met 44 vierkante kilometer toegenomen. Dus of de gedeputeerde gaat nu met cijfers komen die ik al tien keer heb gevraagd dat het heel slecht gaat of ze stopt ermee met nepnieuws verspreiden. Dus meer keuzes zijn er niet.

Nou ja, als we alle landbouw *ausradieren* in dit land, dan nog zal in 71 procent van de stikstofgevoelige natuur de KDW, die belachelijke KDW, worden overschreden.

Voorzitter, depositiemetingen. Ik heb het hier al een aantal keren over gehad. Ik heb jullie hier de metingen van de heer Santing van de Wageningen Universiteit gepresenteerd. Het slaat neer binnen vijfhonderd meter van grote stallen. Ik heb u Deens onderzoek laten zien. Het slaat neer binnen tientallen meters van een kleine stal. Zestig koeien in Denemarken. En nu is er de heer professor doctor Lindeboom, die heeft onderzoek gedaan naar pinguïns op een eiland. Een prachtig onderzoek, want je hebt geen andere stikstofemitters in de buurt, alleen pinguïns. Hetzelfde verhaal: vijfhonderd meter slaat het neer, stikstof, ammoniak. Dus, en dat zegt deze professor doctor van D66 ook, dat AERIUS moet de prullenbak in. Dat is niet geschikt. Niet een beetje geschikt. Het is niet

geschikt. Het moet van tafel. De uitslagen van de Staatsloterij zijn ook niet geschikt. Kan je ook niet gebruiken om boeren weg te jagen. Hou daar mee op.

Een jaar geleden heb ik hier in de commissie al vragen gesteld over ammoniak in de duinen. Er is ammoniak gemeten door het RIVM, maar dat paste niet in de modellen. RIVM in paniek. Waar komt dat vandaan? Het komt van zee. Ammoniak uit zee? Nee, Ammoniak van zee, dat kan ook niet. Van de scheepvaart, kan ook niet. Nou ja, weet je wat? We passen de meetresultaten aan. RIVM. En als wij kritiek hebben op wetenschappers, hebben wij het gedaan. Hier is kritiek op geweest van een professor doctor en ze hebben een onderzoek aangetoond, maar intussen worden met deze belachelijke modellen dus boeren van hun land gejaagd.

Voorzitter, het model is ongeschikt. En ja, met een ongeschikt model ga je natuurlijk juridisch nat. Als wij hier vergunningen willen intrekken of uitgeven met een model dat nergens op slaat- ik heb het ook aan de boeren gevraagd die hier zaten: gaan jullie dat juridisch aanvechten? Ja, natuurlijk. Want het model slaat helemaal nergens op.

Voorzitter, dan een laatste thema. In 2011 is hier het Akkoord van Utrecht gesloten tussen de provincie, het agrarisch veld en milieubeweging. Nadrukkelijk is bepaald dat er geen schaduwwerking zal plaatsvinden van de EAS toen, nu NNN, bij de boeren. Ze zullen verder niet lastiggevallen worden met wat er zou gebeuren in die gebieden. Handtekening staat eronder van de provincie van Bart Krol van het CDA. Handtekening van deze provincie. De vraag ligt voor: hoe betrouwbaar is deze overheid? Staat de gedeputeerde achter deze handtekening? Of niet? En mijn idee zou zijn om daarachter te gaan staan. Niet omdat ik het helemaal eens was met het Akkoord van Utrecht, maar omdat je een betrouwbare overheid moet zijn. En sterker nog, omdat het plan wat nu voorligt haaks staat op de wet. Antwoorden, vragen van Pieter Omtzigt. De plannen die nu voorliggen met een grotere emissiereductie staan haaks op de wet die hier voorligt. Dus gaan we ons aan de wet houden of gaan we ons aan een wild plan houden? Waarvan het kabinet zelfs heeft gezegd: we gaan de wet voorlopig niet aanpassen. Staat de gedeputeerde voor haar handtekening?

Voorzitter, dan heb ik een heleboel zaken nog niet benoemd, waaronder de voedselzekerheid. Maar laat ik het hierbij laten. We dienen een motie in die in Limburg is ingediend en aangenomen, onder andere met steun van het CDA en VVD.

Tot zover.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M50 van de leden Dercksen (PVV) en Fiscalini (JA21) inzake Stop het stikstofbeleid.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21.

Overwegende dat:

- De provincie binnen één jaar een plan moet opstellen om stikstof in Utrecht te reduceren;
- Door de huidige maatregelen er een complete kaalslag van de landbouwsector zal plaatsvinden, de voedselvoorziening in gevaar komt;
- Dat de geschiedenis leert dat voedselschaarste leidt tot grote onrust onder de bevolking niet zelden uitmondend in oorlogen;
- Dat voedselketens kwetsbaar zijn en ook Frankrijk voedselproductie prioritair wil maken boven bijvoorbeeld de Green Deal aangezien "Europa het zich niet kan veroorloven om minder voedsel te produceren";

- De doelstellingen die gesteld zijn feitelijk niet haalbaar zijn; In de huidige wet Natuurbescherming de doelstelling irrationeel hoog geformuleerd zijn;
- Het stikstofprobleem een administratief gecreëerd probleem is en het stikstofbeleid gebaseerd is op modellen en berekeningen in plaats van op feiten en depositiemetingen;
- De perspectiefbrief van het kabinet welke was bijgevoegd bij de plannen, geen enkele onderbouwing kende;

Constateerend dat:

- Het stikstofbeleid onze provincie Utrecht onherstelbare sociale en economische schade gaat toebrengen;
- Binnen één jaar een plan opstellen welke de landbouwsector niet raakt onmogelijk is;
- De landbouw direct en indirect significant bijdraagt aan de werkgelegenheid;
- Geen enkele ingreep van de provincie Utrecht mag leiden tot een tekort aan voedsel;
- De wet Natuurbescherming niet specifiek vraagt om stikstofreductie, maar om een gunstige instandhouding van Natura 2000-gebieden.
- Wereldwijd een voedselschaarste dreigt te ontstaan als gevolg van de Russische aanval op Oekraïne;

Dragen GS op om:

- Afstand te nemen van de startnotitie NPLG en het kabinet hiervan op de hoogte te stellen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Inderdaad, u dient een motie in. Deze zit in stateninformatiesysteem en maakt ook onderdeel uit van onze beraadslagingen en vanavond van onze stemming.

Nu is het zo dat andere fracties de gelegenheid krijgen om te reageren. Dus ik ga op fractiegrootte af en begin bij mevrouw Van Elteren van GroenLinks. Mevrouw Van Elteren, ga uw gang.

De heer **FISCALINI**: Voorzitter, wij zijn de mede-indiener van het interpellatiedebat.

De **VOORZITTER**: Ik had begrepen, doorgekregen, dat de heer Dercksen namens u beiden de had gesproken. [...] Nou, dan gaan we eerst de heer Fiscalini het woord geven.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Dank u wel, voorzitter. Wij hebben het al eens gehad over de modelonzekerheid van AERIUS. Dat Nederland een landschap is van voornamelijk natuurtuintjes en dat de enige natuur die Nederland rijk is, de Noordzee is. Die wordt volgedumpt met windturbines. Dat als alle veehouders uit Nederland zouden verdwijnen, het ons niet zou gaan lukken om de doelen te halen. Of dat de modellen niet kloppen. Of dat Vlieland, autovrij, geen boer te bekennen, toch een groot stikstofprobleem heeft. De Nederlandse natuur is niet natuurlijk, maar door de mens gemaakt. Dat vraagt om onderhoud. Nu kijken we naar de ligging van natuurgebieden en van stikstof uitstotende

menselijke activiteiten. En dan moeten die laatste zich aanpassen voor iets wat we met alle geweld in deze natuurgebieden willen hebben. Voorzitter, voor onze fractie staat voorop dat er duidelijkheid en perspectief moet komen voor de boeren, zodat zij weten waar ze aan toe zijn de komende jaren.

Als donderslag bij heldere hemel, als het tweede lelijke, grijze konijntje uit de hoge hoed, waren daar ineens NNN-gebieden. Ook hier moet een flinke stikstofreductie plaatsvinden. Hoe kijkt de gedeputeerde hier tegenaan? Hoe kijkt de gedeputeerde er tegenaan dat er met mooi weer met tientallen pleziervaartbootjes, veelal met een dieselmotortje, door een NNN-gebied of naast een Natura 2000-gebied wordt gevaren? Hoe valt dit te rijmen met een boer die enkele kilometers verderop te horen krijgt dat hij zijn stikstofuitstoot moet reduceren? Of mag je straks alleen nog maar suppend, roeiend of met een elektrische motor het water op om zo de natuur te beschermen? Daarnaast is er het Akkoord van Utrecht. Mijn collega van de PVV had het er al even over. Hoe kijkt de gedeputeerde nu naar het Akkoord van Utrecht? Wat is de handtekening waard van een betrouwbare partner? En weet de gedeputeerde hoe de Utrechtse boeren aankijken tegen deze ontwikkelingen? Zijn zij nog bereid om samen met de provincie te werken aan een gebiedsgerichte aanpak?

Op 1 juli 2023 moet het provinciale gebiedsprogramma gereed zijn. Gaat dit lukken met in het achterhoofd wetende dat er binnenkort nog een kamerbrief wordt verzonden over haalbare vergunningsverleningen, de opgaven van het landelijk gebied breder zijn dan alleen stikstof? Het is uiterst onzeker of derogatie wordt toegestaan. Als dat niet het geval is, zal dat heel grote gevolgen kunnen hebben voor de melkveehouderij. Daar komt bij dat de provincie Utrecht zelf ook nog vele vragen heeft. Daarnaast mochten boeren gaan procederen, iets wat wij ons wellicht kunnen voorstellen dat ze zouden gaan doen. Wie is er dan aansprakelijk? Naast de vele vragen van de provincie zou JA21 graag zien dat de gedeputeerde een aantal vragen zou toevoegen. Namelijk, in welke natuurgebieden zijn er daadwerkelijk fysieke stikstofdepositiemetingen gedaan met herkomsttypering in de provincie Utrecht? En wat waren de resultaten hiervan? In welke natuurgebieden uit de provincie Utrecht zijn bodemonsters genomen en geanalyseerd op verzurende en vermestende stoffen? En wat waren hiervan de resultaten?

Voorzitter, met zoveel onzekerheden en vragen zou wat JA21 ook de provincie Utrecht, net zoals Zeeland en Friesland, een pas op de plaats moeten maken door op dit moment 'nee' te zeggen totdat er meer duidelijkheid en antwoorden zijn om dan een weloverwogen beslissing te nemen.

Voorzitter ik rond af. In de afgelopen decennia is het aantal koeien, varkens, schapen en kippen nagenoeg gelijk gebleven. Fauna en zoet-zoutwater is met meer dan vijf procent toegenomen en de stikstofuitstoot is meer dan gehalveerd in de afgelopen dertig jaar. Zelfs de koning liet zich ontvallen dat hij overal in de wereld maar op pad wordt gestuurd om de Nederlandse agrarische sector te prijzen, terwijl in ons eigen land het respect ontbrak. Ik zou dan ook willen afsluiten met een pluim voor de boeren. Zij zijn al jaren goed bezig en wat ons betreft mag dat vaker worden gezegd. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M51 van de leden Fiscalini (JA21) en Dercksen (PVV) inzake "Zorgvuldig stikstofbeleid".

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21.

Roept het college van Gedeputeerde Staten op:

Bij het kabinet te bepleiten het stikstofbeleid aan te passen, waarbij

- Uitgegaan wordt van metingen en feiten in plaats van modellen en berekeningen;
- De feitelijke staat van de natuur wordt beoordeeld en ook wordt onderzocht welke (naast stikstof) andere bepalende en te beïnvloeden factoren er zijn;
- Wordt nagegaan welk natuurbeheer nodig is voor de instandhouding van de aangewezen soorten en in hoeverre daaraan wordt/werd voldaan;
- Wordt vastgesteld waar sprake is van feitelijk onhaalbare natuurdoelen, waarna, ondersteund door onderzoek en metingen, ingezet wordt op aanpassing;
- Technologie en innovatie de basis vormen voor oplossingen waarbij juridische houdbaarheid een voorwaarde is;
- Perspectief wordt geboden aan boeren, mede vanuit het willen zijn van een betrouwbare overheid, ook voor zogenaamde PAS-melders;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Elteren.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: GroenLinks ziet de noodzaak om zo snel mogelijk de uitstoot van stikstof drastisch te verminderen. We vinden de plannen, zoals gepresenteerd door het kabinet, ingrijpend, pijnlijk, maar ook noodzakelijk. Noodzakelijk om de natuur te herstellen, de biodiversiteit te vergroten en de bodem- en waterkwaliteit te verbeteren. Het is duidelijk geworden-

Ik wacht even.

De **VOORZITTER**: Dat mag, hoor, maar daar gaat ook kostbare tijd mee verloren. Maar de heer Dercksen heeft een interruptie. Die wil hij nu gelijk plegen? Ja. Gaat uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Kostbare tijd van wie? Ja, alles wat ik net gezegd heb, is waarschijnlijk in een zwart gat beland bij de GroenLinkse fractie. Heeft u mijn data gezien? Erkent u die? Wat wilt u doen met de Leusderheide? Wilt u daarop ingaan?

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Ik heb uw data gezien en ik moet zeggen, als ik heel eerlijk ben, dat wij ook hele andere data gezien hebben en dat de data die u presenteert eigenlijk een soort selectief winkelen is uit alle onderzoeken die er zijn. Daar staan we dus niet achter. En terwijl u data aan het verzamelen was, hebben wij ook met boswachters gesproken en zijn wij ook in natuurgebieden gaan kijken. Dan zie je gewoon dat het niet goed gaat en dat inderdaad het nieuwe groen wat soms gepresenteerd wordt door onder andere de PVV – het is zo simpel: er wordt één plantje vervangen door een ander plantje – dat komt neer op monocultuur. Wij willen niet twintig plantensoorten verliezen en vervolgens plaats maken voor alleen maar bramen.

De heer **DERCKSEN**: Kijk, een mantra is dat er allemaal bramen komen en brandnetels. Ik heb ook begrepen dat sommige mensen – iemand van de Partij voor de Dieren zei dat overigens – dat brandnetels ook geen natuur zijn. Maar dat is de natuur, zou ik tegen de GroenLinks-fractie willen zeggen. Maar wat ik niet accepteer, is dat u tegen mij zegt dat ik selectieve data presenteert. Sterker nog, Paul Jansen, hoofdredacteur van De Telegraaf, heeft aan D66 gevraagd: waar baseren jullie je nou op als jullie het hebben over slechte natuur en over biodiversiteit? En waar komen ze dan mee? Met cijfers vanaf 1700. Wilt u terug naar de natuur van 1700 toen

er twee miljoen mensen in Nederland waren; en zijn er nu zeventien miljoen mensen. Hoe wilt u dat doen? Even los van dat het natuurlijk volstrekt idioot is.

Ik wil absoluut niet terug naar 1700. Ik wil wel dat de plantensoorten die wij op dit moment in Nederland hebben niet verder achteruitgaan en niet inderdaad allemaal plaatsmaken voor inderdaad brandnetels en bramen. Dus wat dat betreft wil ik die biodiversiteit graag behouden. En dat niet alleen, dat is ook onze plicht om dat te doen om onze natuur te beschermen.

Het is duidelijk geworden dat er een flinke opgave ligt voor de provincie, met grote gevolgen voor het landelijk gebied. Dat is ingrijpend voor de boeren die nu ook in onzekerheid zitten over wat dit gaat betekenen voor hun bedrijf. Maar het is wel een opgave die nodig is voor het herstel van de natuur, om te voorkomen dat we van crisis naar crisis gaan en om andere ontwikkelingen ook weer mogelijk te maken. We hebben de stikstofproblemen al te lang vooruitgeschoven en nog steeds zien we eigenlijk dat mensen geneigd zijn om weer in een oude reflex te schieten. Niet het probleem oplossen, maar uitstellen. Geitenpaadjes bedenken die achteraf toch niet blijken te werken en door de Raad van State onderuit worden gehaald, zoals de technologische innovaties waar ik al eerder over gesproken heb, waarvoor, om een lening te krijgen, een boer het advies krijgt om zijn bedrijf te vergroten en meer vee te gaan houden. En voor die investering goed en wel is terugbetaald, blijkt al dat die innovaties niet of onvoldoende werken. Dus de hoop dat technologische innovatie een oplossing biedt, bleek de afgelopen jaren tevergeefs. De alternatieve oplossingen raken op en de geitenpaadjes worden keer op keer afgesloten. Dus ja, stevig en duidelijk beleid is wat GroenLinks betreft hard nodig en onontkoombaar. Dat gezegd hebbende, bij stevig en duidelijk beleid horen wat ons betreft ook krachtige instrumenten en duidelijkheid en perspectief voor de boeren. We hebben tijdens de commissievergadering al aan de gedeputeerde gevraagd of zij in de gesprekken met de minister en in IPO aandacht wil vragen voor de noodzaak van een langetermijnperspectief voor de boeren, aandacht voor de koplopers die nu al natuurinclusief, ecologisch of biologisch werken en een duidelijke visie op de toekomst van de Nederlandse landbouw. Want wat ons betreft ontbreekt die op dit moment.

De heer **FISCALINI**: Ik zou graag willen weten wat GroenLinks bedoelt met 'het perspectief voor de boeren'. Dank u wel.

'Perspectief voor de boeren' is dat zij duidelijkheid hebben over waar we naartoe willen gaan met de landbouw in Nederland. En dat betekent dus dat we duidelijke plannen gaan scheppen. We hebben de afgelopen tijd te vaak gezien dat er op de korte termijn gedacht wordt over de toekomst van de boeren en dat we denken over vijf jaar misschien in de toekomst. En wat boeren volgens mij nodig hebben- Want dat zijn bedrijven; die gaan niet over vijf jaar. Dat zijn bedrijven die over generaties gaan. Dus wat zij nodig hebben is duidelijkheid voor de komende tien, twintig, misschien wel dertig jaar. Dat is volgens mij een duidelijk perspectief en ook duidelijk een beeld kunnen scheppen onder welke voorwaarden zij hun bedrijf kunnen voortzetten. Want dat er daarin dingen moeten veranderen, dat is duidelijk.

De heer **FISCALINI**: Bedoelt u dan ook met 'perspectief' dat de PAS-melders worden goedgekeurd? Dat er wat minder regels zijn voor de boeren, zodat ze gewoon wat meer kunnen boeren? Een wat beter vooruitzicht hebben. Wilt u dat dan ook samen met de boeren doen? Dat we gesprekken gaan voeren met boeren om te kijken wat zij vinden als perspectief? Want het perspectief voor de een is niet per se het perspectief voor een ander.

Ik denk dat wij altijd in gesprek moeten blijven met de boeren. En inderdaad, wat perspectief is voor de een is niet het perspectief voor de ander. Ik denk dat we daar heel eerlijk in moeten zijn dat de manier waarop sommige boeren op dit moment werken niet

houdbaar is en geen toekomst heeft. En dan heb ik het bijvoorbeeld over de boeren die heel intensief werken, die enorme hoeveelheden vee hebben en bijvoorbeeld inderdaad ook werken met landbouwgif zoals glyphosaat bijvoorbeeld. Daar merk je gewoon dat dat eigenlijk veel meer vraagt van de aarde dan dat het op dit moment aankan. Dus als we het hebben over dat soort perspectieven, ik denk dat we daar heel eerlijk over moeten zijn. Maar ik denk dat waar een deur sluit, dat er ook andere deuren weer openen. Dat we zoveel mogelijk onze boeren moeten ondersteunen in de plannen die er zijn, hoe we ze erin kunnen helpen en een transitie die we dan met zijn allen aan moeten gaan.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik heb eigenlijk twee vragen. De eerste vraag is doorgaand op dit perspectief-verhaal. Wat is dan uw perspectief wat u de boeren biedt? En ook in het financiële verhaal, wat biedt u? We hebben later vandaag de kadernota nog op de agenda staan. We bespreken hierbij de toekomst. Dus wat is uw bod voor de boeren? En de tweede vraag is: wat denkt u dat het effect is? Want ik hoor u de opgave omarmen. En wat denkt u dat het effect is op alle opgaven die wij in het landelijk gebied hebben, waarin onder andere de boeren op basis van vrijwilligheid de afgelopen jaren vaak en veel hebben meegewerkt, waarin we veel hebben bereikt? Wat denkt u dat het effect is van die opgave zomaar te omarmen? Bijvoorbeeld het NNN, als voorbeeldje waar alles op vrijwilligheid gebaseerd is geweest en dat er nu gewoon een dictaat van bovenaf opgelegd wordt.

Als ik nu zou kunnen schetsen wat er precies gaat gebeuren op basis van de percentages die wij op een kaartje hebben gezien met zijn allen, waarvan we ook nog eens weten dat dat kaartje een startpunt is: nee, dat kan ik niet. Ik denk wel dat we de komende tijd heel serieus moeten gaan kijken wat nu inderdaad onze opgave is en hoe wij dat plaatsen naast de processen die wij al gestart zijn? En dan kunnen we volgens mij een rekensom gaan maken van, wat komt er nog bovenop. Het NNN hoort er wat mij betreft ook bij. Op het moment dat wij zeggen 'die 95 procent is te veel' – dat durf ik op dit moment niet te zeggen, want ik heb inderdaad nog geen duidelijk beeld van het effect van die 95 procent –, dan zal dat ook betekenen dat er een andere gebieden meer moet gebeuren. En dat is eigenlijk ook waarom ik heel voorzichtig ben als het gaat om het NNN. Laten we eerst maar eens even gaan berekenen wat het effect nou precies is. En op het moment dat wij de keuze maken om dan inderdaad bijvoorbeeld minder te gaan doen, dat we dan ook goed weten welke gebieden of op wat voor manier er ergens anders meer gedaan moet worden.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, ik hoor dus wel de omarming van de opgave om te gaan reduceren, maar nog geen toekomstbeeld, omdat we dat nu nog niet kunnen vertellen. Nou, dat vind ik opmerkelijk. En over de NNN, dat gaat over het principe. Dat gaat niet over percentages, maar dat gaat over het principe dat die gebieden nu een status hebben gekregen, die beloofd is, waar afgesproken is dat dat niet zou gebeuren. En daar gaat nu toch die werking vanuit. Dat is een principe-afslag die nu om gaat. Ik ben heel benieuwd hoe u dan waardeert wat voor effecten dat gaat hebben in onze samenwerking en de doelen in het landelijk gebied. Gaan wij nu in het vervolg vaker dat soort dictaten doen? Oftewel, staan de vrijwillige afspraken onder druk? Hoe waardeert u die wissel die nu omgaat met de status van het NNN?

Ten eerste is het door de minister ook al- Is er door de gedeputeerde- Dat was een heel snelle promotie, geloof ik. Is het door de gedeputeerde al aangegeven in vragen aan de minister ook van, wat betekent dit nou precies die opgave in het NNN, waar komt dat vandaan? Het lijkt ons eigenlijk passend om eerst die beantwoording af te wachten, te kijken wat daarop komt, hoe de gesprekken daarover ook gaan, voordat we verder kijken wat we daarmee precies gaan doen. Want op het moment dat wij weten welke ruimte daar zit, maar

ook als we ruimte pakken om dingen in het NNN niet te gaan doen, dat we dat elders dan misschien meer moeten oppakken. Dan kunnen we een weloverwogen keuze maken. Dus het lijkt mij persoonlijk om het eerste af te wachten.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, dat is een VVD-truc. Namelijk, we hebben het gevraagd en we wachten wel wat het antwoord is. Wat vindt de GroenLinks-fractie? Wat vindt de groen GroenLinks-fractie ervan dat die NNN-gebieden nu opeens in het beleid zitten? En de tweede vraag – als ik die gelijk mag stellen – we hebben het over perspectief van de boeren: bent u het met me eens dat dat er niet is? En bent u het dan ook met me eens dat we deze brief van het kabinet niet in behandeling kunnen nemen en we hem moeten terugsturen op zijn minst totdat de heer Staghouwer zijn huiswerk heeft gedaan?

Laat ik met het laatste beginnen. Ik vind zeker dat de heer Staghouwer zijn huiswerk moet doen. Ik vind het namelijk, als ik heel eerlijk ben, beschamend dat er een brief van vijftig pagina's verzonden is met geen enkel perspectief voor de boeren erin. Mijn collega's in de Tweede Kamer hebben daar ook een motie over ingediend en hebben inderdaad tegen de heer Staghouwer gezegd: het is tijd om uw huiswerk te gaan doen. Als het goed is, komt er in september een volledig overzicht met wat er uiteindelijk concreet gedaan moet worden en wat er nou allemaal precies op stapel ligt. Dus dat wordt nog wel duidelijk. Ik ben het ermee eens dat het er inderdaad eigenlijk al had moeten liggen, want er zijn gewoon heel veel boeren in de provincie die nu alleen maar op het kaartje hebben gezien een 47 procent voor hun gebied en nog niet weten wat het betekent. En wat dat betreft zou ik daar zo snel mogelijk duidelijkheid in willen scheppen.

De eerste vraag, sorry, zou u me nog even willen helpen herinneren?

De heer **DERCKSEN**: Ik ben op zich wel blij met deze reactie op mijn tweede vraag. De eerste vraag was, u stelt vragen via het college eigenlijk aan het kabinet over die NNN-status. Wat vindt de GroenLinks-fractie daarvan?

Ook wij waren verrast door die NNN-status en het percentage van 95 procent. Dat gezegd hebbende, we hebben al heel lang geroepen: kijk voor de stikstofopgave niet alleen naar Natura 2000-gebieden; kijk ook naar de NNN-gebieden, want daar gaat het ook niet goed. Dus aan de ene kant zijn we heel blij dat de NNN-gebieden worden meegenomen. Aan de andere kant hebben we nog heel veel vragen over wat die 95 procent nou precies betekent voor onze provincie.

De heer **DE HARDER**: Dat gaat over die NNN-gebieden, want er zit nu dan een reductiedoel van 95 procent op. Maar heeft u dan helder op basis waarvan die 95 procent nodig is? Is dat nodig voor de natuur in de NNN? Of zou dat minder kunnen? Waarom is dat 95 procent?

Nee, en volgens mij is dat precies waar de vragen ook over gaan die gesteld zijn aan de minister. Dus ik hoop daar ook zo snel mogelijk antwoord op te krijgen. En als die 95 procent niet nodig blijkt te zijn of dat we ook met minder af kunnen doen, maar dat het misschien op andere plekken wel gecompenseerd moet worden, dan zou dat wat ons betreft ook een optie zijn. Maar voor nu is daar gewoon te weinig duidelijkheid over. We willen graag zien wat een mindere inzet daar betekent voor de rest van de provincie.

Als we het dan toch even over het perspectief voor de boeren gaan hebben. We hebben inderdaad- Ik sloot af met dat we een aantal vragen hebben gesteld aan de gedeputeerde over de toekomst van de Nederlandse landbouw. En we komen daarnaast zelf ook met een aantal moties. Allereerste motie 'Help de boeren, help de transitie', die wij indienen met D66 en PvdA. Naast de stikstofreductie die nodig is in de landbouwsector moet ook de bouwsector zijn uitstoot reduceren om binnen de wettelijke grenzen te kunnen voldoen aan de grote woningbouwopgave in de provincie Utrecht. En het verbouwen van biobased gewassen kan bijdragen aan een goed verdienmodel voor de boer. En dus vragen

we om, aansluitend op het landelijke onderzoek wat hierover al loopt, ook op provinciaal niveau te kijken of en waar er kansen zijn voor de teelt van biobased gewassen in onze provincie. Indien hier kansrijke gebieden uit voortkomen, dan kunnen we met die mogelijkheden aan de slag gaan met het verbouwen van gewassen geschikt voor biobased bouwen. Dat kunnen we dus ook meenemen in de gesprekken die we aangaan in de gebiedsgerichte aanpak.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M52 van de leden Van Elteren (GroenLinks), De Widt (D66) en Krijgsman (PvdA) inzake Help boeren, Help de transities.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van Statenvoorstel Programmabegroting 2022 (PS2022PS12).

Constateerend dat:

- De provincie Utrecht voor de opgave staat de stikstofuitstoot in de provincie gemiddeld met 46% te doen dalen om te voldoen aan de wettelijke kaders en kwetsbare natuurgebieden te beschermen;
- De landbouw ondanks een al stevige reductie in stikstofuitstoot over de afgelopen decennia, nog steeds voor ca. 50% van de stikstofuitstoot in Nederland verantwoordelijk is;
- Ook de bouwsector zijn stikstofreductie zal moeten reduceren, om binnen de wettelijke grenzen te kunnen voldoen aan de grote woningbouwopgave in de provincie.

Overwegende dat:

- Het bieden van een goed alternatief verdienmodel voor boeren cruciaal is voor het slagen van de verschillende transities waar de provincie voor staat;
- Het verbouwen van biobased gewassen (of multipurpose, inclusief voedsel) en het vervolgens daarmee bouwen, bijdraagt aan de grote opgaves in deze provincie op het gebied van klimaat, circulariteit, stikstof en woningbouw;
- Het omschakelen naar deze gewassen leidt tot een grote reductie in stikstofuitstoot, verbetering in bodemkwaliteit en een vermindering van CO₂-intensieve materialen in de bouw;
- Bij biobased gewassen valt te denken aan onder meer hennep, sorghum, vlas en lisdodde;
- Er op dit moment in opdracht van het ministerie van BZK, LNV en enkele provincies een studie wordt uitgevoerd naar verschillende gewassen gekoppeld aan verschillende type bodems;
- Er ook in Gelderland, Noord-Brabant en Zuid-Holland al onderzoek is gedaan naar het stimuleren van de transitie naar deze gewassen als bijdrage aan een integrale oplossing voor verschillende maatschappelijke opgaven;
- Deze transitie gestimuleerd kan worden door boeren te ondersteunen met een garantieprijs / contract for difference model, zoals ook gebruikt bij de opwek voor duurzame energie, eventueel gekoppeld aan financiering uit het GLB, GGM, et cetera, zodat boeren een langere periode perspectief hebben;
- Deze aanpak, met een goed verdienmodel voor boeren, ook kan leiden tot lagere publieke kosten uit bijvoorbeeld het stikstoffonds.

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

- In aansluiting op de hiervoor genoemde onderzoeken te inventariseren of en in welke gebieden in de provincie Utrecht deze aanpak kansrijk is;
- Indien hier kansrijke gebieden uit voort komen, bij de provinciale begroting voor 2023 een plan van aanpak inclusief begroting voor deze aanpak te presenteren aan Provinciale Staten.
- De mogelijkheden voor de transitie naar het verbouwen van gewassen voor biobased bouwen uit te werken als onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak en met boeren in gesprek te gaan over de mogelijkheden van het verbouwen van gewassen voor biobased bouwen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: En daarnaast dienen we de motie Perspectief voor koplopers van D66 mede in, waarin we vragen om de koplopers in de kringlooplandbouw, zoals de biologische en natuurinclusieve kringloopboeren te ondersteunen om hun bedrijf voort te kunnen zetten binnen de gebiedsgerichte aanpak.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Gilse.

Mevrouw **VAN GILSE**: Allereerst leven wij heel erg mee met iedereen die momenteel in onzekerheid leeft door deze grote opgave en die het lastig vindt om een toekomstperspectief te blijven zien. Ook staat onze leefbaarheid in onze provincie onder druk om zo fijn te blijven wonen, werken, bewegen en recreëren. En deze opdracht kunnen we alleen maar met elkaar oppakken. Iedereen moet terug aan tafel. Bij uitstek hebben bijvoorbeeld ook onze agrariërs zoveel kennis en de afgelopen jaren in onze provincie laten zien in hoeverre zij inzetten op innovatie en natuur, waardoor onze provincie nu een echte koploper is.

De heer **DERCKSEN**: Kunt u misschien wat nader uitleggen wat de boeren hebben aan uw medeleven?

Ik kom er nu op dat ik wilde zeggen dat wij, omdat we dus vinden dat de boeren het zo goed hebben gedaan nu al in Utrecht, door zo in te zetten op de natuur en op innovaties, wij de motie van het CDA steunen om het Utrechtse stikstofbeleid ook voort te zetten.

De heer **DERCKSEN**: Ja, dat is natuurlijk ook een vraag die ik aan de heer Westerlaken straks zal stellen. Maar wat betekent die motie dan? Betekent dat dat die brief van het kabinet van tafel gaat? Of betekent die dat niet? En dan hebben de boeren niet zo heel veel aan uw medeleven, want dan staat er nog steeds in de regels vanuit Den Haag dat ze in groten getale weg moeten. Dus kunt u die motie uitleggen? En wat hebben ze aan uw medeleven?

Op die manier kunnen wij perspectief bieden, omdat er dus al jarenlang hard gewerkt wordt aan een gedegen oplossing die zowel toekomstperspectief biedt, als goed is voor de natuur en daarop voort kunnen borduren en ook gewoon de doelen behalen en wel een goede voortzetting voor de agrariërs. En ze daarin ook kunnen meenemen en aan tafel blijven houden.

De heer **DERCKSEN**: Dit is heel belangrijk. Ook wat die motie van het CDA straks betreft. U heeft het weer over die doelen. U houdt die doelen die het kabinet nu heeft geformuleerd – die overigens in strijd zijn met de wet – in stand?

We gaan als provincie wat ons betreft werken aan natuurherstel en daarbij inzetten op innovaties om stikstof te reduceren.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, ik wil antwoord op mijn vraag: gaan die doelen weg? Want u kunt kletsen over herstel. Ik heb het u net laten zien: we moeten luisteren naar: heide moet hersteld worden, Zouweboezem moet hersteld worden, terwijl de stikstof is gemarginaliseerd intussen. Het is door mensenhanden aangelegde natuur. Dus hou op met dat herstel en het is slecht. Het is helemaal niet slecht; het is goed. De vraag is: gaat u die doelstellingen die het kabinet heeft geformuleerd nu steunen of niet met de motie die de heer Westerlaken gaat indienen?

Ik ben heel erg blij dat u die natuurgebieden aanhaalt, want daar hebben we inderdaad ook zelf mogen kijken bij de Uiterwaarden Lek en de Zouweboezem, dat het daar door beheer in die natuurgebieden, maar ook door de hulp van de agrariërs daaromheen zo goed gaat met die gebieden. En ik denk dat we dat kunnen voortzetten voor alle gebieden in Utrecht.

De heer **FISCALINI**: Ik was ook mee bij het uitje bij de Zouweboezem. We waren daar in een mooi stukje natuurgebied. In 1999 was het nog geen natuurgebied. Toen was het nog boerengrond. En daarna is het overgenomen. Is er natuur op gezet en nu is het natuurgebied. De afgelopen jaren is door landelijke beleid en door de boeren de stikstofdepositie gedaald en de biodiversiteit stijgt. Volgens de boswachter daar in het gebied stijgt de biodiversiteit ook jaarlijks. Hoe het valt dan uit te leggen aan de boer die daar verderop ziet dat hij zijn stikstof moet reduceren als hij dan te horen krijgt dat in het naastgelegen Natura 2000-gebied de biodiversiteit jaarlijks stijgt? Wat is dan het probleem?

Dat is dus ook het feit dat je door die maatregelen in het natuurgebied zelf ook al heel veel kunt creëren. We waren met onze aanpak al op weg naar 97 procent van de doelstellingen.

De heer **FISCALINI**: Ik zou graag willen weten welke depositiemetingen er zijn gedaan en wat er dan precies gedaan is om die natuur dan daar te herstellen. Wat wilt u dan precies gaan doen? Wilt u dan blijven gaan tuinieren op iets? Is dat de oplossing: blijven tuinieren?

Als dat helpt voor de biodiversiteit en voor de biodiversiteit, niet alleen in de natuurgebieden zelf, maar in onze hele provincie: jazeker. En als dat ook helpt om de agrariërs of de natuur een toekomstperspectief te geven: ja. En er komt genoeg geld aan om dat goed te kunnen doen. Dus zeker: daar zet ik op in.

De **VOORZITTER**: Ik kijk even naar de heer Dercksen. Opnieuw een interruptie en mevrouw Van Gilse is denk ik nog niet halverwege haar betoog, vermoed ik. Vermoed ik zo. Is het nu urgent?

De heer **DERCKSEN**: Ja, mijn interrupties zijn er altijd urgent.

De **VOORZITTER**: Dat ik dat in twijfel durf te trekken. Het spijt mij. Nee, maar gaat uw gang, maar ik weet dat mevrouw Van Gilse nog een deel van haar antwoord-

De heer **DERCKSEN**: Mevrouw Van Gilse gaf de oplossing van het hele probleem. Ze zegt, die Natura 2000-gebieden moeten worden onderhouden. Denkt mevrouw Van Gilse dat ze niet moeten worden onderhouden als de boeren van hun land zijn weggejaagd? Dan heeft u van het hele dossier niet zo heel veel begrepen.

Mevrouw **VAN GILSE**: ik snap uw vraag niet.

De heer **DERCKSEN**: Denkt u dat, als dit beleid is uitgevoerd, alle boeren zijn weg en we produceren veel viezer elders in de wereld, die

natuurgebieden niet door mensenhanden moeten worden onderhouden?
Denkt u dan dat er geen bos ontstaat op de Leusderheide of op de Veluwe?
Of waar dan ook.

Dan heeft u het anders gelezen, want ik lees niet 'alle boeren moeten weg'. Ik lees: de provincies krijgen ook maatwerk om te kijken hoe die natuurgebieden zo goed mogelijk te herstellen en zo goed mogelijke een toekomstperspectief voor de agrariërs te bieden.

De heer **DERCKSEN**: Sorry, dat is geen antwoord op mijn vraag. Trouwens, we hoeven geen natuurherstel te doen. Kijk maar hoe prachtig de natuur erbij ligt. Dus hou op met die gekkigheid. Mijn vraag is: denkt u nu dat, als dit beleid is uitgerold, we die Leusderheide, de Veluwe, de Zouweboezem niet meer hoeven te onderhouden? Denkt u dan dat die boswachter kan worden ontslagen, want dan blijft het altijd Zouweboezem, dan blijft het altijd Leusderheide. Want dan heeft u, nogmaals, niet heel erg begrepen waar het over gaat in deze discussie.

Dat is niet het punt. Ik denk dat we door permanent te onderhouden een goede balans kunnen vinden tussen inzetten op de natuur en inzet op innovaties.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik hoor net de VVD de doelen omarmen. KDW-doelen wel te verstaan. Waar is het de VVD dan om te doen? Gaat het om de kwaliteit van de natuur? Staat die centraal? Of is het nu een KDW-doel wat centraal staat? Maar dat is een indicator. En de tweede vraag die ik wil stellen: wat biedt u de agrarische sector dan voor perspectief? Wat is uw verhaal richting de boeren?

Wat centraal staat, is de fijne natuur en de goede leefbaarheid in onze provincie. Dat is wat er centraal staat. En hoe wij dat perspectief bieden, is door nu met ze samen, met alle partijen samen, deze opgave aan te pakken, ze meteen ook weer terug aan tafel te krijgen en te kijken hoe we door middel van dus die innovaties kunnen kijken dat ze ook echt een toekomstperspectief hebben en kunnen blijven bestaan. We gaan daar vol op inzetten. Daar zijn ook de vragen die gedeputeerde aan de minister heeft gesteld mee in lijn.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dat is leuk: leefbaarheid vooropstellen in deze provincie. Maar wat gaat u straks eten als we een hele leefbare provincie hebben? En dat perspectief, wat biedt u nu de boeren voor perspectief na dit proces? Want u biedt nu een perspectief voor dit proces: met zijn allen aan tafel, allemaal samen en we gaan het erover hebben. Maar waar wilt u nou naartoe? Wat is nou de toekomst van het landelijk gebied? Hoe ziet dat eruit?

Ik wil allereerst benadrukken dat het niet aan de ene kant is, we hebben helemaal geen eten en er zijn geen boeren meer of aan de andere kant, we hebben alleen natuur. Wij als VVD vinden juist de balans daarin, in het midden, heel erg belangrijk. En juist door nu in te zetten op die zekerheid, zodat- Want agrariërs durven nu niet te innoveren. Die durven nu niet meer hun stallen aan te pakken door alle onzekerheid. Daar moeten wij als overheid voor staan dat we juridische zekerheid bieden, zodat ze ook daadwerkelijk die investeringen weer durven te doen.

De **VOORZITTER**: U was al twee keer. Ik stel nu echt voor dat mevrouw Van Gilse haar betoeg even voortzet. U krijgt straks nog de gelegenheid om te interrumperen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, ik hoor twee keer 'ze durven niet', maar ze kunnen niet. En dat is de basis die wij dus niet bieden.

De **VOORZITTER**: Ik heb u niet het woord gegeven.

Mevrouw **VAN GILSE**: Precies, daar ben ik het mee eens.

De **VOORZITTER**: Even stop. Zo gaan we niet met elkaar discussiëren. U gaat uw betoog voortzetten en de interruptie van de heer Van den Dikkenberg is afgelopen. Gaat u verder.

Mevrouw **VAN GILSE**: Hartelijk dank. Maar inderdaad, het is belangrijk dat wij als overheid zorgen dat de agrariërs kunnen investeren en kunnen helpen de doelen te behalen. En daar zie ik onze taak.

Daarnaast had D66 een motie ingediend om koplopers te belonen. Ik zou graag aan de gedeputeerde willen vragen of die motie haar ook helpt en op welke manier.

Daarnaast nog een vraag met het oog op de doelenbanken. Is het mogelijk om de ruimte die vrijkomt als eerste in onze doelenbanken- Kunnen we die inzetten voor de legalisatie van de in onzekerheid verkerende PAS-melders? Is dat de mogelijkheid? En hoeveel procent gaat er eerst naar de landelijke stikstofbank en hoeveel procent blijft er voor ons over om uit te geven?

Zoals een aantal keer al gezegd, wij zetten in op maatwerk. Maatwerk in de gebieden zelf, in de natuur, maar dus ook maatwerk op het gebied van de innovaties. Er zijn door maatregelen in de stallen gewoon heel veel winsten te behalen, maar daarvoor is de zekerheid, zoals ik al zei, gewoon heel erg belangrijk en die moeten wij als overheid bieden. Ze hebben nu in deze onzekere tijd ook echt een goed aanspreekpunt nodig. Daarom dien ik de motie van onder andere mevrouw Krijgsman van de PvdA mede in, om agrariërs vaker gebruik te kunnen laten maken van onze plattelandscoaches en om daar echt een goed permanent aanspreekpunt van te kunnen maken.

Hartelijk dank.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik sta hier eigenlijk een beetje onvoorbereid. Ik heb een stukje van de fractievoorzittersvergadering gemist, zoals ik dat noem, om medische verplichtingen. Daarin is kennelijk besloten dat alle stikstofaangelegenheden in het interpellatiedebat aan de orde zouden komen. En dat betekent dat ik hier nu moties ga aankondigen. Voor een deel van u gaat het nog om één motie, maar voor de echt ingewijden is die ene motie inmiddels opgeknipt in drieën. Dat is niets anders dan dezelfde tekst. Die ene motie, wij dachten dat het iets duidelijker en helderder werd als we die in drieën knipten. Dus ik snap de verwarring bij de VVD ook zojuist in de beantwoording van de vragen van degene die interrompeerde.

We gaan een motie indienen over de samenwerking. Dat het draagvlak alleen maar verbeterd wordt als je blijft samenwerken met alle partijen die deelnemen op dit moment in de Utrechtse aanpak, om het zo maar te noemen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M57 van de leden Westerlaken (CDA), De Harder (ChristenUnie) en Van Gilse (VVD) inzake Samen verder werken.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21.

Constaterende dat:

- Provinciale Staten van Utrecht op 23 maart 2020 het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof heeft vastgesteld;

- Op 10 juni 2022 de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is gepubliceerd;
- Het NPLG structurerende, richtinggevende en (regionale) doelen heeft vastgelegd;
- Richtinggevende emissiereductiedoelen worden meegegeven;
- Deze stikstof- en natuurdoelen uiterlijk in juli 2023 uitgewerkt en vastgelegd moeten zijn in een verplicht en onontkoombaar ruimtelijk gebiedsplan;

Overwegende dat:

- Het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof de basis biedt voor gebiedsprocessen waarin alle betrokken partijen meewerken aan het behalen van de instandhoudingsdoelen voor Natura 2000 gebieden;
- De grootste kans op een succesvolle uitkomst van de gebiedsgerichte aanpak bestaat als alle betrokken partijen daarbij aan tafel zitten;

Spreekt uit dat:

- Provinciale Staten van Utrecht groot belang hechten aan de betrokkenheid van alle partijen die betrokken zijn bij de uitvoering van de gebiedsgerichte aanpak stikstof (waaronder in ieder geval vertegenwoordiging van landbouw- en natuurbeheer organisaties) om samen te werken en te komen tot het bereiken van de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000 gebieden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **WESTERLAKEN**: We gaan een motie indienen over de NNN-gebieden. Die is wat duidelijker geworden. Daar was wat onduidelijkheid toen wij de motie aan het schrijven waren en die is heel helder geworden.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M56 van de leden Westerlaken (CDA), De Harder (ChristenUnie) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake NNN-gebieden.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21.

Constaterende dat:

- Provinciale Staten van Utrecht op 23 maart 2020 het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof heeft vastgesteld;
- Op 10 juni 2022 de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is gepubliceerd;
- Het NPLG structurerende, richtinggevende en (regionale) doelen heeft vastgelegd;
- Richtinggevende emissiereductiedoelen worden meegegeven;
- Daarbij voor NNN-gebieden eenzelfde reductiedoel is meegegeven als voor Natura 2000-gebieden (namelijk 95% emissiereductie binnen NNN-gebied);
- Deze stikstof- en natuurdoelen uiterlijk in juli 2023 uitgewerkt en vastgelegd moeten zijn in een verplicht en onontkoombaar ruimtelijk gebiedsplan;

Overwegende dat:

- Uit de startnotitie NPLG niet duidelijk blijkt waarom voor NNN-gebieden eenzelfde reductiedoel is vastgelegd als voor Natura 2000-gebieden;
- Het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof zich richt op het bereiken van de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden;
- Het onverwacht hoge reductiedoel voor NNN-gebieden het draagvlak voor uitvoering in de gebieden van het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof zal ondermijnen;
- De provincie Utrecht in het 'Akkoord van Utrecht' spreekt over "ongewenste externe werking van beschermde natuurmonumenten (natuurbeschermingswetgebieden) buiten Natura 2000...";
- De Minister van Natuur en Stikstof de kaart met reductiedoelen heeft uitgelegd als indicatieve reductiedoelen waarbij nog ruimte is voor maatwerk, ook voor wat betreft de verdeling tussen de gebieden;
- Tijdens de informatiesessie voor de commissie RGW op 22-6-2022 een ambtelijk "Utrechts Scenario" is gepresenteerd waarin bijvoorbeeld is uitgegaan van een reductiedoel van 20% binnen de NNN-gebieden;

Spreekt uit dat:

- Het huidige indicatieve reductiedoel voor NNN-gebieden het draagvlak voor uitvoering van de gebiedsgerichte aanpak onnodig onder druk zet op basis van de huidige informatie;

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

- Zich in de gebiedsgerichte aanpak niet te richten op de emissiereductiedoelstelling van 95% voor NNN-gebieden;
- Voortvarend te blijven doorwerken aan het bereiken van de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden in de lopende gebiedsgerichte aanpak;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **WESTERLAKEN**: En daarna gaan we een motie indienen over de voortzetting van de Utrechtse gebiedsgerichte aanpak.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M58a van de leden Westerlaken (CDA), De Harder (ChristenUnie) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Doorzetten stikstofaanpak provincie Utrecht met draagvlak.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21.

Constaterende dat:

- Provinciale Staten van Utrecht op 23 maart 2020 het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof heeft vastgesteld;
- Op 10 juni 2022 de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is gepubliceerd;
- Het NPLG structurerende, richtinggevende en (regionale) doelen heeft vastgelegd;
- Hierin richtinggevende emissiereductiedoelen worden meegegeven;

- Deze stikstof- en natuurdoelen uiterlijk in juli 2023 uitgewerkt en vastgelegd moeten zijn in een verplicht en onontkoombaar ruimtelijk gebiedsplan;

Overwegende dat:

- De stikstofreductie noodzakelijk is om de vastgestelde natuurdoelen voor de Natura 2000 gebieden te kunnen realiseren of dit te kunnen onderbouwen;
- De provincie Utrecht op koers is om de wettelijke stikstofdoelen voor of op 2030 te halen op basis van autonome ontwikkelingen en de inzet via de gebiedsgerichte aanpak;
- Op dit moment in de gebiedsgerichte aanpak met draagvlak van alle betrokken partijen uitvoering wordt gegeven aan het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof;
- De doelstellingen voor reductie van de stikstofemissie in de provincie onverwacht hoog is;

Spreken uit dat:

- Een vitale en rendabele economie, met perspectief, in het landelijk gebied en een goede staat van de natuur het uitgangspunt zijn en blijven voor de provincie Utrecht;
- De landbouwvisie van de provincie een dragend beleidsdocument is en blijft voor het perspectief van de landbouw in de provincie Utrecht;
- Voor het realiseren van de doelen alle sectoren een verhoudingswijze gelijke bijdrage moeten leveren;

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

- Het door PS vastgestelde Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof uit te voeren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **WESTERLAKEN**: Hier wil ik het bij laten, want het kost me alleen maar spreektijd.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik heb die opgeknipte moties dus nog niet gezien. Maar wat mij betreft is er maar één vraag die ertoe doet: gaat het CDA, net als de provincies Friesland, Limburg – en zo zijn er nog een aantal – die brief van het kabinet gewoon ongelezen terugsturen? Of niet? Zit dat in een van uw moties?

Dat laatste, dat zal niet meer lukken, denk ik, want volgens mij hebt u hem ook gelezen. Dus ongelezen terugsturen, dat lukt niet meer. Maar ik snap wel de strekking van uw opmerking. Het dictum van die laatste motie, want daar gaat het om, is: draagt het college op om het door PS vastgestelde Handelingskader Gebiedsgerichte aanpak stikstof onverkort uit te voeren. Met andere woorden, wij blijven doorgaan op de manier zoals wij het hier hebben aangepakt, omdat wij denken dat we daarmee voldoen aan de Stikstofwet, zoals die al eerder is aangenomen.

De heer **DERCKSEN**: Zeker als u het zo uitlegt, is dat dan misschien niet expliciet, maar impliciet in ieder geval wat ik beoog? Namelijk, dat die brief hier van tafel gaat.

Die brief kunnen wij niet van tafel halen.

De heer **DERCKSEN**: Ja- Laat ik het anders formuleren: dat wij net als andere provincies zeggen- Volgens mij heeft de provincie Friesland

gezegd: we leggen de brief naast ons neer – laat ik het zo formuleren. Is dat dan de strekking van uw motie of is dat het niet?

Voorzitter, ik kan er eigenlijk op antwoorden dat wij nooit welke brief dan ook die door een hogere overheid aan ons is gestuurd naast ons neerleggen. Die zullen wij altijd in onze beraadslagingen en onze uitvoering van zaken meenemen, al was het alleen maar omdat wij de uitvoerder zijn. Ik snap uw behoefte aan verzet tegen bepaalde zaken, burgerlijke ongehoorzaamheid misschien. Maar ik hoor niet bij de categorie die in deze zaken burgerlijk ongehoorzaam wil zijn. Ik wil graag in gesprek met schrijvers van brieven en startnotities en programma's over de uitvoering daarvan. En ondertussen zeg ik, want er is ook een brief geschreven door het college, daar kunt u van vinden dat de toon niet goed is, maar in feite worden daar vragen gesteld die duidelijk moeten maken hoe we verder kunnen met wat de doeleinden zijn die gesteld zijn. En ondertussen zeggen wij: ga gewoon door met wat wij hier in de Staten hebben vastgesteld.

De **VOORZITTER**: Misschien een belangrijk punt. Dus ik sta u nog even toe om daar nog één vraag over te stellen.

De heer **DERCKSEN**: Dit is precies waar het over gaat. Maar betekent dat dan – want dat is voor ons natuurlijk van belang om voor of tegen die motie te stemmen – dat wij doorgaan met het provinciaal beleid, en verder niets. Dat is de vraag die ik aan u heb met deze motie. Doen we dan wat we hier hebben afgesproken met het veld? Of niet?

De heer **WESTERLAKEN**: Voor alle duidelijkheid: we gaan natuurlijk door met wat we hier afgesproken hebben. Dat is ook mijn boodschap altijd geweest in deze staten. Maar wat erachter zit – dat is een hele andere vraag die u niet stelt – vindt u dat we die reductie-Dat was uw presentatie net aan het begin van het interpellatiedebat. En dan constateer ik, als ik dat beluister, dat ik eigenlijk niet zoveel nieuws hoor. U hoort van mij ook niet veel nieuws, denk ik. Maar dat u ontkent dat er een probleem is. Dat u feiten manipuleert om uw redenering te onderbouwen. En ik zeg – en dat staat ook in die motie; en daarom zult u hem waarschijnlijk niet kunnen ondersteunen – dat de stikstofreductie noodzakelijk is om de vastgestelde natuurdoelen voor de Natura 2000-gebieden te kunnen realiseren of dit te kunnen onderbouwen.

De **VOORZITTER**: Ja, u wordt uitgedaagd. Ja, gaat uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Ik heb CBS-cijfers laten zien. Ik heb veel vrienden, maar ze zitten niet bij het CBS. Dat zei GroenLinks net ook. U kunt mij van alles verwijten – echt, dat mag, dat maakt me echt helemaal niks uit – maar niet dat ik cijfers manipuleer. Dat zijn CBS-cijfers over de biodiversiteit. Het zijn CBS-cijfers over de vogelrichtlijn. Die worden zo gerapporteerd naar Brussel. Ja, ik kom niet met cijfers uit het jaar 1700. Dat vind ik niet zo relevant, om over biodiversiteit te praten. Maar de afgelopen dertig jaar gaat het prima, gaat het vooruit. We boeken progressie. Maar kom nou niet bij mij aan dat ik cijfers manipuleer. Ik presenteer CBS-cijfers. Ik zou het prettig vinden als u dat gewoon terugneemt.

De **VOORZITTER**: Goed, dat is helder. Meneer Westerlaken reageert erop en daarna krijgt mevrouw Van Elteren het woord.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik denk dat ik me niet goed uitgedrukt heb. Laat ik het woord 'manipuleren' terugnemen. Die krijgt u. Maar ik denk dat u niet volledig bent in het presenteren van alle cijfers. [...] Nou, er zijn heel veel cijfers inmiddels bekend over de

stikstofdruk over heel Nederland. Er zijn plaatjes bekend – die heb ik u nog nooit laten zien – met de piekbelastingen in West-Europa, hoe die verdeeld zijn. En dan zie je dat in Nederland die belasting heel erg hoog is. Voorzitter, ik ben iets ouder. Het zal niet veel zijn, maar ik ben iets ouder dan de heer Dercksen. Ik ben niet zo oud dat ik terugga tot 1700, helaas. Ik heb zelf wel kunnen constateren – ik heb mijn hele leven in het buitengebied gewoond – dat de natuur – en welke definitie je voor natuur ook gebruikt: of dat een wei is waar koeien in lopen of dat het een opgeschoten bos is in een gebied wat niet meer onderhouden wordt, dat maakt mij niet uit – maar het is wel zichtbaar dat de natuur in Nederland door het te intensieve gebruik van de mens onder druk is komen staan.

De **VOORZITTER**: U begint kunstig een hele nieuwe termijn, maar daartoe uitgedaagd. Ik kijk even, nog tot slot een interruptie van mevrouw Van Elteren.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Ik werd net even genoemd en ik wil toch even verduidelijken dat met het selectief winkelen inderdaad van gegevens, dat ik onder andere bedoelde bijvoorbeeld, als de heer Dercksen roept 'de biodiversiteit gaat vooruit', dat de heer Dercksen dan niet noemt dat op heel veel plekken de biodiversiteit nog steeds achteruit holt. En dat het niet nu is, maar dat het ook inderdaad de afgelopen twintig, dertig jaar al het geval is. Dus al zou er een kleine stijgende lijn te zien zijn, hebben nog steeds te maken met jaren van achteruitgang. Dat was wat ik bedoelde met selectief winkelen in de gegevens.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van Elteren, dat is gezegd. De heer Fiscalini tot slot, denk ik, en dan ga ik naar de volgende spreker.

De heer **FISCALINI**: Ik hoorde de heer Westerlaken net zeggen over stikstof: piekbelastingen en dat er heel veel metingen zijn. Zijn er dan ook metingen dat u weet, over bodemonderzoek en depositiemetingen met herkomsttyperingen?

De heer **WESTERLAKEN**: Dit is een heel technische vraag. Ik ben geen chemicus. Nee, daar ben ik heel eerlijk in. Ik ga dat ook niet naspelen. Ik weet over die dingen in de techniek, de pure techniek, te weinig af. Maar ik luister heel goed naar een hele deskundige op dit gebied en dat is professor De Vries. Een hele goede bekende in SGP-kringen. Hij heeft mij overtuigd- Ik had in het begin ook mijn vragen bij bepaalde technieken die gebruikt werden en onderzoeken en modellen. Maar die heeft mij overtuigd van het feit dat metingen de basis zijn voor het AERIUS-model. En dat die metingen een uitstekend middel zijn om vast te stellen hoe ver en hoe zwaar die stikstofdruk in Nederland is.

De heer **FISCALINI**: Ik ben het ermee eens: metingen zijn de basis, zouden de basis moeten zijn. Echter, er zijn dus nog geen bodemonderzoekmetingen gedaan met herkomsttyperingen. En of EARIUS nou helemaal klopt, onjuist is, daar verschillen we van mening. Er was laatst een podcast van Han Lindeboom – ook een emeritus professor – die dan aantoonde waarom AERIUS niet klopte. Ik raad u aan daar ook eens een keertje naar de luisteren. Ik zal de link doorsturen.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. Dat is voldoende, denk ik. Ja, meneer Dercksen, dat zijn heel veel interrupties achter elkaar.

De heer **DERCKSEN**: Ik hou ermee op. [...] Een meneer De Vries. Is dat de meneer-

De **VOORZITTER**: U hebt het woord nog niet gekregen. Dat ga ik u geven, omdat u daarvoor de belofte deed dat u ermee ophield, met dat frequent interrumpen.

De heer **DERCKSEN**: Bij de heer Westerlaken.

De **VOORZITTER**: Maar deze gaat u nog doen. Gaat uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, ik heb een tweetje van de heer Han Lindeboom, D66 professor doctor. Hij schrijft over de heer Wim de Vries. Dat is denk ik de man die u aanhaalt. Die is een wat eenzijdiger stikstofprofessor: voordat de commissie Hordijk vergaderde, wist hij al dat er geen ammoniak uit zee kwam, maar hij hield dat stil. En in het boekje stikstof laten hij en Erisman ammoniak uit zee komen. Toen hij daarop werd aangesproken, zei hij: o ja, dat zijn we vergeten te schrappen. Misschien moet u naar een D66-professor overstappen.

De **VOORZITTER**: Gelukkig heeft elke partij zo zijn eigen professoren. Wilt u daar nog op reageren, meneer Westerlaken? Ja.

De heer **WESTERLAKEN**: Ja. Ik ben blij dat ik niet op Twitter zit.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Widt.

Mevrouw **DE WIDT**: Ik leef in de echte wereld en niet in een sprookjeswereld. Wat betreft D66 is het duidelijk dat de natuur te ver onder druk staat in Nederland. Daar zijn werkelijk niet nog meer metingen en onderzoeken voor nodig. In mijn wereld, in mijn echte wereld, zie ik ook dat duurzame landbouw met natuur wel mogelijk is. Ik zie in Mariekeland en in de Oostelijke Vechtplassen wat er bereikt kan worden met hogere waterstanden. We zagen onlangs samen in de Zouweboezem hoe vogels en orchideeën zich kunnen herstellen. En afgelopen maandag was ik in het land van Altena, net over de provinciegrens, waar op honderden hectare een groenblauwe dooradering tot stand komt. Die dooradering werkt voor natuur en boeren. Door er samen aan te werken, krijgt de samenleving in dat gebied een geweldige impuls. Erg bemoedigende ontwikkelingen wat mij betreft, waarvan er nog veel meer voorbeelden zijn. Als je blijft geloven in de wereld van het produceren van dieren op industriële schaal en als je blijft geloven in de overproductie op intensief bemeste graslanden, dan gaan we de natuurdoelen niet halen. Maar waarom zouden boeren in Nederland blijven produceren voor de export en voor de verdiensten van grote ondernemers?

De Utrechtse Landbouwvisie zit prima in elkaar. Het streven is een natuurinclusieve, klimaatneutrale, circulaire en economisch rendabele landbouw. In Utrecht is er een goed gebruik om het samen op te lossen, in gesprek te blijven en te kijken wat er wel kan. Mijn fractie is geschrokken van de nieuwe hoge taakstelling op stikstofreductie. Vorige week in de commissie hebben we het daar al over gehad. En intussen heeft ons college de goede vragen voorgelegd aan de ministers in Den Haag. We hoeven wat betreft D66 niet op onze handen te gaan zitten, totdat we daar de antwoorden op krijgen. We kunnen vol vertrouwen verder op de weg die we allang ingeslagen waren. We wensen de gedeputeerde en het college daar alle succes bij.

Er zijn meerdere moties die D66 mede indient ter verdere ondersteuning van de ontwikkeling van landbouw en natuur. Er is wat onduidelijkheid over wat er nu bij de kadernota hoort en bij wat er bij dit debat hoort. Excuses daarvoor bij voorbaat.

In ieder geval hebben wij een motie Perspectief voor koplopers opgesteld in navolging van de motie die gisteren in de Tweede Kamer is aangenomen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M53 van de leden De Widt (D66), Van Elteren (GroenLinks), Krijgsman (PvdA), De Harder (ChristenUnie) en Westerlaken (CDA) inzake Perspectief voor koplopers.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21.

Constateerend dat:

- De opgaven in het landelijk gebied van Utrecht niet vandaag nieuw zijn en er al vele veelbelovende transities gaande zijn in landbouw en natuur;
- De werkwijze van koplopers in de kringlooplandbouw, zoals biologische en natuurinclusieve kringloopboeren, al een positieve bijdrage levert aan gebiedsdoelen voor stikstof, natuur en water;

Overwegende dat:

- De Europese Commissie in de Farm-to-Fork-Strategie het doel heeft om tot 25% biologische landbouw te komen in 2030 en alle landen hieraan een bijdrage moeten leveren;
- De koplopers in de transitie naar kringlooplandbouw nodig zijn om op een verantwoorde wijze voedsel te produceren in balans met de omgeving, zoals dit ook is vastgelegd in de provinciale landbouwvisie en uitvoeringsagenda;
- Juist de koplopers zich meestal bevinden in of nabij de gebieden met hoge opgaven voor stikstofreductie;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Om de koplopers in de kringlooplandbouw, zoals biologische en natuurinclusieve kringloopboeren, te ondersteunen om hun bedrijf voort te zetten binnen de gebiedsgerichte aanpak.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **DE WIDT**: En de motie Help de transities werd door mevrouw Van Elteren daarnet al toegelicht.

De heer **DERCKSEN**: Ik heb een uurtje geluisterd naar de heer Lindeboom. Die had bij Marianne Zwagerman op de podcast een gesprek met haar. En hij vertelde – even los van het feit dat D66 zijn resultaten niet naar buiten wilden brengen, maar dat is een ethisch debat; dat doen we een andere keer – onder andere dat die ammoniak van dieren binnen vijfhonderd meter neerslaat. Dat is simpel te verklaren. Ik snap het. Dus ik zou zeggen: dan snapt u het zeker. Dat slaat neer binnen vijfhonderd meter, omdat het neerkomt met regen. En als het niet neerkomt met regen, dan verwaait het, net zoals NOx – al die andere stikstofverbindingen – en dat wordt dan gevangen door reliëf. Dat als het tegen een duin komt – we hebben het er net over gehad – dan vangt dat die stikstof op. Heeft u dat ook zo beluisterd? Of heeft u daar een andere mening over? Heeft u data gezien dat die stikstof van agrariërs verder komt dan wat deze D66-professor heeft onderzocht en verklaard?

De heer Dercksen wil mij in een heel erg technologisch ingewikkeld, inhoudelijk stuk trekken en daar ga ik niet in mee, want dat is helemaal mijn wereld niet. Ik ken de heer Lindeboom niet en ik heb geen tijd om naar zijn podcast te luisteren. Voor mij is er – dat heb ik daarnet ook in mijn betoog gezegd – geen enkel bewijs meer nodig om te laten zien dat we in Nederland te veel stikstof hebben. Daar zijn onderzoeken naar gedaan, modellen voor gemaakt en we moeten het gewoon aan gaan pakken en niet eindeloos ter discussie blijven stellen dat er een probleem is.

De **VOORZITTER**: Ja, meneer Dercksen, ik denk niet dat het veel zin heeft, want-

De heer **DERCKSEN**: Dan kunnen we hier de tent wel sluiten natuurlijk.

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Widt geeft aan dat ze uw vraag niet gaat behandelen.

De heer **DERCKSEN**: Ze geeft aan dat ze niet geïnteresseerd is in onderzoek. Wij kunnen toch geen beleid voeren-

Mevrouw **DE WIDT**: Voorzitter, daar wil ik wel graag op reageren.

De heer **DERCKSEN**: We kunnen toch niet beleid voeren als we die depositie niet kennen? En als een professor, nota bene verbonden aan uw partij, zegt 'die depositie komt niet verder dan vijfhonderd meter' en ik heb al eerder onderzoeken gepresenteerd, dan kunt u toch niet zeggen 'dat ga ik negeren'?

De **VOORZITTER**: Mevrouw De Widt, tot slot.

Mevrouw **DE WIDT**: Ja, ik weet eerlijk gezegd niet zo goed wat de heer Dercksen mij nou nog vraagt. Ik heb helemaal geen behoefte om te reageren op wat de heer Lindeboom in het midden heeft gebracht. Er is geen verder onderzoek nodig om te laten zien dat er een stikstofprobleem in Nederland is en dat we dat op moeten lossen.

Mevrouw **VAN GILSE**: Ik had nog wat verduidelijkende vragen ten opzichte van de motie Perspectief voor koplopers. Want zoals ik ook in mijn bijdrage aangaf, is het erg belangrijk om te onderkennen hoe goed onze provincie al bezig was en hoe goed onze agrariërs ook bezig waren met inzet op innovatie en voor de natuur. En ik vraag me af of mevrouw De Widt zich daarbij aansluit. En ook hoe deze motie precies ingestoken is. Is deze- Want willen we niet aan alle agrariërs, die goed bezig zijn perspectief bieden en niet alleen als ze het labeltje 'biologisch' hebben bijvoorbeeld, maar ze allemaal willen inspireren en aan tafel krijgen om de goede weg op te gaan en in te zetten op innovaties?

In mijn betoog gaf ik al aan dat de Utrechtse Landbouwvisie is gebaseerd op duurzame natuurinclusieve landbouw. Dat hoeft niet per se het labeltje 'biologisch' te hebben. Dus het gaat om alle boeren die vooruit willen. Er zijn gelukkig heel veel goede voorbeelden van. Die willen we een hart onder de riem steken. Zij laten zien dat het wel kan.

Mevrouw **VAN GILSE**: Dus deze motie is niet bedoeld om bepaalde groepen boeren uit te sluiten van toekomstperspectief?

Nee.

De **VOORZITTER**: Dan kan ik de volgende fractie de gelegenheid bieden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Boer-Leijnsma.

Mevrouw **DE BOER-LEIJNSMA**: Vorige week is er in de commissie al een goed debat gevoerd over de stikstof. De Partij van de Arbeid-fractie blijft bij haar standpunt. Wij zijn er namelijk van overtuigd dat dit noodzakelijk is. De Partij van de Arbeid-fractie vindt dus dat de doelen simpelweg gehaald dienen te worden. Alleen op die manier kan onze natuur herstellen. Natuur die keihard nodig is voor voedsel, voor schoon water, voor schone lucht en voor simpelweg om in te zijn. We willen wel meer duidelijkheid voor de boeren. Zoveel onzekerheid kan niet. Gedeputeerde Staten heeft de brief gestuurd met een flink aantal vragen en ook in de Kamer is gevraagd om meer duidelijkheid over het toekomstperspectief van de boeren. In september verwachten we in elk geval die antwoorden. Misschien kan de gedeputeerde er nog wat druk op zetten om de antwoorden wat eerder te krijgen.

Voorzitter, dit gaat niet alleen over stikstof, het gaat over water en klimaat. Dossiers die wat ons betreft niet los van elkaar staan. Wij willen dat we samen met de boeren gaan zorgen voor een omschakeling naar kringlooplandbouw, zoals door de inzet van de plattelandscoaches waar de Partij van de Arbeid vandaag ook nog een motie voor zal indienen. Daarnaast dient de Partij van de Arbeid een aantal andere moties mede in, maar die zijn al genoemd door de eerdere sprekers.

De omslag naar meer natuurvriendelijk boeren moet nu gemaakt worden en wij zien daarbij ook nog een grotere rol voor de boeren in natuurbeheer, waar ze dan natuurlijk ook fatsoenlijk voor betaald dienen te worden. Ons landschap wordt immers mede betaald door het boerenbedrijf.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik hoor de Partij van de Arbeid net zeggen: de doelen moeten simpelweg gehaald worden. Is de Partij van de Arbeid het ermee eens dat de doelen in verschillende sectoren op gelijke wijze en gelijkmatig verdeeld moeten worden? En klopt het dan, als ze het daarmee eens is, dat deze doelen, die nu alleen agrarisch zijn uitgerekend, een misleidend beeld geven?

Wij vinden het jammer dat niet ook directe industrie en mobiliteit zijn meegenomen. Dat had waarschijnlijk ook veel emoties gescheeld bij de boeren. Hoe de percentages precies verdeeld moeten worden, daar zijn allemaal modellen over waar we eindeloos over kunnen door blijven praten. Die verdeling, die heb ik niet helemaal paraat. Maar wij vinden in ieder geval dat het over alle sectoren verdeeld moet worden en niet alleen de boeren.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dus ik kan het zo interpreteren dat de doelen gehaald moeten worden, dat is niet van, oké, de doelen die nu bekend zijn, moeten gehaald worden. En welke doelen moeten er dan wel gehaald worden? Is mijn vraag.

Wij willen nu dat de doelen gehaald worden zoals die gesteld zijn. De manier waarop en het perspectief voor de boeren, daar moet meer duidelijkheid over komen. Dat is onze boodschap.

De heer **FISCALINI**: Ik hoorde, de doelen moeten gehaald worden, maar u bent het ermee eens dat nog niet alles bekend is. Er komen nog meer brieven aan en het waterverkeer is nog niet eens meegenomen, luchtverkeer, automobilisten. Dus wie weet gaan de doelen bovendien niet veranderen. Bent u het er niet mee eens dat het beter is nu een pas op de plaats te nemen en om een weloverwogen keuze te maken als alle informatie binnen is? Dus als we ook weten hoeveel uitstoot er van water is, uit het water komt, waterverkeer, luchtverkeer, automobieliteit. Wat nu geeft het een vertekend beeld naar de boeren, alsof alleen zij de schuldigen zijn; alleen daar wordt stikstof uitgestoten.

Nou, ik vind het persoonlijk buitengewoon jammer dat het zo ontzettend naar die boeren wordt getrokken, alsof zij een soort schuld hebben, wat natuurlijk allerminst zo is. De schuld ligt eigenlijk bij de overheid die het de afgelopen decennia af heeft laten weten en het maar door heeft laten gaan, en het maar door heeft laten gaan. Daardoor is er nu geen tijd meer om het nog uit te stellen. En daarom moeten we nu beginnen met dingen te veranderen. En dan kunnen we wel eindeloos opnieuw blijven meten en rekenen, maar we weten allang dat er wat moet gebeuren en dat het anders moet met de boerenbedrijven. Dat weten de boeren zelf ook in. Die willen dat ook heel graag. Die hebben daar alleen ondersteuning bij nodig en ik vind dat wij die moeten bieden.

De heer **FISCALINI**: Ja, als u het zo jammer vindt voor de boeren, dat alleen de boeren er worden aangekeken, dan zou u juist nu een pas op de plaats moeten nemen en zeggen 'we wachten tot de alle cijfers van alle andere sectoren bekend zijn', want dan wordt er niet alleen gewezen naar één doelgroep, maar naar meerdere doelgroepen.

Het een hoeft het ander niet uit te sluiten. We kunnen alvast beginnen met het boerenbedrijf omschakelen. De rest van de cijfers komen dan vanzelf. En dan gaan we die natuurlijk ook aanpakken.

Mevrouw **DE WIDT**: Ik heb een vraag aan de heer Fiscalini. Ik wil graag weten of zijn partij in de gaten heeft dat met alsmaar afwachten en zeggen dat er opnieuw dingen uitgezocht moeten worden en dat we alles nog niet zeker weten, Nederland alleen maar steeds verder op slot komt te zitten. Wat denkt u daar nou mee te bereiken?

De heer **FISCALINI**: Ten eerste, wij zijn er voorstander van dat er echt bodemdepositiemetingen worden gedaan met herkomsttypering. Alleen dan weet je waar de stikstof inderdaad vandaan komt. En onze partij heeft in de Tweede Kamer een wetsvoorstel ingediend voor een reparatiewet voor het aanpassen van een aantal wetgevingen, waardoor dus Nederland niet meer op slot zit. Volgens mij heeft D66 die niet gesteund.

Mevrouw **DE WIDT**: Ja, dat dat is eigenlijk geen antwoord op mijn vraag. U wilt dus graag met uw partij dat Nederland op slot blijft?

De heer **FISCALINI**: Nee, dat willen wij juist niet. Daarom hebben wij een wetsvoorstel ingediend.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Harder

De heer **DE HARDER**: Daar staan we weer. Laten we maar bij het begin beginnen. Ook voor ons is er geen discussie over dat het buiten de deur niet goed gaat. We zijn over de ecologische grenzen heen. Dat is niet alleen stikstof, dat is ook op klimaatgebied, dat is ook rondom water. We zien dat we een te groot beslag leggen op de ruimte die we in ons land hebben. Maar stikstof is daar wel onderdeel van. De overschotten zorgen voor reële problemen in de natuur. Maar dat is niet alleen een probleem van en voor of door de landbouw; dit gaat over ons allemaal. Dit gaat over de keuzes die wij maken elke dag opnieuw in ons consumptiepatroon, de keuzes die we maken in de supermarkt, de keuzes die we maken in de kleding die we bestellen. Dit is het probleem van ons. En als ik boeren spreek uit onze achterban en in de gebieden, dan spreek ik boeren die daar ook erkenning voor hebben. Die zien dat er iets moet veranderen. Die vooruit willen. Alleen, die niet meer weten hoe dat dan zou moeten. Een aantal sprekers heeft het hier al gehad over het perspectief dat we dan moeten bieden. Wij hebben ook de perspectiefbrief van de minister gelezen. Tijdens de commissie zei ik al dat die wat ons betreft lastig leesbaar is. Maar wij lezen dat als een stip op de horizon en niet als een perspectief. De route naar die stip op de horizon ontbreekt nog. Wat je nu moet doen, welke stap je nu zou moeten zetten en welke steun je dan nu van de overheid mag verwachten, die ontbreekt nog. En wat ons

betreft mag onze gedeputeerde dat ook namens de provincie Utrecht overbrengen aan de minister, maar dat is gelukkig in de Tweede Kamer ook al gebeurd.

Zoals gezegd, wij zien dat er boeren zijn die willen veranderen.

Mevrouw **VAN GILSE**: Zoals duidelijk, is het perspectief in die brief misschien niet helemaal goed uitgestippeld. Maar hoe zou u dat dan voor u zien? Dat perspectief voor de voor de agrariërs. Ik ga ervan uit dat u daar ook over na hebt gedacht hoe dat dan te doen en dat niet alleen bij de gedeputeerde te laten.

Ik legde het volgens mij bij de minister neer, die daarvoor aangesteld is om met dat perspectief voor de boeren te komen en daar een heel ministerie heeft om het uit te werken. Ik sta hier niet in mijn eentje met het idee dat ik de wijsheid voor de hele landbouwsector in pacht heb. Helaas. Maar we zien dat er vormen van agrarisch natuurbeheer mogelijk zijn. We zien boeren extensiveren. We zien dat in onze provincie gebeuren met onze steun. Dat is de richting die we op willen. Alleen voor de hele sector, die nog zo groot is, waar nog zoveel intensieve veehouderij is, waar familiebedrijven staan, boeren met een knoop in hun maag, omdat ze de rekeningen nog nauwelijks kunnen betalen met het bedrijf dat ze hebben, daarvoor moeten we echt samen met hen een pad uitstippelen. Ja, straks bij de kadernota komt er een motie over de landbouwcoaches. Dat zijn manieren waarop we boeren aan de hand mee kunnen nemen, kunnen luisteren wat er op hun bedrijf speelt en met passende oplossingen voor hun bedrijf kunnen komen.

Zoals ik zei, de boeren willen over het algemeen veranderen. We zien op het moment protesten die zwaar over de grenzen heen gaan, maar dat zien wij echt als een kleine groep. De boeren die wij spreken, willen in gesprek. Die willen met ons samen de weg vooruit. En met hen moeten we ook samen optrekken en vooral het gezamenlijke belang willen we ondersteunen. Alleen als we dit in deze gebiedsgerichte aanpak samen met boeren en natuurorganisaties doen, houden we snelheid, kunnen we het zorgvuldig doen en hebben we een kans dat het haalbaar is. Maar er zitten wel randvoorwaarden aan. En, voorzitter, dan kom ik wel op het kaartje wat veel besproken is en ondertussen zwaar ter discussie staat: de 95 procent reductie voor de NNN-gebieden zet die samenwerking veel te veel onder druk. Wij kunnen die 95 procent reductie niet goed rijmen met het doel dat behaald moet worden. Wij snappen niet of dat nu voor de NNN-gebieden nodig zou zijn of dat dat nodig is voor het verkleinen van de stikstofdeken en het behalen van de instandhoudingsdoelen in Natura 2000. Wij weten het niet. Wat ons betreft kunnen we die op dit moment ook terzijde leggen. En daarvoor dienen we samen met het CDA en ieder geval ook de SGP mede een motie in.

We maken ons zorgen, nog steeds, en elke vergadering blijven we het ook zeggen, over de PAS-melders en de knelgevallen. Als we willen samenwerken, zal er ook voor hen een oplossing moeten komen. De boeren in de gebieden zijn wat dat betreft solidair en er zitten te veel boeren in onzekerheid over de toekomst van hun bedrijf en of zij nog wel legaal zijn.

Mevrouw **VAN GILSE**: Ja, over de PAS-melder. Ik wilde graag vragen aan de heer De Harder of hij zich aansluit bij mijn vragen om te kijken of de eerste stikstofruimte die in de doelenbanken beschikbaar komt, in te zetten voor het legaliseren van de PAS-melders.

Ja, wij hebben ook een conceptmotie van de SGP voorbij zien komen via de mail. Dus daar zal straks in de bijdrage wel wat over terugkomen. We zijn benieuwd naar hoe de gedeputeerde daarnaar kijkt, maar de richting ondersteunen wij zeker.

We dienen ook de motie van D66 mede in over het ondersteunen van de koplopers. Zij zitten ook juist natuurlijk in de buurt van NNN-gebieden vaak. Vaak bij natuurgebieden. En daarmee willen we ook onderschrijven wat we al vaker hebben gezegd: het gaat hier om de boeren die door willen en hoe we die vooruithelpen naar een transitie waarin er een balans tussen natuur en landbouw ontstaat. Het gaat hier niet om de bedrijven die gaan

stoppen. En we doen het al samen, voorzitter, we doen het samen via onze Handelingskader Gebiedsgerichte aanpak. Wij staan er nog steeds volledig achter. Daar staan de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden centraal. Dat is de aanpak die we aan het doen zijn. Daar hebben we afgesproken om dat breed te doen. Dat er een bijdrage moet zijn vanuit alle sectoren. Dus dat is de weg die wij willen doorzetten op basis van onze Landbouwvisie, die volgens ons prima past binnen de perspectiefbrief van de minister, die op dit moment dus een stip op de horizon is wat ons betreft.

Tot slot, wij vinden het belangrijk dat er wel snel antwoorden komen op de vragen die ook vanuit het college gesteld zijn. Dus schroom niet om daar vooral een beetje druk op te zetten naar Den Haag.

Ik denk dat we de moties die we mee-indienen hebben benoemd.

Dan wou ik het daarbij laten, voorzitter.

De heer **DERCKSEN**: Wat vandaag een beetje onderbelicht blijft, is het thema van de voedselzekerheid. We hebben onze energievoorziening naar zijn mallemoer geholpen met de Energietransitie, waardoor we afhankelijk werden van Poetin. We gaan nu hetzelfde doen met onze voedselvoorziening. Dat zijn net de twee thema's wat een zichzelf, een volk respecterend kabinet zou moeten regelen: voedselzekerheid, energiezekerheid. We hebben een overschot van een miljardje aan export, als de import en export tegen elkaar wegstrepen qua voedsel. We hebben per mens 1800 vierkante meter nodig in Nederland om iedereen te kunnen voeden. Die ruimte hebben we niet. Hoe gaan we dat oplossen?

Ja, voorzitter, ik heb op dit moment geen enkele aanwijzing dat de voedselzekerheid in het land onder druk zou staan of zou komen te staan door deze aanpak. Dus als u vraagt om een oplossing voor een probleem dat wij hier nu niet ervaren, dan heb ik die niet. Wat we zien – en de heer Dercksen haalt hier ook weer de Energietransitie aan – dat we afhankelijk geworden zijn van Poetin door de energietransitie. Volgens mij zijn we meer gas gaan importeren, omdat we de Groningers niet langer in aardbevingsgebied willen laten leven. Dat we dit probleem daar niet willen laten verslechteren. Dan hebben we inderdaad andere energiebronnen nodig. En als we dan niet afhankelijk willen zijn van Poetin, dan zullen we naar alternatieve energiebronnen moeten.

De heer **DERCKSEN**: Ja, er is op het ogenblik een parlementaire enquête over Groningen en intussen willen de Groningers ook gewoon Gronings gas hebben, als ze maar fatsoenlijk, snel en ruimhartig worden gecompenseerd. Dat is één. Twee. U zegt, ja, daar heb ik eigenlijk niet over nagedacht, over voedselzekerheid. Waarvoor zitten wij in de politiek? Wat doen wij hier als we op de grootste thema's gewoon niet nadenken? We doen maar wat. We flikkeren het land vol met windmolens opeens, joh, hebben geen stroom, want dat is alleen als het waait en zonnepanelen alleen als de zon schijnt; en we hebben verder geen gas, dus we moeten gas gaan importeren, want we hebben het dichtgegooid. Waarom verdenkt de heer De Harder niet na over de voedselvoorziening in ons land? Is dat misschien eigenlijk niet het eerste thema waar je als politicus over na moet denken als je überhaupt in de politiek actief wordt?

Ik zie de heer Dercksen net bij de heer Westerlaken op hoge benen naar voren benen, omdat hij vindt dat hij verkeerd geciteerd wordt of dat hij ons onheus bejegend wordt en nu zegt hij dat wij niet nadenken over voedselzekerheid. Of dat ik gezegd heb dat we daar niet over nadenken. Ik heb gezegd: er is op dit moment geen enkele aanwijzing dat de voedselzekerheid in dit land onder druk staat of komt te staan door deze aanpak. Dat heb ik gezegd. Dus het zou u nu sieren om die woorden terug te nemen.

De heer **DERCKSEN**: Zo kom ik toch aan mijn interrupties. Het feit is, ik gaf u de getallen. Per Nederlander heb je achttien keer-

De **VOORZITTER**: Nee, nee, meneer Dercksen, nee, dat gaan we nu niet –

De heer **DERCKSEN**: Ik ga niks terugnemen, want de voedselvoorziening staat wél onder druk, omdat onze export niet zo groot is en ik onderbouwde mijn stelling met data dat je 1800 meter per persoon hebt om te voeden. En die hebben we niet. Dus die staat wel onder druk.

De **VOORZITTER**: Ja, uw antwoord was helder. U neemt het niet terug. Duidelijk. Dank u wel. Meneer De Harder, dank u wel.

Dan ga ik nu naar de fractie van de Partij voor de Dieren. Heeft geen woordvoering met het onderwerp, meneer Van der Steeg. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Iedereen kent mij inmiddels als de jongen uit Veenendaal en dat dat klopt ook. Dit jaar oktober woon ik dertig jaar in Veenendaal. Maar daar voorafgaand zat er nog elf jaar aan mijn leven en die heb ik door mogen brengen in een klein dorpje in noordoost Groningen. Uithuizermeeden heet het. Het bestaat echt. Zoek het maar op. Met andere woorden, ik ben een geboren plattelandsjongen. Dus ik begrijp echt waar de boeren zich zorgen over maken. Ik ben aanwezig geweest bij de geboorte van verschillende lammetjes. Ontzettend leuk. En, dat is een stukje, ja, dat bij mijn jeugd hoort en waar ik warme herinneringen voor koester. Ik koester ook warme gevoelens voor de boeren. Laat daar absoluut geen misverstand over bestaan. Toch, ja, de plannen, die zijn er. Mijn fractie in de Tweede Kamer heeft daar ook tegen gestemd, omdat de plannen op zijn zachtst gezegd niet voldragen zijn. Er zijn te veel onduidelijkheden. En wat mijn fractie betreft, moet er wel duidelijkheid komen en moeten de boeren bestaanszekerheid hebben. En dat is niet doorgaan op de manier zoals we dat jaren hebben gedaan. Gestimuleerd door de kapitalistische krachten – VVD en CDA in de politiek, de Rabobank – is er heel veel ingezet op groei, groei, groei, uitbreiding, uitbreiding, uitbreiding; en nu keert de kapitalistische wal het schip. We moeten naar een systeemverandering. En ik zie dat de heer Westerlaken inclusief zijn pasje, mij een vraag wil stellen.

De **VOORZITTER**: Maar dat is echt werk van de voorzitter, hoor. Dus de heer Westerlaken krijgt pas het woord als ik dat nodig vind. Maar goed, nu is toch al betoog afgebroken. Meneer Westerlaken, gaat uw gang.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik weet nog dat een Commissaris der Koning altijd, als daar een brief aan geschreven werd, dat er onder moest staan: uw dienstwillig dienaar. Dus ik dank u bij deze. Ik verbaas me toch een beetje over de voorbeelden die gekozen worden ende suggestie die vaak gewekt wordt, dat het de schuld is – als we het over de overheid gaat – van het CDA en de VVD. Ik mag er wellicht heel voorzichtig op wijzen, dat de grondslagen van de huidige Nederlandse landbouwsector gelegd zijn in de jaren '50 en '60 door een socialist, genaamd Mansholt.

De heer **BREUR**: Dat klopt. Inderdaad. En Mansholt heeft ook op een gegeven moment zelf gezegd: we zijn hier helemaal mee doorgeslagen, het moet anders. Nu staan we hier.

De heer **WESTERLAKEN**: Uw dienstwillig dienaar wil nog een keer duidelijk maken dat dat inderdaad klopt, maar tot dat inzicht zijn heel veel meer mensen gekomen. Maar die hebben, vanaf het moment dat de heer Mansholt dat deed, niet eraan gewerkt- Inclusief wij; ik steek ook de hand

in eigen boezem. Niets dan lof dat hij dat toen durfde zeggen. Maar daarna zijn er ook heel veel andere mensen geweest en christendemocraten. Alleen het systeem is niet teruggedraaid. En ik denk dat we nu- Ik heb dat al vaker gezegd, maar ik maak me wel zorgen over de wijze waarop het gebeurt, hoe dat landelijk gebied onder druk wordt gezet met nog veel meer andere opdrachten die daar neerdalen. Maar hij kon het daar ook met alleen die opmerking niet terugdraaien. Dus het is prachtig om dan de schuld bij anderen te blijven leggen. Die schuld ligt bij ons allemaal.

Ja, dat is heel goed dat de heer Westerlaken inderdaad de collectiviteit van het probleem erkent en dat we met zijn allen moeten gaan voor een duurzame landbouw. Ja, en dat de weg van alleen maar meer en meer en meer niet meer begaanbaar is. We moeten een verandering maken. We moeten de boeren helpen die verandering door te maken. We moeten ervoor waken dat het geld dat wij daarin steken ook echt bij de boeren terecht komt en niet via een constructie eigenlijk alleen maar naar de zakken van de banken gaat. Dat is de taak waar wij nu voor staan. Ik ben blij dat de heer Westerlaken dat erkent. Ik zou zeggen, laten we daar samen mee aan de slag gaan. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Gister was een zwarte dag voor heel veel boeren en, naar ik begrepen heb, ook voor politici. Een zwarte dag, omdat de Tweede Kamer, ondanks gefundeerde bezwaren van verschillende provincies en protesten vanuit de sector zelf, in meerderheid het dramatische beleid van minister Van der Wal steunt. Het beleid van minister Van der Wal is in één woord samen te vatten en dat is wantrouwen. En juist daarom was het een klap in het gezicht van heel veel boeren, maar ook van de provincie. De SGP staat voor vertrouwen in het landelijk gebied en vertrouwen in de provincies en vertrouwen in de agrarische sector. Vertrouwen in de mensen die in het veld iedere dag werken met vee en natuur. Vertrouwen in mensen, zoals boer Koos uit onze provincie. Koos buurt natuurinclusief en heeft een stuk natuur in beheer waar hij trots op is. En intussen wordt hij keer op keer geconfronteerd met een onbetrouwbare overheid. Hij leverde de helft van zijn koeien in door het falende fosfaatbeleid van Rutte, werd gekort in zijn natuurbeheersvergoeding door de provincie en zit in een gebied waar nu 95 procent gereduceerd moet gaan worden. Het gaat Koos niet om Koos. Het gaat ons niet om Koos. Maar hij is wel een voorbeeld van heel veel andere boeren die hetzelfde meemaken. De provincie Utrecht staat er in de gebieden niet al te mooi op, soms zelfs heel lelijk. En de gebiedsgerichte aanpak is met dank aan gedeputeerde Hanke Bruins Slot vanaf het begin samen opgepakt. De provincie Utrecht heeft de afgelopen jaren voor de lijn van het vertrouwen gekozen. Samen de gebieden in, samen kijken wat er nodig is om instandhoudingsdoelen te halen en de meerdere doelen van de provincie in het landelijk gebied ook echt in ogenschouw te houden. Niet alleen varen op de KDW, maar ook kijken naar de doelen van de landbouw en daadwerkelijk de natuurgebieden. Laten we die lijn vandaag herbevestigen.

Voorzitter, ons voorstel is dan ook dat we allereerst vasthouden aan de Utrechtse Landbouwvisie, dat we vasthouden aan het Utrechtse Handelingskader Stikstof. We verbreden de doelstelling dus niet naar het hele landelijk gebied, maar blijven ons focussen op de instandhoudingsdoelen in Natura 2000-gebieden. Daar is het om te doen. Een klein zijstapje, voorzitter, dat de meest stikstofgevoelige natuur in de briefing van het RIVM in de Tweede Kamer de KDW maal twee wordt gedaan en dan met beheersmaatregelen pakken we die gebieden wel aan en dan worden alsnog de instandhoudingsdoelen gehaald. Dat was de letterlijke motivatie van het RIVM. Dan denk ik, als we de meest stikstofgevoelige natuur op die manier met een KDW, die we maal twee doen, kunnen beheren, wat ligt er dan voor potentie in de gebieden voor de rest?

We houden vast aan het door Utrecht aangeleverde scenario – dat is mijn derde punt – waarin geen sprake was van een extra verzwarende van de doelstelling in NNN-gebieden. En we zijn dus niet bezig met onbehoorlijk bestuur door zomaar dwingende afspraken vanwege een status van een gebied neer te leggen. Voorzitter, wat ons betreft spreken we uit dat andere sectoren een gelijke en gelijktijdige bijdrage moeten leveren aan de reductieopgaven en we spreken uit dat de totale reductieopgave niet gehaald kan worden zonder juridisch houdbare innovaties in de lijn met de Landbouwvisie. Daarnaast spreken we uit dat we vasthouden aan motie 47 uit 2020. We gaan op zoek naar onafhankelijke partijen en personen die in staat zijn de gebiedsprocessen in de uitvoering te leiden en sluiten aan bij de processen die in de gebieden al lopen. Dat is destijds aangenomen. En als absolute voorwaarde was geformuleerd dat de onafhankelijke partij of persoon draagvlak heeft onder de boeren in het gebied. We krijgen graag informatie of een brief van de gedeputeerde, waarin ze uitlegt hoe ze een motie 47 uitvoert.

Om agrarisch te laten zien dat er voor hen niet alleen stikstof te brengen is, maar dat er ook wat te halen valt, vinden wij dat we een stap naar voren moeten doen. Het is nu echt tijd om als overheid – en dan denk ik echt vanuit de een-overheidsgedachte – ons te laten zien. We moeten de PAS-melders waar dat mogelijk binnen de gebieden van de gebiedsgerichte aanpak legaliseren is binnen de doelstelling die we in Utrecht hebben. In heel veel gebieden kan dat. We halen ruim de wettelijke doelstelling. En, voorzitter, als we dan nog extra stikstof in de gebiedsprocessen weten vrij te krijgen, dan is het wat ons betreft echt zaak om die apart te zetten voor de PAS-melders. Want die opgave, die blijft bij het Rijk maar liggen. En ik ben bang, als we daarop gaan wachten, dat er nooit een gebiedsproces afgerond raakt. Waar het extra inzet vraagt van boeren in de gebiedsgerichte aanpak, laten we dan ook zien dat we een stap extra zetten. En wat ons betreft, daarom dienen we nu een motie in – die wordt nu verspreid via de griffie als het goed is – waarin we zeggen: laten we die stikstofruimte, de extra stikstofruimte die de doelen van de wet overschrijdt, apart zetten voor de PAS-melders, zodat die ook eindelijk duidelijkheid krijgen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M54 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Fiscalini (JA21) inzake PAS-melders legaliseren in gebiedsgerichte aanpak.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21.

Constaterende dat:

- Provinciale Staten van Utrecht op 23 maart 2020 het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof heeft vastgesteld;
- Op 10 juni 2022 de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is gepubliceerd;
- Het NPLG structurerende, richtinggevende en (regionale) doelen heeft vastgelegd;
- Richtinggevende emissiereductiedoelen worden meegegeven aan de provincies;
- Deze stikstof- en natuurdoelen uiterlijk in juli 2023 uitgewerkt en vastgelegd moeten zijn in een verplicht en onontkoombaar ruimtelijk gebiedsplan;

Overwegende dat:

- Er na de presentatie van de startnotitie een dringende noodzaak is om agrariërs te laten zien dat er de gebiedsgerichte aanpak voor de sector van betekenis is;

- We wat betreft de Natura 2000-gebieden binnen de provincie Utrecht op koers zijn om de wettelijke stikstofdoelen voor 2030 ruim binnen de tijd te halen;

Spreken uit:

- Dat we een betrouwbare overheid willen zijn die opkomt voor de belangen van ondernemers die buiten hun schuld in de problemen zijn gekomen met hun bedrijfsvoering;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- In de gebiedsgerichte aanpak ruimte te creëren om PAS-melders binnen de gebieden te legaliseren wanneer de gebiedsgerichte aanpak meer effect heeft dan de beoogde doelen in het betreffende Natura 2000-gebied;
- Hiervoor een specifieke doelenbank in te richten;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Ook die motie zal in het stateninformatiesysteem worden opgenomen en onderdeel van onze beraadslagingen zijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Voorzitter, er is natuurlijk al heel veel gezegd. Ik heb de industriële revolutie niet meegemaakt, maar wel van heel lang geleden. Dat kan ik zeggen. Mijn ouders hadden een bloembollenbedrijf. En als we daar 's middags na school naartoe moesten, dan zei mijn moeder: neem je zwempak mee en gaan dan even de sloot in, want daar is het water zo schoon; dan hoef je straks niet meer in bad. Hoe kwam dat nou? Mijn vader liep altijd met een giftankje op zijn rug die bloembollen allemaal te besproeien, zodat er geen ziektes kwamen, maar ook geen onkruid. Dus de natuur. Wat ik wil zeggen is: men focust nu heel erg op de agrariërs. Maar het zijn natuurlijk niet alleen de agrariërs. Het is alles. Alles wat met de industriële revolutie heeft te maken, met de voortgang, et cetera. Schaalvergroting, prestatiedruk. Hoe meer Bertha geeft – eerst is het honderd liter, dan is het duizend liter en dan is het dit – dan worden ze behangen, alle Bertha's – ik noem ze allemaal maar Bertha – met versierselen en dan komt er nog eens een mooi plaatje erbij en dat wordt dan in de gangen opgehangen: Onze Bertha heeft wel zoveel liter melk gegeven. Ja, dat ik denk dat iedereen dat ook wel weet: we hebben jarenlang ook de boterberg gehad. Voor zover ik het weet, komt boter ook van melk. Ja, dat ging toen allemaal naar Rusland en daar lag het jaren in de diepvries en uiteindelijk konden we het dan weer goedkoper terugkopen. Dat namelijk de agrariërs niet meer kunnen innoveren. Ze hebben alleen maar geïnnoveerd en dat doen ze al jarenlang, vanaf de jaren '50. Eerst was dat van koeien melken, gewoon met de hand, en daarna kwamen de loopstallen en daarna ging het nog weer verder, verder, verder. Het voer werd aangepast. Je hebt tegenwoordig grasvelden, weilanden, waar je alleen maar gras ziet, maar geen enkel sprietje ertussenin. Zelfs zo dat de weidevogels er niks meer kunnen halen. En dan hebben we het ook over bijvoorbeeld Tata Steel. Die hebben gewoon in 26 landen activiteiten en in 35 landen ook nog commerciële kantoren. In Velsen – een van mijn neven werkte bij toen nog de Hoogovens – alle mensen die daar in de buurt woonden of wonen, gaan er nog steeds ontzettend veel overlijden door longkanker. Daar wordt gewoon helemaal niets aan gedaan. Dus wat ik wil zeggen: alles heeft met alles te maken. En natuurlijk, de agrariërs, we hebben vorige week de inspreker gehad uit Wilnis. Die heeft gezegd, we zijn al jarenlang aan het innoveren. We hebben eigenlijk alles al gedaan wat er gedaan zou moeten worden. Dan moet het breed

getrokken worden in het hele land. Schiermonnikoog. Er is niet één agrariër. Nu moet er voor 94 procent worden gereduceerd. Stikstof. Stikstof hebben we ook weer nodig voor de gewassen. Hoe ga je hiermee om? Er moet gewoon in zijn totaliteit gekeken worden: hoe gaan we het anders doen? En 50PLUS vindt het niet goed dat er nu alleen maar gefocust wordt op de agrariërs. Wij zullen dus ook de motie van de PVV en van JA21 zelfs proberen mee in te dienen. En we steunen het volledig wat er allemaal vanuit JA21 en de PVV is gezegd.

Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Tot slot, de gelegenheid voor de fractie van DENK. Mevrouw Demir ziet af van het woord.

Dames en heren, dan zijn we aan het eind gekomen van de eerste termijn in dit interpellatiedebat. Het college heeft van tevoren al even aangegeven een moment van schorsing te willen hebben om de beantwoording namens de gedeputeerde voor te bereiden. Dus ik stel u voor dat wij om 11.40 uur verder gaan met de vergadering.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Aan de orde is het interpellatiedebat over stikstof. De indieners en de overige leden van Provinciale Staten hebben in eerste termijn de gelegenheid gehad om hun inbreng te leveren. En dan geef ik nu graag het woord aan gedeputeerde mevrouw Sterk, niet nadat ik gezegd heb – dankzij de griffier werd ik erop geattendeerd – dat we het even druk hebben gehad, ook bij de griffie, om alle moties behorende bij dit debat op een rijtje te krijgen. Dat hebt u in de mail gezien, het zit ook in uw stateninformatiesysteem. Dat zijn ook de moties waar de gedeputeerde straks op zal reageren. Dat is voor een deel natuurlijk de moties die aanvankelijk waren verondersteld te worden ingediend bij het debat over de kadernota. Maar goed, dat zult u begrijpen, Om aan alle, mogelijk nog bestaande, twijfel een eind te maken: voordat we gaan stemmen, zal ik vanavond in de stemmingsvergadering nog even de motie nog een voor een langslopen of we inderdaad over die motie met die tekst een besluit gaan nemen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde **STERK**: Ik heb bij de commissievergadering ook al eerder gezegd dat hier een gedeputeerde staat met toch wel het gevoel van falen als het gaat over de impasse die tussen het Rijk en tussen de agrariërs is ontstaan. En ook als je kijkt naar de situatie waar we nu in zitten. We moeten constateren dat we te lang niet goed hebben gekeken naar de natuur en ook de juridische werkelijkheid, die ons elke keer weer inhaalt als ze op zoek zijn naar die oplossingen. En tegelijkertijd zie ik ook dat die impact van deze plannen enorm zijn. Gister hebben wij – namens het college was Arne Schaddelee daarbij aanwezig en de Commissaris van de Koning – gesproken bij Galgenwaard met, nou, ik denk zo'n zestig, zeventig boeren. We hebben ook van hen gehoord hoe zij worstelen met die enorme onzekerheid over wat nou hun toekomst zal zijn. Want we hebben het niet over bakstenen, maar we hebben het over boerderijen, over gezinnen met kinderen die ook dromen hebben over hun toekomst en die op dit moment heel veel vragen hebben over hoe die toekomst er nou uit kan zien. En voor een deel hebben wij die vragen ook, hebben wij hen gister gemeld en hebben wij die ook in die brief aan de minister gestuurd. Er waren ook een aantal vragen over 'kunnen we daar niet wat meer druk op zetten'. Ik spreek de minister donderdag en ik beloof dat ik zal vragen om duidelijkheid wanneer we die antwoorden krijgen, want ik denk dat we er allemaal behoefte aan hebben, ook gezien de moties die

vandaag zijn ingediend om op een aantal punten gewoon echt duidelijkheid te krijgen, omdat we het nodig hebben om weer met elkaar verder te gaan. We zijn al bezig. Dat is ook al door verschillende partijen hier natuurlijk gezegd. Het is niet dat wij nu pas gaan beginnen. We hebben al lopende gebiedsprocessen. We zijn al bezig met een heleboel vraagstukken in onze provincie. Dat doen we in gezamenlijkheid op basis van ons handelingskader, wat we ook hebben vastgesteld nog onlangs, maar wat we daarvoor natuurlijk eigenlijk ook al wel in de praktijk hadden. Dus er loopt al heel veel. We zijn ermee bezig. En we hebben nog een heel grote opgave die er voor ons ligt.

En die opgave, die zien wij – zoals ik ook in de statenbrief al heb aangegeven. Er ligt een heel grote opgave voor natuurherstel, die instandhoudingsdoelen. Die moeten we op orde krijgen. Ook om weer de vergunningsverlening op orde te krijgen, zeg ik daar dan elke keer ook weer bij, wat ook weer perspectief biedt voor agrariërs, maar ook voor alle andere ambities die wij hier hebben in de provincie. Ik hoef alleen maar te refereren denk ik aan de groeisprong. Dat willen wij doen met het behoud van een leefbaar, agrarisch platteland of een platteland wat breder is dan alleen agrariërs. Er wonen meer mensen. Er is ook heel veel economie die daar samenhangt ook met de rol die de boeren daarin spelen. En we willen dat ook doen, zoals we ook in onze Landbouwvisie hebben neergelegd, door een transitie te maken naar die economisch rendabele, duurzame kringlooplandbouw. Ik kan het steeds makkelijker uitspreken, maar het is echt ook een belangrijk doel wat wij met elkaar hier als Provinciale Staten hebben geformuleerd. Of u eigenlijk als Provinciale Staten en wat wij als college uitvoeren. Ik heb net al aangegeven dat een heleboel vragen die u stelt- Ik ben blij om te merken dat u de vragen deelt die wij daar ook over hebben gesteld aan de minister. Ik denk dat dat een goede constatering is. Voor een deel praten wij dus daar later denk ik ook nog over verder. Als ik dadelijk kijk naar de beantwoording van de moties, zal ik u op een aantal moties ook vragen om ze nog even aan te houden, omdat ook wij op dit moment daarover dus nog onduidelijkheid hebben en wij volgens mij dat gesprek daarover dus op een later moment moeten gaan voortzetten als die antwoorden binnen zijn.

Ik ga nu in eerste instantie alle moties langslopen. Dat doe ik op volgorde van de cijfers die op de motie staan, even voor u, zodat het ook te volgen is. En daarna ga ik in op de vragen die zijn gesteld, onder andere door meneer Dercksen, zodat we daarover later nog het debat kunnen voeren.

De heer **DERCKSEN**: De gedeputeerde nam het woord 'natuurherstel' weer in de mond. Heeft zij nu van de Natura 2000-gebieden, die wij in de provincie hebben – dat zijn heel kleine gebiedjes – een A4'tje – of voor mijn part twee A4'tjes of drie – hoe de herstelde natuur in die natuurgebieden er nou precies uitziet? Hoeveel plantjes x, hoeveel beestjes y, heeft u daar een vast plan bij? Of is het modelleren op basis van krakkemikkige modellen?

U bent vast bekend met onze provinciale rapportage denk ik, Natuur 2021, en daarin staat ook precies hoe het is gesteld met de biodiversiteit in onze provincie. Daarin staat ook dat de biodiversiteit bijvoorbeeld in agrarisch gebied afneemt, dat de stikstofminnende korstmossen opkomen, dat we de bossen aan het verruigen zijn, dat de vochtige heide op dit moment aan het verzuren is. Wij zijn op dit moment ook bezig om antwoord te geven op uw vraag met natuurdoelanalyses. Die zullen aan het einde van dit jaar bekend worden. En daarin kunnen we precies zien wat op dit moment de stand is in onze Natura 2000-gebieden. Maar dat het niet goed gaat, dat laat ook de provinciale rapportage zien.

De heer **DERCKSEN**: Dus we krijgen een [...] in staat wat precies de doelstellingen zijn, wanneer u zegt, de natuur is hersteld als we een bepaalde vegetatie wel en niet hebben? Is dat wat u net zei? En twee, hoe verklaart u dat als er zeventig procent minder emissie is aan stikstof, dat

het nu nog steeds achteruit gaat dan? Hoe kan dat nou? Want hoe was het dan in 1990? Dan moeten we helemaal geen natuur hebben gehad in 1990, want de emissies zijn met negentig procent – even nog los of het neerdaalt; dat is niet zo – de emissies zijn enorm gereduceerd. Dus hoe kan het nou misgaan terwijl het vroeger niet misging?

Wat betreft de eerste vraag. Wij gaan dus kijken naar alle plantjes in alle habitats in die Natura 2000 om nog te kijken hoe het er op dit moment voor staat. We hebben natuurlijk een natuurbeheersplan, waarbij we ook elk jaar weer kijken: hoe staan de gebieden ervoor; hoe ontwikkelen bepaalde habitats zich? En we hebben onze provinciale Rapportage Natuur, waarin we daar ook over rapporteren. Ik neem aan dat u dat vast gelezen heeft.

Wat betreft uw tweede vraag. Kijk, dat het beter gaat op sommige punten, dat wil niet zeggen dat het uiteindelijk misschien toch nog slechter gaat. Dat is net zoets als je minder meer geld uitgeeft. Het gaat erom dat wij met elkaar zien dat het gewoon de verkeerde kant opgaat. En als wij daar niks aan doen, dat het alleen maar slechter zal gaan. Dat een aantal van de maatregelen die wij nemen gelukkig al een positieve uitwerking hebben, dat is alleen maar goed. Dat betekent dat we op de goede weg zijn. Maar de weg gaat nog niet helemaal de goede kant op en dat is waarom wij natuurlijk met elkaar nu gaan kijken hoe wij de natuur weer op orde kunnen brengen. Het is een opgave die we hebben vanuit Europa, maar volgens mij ook een opgave die wij moeten doen voor onze kinderen.

De heer **DERCKSEN**: Dan moet nu de gedeputeerde boter bij de vis doen – als we nog vis hebben; en welke vis – maar dan moet ze nu wel boter bij de vis doen. Als u zegt dat het slecht gaat, dan moet ik- Ik bedoel, ik pak CBS en je ziet, we boeken progressie. Of je nou de vogels neemt of de totale biodiversiteit, er wordt gerapporteerd dat het de goede kant op gaat. Dan moet u ook komen met data dat het niet de goede kant op gaat. En natuurlijk, ik heb dat staatje laten zien ook bij die vogels. Er zijn soorten, daar gaat het minder goed mee, maar er zijn ook soorten, daar gaat het wel goed mee. Per saldo gaan we wat vooruit. Dus u zegt 'het is slecht'. Dat moet u aantonen met getallen en met grafieken: daarom gaat het slecht. Alleen zeggen dat het slecht gaat, dat klopt niet met de data.

Volgens mij zeg ik niet zomaar dat het slecht gaat. Ik heb u net gewezen op een provinciale rapportage van natuur die we uitbrengen. Ik begin een beetje de indruk te krijgen dat u die niet kent, maar daarin staat gewoon dat het niet goed gaat in onze provincie. En voor wat betreft uw data die u heeft genoemd net in uw presentatie, volgens mij vormen die onderdeel van de 43 vragen die u onlangs aan ons heeft gesteld en waar wij ook een antwoord op gaan formuleren. Dus daar kom ik later nog op terug.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik hoor de gedeputeerde net in de algemene inleiding zeggen van ja, we hebben vragen gesteld, we moeten misschien even afwachten wat voor een reactie daarop komt. Maar is de gedeputeerde het met de SGP eens dat het juist ook het moment is nu, willen we een effectieve gebiedsaanpak hebben, om op een aantal plaatsen een streep te trekken van, ja, dit is onze aanpak, zo gaan we het doen; ongeacht de externe invloeden.

Ja, voorzitter, maar dat kun je volgens mij pas doen als er duidelijk is wat er nu precies van je verwacht wordt. Op een aantal punten hebben wij daarover geen duidelijkheid. Er is gister bijvoorbeeld ook in de Kamer een motie aangenomen die iets zegt over dat het kaartje van tafel zou zijn en dat je mogelijk, als je die vijftig procent haalt in 2030, dat dat de ruimte is die de provincies zouden kunnen krijgen. Ik weet op dit moment niet precies wat er nou mee bedoeld wordt, maar dat betekent natuurlijk iets voor de manier waarop wij het hier kunnen aanpakken. Als ik dat soort zaken nog niet helder heb, ga ik niet nu al daar uitspraken over doen. Wij zien dat er natuur hersteld moet worden, wij willen dat

doen binnen de kaders van het landelijk leefbaar gebied en die transitie van de landbouw. En daarvoor hebben we gewoon echt nog een aantal antwoorden nodig om te kijken hoe we het dan met elkaar in die gebiedsprocessen kunnen gaan doen.

De **VOORZITTER**: Ja, voldoende, meneer Van den Dikkenberg? De gedeputeerde vervolgt met het becommentariëren van de moties.

Gedeputeerde **STERK**: Ja, dus ik begin nu bij motie 50. Die is van de Partij voor de Vrijheid en JA21. Het zal u wellicht niet verbazen dat ik deze motie wil ontraden. Voor ons staat die leefbaarheid van het platteland natuurlijk ook voorop, die sociaaleconomische impactanalyse hoort daar ook bij. Maar wij zien ook echt de noodzaak om de stikstof als middel om die natuur instandhoudingsdoelen te halen, ons ook daarvoor te gaan inzetten.

Dat geldt ook voor motie 51. Ik heb er daarnet ook al een aantal zaken over gezegd. Ook die zou ik willen ontraden. Ik kom overigens nog terug, ook naar aanleiding van de motie die is ingediend door de SGP, op de PAS-melders.

Dan, voorzitter, wil ik doorgaan naar motie 52. Die heet Help de boeren, help de transitie. Die zou ik deels willen omarmen. Ik denk dat het een heel interessante kan zijn om te kijken hoe we dat verdienmodel voor boeren kunnen verbinden aan een wens die wij ook als provincie hebben om duurzaamheid te promoten, ook als het gaat over bouwen. Er ligt natuurlijk ook wel een convenant. Er loopt een landelijk onderzoek op dat punt. Daar zouden we ook graag, als u dat misschien geruststelt, willen kijken om daar misschien nog wat meer bij aan te kunnen sluiten. Dat heet Building Balances, is mij verteld. Maar op één punt zou ik u toch willen vragen om het een beetje aan te passen of in ieder geval misschien, zoals ik hem dan interpreteer, daarmee te kunnen gaan. Dat gaat erover, we willen dat graag in die gebiedsgerichte aanpak of in het gebiedsprogramma, wat daar de basis voor is, meenemen, maar om dan al bij de provinciale begroting een plan te hebben liggen, dat gaat wel heel snel en dan hadden we het eigenlijk vandaag al bijna moeten hebben. Dus ik wil u toezeggen dat wij het meenemen en het onderdeel willen laten vormen van die gebiedsgerichte programmering. Maar als u zegt, die tweede bullet bij 'spreekt uit', die mag u zo interpreteren of die haal ik eruit, dan zou ik hem helemaal kunnen omarmen.

Dan ga ik door naar motie 53 over Perspectief voor koplopers. Ik denk, dat is door verschillende partijen genoemd. Ja, natuurlijk is het ook een belangrijk onderwerp waar wij ook naar willen kijken, want je hebt natuurlijk een aantal boeren die juist vaak in de buurt van die natuurgebieden wonen, daar vaak al natuurinclusief boeren, verduurzaamd hebben. En het kan natuurlijk niet de bedoeling zijn dat zij nu slachtoffer zouden worden van een enorme reductieopgave die er komt. Maar helemaal ontzien kunnen we ze natuurlijk ook niet, want we hebben natuurlijk met elkaar wel onderaan de streep te zorgen dat we die vijftig procent gaan halen. Dus wat ik u kan toezeggen, is dat wij natuurlijk met zorg daarnaar gaan kijken, ook in die gebiedsprocessen, en dat wij ook zien dat juist deze mensen die eigenlijk al hun nek hebben uitgestoken, ook daarvoor waardering en een soort honorering zouden moeten krijgen in die gesprekken. Maar ik kan u niet op voorhand toezeggen dat zij daarmee ook helemaal zijn vrijgesteld van elke maatregel die ook maar gekozen zou kunnen worden.

De heer **WESTERLAKEN**: Even een verhelderende vraag. We hebben een aantal zeer vooruitstrevende biologische boeren. Ik denk bijvoorbeeld aan één heel specifiek, die in de buurt ligt van een Natura 2000-gebied aan de westkant van de provincie. Op alle terreinen echt koploper. Doet alles zoals we- Er zijn regelmatig werkbezoeken geweest. Dat zou dus kunnen betekenen dat zo'n boer, ondanks dat hij al geëxtensiveerd is en, noem maar, alles heeft gedaan om bijna geen stikstof uit te stoten, behalve zijn eigen adem bijna, die daar enorme investeringen ook op heeft gedaan – dat moeten we ook niet vergeten – wellicht dan in de problemen kan komen.

U vraagt van mij een uitspraak die ik op dit moment niet kan doen, want volgens mij zijn dit de gesprekken die in de gebiedsgerichte aanpak op het niveau van de gebieden moet gaan plaatsvinden. Wat ik wel kan zeggen, is dat deze boer eigenlijk een mooi voorbeeld is van wat wij ook in onze Landbouwvisie neerzetten. Dit is graag hoe wij zien dat boeren gaan boeren en waar wij het volgens mij ook over hebben als het gaat over die transitie in de landbouw. Dus ik denk ook dat hij daarmee ook gewoon een goede plek moet krijgen in het gebiedsproces. En als het dan gaat over stikstofreductie, dan is er misschien wel niet meer zo heel veel ook te doen. Maar ik kan niet nu op voorhand gaan toezeggen dat deze boer daar helemaal geen last van gaat krijgen. En dat is denk ik vooral ook wat plaats moet vinden in het gesprek in dat gebied.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik zit even te denken, want we hebben natuurlijk een systematiek met de ABCD-emissiereductiedoelen. Zou dat dan een idee zijn om voor deze categorie daar met name te kijken – ik zoek naar een toezegging vanuit het college – dat we die systematiek gebruiken om te kijken hoe we die boeren – en niet alleen in het westen, maar door de hele provincie – kunnen helpen om dan wel financieel het hoofd boven water te kunnen houden?

Die ABCD-systematiek is gebaseerd op type zone en wij hebben eigenlijk de vraag, ook na het debat gisteren in de Kamer, of dat nog wel inderdaad de manier is, waarop we die plannen moeten gaan vormgeven. Dat is op dit moment niet duidelijk. Dat zou dus ook kunnen betekenen dat je met andere- Ik bedoel, we moeten nog steeds dezelfde reductieopgave uiteindelijk halen, maar dat je op een andere manier dat indeelt. Daar durf ik op dit moment geen uitspraak over doen. Dus volgens mij heeft die zonering niet per se consequenties voor de ruimte die u vraagt voor die specifieke boer. Maar ik vind het eerlijk gezegd ook een beetje lastig om hier over individuele casussen te gaan praten, want ik denk niet dat dat aan ons is. Dat willen we juist zo graag in dat gebied laten plaatsvinden, waar al die bewoners met elkaar vaak wel weten wie er wil stoppen, wie er misschien wil verplaatsen, wie er plannen heeft om een bepaalde transitie te maken. En ik denk dat het belangrijk is dat wij de inspanningen, die ze hebben gedaan, honoreren in die gebiedsprocessen, want ze hebben al een hele slag gemaakt precies ook in de richting die wij willen. En, ja, dat is volgens mij ook wat deze motie vraagt. En op dat punt kan ik daar wel mee instemmen.

De **VOORZITTER**: Ja, voldoende gewisseld over de interpretatie? Ja, de heer De Harder ook? Ja, dat helpt. Mevrouw Sterk gaat door.

Gedeputeerde **STERK**: Dan kom ik bij de motie van de SGP over de PAS-melders. Ik had het al aangekondigd dat ik over een aantal moties zal zeggen dat ze misschien wat ontijdig zijn. Want de intentie begrijp ik. Ik spreek ook met heel veel boeren die in die onzekerheid zitten, die naar eer en geweten een vergunning hebben aangevraagd en nu ineens zijn ze eigenlijk illegaal aan het boeren. Daar moet een oplossing voor komen. Dat vinden wij denk ik met elkaar allemaal hier. Maar het Rijk heeft gezegd dat zij voor die oplossing gaan zorgen. Dat hebben ze beloofd. Binnen drie jaar. En daar wil ik het Rijk nog steeds op aanspreken. Dus het Rijk staat wat ons betreft aan de lat. Maar, als het nou inderdaad zo is dat we in de gebiedsgerichte aanpak, in zo'n gebiedsproces met elkaar constateren dat we de instandhoudingsdoelen halen en we hebben nog ruimte over, dan zouden we kunnen kijken hoe we die ruimte kunnen inzetten voor de PAS-melders. U zegt van, misschien kunnen we daar dan ook voor een bepaalde bank in de stikstofbank creëren. We zijn nog steeds bezig om die stikstofbank te ontwikkelen. Ik merk ook dat we daar nog een beetje aan het zoeken zijn wat nou de beste manier is. We zullen dit meenemen in het denken en ontwikkelen van die stikstofbanken, maar daar kan ik op dit moment nog geen

toezegging toe doen. Dus wat dat betreft zou ik u willen aanraden om deze motie nog even aan te houden.

De heer **FISCALINI**: Vindt u dan drie jaar wachten niet heel erg lang? Stel u voor, het duurt nog drie jaar lang en je bent boer. Je hebt die PAS-vergunning, de PAS-melding is al van een paar jaar geleden. Stel je voor, het duurt drie jaar, dan ben je vijf jaar lang in onzekerheid, om dan misschien te horen te krijgen van, ja, sorry, het gaat niet door. Weg. En dan? Wat als die boer gaat procederen daartegen, wie is er dan voor aansprakelijk?

Wij houden het Rijk graag aan de afspraken die ze heeft gemaakt. De toezegging van het Rijk is dat zij gaan zorgen voor een oplossing. Dat staat ook in de brief die ze hebben gestuurd. Daar spreken wij het Rijk op aan. Ik heb ook aangegeven dat wij ook afspraken met het Rijk daarover willen maken. En als het nou zo is dat in onze eigen gebied-Want kijk, het probleem is namelijk, dat als wij ook nog een keer de ruimte die eigenlijk nodig is voor de PAS-melders ook op ons eigen bordje gaan nemen, dan wordt de opgave nog veel groter in onze provincie. Dat zou ik niet willen, want het is al ingewikkeld genoeg. Dus ik vind eerst dat ik daarvoor het Rijk aan moet spreken. Dat is overigens iets wat we provinciebreed ook doen. En ik heb gezegd, nou, mocht het nou zo zijn dat wij met elkaar constateren 'we halen de instandhoudingsdoelen en we hebben nog stikstofruimte over', dan vind ik ook dat we daar moeten gaan kijken naar de PAS-melders en hoe we hen dan kunnen helpen om weer op een legale manier te kunnen gaan boeren.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: De gedeputeerde zegt van, ja, kun je die motie niet aanhouden of in ieder geval op een later moment in stemming brengen, maar dit is nou juist iets, als we wat voor de natuur willen betekenen, dan is deze motie denk ik echt nodig op dit moment. Inhoudelijk denk ik dat we op één lijn zitten, want wij vragen ook om die plus, die we eventueel kunnen maken in de gebiedsprocessen, dan in te zetten. Maar dan moeten we die wel kunnen parkeren en dan moeten we dat nu ook tegen de PAS-melders kunnen zeggen in zo'n proces van, oké, wij bieden ook echt iets. En tot nu toe is het alleen maar vragen, vragen, vragen. Willen we écht de natuur verbeteren en op korte termijn ook stappen zetten, is dit een uiterst cruciaal punt. En die duidelijkheid moeten we nu denk ik kunnen bieden. Is de gedeputeerde het dan eens dat we nu juist procedureel – en misschien de opgave van het Rijk op ons nemen, dat gaat te ver, dat kan ook niet; dat delen we – maar dit is wel een heel belangrijke stap om te laten zien van, oké, PAS-melders, jullie doen er ook toe en wij parkeren die ruimte in onze doelenbank die we eventueel extra creëren voor jullie, zodat het geregeld kan worden?

Wat ik heb gezegd, is dat als we ruimte overhouden, dan willen we gaan kijken hoe we die kunnen inzetten voor de PAS-melders. Maar of wij nou een aparte ruimte voor PAS-melders in die stikstofbank gaan maken of creëren, ja, daarvoor is dat proces nog te veel in beweging. Dus die toezegging kan ik u niet doen, die laatste.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dat is volgens mij techniek. Waar het ons om gaat in de motie is dat we gewoon duidelijk maken van, we creëren mogelijk extra ruimte ten opzichte van de wettelijke verplichtingen die we hebben. Laten we dan die ruimte die er dan is, inzetten voor de PAS-melders. Hoe dat technisch geregeld wordt, maakt niet uit. Maar volgens mij zitten we inhoudelijk wel op één lijn en is het voor de sector ook heel duidelijk als we nu als Staten de uitspraak doen van, oké, PAS-melders, jullie staan op ons vizier en we betrekken jullie ook echt in het proces en we bieden ook echt inhoudelijk iets.

Als u daarmee bedoelt dat wij bieden dat als er ruimte over is, dat we daar ook de PAS-melders bij gaan betrekken, dan zijn we het eens.

De **VOORZITTER**: Goed, misschien- De dag is nog lang tot 22.00 uur vanavond.

Gedeputeerde **STERK**: Ik hoop dat we deze discussie niet de hele dag nog gaan voeren.

De **VOORZITTER**: Nee, zeker niet, nee. Maar dan kan misschien de opsteller van de motie nog wat aanpassen.

Mevrouw Van Gilse.

Mevrouw **VAN GILSE**: Ik haal er in ieder geval uit dat de gedeputeerde het op zijn minst heel erg intensief gaat onderzoeken of die ruimte daarvoor besteed kan worden. Daarnaast de vraag, want de gedeputeerde legt het landelijk neer, dat daar is toegezegd dat die legalisering gaat komen en binnen drie jaar. Gaat de provincie dan ook in de gesprekken met de agrariërs ervan uit dat ze vergund gaan worden? Is dat de verstandhouding in de gesprekken met die agrariërs, dat ze uiteindelijk legaal zijn?

Gedeputeerde **STERK**: De afspraak is dat de PAS-melders gewoon gelegaliseerd gaan worden en dat het Rijk daarvoor verantwoordelijk is. Dat is de afspraak. Daar houden we het Rijk aan. Wat betreft uw eerste opmerking: ja, wij hebben dus de boeren nodig straks ook in die gebiedsgerichte aanpak, juist in die gesprekken, om te kunnen constateren of we er met elkaar uitkomen om de instandhoudingsdoelen te halen en of er dan nog ruimte over is om eventueel voor de PAS-melders ook te kunnen gebruiken. Dus het is ook opnieuw voor mij een oproep hier vandaan aan de mensen, ook hier buiten het huis: doe mee, want alleen dan kunnen we ook goed in beeld krijgen welke de opgave er is en hoe we deze PAS-melders – waar we het denk ik allemaal over eens zijn dat dat een groep is die gewoon ook snel duidelijkheid moet krijgen – kunnen helpen. Maar de bal ligt wel echt bij het Rijk.

Mevrouw **VAN GILSE**: Ter verduidelijking. Dat betekent dus dat als je met agrariërs in gesprek bent, het eigenlijk voor hun positie niet uitmaakt of ze PAS-melder zijn of niet?

In zo'n gebiedsproces ga je natuurlijk met elkaar kijken: hoe kunnen wij die reductiedoelstellingen halen? Dat betekent iets voor de innovatie die je kunt toepassen, die wel juridisch geborgd moet zijn, want we willen ook voorkomen dat wij vergunningen gaan afgeven die niet houdbaar zijn. Daarmee zouden we het probleem alleen nog maar groter maken ook voor de boeren. Je kunt kijken voor andere maatregelen die je kunt nemen als het gaat bijvoorbeeld over eiwitrijk voer. Maar er zullen ook gesprekken moeten gaan komen over verplaatsen en over stoppen. En dan zeg ik ook elke keer weer, ja, volgens mij 33 procent van de boeren in onze provincie heeft aangegeven te willen stoppen of, ja, geen opvolger te hebben. Dus volgens mij is dat het gesprek wat moet plaatsvinden. Daar moeten ook de PAS-melders wat mij betreft aan meedoen, want ook zij wonen in zo'n gebied. Ook zij hebben, buiten de vraag om hun vergunning te legaliseren, natuurlijk ook een opdracht om met elkaar te kijken hoe we daar die reductie halen. Maar als we ruimte overhouden, dan zal het ook dus mogelijk naar die PAS-melders kunnen gaan. Dus ja, graag laten meedoen daarin.

Mevrouw **VAN GILSE**: Ja. Het is dus hetzelfde gesprek wat je voert. Het is niet een ander gesprek.

Nee, daarom zeg ik ook, het is zo belangrijk dat de boeren ook meedoen en meepraten en aan die tafel komen, omdat in dat gesprek gekeken kan worden: hoe halen we die reductiedoelstellingen en welke ruimte houden we dan nog over?

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, gedeputeerde wil met de boeren in gesprek. Dat kwam in bijna elke zin terug. Maar we hebben hier twee insprekers gehad en die hebben gezegd, als die brief van het kabinet niet van tafel gaat hier, dan gaan wij dat gesprek helemaal niet meer met de provincie aan. Dus hoe wilt u met het veld in gesprek die niet met u in gesprek wil, omdat u die brief in de lucht laat hangen en onze motie ontraadt?

Ja, voorzitter, volgende week praat ik weer met het Stikstofcollectief, wat volgens mij de vertegenwoordiging is van alle boeren in de provincie. En ik praat ook met de jonge boeren. Dus bestuurlijk zijn wij nog steeds in gesprek met elkaar. Wat er op dit moment door hen wordt gezegd, is dat ze op dit moment niet bereid zijn om mee te gaan doen aan de gebiedsprocessen. Dat is een ander iets. In die gesprekken proberen we ook naar elkaar te luisteren. Wat ik gisteren onder andere heb gehoord, is de vragen rond die NNN, maar bijvoorbeeld ook de vragen rond de PAS-melders. En dat is ook waarom ik net het gesprek met de heer Van den Dikkenberg heb gevoerd over: hoe zouden wij kunnen zien wat wij kunnen doen, welke ruimte we hebben voor de PAS-melders? Met nadrukkelijk ook het Rijk aan zijn verantwoordelijkheid te houden. Dus wij luisteren, wij zoeken naar de mogelijkheden die er zijn binnen onze eigen ook afspraken. En ja, dat is het gesprek wat ik op dit moment voer, overigens ook met de boeren die hier vorige week zaten.

De heer **DERCKSEN**: Maar als u die brief op tafel laat liggen als uitgangspunt van het beleid, hebben zij gezegd: daar gaan wij niet aan mee doen. Trouwens, boeren werken volgens mij in heel Nederland al niet meer mee om grond af te staan; en gelijk hebben ze. Dus u kunt misschien nu nog in gesprek zijn, maar zij gaan niet meewerken aan beleid – dat overigens tegen de wet is – om hun leven en het Nederlandse landschap te vernielen. Daar gaan zij niet aan meewerken. Dat hebben ze hier verteld. Dus u moet kiezen straks, misschien na volgende week als u een gesprekje heeft gehad, maar dan moet u kiezen of we gaan doen wat Van der Wal zegt of u bent uitgesproken met het veld, het agrarisch veld.

De **VOORZITTER**: Goed. Een beetje een herhaling van de vraag.

De heer **DERCKSEN**: Dus gaat u daar nou mee door? Gaat u uw beleid nu doorvoeren of niet? Want dan staakt het gesprek straks.

Gedeputeerde **STERK**: Ja, voorzitter, het is een beetje een herhaling van zetten. Wat ik heb aangegeven, dat wij graag in gesprek blijven met de boeren en dat wij ook luisteren naar hun zorgen en vragen, dat een deel ook onze zorgen en vragen zijn, dat we voor een deel ook zoeken naar oplossingen die binnen onze eigen afspraken mogelijk zijn, dat wij ook die natuur willen herstellen en dat wij dat willen doen ook in die gebiedsprocessen. Daarom heb ik net ook zo nadrukkelijk genoemd dat we daarvoor de boeren ook nodig hebben en dat we met elkaar volgens mij moeten kijken, ook op basis van ons handelingskader, hoe we daar de uitweg uit kunnen vinden.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van Gilse, kort, want u hebt al meerdere keren geïnterrupteerd. Gaat uw gang.

Mevrouw **VAN GILSE**: Ik wilde kort inderdaad. Het in gesprek gaan en de zorgen die de agrariërs delen, maar dat waarschijnlijk niet alle vragen inderdaad op dit moment door de provincie beantwoord kunnen worden. Maar hoe de gedeputeerde daarmee omgaat, kan zij een proces inrichten waarbij zij bijvoorbeeld periodiek via het IPO de zorgen, bijvoorbeeld op het gebied van financiën en de juridische borging, zoals LTO Noord tijdens de

commissievergadering had ingebracht, richting landelijk kan doorvertalen? Dat zeker gevolgd wordt dat de verhalen die we hier horen, en de zorgen, ook op een goede manier daar komen en wij als Staten daar ook over geïnformeerd worden.

Gedeputeerde **STERK**: Wat betreft wat we allemaal bespreken in dit IPO – is tegenwoordig volgens mij de agenda van alle BAC's en zo – is volgens mij openbaar en daarmee ook te volgen. Verder zijn wij heel regelmatig in gesprek met onze gebiedspartners: de mensen met wie wij in die gebieden aan het werk zijn, waarbij we ze ook elke keer weer op de hoogte stellen van wat er loopt. En we hebben ook bijvoorbeeld technische briefing, die u heeft gehad voorafgaand aan de commissie, ook daar gehouden. Zo proberen we zo transparant mogelijk te zijn en wat we weten ook te delen. En dat geldt ook voor u als Staten. We hebben binnenkort – volgens mij na de zomer – ook weer een informatie sessie waarin we u ook weer mee zullen nemen – er is ontzettend veel in ontwikkeling – en u zo goed mogelijk ook de informatie proberen te geven. En ik ben daarnaast ook op enige regelmatige basis in gesprek met het Stikstofcollectief waar de boeren in vertegenwoordigd zijn en waarin we ook elke keer weer de vragen ophalen en ook onze antwoorden, als wij die hebben, ook neerleggen.

Mevrouw **VAN GILSE**: Mijn vraag was dus hoe die verhalen, keukentafelgesprekken, het Stikstofcollectief en allemaal, hoe die doorvertaald kunnen worden naar landelijk en hoe u dat doet.

Dat doen we dus bij de gesprekken die wij met de minister hebben, die ik bijna, nou ja, de afgelopen tijd soms wel elke twee weken had. En natuurlijk, wij proberen natuurlijk provincie goed te luisteren, ook naar de mensen die onze provincie wonen. De boeren zijn daar een heel belangrijke groep in op dit moment, en de zorgen die zij hebben en de vragen die zij hebben. Als wij die niet kunnen beantwoorden, leggen wij natuurlijk het ook voor bij de minister. Maar we hebben wel onze eigen kaders daarbij, zeg ik dan.

De **VOORZITTER**: Prima. U rondt denk ik af met-

Gedeputeerde **STERK**: Ja, voorzitter, ik heb nog een aantal moties die ik moet benoemen.

Dat gaat over motie 55 over de plattelandscoaches. Ja, wij zien daar absoluut- Ik bedoel, het is een heel mooi project. Ik begrijp dat andere provincies ook al aan het kijken zijn of ze het over kunnen nemen. Ik denk ook dat de zorgen die er zijn over 'wat kunnen wij nou bieden aan de boeren aan ondersteuning', dat de plattelandscoaches daar een goede rol in zouden kunnen vervullen. Wij willen dan ook heel graag kijken hoe ze in die gebiedsprocessen en in die gebiedsprogrammering daar een plek in zouden kunnen krijgen. Dus dit is wat ons betreft ondersteuning.

Dan kom ik bij de moties van het CDA. De eerste motie, nummer 56, gaat over de NNN-gebieden. Daarvan zou ik eigenlijk willen vragen om die aan te houden om de volgende reden: dat wij daar vragen over hebben gesteld op dit moment, dat wij daar nog geen antwoorden op hebben, dat er gisteren ook een Kamerdebat is geweest, nogmaals, waarin er ook iets lijkt te zijn met dat kaartje. Ik durf er op dit moment geen uitspraken over te doen. Ik hoop daar snel een reactie van de minister op te hebben. Volgens mij moeten we dan ook verder praten over dit onderdeel.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik heb eigenlijk ook een vraag aan de voorzitter. Aanhouden, ik geloof dat we dat ordereglement-technisch niet kunnen. We kunnen hem wel intrekken en later weer indienen. Dus dat is even wat lastiger. Wij hebben die motie ook niet- Dit is bij ons niet alleen bedoeld om er een uitspraak over te doen, maar ook om te ondersteunen wat u richting het ministerie duidelijk wil maken: dat de NNN-gebieden voor ons echt een ongelooft lastige opgave zijn, omdat, als dat uitgevoerd wordt zoals

gesuggereerd wordt in de kaartjes die wij tot nog toe hebben- Maar ik heb van de minister begrepen dat die kaartjes fluïde zijn, dat die iedere dag weer verder komen. Dus het is van ons meer van, dit is echt een zorgpunt en neem dat dan mee. Dus ik heb de neiging om hem toch in te dienen en dan veel meer als ondersteuning van wat u net zegt dan dat het een afwijzing is.

Kijk, als ik deze motie zo mag opvatten dat het ondersteuning is bij de vragen die wij hebben op dit moment in de NNN-gebieden en over de doorwerking daarvan, plus de vragen over 'hoe zit het eigenlijk nog met dat kaartje' – is dat nou nog inderdaad wat er van ons gevraagd wordt? – en dat we daarbij wel met elkaar vaststellen dat de uiteindelijke opgave, die vijftig procent, is wat we met elkaar moeten bereiken, als ik die motie zo mag lezen, dan zou die wellicht ondersteunend kunnen zijn. Maar wel op die voorwaarde.

De **VOORZITTER**: Goed. U mag daar ook nog even over nadenken.

De heer **WESTERLAKEN**: Nee, ik hoef er niet over na te denken, meneer de voorzitter. Het hele college mag deze motie zo lezen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M56a van de leden Westerlaken (CDA), De Harder (ChristenUnie) Van den Dikkenberg (SGP), Van Gilse (VVD) en Fiscalini (JA21) inzake NNN-gebieden.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21.

Constaterende dat:

- Provinciale Staten van Utrecht op 23 maart 2020 het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof heeft vastgesteld;
- Op 10 juni 2022 de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is gepubliceerd;
- Het NPLG structurerende, richtinggevende en (regionale) doelen heeft vastgelegd;
- Richtinggevende emissiereductiedoelen worden meegegeven;
- Daarbij voor NNN-gebieden eenzelfde reductiedoel is meegegeven als voor Natura 2000-gebieden (namelijk 95% emissiereductie binnen NNN-gebied);
- Deze stikstof- en natuurdoelen uiterlijk in juli 2023 uitgewerkt en vastgelegd moeten zijn in een verplicht en onontkoombaar ruimtelijk gebiedsplan;

Overwegende dat:

- Uit de startnotitie NPLG niet duidelijk blijkt waarom voor NNN-gebieden eenzelfde reductiedoel is vastgelegd als voor Natura 2000-gebieden;
- Het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof zich richt op het bereiken van de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden;
- Het onverwacht hoge reductiedoel voor NNN-gebieden het draagvlak voor uitvoering in de gebieden van het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof zal ondermijnen;
- De provincie Utrecht in het 'Akkoord van Utrecht' spreekt over "ongewenste externe werking van beschermde natuurmonumenten (natuurbeschermingswetgebieden) buiten Natura 2000...";

- De Minister van Natuur en Stikstof de kaart met reductiedoelen heeft uitgelegd als indicatieve reductiedoelen waarbij nog ruimte is voor maatwerk, ook voor wat betreft de verdeling tussen de gebieden;
- Tijdens de informatiesessie voor de commissie RGW op 22-6-2022 een ambtelijk "Utrechts Scenario" is gepresenteerd waarin bijvoorbeeld is uitgegaan van een reductiedoel van 20% binnen de NNN-gebieden;

Spreekt uit dat:

- Het huidige indicatieve reductiedoel voor NNN-gebieden het draagvlak voor uitvoering van de gebiedsgerichte aanpak onnodig onder druk zet op basis van de huidige informatie;
- Dit indicatie doel van 96% voor NNN-gebieden uit de startnotitie NPLG mede daarom te hoog is.

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

- Zich in de gebiedsgerichte aanpak niet te richten op de emissiereductiedoelstelling van 95% voor NNN-gebieden;
- Daarbij te onderzoeken wat wel noodzakelijk en haalbaar is met draagvlak om de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden te bereiken;
- Voortvarend te blijven doorwerken aan het bereiken van de instandhoudingsdoelen voor de Natura 2000-gebieden in de lopende gebiedsgerichte aanpak.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Sorry, daar wil ik toch even op inhaken, want dat is absoluut niet wat er in de motie staat. Want ik maak mij oprecht wel zorgen over het beeld wat nu gewekt kan worden. We hebben natuurlijk heel veel mensen die dit volgen, die heel erg benieuwd zijn wat de provincie Utrecht gaat doen. Op het moment dat die motie zo geïnterpreteerd wordt als 'ja, maar de provincie Utrecht gaat dit niet uitvoeren', dan is dat volgens mij niet wat wij willen uitstralen.

Gedeputeerde **STERK**: Wat volgens mij de provincie Utrecht gaat uitvoeren, is dat wij gaan zorgen dat wij die reductiedoelstellingen halen in onze provincie. En waar wij voor gaan zorgen, is dat we de instandhoudingsdoelen halen. We lijken soms bijna wel te vergeten dat het daarom gaat: we moeten de natuur herstellen. Dat is ons uitgangspunt. Daarvoor zijn we aan het werk. Daarvoor krijgen we ook al die opgaves: stikstof, water, klimaat. Dat is wat onze opgave is. En daar staan wij voor aan de lat. Hoe we dat gaan invullen in de provincie – of dat gaat over 95 procent bij de NNN of dat je kijkt ook- Want daar zitten natuurlijk heel veel van die natuurinclusieve boeren bijvoorbeeld naast die NNN, die al een opgave- Dat zijn uw koplopers uit uw motie. Hoe we dat moeten interpreteren, dat is ons op dit moment dus niet duidelijk. Daar wil ik eerst antwoord op hebben. Dat is ook wat wij bij de minister hebben neergelegd. En als ik de motie zo lees dat ook de heer Westerlaken daar antwoord op wil hebben, ja, dan is dat een ondersteuning, maar dan wel op die titel.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Dat is niet wat er in de motie staat. Dus dan zal ik toch ook de heer Westerlaken willen oproepen om die motie aan te passen. Dus dat het meer reflecteert wat er inderdaad nu besproken is.

Gedeputeerde **STERK**: Dat is aan uw Staten uiteraard.

De **VOORZITTER**: Ik denk dat het op zich een goed voorstel is, dat u onderling ook nog – nogmaals, de dag is nog lang – contact met elkaar hebt hoe de redactie van een motie kan zijn, dat hij in ieder geval op steun kan rekenen ook van uw fractie.

Gedeputeerde **STERK**: Nu heb ik nog twee moties voor, voorzitter. De tweede motie, of de een na laatste, is dan Samen verder werken. Dat gaat wat ons betreft eigenlijk ook over de uitgestoken hand die wij als provincie moeten uitsteken naar al onze gebiedspartners. Dat wij altijd op een goede manier hebben samengewerkt. Er werd net al gerefereerd aan mijn voorgangster, Hanke Bruins Slot, die zich daar volgens mij altijd heel sterk voor heeft gemaakt. Ik wil ook heel graag die lijn doorzetten. Ik zie deze motie dan ook als de ondersteuning van onze inzet.

En dan tenslotte motie nummer 58 over het handelingskader. Ja, dat gaat volgens mij over de manier waarop we dat willen doen. Dat hebben we met elkaar vastgesteld, ik meen in februari. Dat is ook de manier waarop wij willen blijven werken. Dus ook dat zie ik als ondersteuning van ons beleid.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U hebt allemaal nog een tweede termijn. Meneer Dercksen, is dat- Ja, u wilt het nu doen? Oké, gaat uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Het gaat natuurlijk over die combinatie van moties, want het wordt zo langzamerhand een Babylonische spraakverwarring. Het CDA dient een motie in dat we door moeten gaan met het beleid. Dat is op zich een vreemde motie, want ja, je hebt het beleid. Ik bedoel, je doet een motie indienen om dat beleid te continueren. Mijn interpretatie daarvan is, ja, als je dat doet, kan je niet het andere doen. Je kan niet zeggen, we doen wat Van der Wal wil en we kunnen doen wat we zelf hier doen. En ook die motie die net ter sprake kwam over die NNN-gebieden. In die motie staat: we gaan ons niet richten op de emissiereductiedoelstelling van 95 procent. Dus dat staat ook haaks op het provinciaal beleid. Dus wat willen we nou?

Gedeputeerde **STERK**: Ik heb net aangegeven, wat betreft dat laatste, dat we ons daar niet op gaan richten. Die uitspraak kan ik op dit moment niet doen, want daar hebben we informatie voor nodig, hoe we dat moeten uitleggen. En wij willen ook natuurlijk zorgen dat die koplopers ook hun eigen positie kunnen krijgen in die gebiedsgerichte aanpak. Voor wat betreft de samenloop van alle moties, ja, dat is volgens mij aan u als Provinciale Staten om dat te bekijken.

De **VOORZITTER**: Goed, ik stel toch voor dat we heel even vanachter onze plek kijken of er behoefte is aan een tweede termijn en die inbreng te leveren en daarmee de laatste vragen die er nog aan de gedeputeerde zijn op te halen.

Gedeputeerde **STERK**: Volgens mij is er nog een vraag van de SGP over motie 47. Precies.

De **VOORZITTER**: Die moet u nog beantwoorden?

Gedeputeerde **STERK**: Ja. Dat was niet een motie die is ingediend, maar een motie waaraan werd gerefereerd. Dat gaat over of we de onafhankelijkheid eigenlijk bij de gebiedsgerichte aanpak voldoende gaan borgen. U krijgt binnenkort ook de mogelijkheid om met ons te praten over het ULG. Dat is ook de manier waarop wij die processen allemaal willen gaan inrichten. Wij zullen ook daarin melden dat we die gebiedsagenda's, die opgesteld moeten worden in die gebieden, willen laten opstellen door een onafhankelijk

bureau en dat we natuurlijk die onafhankelijkheid van die processen ook belangrijk vinden. Overigens hebben er nog steeds op dit moment geen gebieden gezegd: wij twijfelen aan de manier waarop dat nu plaatsvindt. We hebben natuurlijk al een gebiedsgerichte aanpak, er lopen al gebiedsprocessen, maar dat er natuurlijk in die gebiedsprocessen een onafhankelijke persoon moet zijn die dat trekt. En hoewel wij regievoerder zijn, dan zou dat dus niet altijd de provincie ook moeten zijn denk ik, juist omwille van- Dus volgens mij, wat u vraagt, is ook onze inzet, maar we komen er op een later moment nog nadrukkelijk over te praten. Dat zal na de zomer zijn.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. Ja, ik heb even een voorstel van orde. We debatteren bij dit debat in twee termijnen. De indieners, de heer Dercksen en de heer Fiscalini, zitten aan het eind van die tweede termijn. Zij krijgen nog de gelegenheid om als laatste het woord te voeren. Dus ik kijk even naar mevrouw Van Gilse of dat voldoende is om ook haar boodschap nog kwijt te kunnen in de tweede termijn. [...] Ja, is dat goed? U mag allemaal nog vragen stellen aan de gedeputeerde. Dan kan de gedeputeerde weer even gaan zitten en de vragen noteren die u in de tweede termijn heeft.

De heer **FISCALINI**: Ik dacht dat de gedeputeerde eerst de moties zou behandelen en daarna de vragen zou beantwoorden die gesteld zijn in de eerste termijn. Dat slaan we nu over?

De **VOORZITTER**: Ik heb de indruk dat ze heel veel vragen beantwoord heeft, maar mocht u er nog een paar gemist hebben, dan kunt u ze in de tweede termijn nog even herhalen.

Goed. Ik kijk even naar mevrouw Van Elteren.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Ja, inmiddels is er een aangepaste versie van de motie Help de boeren, help de transitie gemild, waarbij we inderdaad het punt in het dictum over de begroting eruit hebben gehaald. Dus we nemen eigenlijk aan dat die daarmee omarmd zou kunnen worden.

Motie M52 van de leden Van Elteren (GroenLinks), De Widt (D66) en Krijgsman (PvdA) inzake Help Boeren, Help de transitie maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M52a van de leden Van Elteren (GroenLinks), De Widt (D66) en Krijgsman (PvdA) inzake Help Boeren, Help de transitie.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21.

Constaterende dat:

- De provincie Utrecht voor de opgave staat de stikstofuitstoot in de provincie gemiddeld met 46% te doen dalen om te voldoen aan de wettelijke kaders en kwetsbare natuurgebieden te beschermen;
- De landbouw ondanks een al stevige reductie in stikstofuitstoot over de afgelopen decennia, nog steeds voor ca. 50% van de stikstofuitstoot in Nederland verantwoordelijk is;

- Ook de bouwsector zijn stikstofreductie zal moeten reduceren, om binnen de wettelijke grenzen te kunnen voldoen aan de grote woningbouwopgave in de provincie.

Overwegende dat:

- Het bieden van een goed alternatief verdienmodel voor boeren cruciaal is voor het slagen van de verschillende transitie waar de provincie voor staat;
- Het verbouwen van biobased gewassen (of multipurpose, inclusief voedsel) en het vervolgens daarmee bouwen, draagt aan de grote opgaves in deze provincie op het gebied van klimaat, circulariteit, stikstof en woningbouw;
- Het omschakelen naar deze gewassen leidt tot een grote reductie in stikstofuitstoot, verbetering in bodemkwaliteit en een vermindering van CO₂-intensieve materialen in de bouw;
- Bij biobased gewassen valt te denken aan onder meer hennep, sorghum, vlas en lisdodde;
- Er op dit moment in opdracht van het ministerie van BZK, LNV en enkele provincies een studie wordt uitgevoerd naar verschillende gewassen gekoppeld aan verschillende type bodems;
- Er ook in Gelderland, Noord-Brabant en Zuid-Holland al onderzoek is gedaan naar het stimuleren van de transitie naar deze gewassen als bijdrage aan een integrale oplossing voor verschillende maatschappelijke opgaven;
- Deze transitie gestimuleerd kan worden door boeren te ondersteunen met een garantieprijs / contract for difference model, zoals ook gebruikt bij de opwek voor duurzame energie, eventueel gekoppeld aan financiering uit het GLB, GGM, et cetera, zodat boeren een langere periode perspectief hebben;
- Deze aanpak, met een goed verdienmodel voor boeren, ook kan leiden tot lagere publieke kosten uit bijvoorbeeld het stikstoffonds.

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

- In aansluiting op de hiervoor genoemde onderzoeken te inventariseren of en in welke gebieden in de provincie Utrecht deze aanpak kansrijk is;
- Indien hier kansrijke gebieden uit voort komen, de mogelijkheden voor de transitie naar het verbouwen van gewassen voor biobased bouwen uit te werken als onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak en met boeren in gesprek te gaan over de mogelijkheden van het verbouwen van gewassen voor biobased bouwen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Gilse.

Mevrouw **VAN GILSE**: Ik had nog de verduidelijkende vraag over de laatste motie van de heer Westerlaken over het onverkort uitvoeren van het huidige beleid. Of de gedeputeerde dat, net als ik, zo lees als dat het huidige beleid een heel goede basis is en die ook zeker uit te voeren en daarna te kijken wat er eventueel nog nodig is om de doelstellingen te behalen. Hoe zij dat leest. En daarbij de vraag, het Stikstoffonds en ook de middelen die daar uitkomen, dat is allemaal waarschijnlijk incidenteel. Hoe denkt de gedeputeerde erop in te zetten om voor onze provincie ook een structurele aanpak met structureel geld te kunnen krijgen daarvoor? Hartelijk dank.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Van Gilse. Dan ga ik eerst naar de heer Westerlaken van het CDA. Heeft u behoefte aan een tweede termijn? Gaat uw gang. Geen behoefte, zie ik.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Widt.

Mevrouw **DE WIDT**: Ik wil mevrouw Sterk vooral erg veel succes wensen met het gesprek met de minister binnenkort.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Partij van de Arbeid, mevrouw De Boer, geen behoefte aan een tweede termijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Harder.

De heer **DE HARDER**: Naar aanleiding van de reactie van de gedeputeerde: wij hebben besloten om ons aan te sluiten bij de motie over de PAS-melders van de SGP. Dus die zullen we mede-indienen. Die is ook iets aangepast, omdat wij denken dat dat de juiste zet in de rug is van de richting die de gedeputeerde heeft uitgesproken en dan mag dat ook ondersteund worden vanuit onze Staten.

Een beetje te worstelen met de interpretatie van de motie over de NNN-gebieden die 95 procent, omdat ik zie dat het ook vragen oproept bij de collega's van GroenLinks. Wij lezen hem echt wel zo dat die 95 procent een opgave is voor die NNN, die dusdanig hoog is dat wij verwachten dat partijen van tafel zullen vertrekken. Ik vind het wel belangrijk om te markeren dat het voor onze fractie wel van belang is dat die 95 procent van een omvang is waarvan wij als Staten dan zeggen: dat is gewoon teveel. En dat we zien, dat is wat GroenLinks ook zegt, dat zou consequenties hebben voor de totale opgave die we in de provincie hebben. Die consequenties kunnen we ook nog niet overzien, omdat we niet goed die onderbouwing van die 95 procent weten. Maar het is voor ons wel belangrijk om dat te markeren in deze motie. Dus met die uitleg denk ik dat wij hem toch zouden willen indienen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Dank u, voorzitter. Ik merkte net tijdens de schorsing dat er wat vragen waren waarom wij afzagen van woordvoering. Normaal gesproken zouden we dat ook gedaan hebben, ware het niet dat onze vaste woordvoerder gisteren wegens ziekte moest afhaken en er op dat moment nog geen bijdrage was. En ook doordat ik gisteravond Hiltje elders moest vervangen, was er simpelweg voor mij persoonlijk ook geen tijd meer om erin te duiken. Vandaar. Dus het heeft niks te maken met desinteresse voor het onderwerp, dat zou u ook niet van ons verwachten, maar het was puur situationeel.

Voorzitter, ik kan mij wel voorstellen dat wanneer mevrouw Keller hier gestaan zou hebben, dat ze het belang van het naar beneden brengen van dieraantallen zou hebben benadrukt.

Voorzitter, afrondend, en ook om de heer Dercksen te bedienen. Ja, een brandnetel vind ik ook natuur. Maar u kent ons: wij zijn een partij die inclusiviteit en diversiteit voorstaat. Dat geldt voor de maatschappij, maar dat geldt ook voor de natuur. Wij gunnen die brandnetel dus veel veelkleurige vriendjes om zich heen. En daarvoor, voorzitter, moeten we aan de slag. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van der Steeg. Kom ik bij de SP en de Socialisten Utrecht. Geen behoefte aan tweede termijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dank aan de gedeputeerde voor haar beantwoording. Ik wil de gedeputeerde ook heel veel succes wensen in de gebiedsgesprekken. Als we moeten wachten namelijk met de onafhankelijk voorzitter tot het ULG, wat de gedeputeerde aan elkaar heeft gekoppeld, dan denk ik dat we ook wel een beetje achterstand gaan oplopen in de gesprekken. Want het beeld wordt wellicht- U gaf aan dat u het niet herkent van de gebiedstafels, maar het beeld van achter de gebiedstafel, namelijk het veld, wat er moet gebeuren, is wat minder positief. Ik denk dat we daar wat achterstand moeten inhalen en dat we daar ook daadwerkelijk stappen kunnen zetten op het moment dat er iemand met autoriteit in zo'n gebied gewoon op een erf kan lopen en het gesprek aan kan gaan met de betreffende agrariërs.

Voorzitter, dan over de NNN sluit ik me van harte aan bij de woorden van de heer De Harder. Daar een opgave van 95 procent lijkt ons wat dat betreft in die gebieden ook onhaalbaar, zoals ik ook in mijn eerste termijn heb aangegeven. En dat die doelstelling meer verminderd moet worden.

En daarmee ben ik door mijn tweede termijn heen. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M54a van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Fiscalini (JA21), De Harder (ChristenUnie) en Westerlaken (CDA) inzake PAS-melders legaliseren in gebiedsgerichte aanpak.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21.

Constaterende dat:

- Provinciale Staten van Utrecht op 23 maart 2020 het Handelingskader gebiedsgerichte aanpak stikstof heeft vastgesteld;
- Op 10 juni 2022 de startnotitie Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is gepubliceerd;
- Het NPLG structurerende, richtinggevende en (regionale) doelen heeft vastgelegd;
- Richtinggevende emissiereductiedoelen worden meegegeven aan de provincies;
- Deze stikstof- en natuurdoelen uiterlijk in juli 2023 uitgewerkt en vastgelegd moeten zijn in een verplicht en onontkoombaar ruimtelijk gebiedsplan;

Overwegende dat:

- Er na de presentatie van de startnotitie een dringende noodzaak is om agrariërs te laten zien dat er de gebiedsgerichte aanpak voor de sector van betekenis is;
- We wat betreft de Natura 2000-gebieden binnen de provincie Utrecht op koers zijn om de wettelijke stikstofdoelen voor 2030 ruim binnen de tijd te halen;

Spreken uit:

- Dat we een betrouwbare overheid willen zijn die opkomt voor de belangen van ondernemers die buiten hun schuld in de problemen zijn gekomen met hun bedrijfsvoering;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- In de gebiedsgerichte aanpak ruimte te creëren om PAS-melders binnen de gebieden te legaliseren wanneer de gebiedsgerichte aanpak meer effect heeft dan de beoogde doelen in het betreffende Natura 2000-gebied;
- De extra gerealiseerde stikstofruimte vast te houden in het gebied, zodat we de PAS-melders in de gebiedsgerichte aanpak kunnen legaliseren als de landelijke overheid haar verplichtingen niet nakomt.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van den Dikkenberg. 50PLUS, mevrouw Hoek, geen behoefte. DENK geen behoefte, maar Demir.

Dan kom ik nu bij de indieners.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, ik heb niet het idee dat de urgentie, die buiten dit huis gevoel wordt, erg wordt waargenomen bij het gros van de collega's. En als je dan hebt meegeluisterd naar dit debat, dan kan je eigenlijk ook niet op een andere opinie komen intussen, want we hebben niet gesproken over het model op basis waarvan het beleid wordt uitgevoerd. Het is niet geschikt. We gaan er gewoon mee verder. We moeten de natuur herstellen en daar komt dan eind van het jaar een rapportje waarnaartoe precies. Data van het CBS worden ter discussie gesteld. En zelfs de minister die, Staghouwer, ChristenUnie, die had niet nagedacht over de voedselzekerheid. Ja, we hebben goede afspraken in Europa, zei hij. Wat doen wij hier als politici als we de voedselzekerheid gewoon niet op ons netvlies hebben? En wat moet er nog meer gebeuren? We weten dat de ammoniak in de directe omgeving neerslaat. We negeren het gewoon. En dan hebben we een aantal moties die de VVD a uitlegt en de rest b, waardoor je geen idee hebt wat je moet stemmen. Want we hebben een motie die zegt: die 95 procent emissiereductie in de NNN-gebieden, dat gaan we niet doen. En de VVD zegt: ja, maar de doelstellingen van Van der Wal, die moeten we wel overeind houden. Wat moeten we dan met die motie? We hebben een motie: leg die brief terzijde. Daar is de gedeputeerde tegen. Maar als we zeggen: we gaan het beleid voortzetten dat we hier hebben, dan is ze daar weer voor. Ja, maar wat willen we nou? Dat blijft in het grijze. Ik heb begrepen dat mevrouw Hoek van 50PLUS onze motie mede-indient, die we met JA21 hebben ingediend, voor wat betreft het terzijde leggen van die brief. Dank daarvoor.

En voorzitter, als ik een trekker zou hebben, zou ik het wel weten. Tot zover.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Ik heb nog een aantal vragen gesteld waar ik nog geen antwoord op had gekregen.

Over de NNN-gebieden, hoe kijkt de gedeputeerde ertegenaan dat er zo meteen in het water, als het mooi weer is, allemaal bootjes rondvaren met veelal een dieselmotortje en dan daarnaast zit een boer die enkele kilometers verderop zijn boerderij heeft en een stikstofreductie-opgave heeft? Mag je zo meteen alleen nog maar varen met een elektrische motor of alleen nog maar suppen daar of met een roeibootje?

Hoe kijkt de gedeputeerde aan tegen het Akkoord van Utrecht? Weet de gedeputeerde hoe de Utrechtse boeren aankijken tegen deze ontwikkeling? Zijn ze nog wel bereid om zo meteen verder met de provincie te praten over een eventuele gebiedsgerichte aanpak?

Op 1 juli 2023 moet het provinciale gebiedsprogramma gereed zijn. Mijn vraag was of de gedeputeerde denkt dat dit gaat lukken. En ik neem aan dat we daar voor die 1 juli nog een concept van krijgen ook. Wanneer zou dat zijn? Gaat het lukken met in het vooruitzicht dat we zo meteen een reces hebben en het nog maar enkele maanden zijn.

Eens even kijken. O ja, dan hadden we gevraagd of bij de vele vragen van de provincie de gedeputeerde een aantal vragen van JA21 erbij zou willen zetten. Namelijk, in welke natuurgebieden zijn er daadwerkelijk fysieke stikstofdepositiemetingen gedaan met herkomsttypering in de provincie Utrecht? Wat waren hiervan de resultaten? In welke natuurgebieden uit de provincie Utrecht zijn bodemonmonsters genomen en geanalyseerd op verzurende en vermestende stoffen? Wat waren hiervan de resultaten?

Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Daarmee is een einde gekomen aan de inbreng in tweede termijn vanuit uw Staten. Dat klopt. Dan vraag ik de gedeputeerde om de resterende vragen te beantwoorden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde **STERK**: Ik loop gewoon even de opmerkingen en de vragen langs. Dat lijkt mij het handigste.

Het dictum is aangepast door GroenLinks. Ik heb de motie nog niet helemaal gezien, maar als die is aangepast zoals waar we het net over hadden, dan is het wat mij betreft ter ondersteuning.

Wat betreft de motie van het CDA, de laatste- Of de motie rondom- U zei 'de laatste motie'. Ik neem aan dat u de motie bedoelt rondom het handelingskader en in hoeverre we daarvan uit handelen. Dat is inderdaad onze inzet. Dat gaat vooral over de manier waarop we met elkaar omgaan en de manier waarop we die processen in gang willen zetten, waarbij we ook integraal willen kijken. Niet alleen naar stikstof. Waarbij we uit willen gaan ook van de instandhoudingsdoelstellingen. Dat is de manier waarop we willen werken. En daarbij gaan we natuurlijk ook kijken hoe we dan de opgave gaan halen die we dus nu als eerste hebben gehoord rondom stikstof en ook de opgaves zoals we die straks krijgen rond de KRW en rond klimaat.

U zegt ook van, hoe zit het nou met dat stikstoffonds? Dat zijn toch incidentele middelen? Ja, dat klopt. We willen dus ook met het gebiedsprogramma wat we gaan opstellen, wat overigens ter vaststelling – ook een antwoord op de heer Fiscalini – straks wordt voorgelegd nog aan de Provinciale Staten. Dat zal voor 1 juli waarschijnlijk zijn. Kort vóór 1 juli, denk ik. Daarin zullen we ook aangeven wat er naast incidentele middelen ook nog eventueel structurele middelen zijn die we dan misschien nodig hebben. Maar dat is iets wat we pas ontdekken natuurlijk als we met elkaar dat gebiedsprogramma gaan opstellen. Dan zullen we dat inzichtelijk maken.

Ja, ik wilde D66 danken voor het succes wat u mij wenst in het gesprek met de minister. Dat kunnen wij af en toe denk ik wel gebruiken.

Dan zegt de ChristenUnie, ja, hoe zit het nou precies met die 95 procent? Ja, ik begrijp dat het wat verwarrend is wat ik hier heb gezegd. Excuses ook daarvoor. Ik zal het nog één keer proberen aan te geven. Kijk, wij hebben, toen wij met de minister in gesprek zijn geweest, nooit gehoord over een opgave die op de NNN-gebieden zou komen. Dat is gewoon nooit gevraagd aan ons om dat door te rekenen in de modellen die wij moesten aanleveren bij de minister, om aan te geven hoe wij onze reductie-opgaven zouden kunnen invullen in de provincie. Pas de dag voordat wij wisten dat de brief naar buiten zou gaan, hebben wij gehoord van de NNN-gebieden. Daar waren alle provincies verrast over. In de ene provincie heeft dat natuurlijk meer impact dan in de andere, afhankelijk van de hoeveelheid NNN-gebieden die je hebt. En wij zagen natuurlijk een enorme reductie-

opgave daarop. We hebben inderdaad het Akkoord van Utrecht, wat we in 2011 hebben gesloten, die daar iets over heeft gezegd. Wij willen graag weten van de minister: klopt het nou dat wij gehouden zijn aan die 95 procent of zit er gewoon ruimte in hoe we dat hele kaartje invullen? Als we maar zorgen dat we uiteindelijk aan die totale reductieopgave komen. Ook op basis van wat er gisteren in de Kamer is gezegd – nogmaals, er is een motie aangenomen die dat volgens mij ook zegt: jullie moeten je richten op de vijftig procent; dat is waar je naartoe moet werken – ja, is het voor ons op dit moment onduidelijk hoe we het moeten interpreteren. Dus ja, het kan zijn dat we niet aan die 95 procent hoeven te voldoen, dat er dus ruimte is in die gebiedsprocessen. Ik acht die kans vrij groot, maar we weten het nog niet zeker. We moeten daarvoor eerst antwoord van de minister hebben. Maar dat wij ook, als we spreken bij die NNN-gebieden, dat we natuurlijk ook kijken naar de positie van de agrariërs die daar zitten, vaak, nogmaals, de koplopers in onze provincie die juist in die gebieden en rond die gebieden boeren, ja, daar heb ik net eerder ook al in reactie op een andere motie het nodige over gezegd.

De heer **FISCALINI**: Ik wil de gedeputeerde zeggen dat- Ze wacht op antwoorden en op vragen, er zijn nogal veel onzekerheden en de provincie zelf moet ook nog heel veel vragen. Is het dan niet verstandig om dan even een pas op de plaats te maken en 'nee' te zeggen tegen deze brief en zeggen: we gaan pas verder kijken – net zoals de provincie Zeeland en Friesland – als we die antwoorden hebben en daarna gaan we verder kijken hoe we dit gaan aanpakken?

Voorzitter, ik kan niet voor andere provincies spreken. U vroeg net ook van, gaan we het halen? Volgens mij gaan we het alleen maar halen als we gewoon met elkaar nu op gaan starten. In dat gesprek wat we een jaar lang met elkaar gaan voeren, zullen er nog dingen aangepast moeten worden soms, omdat nou eenmaal doelen soms aangepast worden – dat heeft de minister ook aangegeven – ook waar het gaat over stikstof, omdat we ook willen weten wat de opgave is voor de industrie, omdat we nog duidelijkheid moeten hebben over water gaan over klimaat. Dus dat gesprek moeten we starten en de uitkomst daarvan zal 1 juli worden vastgelegd. En eerst door u zal het worden vastgelegd, dan leggen wij het voor aan de Provinciale Staten. En nee, daarom ga ik het dus niet nu zomaar naast me neerleggen, maar we willen eerst helderheid hebben. En volgens mij kunnen we pas echt een goed oordeel vormen over wat de minister van ons vraagt als we antwoorden hebben op die vragen. Maar, voorzitter, volgens mij heb ik dit al een aantal keer gewisseld met Provinciale Staten.

Dan de heer Van der Steeg. Ja, ik had u al even gemist in de eerste ronde en ik kon het me eigenlijk al niet voorstellen dat u hier ook niet iets van vond. Dus fijn dat u inmiddels ook bent aangetreden.

Dan zei de SGP iets over: ja, wij horen toch geluiden over dat de onafhankelijkheid van de procesbegeleiders in die gebied- Dat die mogelijk toch bediscussieerd wordt. Ik vind overigens autoriteit nog iets anders dan onafhankelijkheid. Iemand kan onafhankelijk zijn, maar daarmee nog niet per se autoriteit hebben. Maar ik denk dat het, nogmaals, toch een gesprek is wat wij – volgens mij kort ook na de zomer; waarschijnlijk al in augustus of begin september – met u zullen gaan voeren om daar dan nog eens een keer terug te komen. Op dit moment hebben wij in ieder geval geen geluiden gekregen uit de gebiedsprocessen dat daar discussie over zou zijn. Dus mochten die er zijn, dan hoor ik dat graag.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, ik heb nog een vraag in aanleiding van mijn tweede termijn. Dat is namelijk over de stikstofdoelenbank die in de eerste motie PAS-melders stond. Daar gaf de gedeputeerde van aan, dat kan ik niet zo uitvoeren. Daar hebben we nog eens over nagedacht. Ik ben benieuwd wat de gedeputeerde er dan van vindt. We hebben hem nu aangepast dat we de stikstofruimte wel vasthouden in de gebiedsprocessen voor de PAS-melders die daar

Met opmerkingen [AS1]: Dit is de bewoording die de gedeputeerde gebruikte. Kan het zijn dat zij hier het Rijk bedoelde?

aanwezig zijn. Dus niet meer vastgepind op de doelenbank. Of ze dan wel kan leven met het dictum van de motie.

Ja, voorzitter, ik heb net aangegeven dat we volgens mij moeten kijken inderdaad, als we ruimte overhouden en we voldoen aan de instandhoudingsdoelstelling, ja, dan lijkt het logisch dat je dan ook kijkt dat die ruimte in die gebiedsprocessen dan ook naar de PAS-melders zouden gaan. Maar dan moeten die PAS-melders wel in dat gebied zitten. Want als het dan dus gaat om PAS-melders buiten dat gebied, dan kunnen we die stikstofruimte volgens mij niet zomaar daar naartoe verplaatsen. Maar dat is nog iets anders dan zeggen dat alle stikstofruimte allemaal naar de PAS-melders gaat, want we hebben ook nog een rondweg die we moeten realiseren en we hebben ook nog andere ambities als provincie. Dus onder dat voorbehoud denk ik dat wij elkaar begrijpen.

Ja, voorzitter, dan zegt de PVV steeds, ja, het zijn modellen. Modellen zijn vaak juist gebaseerd op feiten en op informatie die in een model wordt gestopt. Dat zijn gewoon metingen. Wat wij hebben, is op dit moment gewoon het beste wat we hebben. Dat zegt ook de commissie Hordijk. Het is het beste wat we hebben. En dat er nog zaken veranderd of aangepast kunnen worden, het kan verbeterd worden, dat is absoluut aan de orde, maar het is wel het beste wat we hebben en goed genoeg om gewoon de goede uitspraken te kunnen krijgen op basis van het model.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter. Dat zegt de commissie Hordijk niet. De commissie Hordijk zegt dat het voor lokaal gebruik ongeschikt is. Wetenschappers daaromheen zeggen: dit model is voor het beleid dat we hier in de provincie voerden op lokaal niveau ongeschikt. Het is niet het beste wat we hebben; het is niet geschikt. En u gaat ermee door, hoor, en het zal allemaal best, maar u staat dadelijk voor de rechter. En de rechter komt met de heer Lindeboom van D66 aan en die zegt: het model is niet geschikt. De heer Hordijk komt, die zegt: het is niet geschikt. U staat voor joker. En ik heb u gewaarschuwd.

Dat laatste, dat zal ik dan maar ter kennisgeving aannemen.

Voorzitter, JA21 had inderdaad nog een aantal vragen waar ik in de eerste termijn nog niet op was ingegaan, dus dat zal ik bij deze doen.

Ik denk dat, als het gaat over het varen met een elektrisch bootje, dat het echt een karikatuur is van wat er op dit moment aan de hand is. We hebben gewoon gebieden waar we die instandhoudingsdoelen moeten halen. Daar moeten we gewoon een aantal zaken voor aanpakken en dat is het gesprek wat we moeten gaan voeren. En de vergelijking tussen een boer met koeien en een bootje wat door- Dat vind ik echt een karikatuur. En daar wil ik verder niet te veel woorden aan wijden.

De heer **FISCALINI**: Ja, daar ben ik het niet mee eens.

Dat kan.

De heer **FISCALINI**: Het is misschien wel quasi serieus bedoeld, maar het komt best wel raar over voor een boer natuurlijk, hè, die enkele kilometers verderop zit en stikstofdepositie, dat gaat ongeveer vijfhonderd meter ver. En in een natuurgebied of in een Natura 2000-gebied, daar zitten bootjes met een dieselmotortje en dat komt ook direct neer. Maar een boer dan verderop, die is dan een beetje de schuldige. Die moet dan stikstof reduceren. Dus ja, dat staat toch niet echt in verhouding met elkaar?

De **VOORZITTER**: Ik zou niet heel veel tijd nog hieraan willen besteden, maar mevrouw Sterk reageert hier mogelijk nog op.

Gedeputeerde **STERK**: Nee, voorzitter. En de doelstelling op het gebied van mobiliteit, die krijgen wij nog later te horen. En volgens mij gaat dit over mobiliteit.

Ik wil dan nog iets zeggen over het Akkoord van Utrecht. Dat Akkoord van Utrecht is natuurlijk voor ons heel belangrijk, want dat is een akkoord dat is gesloten met alle partners in de provincie, met de natuurbeheerorganisaties, met LTO. En daar ben ik ook regelmatig nog mee in gesprek, juist omdat we ook die nieuwe natuur willen realiseren, bijvoorbeeld ook rond de groene contour. Dus ja, dat Akkoord van Utrecht is voor ons belangrijk.

Ik heb u net al iets gezegd over of het gaat lukken.

En u zegt van, ja, zijn er eigenlijk wel bodemmetingen gedaan in natuurgebieden? Ja, die hebben we inderdaad bijvoorbeeld gedaan op de Heuvelrug. Daaruit blijkt dat de grond enorm verzuurd is.

De heer **FISCALINI**: Mijn vraag was-

De **VOORZITTER**: U krijgt eerst het woord. En ik wijs u erop dat het al de zoveelste interruptie is, dus dit is de laatste, wat mij betreft. De heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Oké. Dank u wel, voorzitter. Ja, mijn vraag was: met herkomsttyperingen, bodemonderzoek met herkomsttyperingen. Dus waar je kan zien van, nou, deze stikstof, deze grond, dat komt daar vandaan. Zijn die onderzoeken gedaan? Want u zegt van wel. Dan zou ik heel graag de resultaten daarvan willen hebben. Dank u wel.

Gedeputeerde **STERK**: We hebben onderzoek gedaan naar de gesteldheid van bodem. Daar gaf ik u net antwoord op. Volgens mij is het echt onmogelijk om in een bodem te gaan onderzoeken waar specifiek en welk percentage waar vandaan komt. Maar ik zal u toezeggen dat ik er schriftelijk nog even een keer op terugkom.

De **VOORZITTER**: Ja, dat was het. Dank u wel. Meneer Fiscalini, u had uw microfoon aan per ongeluk?

De heer **FISCALINI**: Nou, nee.

De **VOORZITTER**: O. Nee, maar ik denk, de gedeputeerde heeft toegezegd dat ze schriftelijk op uw vraag terugkomt. Dus dan hebt u altijd gelegenheid om daar nog een keer over te praten. Ja, goed? Voldoende.

Dan zijn wij aan het eind van de beraadslagingen over de interpellatie over stikstof.

De discussie wordt gesloten.

De **VOORZITTER**: Ik stel u voor om nu de vergadering voor de lunch te schorsen en de vergadering te hervatten om 13.30 uur. Eet smakelijk.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

18.

[Initiatiefvoorstel Provinciaal onderzoek investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie \(PS2022MM32\)](#)

De **VOORZITTER**: Aan de orde is agendapunt 18, het Initiatiefvoorstel Provinciaal onderzoek investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie. Het initiatiefvoorstel is een initiatiefvoorstel van mevrouw Van Ulzen en de heer Janssen van de VVD, die ik van

harte welkom heet achter de collegetafel om eventuele vragen uit uw Staten te beantwoorden. En vanzelfsprekend zijn ook betrokken gedeputeerden aanwezig om dat eventueel aan te vullen.

Dan kijk ik naar de lijst van woordvoerders.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Oude Wesselink.

De heer **OUDE WESSELINK**: Mijn collega Jeroen Bart had graag het woord gedaan, ook om mevrouw van Ulzen persoonlijk te kunnen complimenteren met dit mooie initiatiefvoorstel, maar wegens ziekte zit dat er helaas niet in.

Er zijn vaak genoeg momenten dat de VVD en GroenLinks het oneens zijn, maar ieder voorstel moet je op zijn eigen waarde beoordelen. Wat GroenLinks betreft, is dit voorstel gewoon een goed voorstel.

We hoorden gisteren nog in de informatiesessie over de RES'en dat, ondanks de beste bedoelingen, duurzame opwek achterblijft bij onze doelstellingen. Doelstellingen die, zoals u allen weet, er niet zijn voor onze lol, maar voor het beschermen van onze planeet en daarmee onszelf. En daarmee ook onze provincie leefbaar houden. Maar ook als we daarin als provincie extra stappen willen zetten en zorgen dat duurzame opwek wel van de grond komt, is er waarschijnlijk nog niet genoeg. We hoorden mevrouw Van Ulzen in de commissie ook zeggen: meer zal nodig zijn, ook bovenop wat we al doen. En daar is dit onderzoek ook voor bedoeld. Dat is een visie die wij met de VVD delen. Dat staat nu ook goed in het voorstel, dat het complementair is aan de huidige acties. Fijn dat dat nog verhelderd is. Ook zijn wij blij met de brede scope van het onderzoek. Zo kan er gekeken worden naar verschillende fondshoogten en verschillende governance, en gelukkig ook naar de mogelijkheid van een publiek energiebedrijf of warmtebedrijf. Volgens ons is dat een goede manier om de transitie te versnellen, want taboes zouden er niet moeten zijn. Als GroenLinks zijn we ook best bereid naar marktadvies te kijken, maar wellicht dat meer regie vanuit de overheid ook verstandig kan zijn in zo'n belangrijk dossier. We zijn benieuwd naar de uitkomsten van het onderzoek.

Ten derde en tot slot blijft voor GroenLinks omkijken naar het kwetsbare cruciaal. Dit onderzoek dient om de energietransitie te versnellen, maar we gaan met zijn allen echt maar zo hard als degene die het meest hulp nodig hebben.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik hoorde de heer Oude Wesselink, als vervanger van de heer Bart, woorden spreken over een mogelijk provinciaal energiebedrijf. In de commissie leek het erop alsof dat in het voorstel zou overgenomen worden. Dat zien we niet terug in het voorstel. Is dit voldoende verwerkt voor GroenLinks of verdient dat nog een aanscherping?

Als ik het debat zelf gevolgd heb, dan is dat met de beantwoording van de VVD, maar ook hoe de gedeputeerde daarop heeft geantwoord, voor ons voldoende.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. En u bent ook aan het einde van uw-

De heer **OUDE WESSELINK**: Nee, nog niet. Nog een twee-, drietal zinnen.

We hadden het erover dat we met zijn allen zo hard gaan als degenen die het meeste hulp nodig hebben; harder kunnen we niet gaan. Aanvullende inzet van de provincie zal altijd oog moeten hebben voor brede welvaart. En dat betekent dus ook een eerlijke verdeling van de lasten en lusten die verschillen kleiner maakt. Gelukkig zien we die principes ook terug in de financiële paragraaf van dit voorstel. Kortom, het is gewoon een voorstel van de VVD wat goed in elkaar zit en dus zullen we dit voorstel volmondig ondersteunen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Het zal u niet verbazen dat mijn fractie enthousiast is over het initiatief van mijn fractiegenoten. Dus ik zal het hier ook kort houden. Naast de complimenten die al zijn uitgedeeld, zou ik de initiatiefnemers willen vragen: wanneer zijn zij tevreden als het onderzoek straks is uitgevoerd? En wat is dan uiteindelijk het effect van het onderzoek en de maatregelen die daaruit voortkomen op onze inwoners en ondernemers in de provincie? Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Bedankt aan de VVD voor het schrijven van het voorstel. Omwille van de tijd van onze fractie, wat we later op de dag nog nodig hebben, kunnen we het kort houden. Onze inbreng zullen we daar ook bij laten bij wat we in de commissie hadden. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Voorzitter, waardering ook vanuit het CDA voor het feit dat u zich zo inzet ook voor dit onderwerp. Over dit voorstel heeft het CDA nog een aantal vragen.

De eerste vraag is de onderbouwing van het bedrag, veertig, tachtig of honderdtwintig miljoen, als onderdeel van het voorstel ons toch nog niet helemaal duidelijk. Kunt u daar nog wat uitleg over geven? En ook over waar de dekking vandaan komt. In de commissie is daar ook al even over gesproken, maar die vraag blijft wat ons betreft staan.

Het tweede is, de provincie werkt vanuit een heldere visie naar de doelen voor 2030 en 2050. Er worden momenteel heel veel activiteiten ondernomen, plannen gemaakt en uitgevoerd en processen gelopen en dit voorstel is daar complementair aan. Het CDA heeft er wat moeite ermee dat er nog geen plan is. Kunt u daar toch nog eens iets over zeggen hoe u dat ziet?

In de commissie hebben we ook aangegeven dat we heel graag het onderwerp besparing meegenomen zien. Dat hebben we niet in het onderzoeksvoorstel verwerkt gezien nu. En dan gaat het over besparing bij particulieren, woningbouwcorporaties, bedrijven en overheden. Misschien kunt u daar nog even op ingaan.

Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Overkleeft.

De heer **OVERKLEEF**: Wij danken de VVD hartelijk voor dit initiatiefvoorstel en we hopen dat het resultaat van het beoogde onderzoek straks concrete aanknopingspunten biedt voor kansrijke investeringsmogelijkheden. Het is daarmee een in potentie ontzettend waardevolle aanvulling op de al lopende processen die meer ruimtelijk van aard zijn. Het moge duidelijk zijn, voorzitter, dat de energietransitie wel een steuntje in de rug kan gebruiken en dit initiatiefvoorstel is zo'n steuntje; misschien zelfs wel een steun. Veel dank.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Boer-Leijsma.

Mevrouw **DE BOER-LEIJSMA**: De Partij van de Arbeid is enthousiast over dit voorstel, zoals we in de commissie ook al hebben laten weten, om een onderzoek in te laten stellen naar de investeringsmogelijkheden voor de versnelling van de energietransitie.

We willen overigens in deze provincie wel heel veel versnellen. Denk aan de groeisprong, de impuls woningbouw en de stikstofreductie die nodig is. Het is allemaal belangrijk en moet misschien ook niet los van elkaar gezien worden. Halfslachtig regeren

is niet regeren en we hebben ook geen keuze meer. Daar is iedereen ondertussen wel van doordrongen. Zinsneden als 'het vergunningenproces stopt bij de provincie' baren ons zorgen. Daar moet echt wat aan gedaan worden, want dat past niet bij onze versnellingsdoelstellingen. Suggesties als het mede onderzoeken van de mogelijkheden van een eigen provinciaal warmtebedrijf en opslagmogelijkheden voor energie in de wijken kunnen hier wat ons betreft prima een plek in krijgen.

We danken de VVD voor het initiatief en we steunen het voorstel van harte.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Harder.

De heer **DE HARDER**: Ja, eigenlijk kunnen we alleen maar waardering uitspreken naar de VVD voor het voorstel en voor de aanpassing die er nog is gedaan naar aanleiding van de commissie. We steunen dit voorstel van harte.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, kort. Voorzitter, altijd complimenten aan statenleden die met een initiatiefvoorstel komen; zelfs als het een GroenLinks-voorstel is. Want als je maar tien jaar in de politiek zit, zou je misschien denken dat de VVD altijd de partij is geweest van massa-immigratie, klimaatgekkies, meer overheid, meer EU – zeg maar, het afschaffen van Nederland, vertegenwoordigd door hoofdzakelijk ambtenaren en mensen die in een gesubsidieerde baan zitten. Ik heb nieuws: dat was tien jaar geleden precies andersom.

Voorzitter, nu een energievoorstel. Laat ik me beperken tot vragen te stellen. Waarom denkt u dat bijvoorbeeld Invest-NL met 1,7 miljard euro vooral in dit soort doelstellingen niet kan beogen wat de VVD beoogt? Wilt u echt weer meer overheid? En wat zegt u tegen de mensen die het moeten betalen? We hebben intussen miljoenen mensen die de energierekening niet eens meer kunnen betalen en nu weer tachtig, negentig, honderd miljoen moeten lappen bij de provincie voor weer een nieuw speeltje. Wat zegt u tegen hen?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Allereerst dank aan mevrouw Van Ulzen voor het werk dat zij in dit initiatiefvoorstel heeft gestoken. Versnelling van de energietransitie, daar is de Partij voor de Dieren ook een voorstander van. We delen dan ook de constatering van mevrouw Van Ulzen dat de energietransitie trager verloopt dan gewenst en dat we niet achterover kunnen leunen.

Er worden in het initiatiefvoorstel een aantal ontwikkelingen genoemd, waardoor de energietransitie trager zou verlopen. Deze herkennen wij, maar ik mis echter een belangrijke reden. Dat is dat diverse gemeenten inmiddels windmolens hebben uitgesloten op hun grondgebied. Mijn vraag aan mevrouw Van Ulzen is dan ook of zij dit ook zo ziet en hoe we om zouden moeten gaan met gemeenten die geen windmolens willen plaatsen en het vraagstuk daarmee in feite op het bordje van hun buurgemeente leggen.

Verder wordt de optie geopperd om te onderzoeken hoe de provincie kan investeren in het aanboren van buitenlandse financieringsbronnen. Gelet op de huidige ontwikkelingen op ons continent en in de wereld vragen wij ons af of dit wel zo'n goed idee is. Zou het niet veel beter zijn om in te zetten op het meer stimuleren van lokale opwek en lokaal eigendom in plaats van eventuele afhankelijkheid van buitenlandse mogelijkheden te creëren?

Ook het openhouden van de mogelijkheid om nader onderzoek naar kernenergie te verrichten, dat is iets, voorzitter, waar we als Partij voor de Dieren niet warm voor kunnen lopen. Ik dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Laat ik ook beginnen met de complimenten aan mevrouw Van Ulzen. Het altijd indrukwekkend als er een initiatiefvoorstel voor ons ligt. We kunnen ons ook goed vinden in de onderzoeksvraag. Maar goed, een onderzoeksvraag, die zal in de uitwerking bestaan uit meerdere deelvragen; en dat is eigenlijk de enige vraag die bij ons nog openstaat: krijgen wij die nog van tevoren te zien, zodat we nog wat extra richting aan het onderzoek kunnen meegeven? Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Complimenten aan de VVD. Gezien de tijd ga ik er wat sneller doorheen. In de commissie zijn we al positief geweest over het voorstel. Echter, we zien weinig terug van een eventueel provinciaal warmte- en energiebedrijf helaas. Dat is voor ons wel voorwaardelijk, omdat we anders bang zijn dat geld gaat verdwijnen in de zakken van mensen die toch al het vermogen hebben om te investeren en te innoveren en ook tegelijk bij de investeringsfondsen en onder andere de ROM aan kunnen kloppen. Hoe voorkomen de initiatiefnemers dat dit geld niet verdwijnt in deze zakken van de toch al vermogende investeerders en dat onze burgers dus uiteindelijk grote bedrijven alsnog aan het spekken zijn? Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Uiteraard, initiatiefvoorstellen, wie het ook is, gewoon complimenten, want ik weet gewoon dat er heel veel tijd mee gemoeid is en heel veel onderzoek.

Wij hebben er een beetje moeite mee. Met de energietransitie, omdat er heel veel dingen nog gewoon niet kunnen en wel soms het gevoel is van het wordt erdoorheen gedrukt. Maar het gaat om een onderzoek. Het staat er niet zo in we hebben het er wel over gehad van de week: om in ieder geval ook mee te nemen energiebronnen, zoals kernenergie. Daar wordt helemaal niets over gezegd. Het is een van de middelen om energie op een andere manier te kunnen realiseren, om op te wekken.

We vinden het bedrag best wel een beetje vreemd. Honderdduizend euro personeelskosten en honderdduizend euro voor kosten onderzoek. Om hoeveel personen zal het dan gaan, die honderdduizend euro voor het personeel? Gaat het om één, gaat om twee? Worden er stagiaires ingehuurd die dit allemaal gaan doen? Dus hoe is de kostenverdeling over die honderdduizend euro personeelskosten? En dan komt daarnaast kosten onderzoek. Dat is eigenlijk ook weer personeelskosten. Dus waarom is het dan niet één onderdeel?

Verder, ja, ik weet niet of dat ook onderzocht wordt? De middelen waarmee je ook het energieverbruik kunt verminderen in de breedste zin van het woord. Bijvoorbeeld de snelheid op provinciale wegen versneld omlaag, want dat kan ook natuurlijk. En zo zijn er een heleboel alternatieven die je ook kunt inbrengen om in het onderzoek mee te nemen. Daar missen wij nog wel wat in. We zijn er nog niet helemaal over uit of we initiatiefvoorstel zullen steunen. Het neigt van wel, maar we zijn er nog niet helemaal uit. Tot zover, voorzitter. Dank u.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Demir.

Mevrouw **DEMIR**: Nogmaals dank aan mevrouw Van Ulzen en de heer Janssen voor het opstellen van het initiatiefvoorstel.

Het is mooi om te zien dat er ook constructief meegedacht kan worden aan oplossingen. Tijdens de commissie was er een goede discussie over verschillende elementen binnen dit voorstel. Zo hebben wij bijvoorbeeld benoemd dat we van mening zijn dat op voorhand de voorwaarden stellen dat de uitvoering extern belegd moet worden beperkend is voor het onderzoek. Ook al zijn er signalen dat bepaalde kennis niet aanwezig zou zijn in het provinciehuis, dan is het naar ons idee juist belangrijk om daarin te investeren in plaats van dat op voorhand hierbuiten te houden. Want hoe sturen beleidsmakers hierop als we weten dat we de kennis buiten houden? Dit punt is niet aangepast, zag ik in het voorstel, terwijl ik wel het gevoel had gekregen dat de heer Janssen zich hier ook wel in kon vinden.

Daarnaast gaat het voor ons gevoel hier om best wel veel geld, zowel voor het onderzoek als voor de veertig, tachtig of honderdtwintig miljoen-scenario's. En dit ook nog eens bovenop wat er al geïnvesteerd wordt in die energietransitie. Dat betekent niet dat we het niet belangrijk vinden, maar dat we dit wel merkwaardig hoog vinden. Daarom zijn we in eerste instantie even benieuwd naar alle beantwoordingen en ook de reactie van GS nogmaals hierop. Dank u wel

De **VOORZITTER**: Dan is de inbreng in de eerste en enige termijn vanuit uw Staten geleverd.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Ulzen.

De **VOORZITTER**: U mag achter het spreekgestoelte staan, maar u mag ook- Wat u wilt.

Mevrouw **VAN ULZEN**: De heer Janssen en ik blijven hier zitten, want dan kunnen wij de beantwoording ook afwisselen en dat geeft wat minder chaos.

Dank, de mensen die ons complimenten hebben gegeven. Leuk. Een tip voor alle statenleden: heel leuk om te doen. Dus voel je uitgedaagd om zelf, als er iets is wat de moeite waard is, ook een voorstel te maken. Het is een mooi instrument wat wij hebben. Voor zover het staatsrechtcollege.

Ik had een inleiding voorbereid, maar eigenlijk denk ik dat ik de vragen ga beantwoorden, want volgens mij is de inleiding nu een beetje mosterd na de maaltijd.

De fractie van GroenLinks, die constateerde eigenlijk dat het een mooi voorstel is – waarvoor dank – en maakte een paar opmerkingen over dat het interessant kan zijn om de markt inderdaad verder uit te dagen, maar dat ook regie vanuit de overheid nodig kan zijn. Daarbij vroegen zij nogmaals aandacht, net als de SGP, voor het provinciale warmtebedrijf. We hebben dit inderdaad in de commissie besproken. Het is zeker niet de bedoeling om een dergelijke optie uit te sluiten. Dus we gaan er ook vanuit dat deze optie meegenomen wordt in het onderzoek. Het onderzoek wat tenslotte bedoeld is om een aantal zaken in rij en gelid te zetten, namelijk: welke opties zijn er; wat zijn de gevolgen financieel, juridisch; en welke risico's lopen wij daarbij?

En tot slot vroeg GroenLinks, evenals de PVV, aandacht voor een eerlijke verdeling van de lasten en de mensen met een kleine portemonnee. Maar wij hebben ook de overtuiging dat, als we deze versnelling met zijn allen – nu nog een onderzoek, maar daarna hopelijk een impuls voor versnelling – gedaan krijgen, dat daarmee voor iedereen de kosten omlaag kunnen. Dus dat zou positief moeten zijn.

De VVD wil weten wanneer wij tevreden zijn. Ik dacht dat ik dat al eens met de heer Van Schie besproken had, maar- En het effect op de inwoners en de ondernemers.

Wanneer we tevreden zijn, staat eigenlijk vrij helder in het initiatiefvoorstel wat ons betreft, als in ieder geval aan de minimeisen voldaan is namelijk, het op orde hebben van wat zijn de opties en wat betekent dat voor onze inwoners en ondernemers? En daarmee is meteen de tweede vraag beantwoord: er moet gewoon voortgang gemaakt kunnen worden en effectief geïnvesteerd kunnen worden in onze provincie, in de energietransitie, voor onze inwoners en ondernemers. En wanneer weten we of dat effectief is? Nou, daar gaat dat onderzoek over. En niet onbelangrijk om daarbij te benoemen dat de leveringszekerheid en het hebben van voldoende energie natuurlijk het ultieme doel is. We hebben dan ook gezegd een horizon van tien jaar te willen inzetten om de goede dingen te doen.

Dan had het CDA een paar vragen. Daar geef ik collega Janssen even het woord voor.

De heer **JANSSEN**: Dat gaat over de onderbouwing van het bedrag van tachtig- Het gaat allereerst over de onderbouwing van het bedrag van tachtig miljoen. Dat is een vraag die we ook in de commissie al beantwoord hebben en die ik ook in dezelfde lijn zal beantwoorden. Wij hebben in onze eigen toekomstbegroting ruimte gevonden voor tachtig miljoen. Dus dat hebben we als uitgangspunt genomen ook voor dit voorstel. Ten tweede lag er ook een groeispangbrief van het college, wat uitging van een bedrag van – uit mijn hoofd – zestig miljoen toen. Dus dat komt ook bij elkaar in de buurt. En we hebben ook gekeken naar andere provincies, bijvoorbeeld Overijssel en Zuid-Holland, die ook dit soort orde grootte bedragen investeren in fondsen of bijvoorbeeld in warmteleidingen. We hebben ook wel gezegd van, we moeten ook uitzoeken of die tachtig miljoen een reëel bedrag is, of dat dat lager of hoger kan. Dus dat is ook de reden dat we die scenario's hebben opgenomen.

U zegt, er is nog geen plan. Ja, dat klopt, want het idee is om eerst een onderzoek te doen voordat we een plan gaan schrijven, want dan weten we ook beter hoe dat plan in elkaar zou moeten zitten. Dus dat betekent dat er ook nu nog geen middelen worden gevraagd voor die tachtig miljoen, want dat is namelijk ook onderdeel van het onderzoek van wat zijn mogelijke dekkingsbronnen? Is dat onze eigen begroting, zit dat in reserves of zit dat in andere financiering misschien ook van buitenaf?

Besparing, zal ik die ook- Dan de vraag over de besparing, of dat ook onderdeel is van het van het pakket? Ja, onderzoek naar investeringen in besparingsmogelijkheden zijn nadrukkelijk ook onderdeel van het onderzoek. Dat geldt zowel voor de drie categorieën die u noemt: particulieren, woningcorporaties en bedrijven. Dus wat ons betreft heeft het onderzoek een brede scope. Voor zover het past. Dat is misschien nog wel even goed om toe te voegen: voor zover het past binnen de rol van de provincie.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dan ga ik verder.

De **VOORZITTER**: Een ogenblik, want ik zie dat de heer Dercksen nog even wil reageren op hetgeen de heer Janssen heeft gezegd. De heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Welke rol heeft de provincie bij corporaties eigenlijk precies?

De heer **JANSSEN**: De provincie heeft een algemeen kaderstellende rol op een aantal vlakken. We hebben geen rol om te investeren in woningcorporaties, maar mogelijk is er nog een rol die wij over het hoofd zien.

De heer **DERCKSEN**: Als ik zo vrij mag zijn. Dat heet een extra rol. We hebben helemaal niks met corporaties. Wij gaan geen daken volleggen met zonnepanelen bij corporaties. Dat is geen rol van de provincie. Nou hebben we al een college dat heel veel rollen naar zich toetrekt en de VVD doet daar nu dus vandaag nog een keertje aan mee.

Volgens mij hebben we een algemene rol, een algemeen bestuurlijke rol, ook ten aanzien van woningcorporaties. En als het binnen die rol past om te investeren in energieoplossingen, dan is dat wat ons betreft bespreekbaar.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Van Ulzen vervolgt de beantwoording.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dan was ik aangekomen bij D66, die kansrijke investeringsopties hoopt als uitkomst van het onderzoek en het onderzoek steunt. Daar zijn wij blij mee. En evenzo van PvdA en de ChristenUnie. Steun wordt zeer gewaardeerd. Waarbij mevrouw De Boer nog opmerkte warmtebedrijven en de opslag wel belangrijk te vinden. Volgens mij heb ik al aangegeven dat dat er ook bij hoort, waarbij opslag denk ik onder het hoofdstuk innovatie zou terecht moeten komen. We sluiten niks uit. We willen juist een breed scala beoordelen om te kijken wat daarna de beste opties zijn om vanuit onze rol als provincie te investeren. Waarop – de heer Dercksen gaf het net ook al aan – wellicht een ander uitgangspunt heeft over de rol van de provincie dan die wij beogen, want het zou wel degelijk kunnen in een nieuwe wereld met nieuwe problemen, dat daar ook weer een enigszins aangepaste rol van de provincie bij hoort of niet. Dat ze kunnen we dan bezien met zijn allen.

De Partij voor de Dieren vraagt zich af hoe we omgaan met gemeentes die geen windmolens willen. Dat is buiten de scope van het onderzoek, zal u misschien niet verbazen. We hebben het hier over een onderzoeksvoorstel om te kijken hoe we investeringen kunnen gaan doen vanuit de provincie.

En verder spreekt de heer Van der Steeg zijn zorg uit over dat er geld naar buitenlandse financiering- Nee, ik zeg het verkeerd om. Dat er met buitenlandse financiering geld het land uit gaat. Dat is op zich niet doel van dit onderzoek. Het zou kunnen dat eruit komt dat dat de markt is, maar dan moeten we daar ook van kunnen terugvinden wat het gevolg is, wat het risico is en hoe dat dan werkt.

De heer **VAN DER STEEG**: Als je een voorstel maakt wat versnelling in zich heeft – want dat is het achterliggende doel denk ik van het voorstel – hoort daar dan eigenlijk ook niet die dan, laten we zeggen, wat bredere scope bij waar je van, hoe kunnen we dan als provincie- Wat is onze rol dan eigenlijk in die versnelling? Hoort daar dan ook niet bij dat je bijvoorbeeld naar windenergie gaat kijken? Windenergie stagneert in de gemeenten. En dat je gaat kijken als provincie zijnde van, wat kunnen we daar dan in betekenen? We hebben natuurlijk instrumentaria vanuit de ruimtelijke ordening. Een aanwijzing zou een voorbeeld zijn in deze. Maar zou je dan die scope niet wat breder willen trekken? Overigens maak ik me niet zo heel erg veel zorgen over geld wat Nederland uitgaat. Maar goed, als je naar de geopolitieke ontwikkelingen op dit moment gaat kijken, dan zie je dat we van Russisch gas af willen, we willen geen Russisch dit en geen Russisch dat meer. Dus dat is eigenlijk meer de angst in onze fractie – tussen aanhalingstekens – dat je denkt van, moeten we ons voor onze energiebehoefte dan wel weer willen liëren met buitenlandse bedrijven, mogelijkheden, et cetera. Dus dat is meer eigenlijk de zorg die bij ons speelt.

Als we meerdere instrumentaria hadden willen onderzoeken op dit moment, dan hadden we dat bij de scope gezet. Dus het korte antwoord is 'nee'. Het hoort hier echt niet bij. We zijn ons ervan bewust dat het meespeelt: hoe zet je je ruimtelijk instrumentarium in en hoe kun je op alle andere manieren ook wat doen? Maar dit gaat echt over de financiële knop. Het onderzoek gaat over welke financiële instrumenten kunnen wij als provincie eventueel inzetten die bij de rol passen? En hoe werkt dat dan? Dus dat is daarop het antwoord. En uw zorg voor geopolitieke spanningen en alles wat daaruit voortkomt, die

delen wij volledig, en daarom eigenlijk ook dit onderzoek: hoe kunnen we toch beter bekijken hoe we dat in eigen hand houden en dichterbij huis, zodat we daar minder last van hebben. Dus ja, daar zijn we het helemaal met u eens.

Dan ga ik verder. De Socialistische Partij, ook hier wederom: dank voor het compliment.

Daar kwam een vraag uit die ik graag door zou geven aan de gedeputeerde later. Dus daar komt nog een beantwoording voor.

Dan de SGP, het warmtebedrijf, heb ik al twee keer genoemd. En eigenlijk ook dat risico dat er geld naar het buitenland verdwijnt, als ik het goed begrepen heb. Daar heb ik net ook al over gezegd, volgens mij is het juist nu zaak om in rij en gelid te zetten: hoe werkt dit als we op die manier investeren, wat zijn dan de risico's, wat gebeurt er en is dat bijvoorbeeld een risico? En dan is daarna pas de vraag: willen we dat? Want dan wordt het een politieke vraag. We willen nu gewoon echt overzicht creëren in wat de mogelijkheden zijn. Ik kijk even naar mijn collega of hij er nog iets aan toe te voegen heeft.

De heer **JANSSEN**: We hebben nog een tweetal vragen. Ja, dan hadden we 50PLUS. Twee keer honderdduizend €. Honderdduizend euro personeelsinzet en honderdduizend euro onderzoeksgeld. Dat is afgestemd met de ambtelijke organisatie, want we hebben dit in nauw contact gedaan. De inschatting was dat inderdaad de begeleiding van zo'n onderzoek best wel veel tijd vraagt. Dat komt ongeveer neer op één fte. En dat de ervaring met soortgelijke onderzoeken in de markt zetten – want we willen ook gewoon echt externe kennis hiervoor in huis halen – dat kost ook. De ervaring is dat binnen zo'n bedrag dat goed te doen zou moeten zijn. Dus daar is die inschatting op gebaseerd in afstemming met de ambtelijke organisatie. En ja, en mijn collega vult aan: het hoeft niet op. Dus als er nog wat overblijft, dan is dat ook prima. Hoewel ook weer niet te veel, want dan hebben we weer een discussie bij de jaarrekening.

Mevrouw Demir, zij maakt mij terecht erop attent dat we inderdaad de vorige keer het erover gehad hadden van het per se extern beleggen. Ik heb dat toen ook toegelicht en ik zie inderdaad dat het is blijven staan in de beslispunten. Dus ik moet even kijken hoe we dat technisch gaan oplossen of dat we nog wat mij betreft een aanpassing doen. Wij hebben een voorkeur voor extern beleggen, maar we sluiten het andere ook niet uit. Dat heb ik in de commissie ook toegelicht.

En u zegt dat het veel geld is. Daar wil ik aan toevoegen dat wat ons betreft het onderzoek ook moet aantonen of het dan ook toegevoegde waarde levert, dat geld wat we investeren en zich ook weer terugverdiend. Dat is wel de gedachte erachter. Hetzij in financiële baten, hetzij in maatschappelijke baten.

De **VOORZITTER**: Misschien even op dit punt. Het staat in de beslispunten, maar de voorstellers hebben het net iets anders bedoelt. Ik zou willen voorstellen dat hetgeen de heer Janssen nu zegt in het verslag wordt opgenomen en als onderdeel van de besluitvorming ook wordt geacht in het verdere traject een rol te spelen. Zullen we het zo oplossen? Want anders moet er een amendement komen. Dat is misschien te veel werk.

De heer Janssen vervolgt.

De heer **JANSSEN**: Volgens mij heb ik dan alle vragen beantwoord.

De **VOORZITTER**: Prima.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Mag ik nog heel even, voorzitter? Ik zag dat mevrouw Hoek nog wel gevraagd had naar kernenergie. Dat hoort gewoon bij de opties die onderzocht worden. Ook in de commissie hebben we alleen wel gezegd dat de kans dat de provincie daar op ons grondgebied veel mee kan gering is, maar we sluiten het zeker niet uit.

En tot slot vroeg ook zij naar besparing. Besparingen zijn deel van de onderzoeksvraag. Dus ik hoop dat we daarmee alle vragen hebben beantwoord.

De **VOORZITTER**: Ja, dank u wel, mevrouw Van Ulzen. Dan kijk ik nog even naar de heer Van Essen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, misschien een paar korte toevoegingen inderdaad. Volgens mij warmtebedrijf, besparing werd al genoemd. Die besparing staat ook volgens mij wel in het voorstel genoemd. We zullen beide onderwerpen ook gewoon meenemen. Volgens mij is dat veelvuldig vanuit meerdere fracties naar voren gebracht, door de indieners ook gezegd, dat dat ermee bedoeld wordt. Dus volgens mij verstaan we elkaar daarin goed. We zullen het meenemen ook in dit onderzoek, als het voorstel aangenomen wordt dan natuurlijk. Dat moeten we dan eerst even afwachten.

Er was ook nog een vraag vanuit de PVV over Invest-NL. Daar is natuurlijk veel geld beschikbaar. Er wordt wel vaak ook cofinanciering gevraagd. Het beslaat niet de hele breedte en alle fases van de energietransitie. Dus daar kijken we zeker naar. En juist zo'n fonds als wat hier wordt voorgesteld of wellicht een warmtebedrijf, energiebedrijf, kan juist een middel zijn om ook daar beter toegang toe te krijgen en meer van die middelen ook richting onze provincie te trekken. Dus in die zin draagt het daar ook nog een keer aan bij.

Ja, de Partij voor de Dieren bewandelde even een zijpaadje en zegt, hoe zit het nou met die andere rollen voor de provincie? Ook bijvoorbeeld op het gebied van wind. Daar zijn we natuurlijk mee bezig. Er was gisteravond ook een informatiesessie over de tussenbalans van de RES'en. Toen heb ik ook aangekondigd voor degenen die daar waren, dat we een statenvoorstel daarover voorbereiden. En ook onze rolname als provincie zal daar zeker onderdeel van zijn. In die zin vind ik het ook niet raar dat het niet in dit onderzoek staat, want dit onderzoek focust zich wat meer op de financiële kant. En als het gaat om de rol in de RES'en, ja, daarvoor hoeven we op zich niet dit onderzoek af te wachten. Dat is meer al een lopende trein. Dus daar komen we elkaar zeker ook nog over te spreken.

Dan, ja, dat was de vraag van de SP: kunnen we die onderzoeksvragen nou eerst nog zien voordat we van start gaan? Ja, dan maken we het elkaar denk ik ook even qua proces wel een beetje erg ingewikkeld. Er ligt een initiatiefvoorstel vanuit uw Staten, wat volgens mij klip en klaar is, waarover denk ik, en terecht, uitgebreid gediscussieerd is, u een heel aantal aandachtspunten heeft meegegeven en waarin ook staat: kom, ik geloof, begin volgend jaar, met de uitkomsten daarvan. Ja, als wij eerst nog bij u terug moeten met een uitvraag, dan gaan we dat nooit halen. Volgens mij voelt u met zijn allen ook de urgentie om dit snel te gaan doen en is in principe denk ik dit voorstel voldoende uitgewerkt en duidelijk om dat te kunnen doen. Uiteraard kunnen we de uitvraag wel ter kennisname met u delen, maar dan is hij er wel al uit.

De heer **EGGERMONT**: De discussie in de commissie ging vooral ook over: hoe kunnen we erop rekenen dat inderdaad ook de dingen als provinciale elektriciteitsmaatschappij en dat soort zaken serieus in het onderzoek worden meegenomen? Dat is voor ons ook de reden waarom wij ook vragen van, kunnen we die deelonderzoeksvragen ook zien? Zodat we op die manier, ja, dat gevoel kunnen blijven houden, omdat de beantwoording vanuit de gedeputeerde een beetje dubbel overkwam. Dus ja, kunnen we ze wel zien? En kan daarmee ook het onderzoek wellicht ook bijgestuurd worden?

Dat eerste jaar- Misschien kan ik de heer Eggermont ook echt geruststellen. Wij waren ook al aan het kijken, met name op het gebied van warmte, warmtenetten, warmtebedrijven, energiebedrijven, waar Gelderland inmiddels stappen in heeft gezet met

een eigen Gelders warmte-infrastructuurbedrijf, waar Tilburg mee bezig is, waar de gemeente Utrecht nota bene in haar coalitieakkoord ook zaken heeft staan. We zullen dat echt stevig meenemen in het onderzoek. Dat heb ik van uit de hele Staten en ook vanuit de indieners goed gehoord. Dus daar kunt u op vertrouwen. Dat zal er dus echt in terugkomen. Ik kan u wel toezeggen dat we de uitvraag met u delen, maar daar dan weer op bijsturen. Ja, op een gegeven moment, als wij een externe partij inhuren, daar sluiten wij natuurlijk een contract mee en dan is dat wat onhandig om dan halverwege zo'n contract de spelregels weer. Dus daar wil ik ook de verwachting een beetje in managen.

Dan denk ik dat ik er was.

Er was nog de vraag DENK. Dat is denk ik wel goed om ook even te benoemen. Hoe zit het nou met die bedragen? En waarom extern? Het gaat natuurlijk best ook wel om specialistische vragen als het gaat om bijvoorbeeld zo'n warmte-infrabedrijf. Wat komt daar nu bij kijken? Als het gaat om een fonds opzetten: wat voor fondsen zijn er allemaal in Nederland? Dan helpt het, en ook omwille van de snelheid, als we daar specialisten voor kunnen inhuren. En tegelijkertijd willen we ook intern die kennis opbouwen. Vandaar dat ook die twee ton voor allebei nodig is. Intern dat we dit goed begeleiden en hier ook de kennis opbouwen dat we met de resultaten van het onderzoek aan de slag kunnen, maar ook de externe kennis van het hele veld op dit vlak goed kunnen benutten. Dat is het idee daarachter.

Mevrouw **DEMIR**: Ja, ik probeer het even scherp te krijgen. Want ik begrijp dan dat die kosten dan, de onderzoekskosten, inderdaad hoger uitvallen, omdat je externe kennis moet binnenhalen. Alleen de voorwaarden waar ik op doelde, had volgens mij ook te maken met de uitvoering van wat daar dan uitkomt. Ik denk dat we daar net wel overeenstemming in hebben bereikt, dat dat eigenlijk buiten dit voorstel gaat vallen. Dat het niet een strikte voorwaarde wordt. Dus met die toezegging gaan we eigenlijk gewoon ook weer mee.

De **VOORZITTER**: Ja, dat was in reactie op hetgeen de heer Janssen heeft gezegd en dat maakt onderdeel van het verslag uit en dus ook onderdeel van onze besluitvorming.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Misschien om te zorgen dat we elkaar goed verstaan. Kijk, dit onderzoek, dat zal denk ik. Een van de vragen is, als we nou zo'n fonds gaan uitzetten of gaan opstellen van tachtig miljoen, dat je een eigen warmtebedrijf opricht – ik noem maar wat – wat betekent dat dan voor onze organisatie? Hoe gaan we dat organiseren? Doen we dat intern? Doen we dat extern? Die vragen zijn onderdeel van het onderzoek. En met het onderzoek hopen we daar antwoord op te krijgen. Ik noem maar wat, stel dat de conclusie is: we hebben een Utrechts warmtebedrijf nodig of we gaan een fonds instellen van tachtig miljoen, ja, dan zal daar te zijner tijd een statenvoorstel uw kant opkomen met ook hoe we dat met elkaar. De governance daarvan en de organisatie daarvan.

En misschien tot slot ook, maar volgens mij zit dat ook in het voorstel. Als het gaat om – zo hebben wij het ook geïnterpreteerd – tachtig miljoen, het kan zestig miljoen, het kan honderdtwintig miljoen. Ik denk dat we gewoon moeten kijken: wat is de behoefte in de markt? En als we ergens zeggen van, hier is vooral iets nodig en dat vraagt, inschatting vanuit ook het onderzoek, dertig miljoen of het vraagt tweehonderd miljoen, ja, dat gaan we dan van uit het onderzoek zien en dan kunnen we daar met elkaar de conclusies op bouwen. Dus volgens mij moeten we daar ook gewoon het onderzoek zijn werk laten doen. En nogmaals, dat was ik vergeten te zeggen: complimenten aan de indieners. Dat had ik in de commissie wel gezegd, maar ik hecht eraan om dat ook hier nog even te herhalen.

De **VOORZITTER**: Terecht. Dank u wel. En daar sluit ik me als voorzitter zeker bij aan. Dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslagingen over dit agendapunt en ik dank mevrouw Van Ulzen en de heer Janssen van harte voor hun beantwoording hier.

De discussie wordt gesloten.

19.

[Statenvoorstel Netwerkperspectief Provinciale wegen 2040 \(PS2022MM12\)](#)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan gaan wij nu over tot agendapunt 19, de bespreking daarvan. Dat is het statenvoorstel Netwerkperspectief Provinciale wegen 2040. Er is vanuit de commissie behandeling voorgesteld om een normaal debat te voeren. Dus ik stel voor om in ieder geval de eerste termijn vanachter het spreekgestoelte te doen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Oude Wesselink.

De heer **OUDE WESSELINK**: 73 procent minder verkeersdoden, dat is het percentage wat gemiddeld wordt behaald wanneer de gereden snelheid op een weg van tachtig naar zestig kilometer per uur gaat. Ikzelf had niet verwacht dat het om zo'n grote daling zou gaan, maar op basis van de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid kom ik echt op dit percentage uit. En in Nederland gaat het jaarlijks nog altijd om honderden doden en tienduizenden ernstig gewonden. En niet alleen de cijfers over verkeersveiligheid hebben mij verrast, maar ook die van leefbaarheid. Nauwkeuriger gezegd: de impact van geluidsoverlast door wegverkeer op mensen. Landelijk gezien gaat het hier om 65 doden, 750 hartziekten en maar liefst een half miljoen mensen met ernstige slaapverstoring. Met deze cijfers verbaast het mij niet dat wij als statenleden zo vaak klachten van omwonenden krijgen over gereden snelheden op provinciale wegen. Om over de effecten op de flora en fauna nog maar te zwijgen.

De heer **BERLIJN**: Ik hoor de collega heel veel cijfers noemen over het aantal verkeersongelukken en het aantal doden en hoe de snelheidsverlaging het aantal verkeersongelukken zal verminderen. Maar ik heb het rapport ook gelezen wat bij uw motie zat en dan gaat het om een theoretisch gemiddelde. Er wordt ook gezegd: de exacte relatie tussen ongevallen en snelheid op een specifieke weg is afhankelijk van heel veel factoren, waaronder infrastructurele kenmerken, verkeersintensiteit en verkeerssamenstelling. Dus het is echt te simpel gesteld om te zeggen: snelheid gaat omlaag, minder ongelukken. Er wordt ook gezegd: bij gelijkblijvende omstandigheden. Dus als de weginrichting anders is, dan gaat het allemaal niet meer op. Het is een theoretisch gemiddelde. Dat wilde ik even gezegd hebben.

Het is natuurlijk wel een gemiddelde, maar het is ook weer niet helemaal theoretisch. U zei het zelf ook al: bij gelijkblijvende omstandigheden. Dus zelfs wordt de weg niet aangepast naar zestig, zelfs dan gaat de verkeersveiligheid er met 73 procent op vooruit ten aanzien van het aantal doden. Daarvoor hoeft u nog niet eens iets te veranderen aan de infrastructuur. Dus daarom blijf ik erbij dat dit een belangrijk gegeven is.

En dat ook allemaal, zonder ook maar één minuut sneller op onze bestemming te komen, aldus de wet van behoud van reistijd. Deze wetmatigheid houdt in dat de persoon, ongeacht cultuur, inkomen of geografische locatie, altijd een vrijwel constante hoeveelheid van zijn tijd besteedt aan reizen. Dat is dus een extra argument voor nabijheid. Hoe kunnen wij met droge ogen zeggen dat wij al die jaren hebben gekozen voor doorstroming met daarbij een goede verkeersveiligheid als randvoorwaarde? Dat moet andersom. Het is een

landelijke trend die nu ook Utrecht als eerste provincie treft. Daar is GroenLinks uiterst tevreden mee. Gemeentelijke wegen gaan ook op termijn naar dertig kilometer per uur. Veel gemeenten hebben daarvoor zelfs al concreet beleid vastgesteld. En ook op snelwegen lijkt het erop dat deze in de avond en nachtelijke uren op tachtig en honderd kilometer per uur gaan zitten.

Oké, dat waren flink wat cijfers, feiten en verkeerskundige principes. De heer Berlijn gaf net ook al aan. Het komt erop neer: snelheidsverlaging heeft een aanzienlijke invloed op de leefbaarheid en verkeersveiligheid; in reactie op nog aan te kondigen moties, waarbij partijen zich afvragen waarom de snelheid zo leidend is.

Daarom is het goed dat dit college eindelijk echt verkeersveiligheid en leefbaarheid leidend wil stellen door de vaststelling van dit Netwerkperspectief Provinciale Wegen 2040. Ik wil gedeputeerde Schaddelee dan ook van harte complimenteren met deze zeer uitdagende opdracht, waarmee hij aan het begin van deze collegeperiode is gestart. Mooi om het resultaat te zien dat op veel verschillende plekken in de provincie de snelheid van provinciale wegen op termijn omlaaggaat naar zestig kilometer per uur.

De heer **BERLIJN**: Een vraag aan collega-statenlid. Ik zag net toevallig dat hij een brandbrief ondertekend heeft voor het ov. Tegelijkertijd zegt het netwerkperspectief dat door die verlaging van de snelheid het ov aangetast gaat worden, dat er waarschijnlijk minder reizigers gaan met het ov en dat het dus ook financiële consequenties heeft. Hoe rijmt u dat met elkaar?

Volgens mij ging het ook met name, omdat de kosten iets omhooggaan door een lichte toename in de reistijd van openbaar vervoer en dat dat vooral de impact is voor het openbaar vervoer. En dat is inderdaad een consequentie, net als bijvoorbeeld de aanrijtijden van nood- en hulpdiensten. Gelukkig blijkt wel uit analyses dat dat zeer minimaal is. Dus alleen op basis van die argumenten blijft wat GroenLinks betreft onze beredenering overeind staan.

En wat GroenLinks betreft mag het netwerkperspectief zelfs nog wel wat strenger. Met al deze voorgaande argumenten in het achterhoofd, gecombineerd met het feit dat er ook nog indirecte voordelen zijn, zoals een hoger gebruik van schonere vervoerswijze, vraagt GroenLinks zich hardop af waarom er toch nog zoveel provinciale wegen tachtig kilometer per uur blijven. Een voorbeeld daarvan is de N199 bij Amersfoort, de Bunschoterweg. Hiervoor hebben wij een zienswijze ontvangen van de gemeente Amersfoort in opdracht van de gemeenteraad door een vrijwel unaniem aangenomen motie. En ook een inwoner heeft ingesproken over zijn burgerinitiatief. Een burgerinitiatief wat inhoudelijk zeer goed is uitgewerkt en waar concreet met onderbouwde feiten wordt uitgelegd waarom ook op deze weg de snelheid omlaag moet. Deze weg blijft tachtig, ondanks dat er regelmatig veel te hard wordt gereden. Vlak naast de hoofdrijbaan ligt een ventweg die door veel fietsers wordt gebruikt en die in de toekomst ook wordt ingericht als doorfietsroute. En het is maar de vraag wanneer het echt goed misgaat, doordat deze zo dicht langs de hoofdrijbaan ligt.

De **VOORZITTER**: Meneer Berlijn, dit is uw derde interruptie bij dezelfde spreker. Dat is wel uitzonderlijk veel.

De heer **BERLIJN**: Ja, maar het gaat over verkeersveiligheid. Dank u wel. Maar de verkeersveiligheid is belangrijk. We gaan een belangrijke-

De **VOORZITTER**: Ja, kort dus.

De heer **BERLIJN**: Ik vraag me af of collega-statenlid bekend is met de proef in de gemeente Apeldoorn, waar dus ook een snelheidsverlaging van tachtig naar zestig is gedaan. Provinciale weg. Sinds het ingaan van de

zestig kilometer per uur hebben daar twee geregistreerde ongevallen plaatsgevonden. Gelukkig alleen materiële schade. Die proef is ook voorbij; ze hebben het teruggedraaid. Verder blijkt op basis van de objectieve cijfers verkeersintensiteit de snelheid in haar gedrag geen harde conclusies te trekken zijn of de maatregelen tot een grotere verkeersveiligheid leiden. Bent u daarmee bekend?

Nee, dat ben ik niet. Wat me wel opvalt is in elk geval dat het om een provinciale weg gaat in opdracht van de gemeente Apeldoorn. Ik ben benieuwd naar de exacte omstandigheden, hoe dat daar precies zit. Maar ik sluit niet uit dat in individuele gevallen er best een ander besluit kan worden genomen. Ook al ben ik van mening dat gemiddeld genomen nog steeds zestig een veel veiligere snelheid is dan tachtig.

Ik vervolg mijn betoog.

Ook de leefbaarheid staat op deze locatie – de N199, de Bunschoterweg – ernstig onder druk. Een woonwijk met veel gezinnen die veel geluidsoverlast ervaren. Met een snelheidsverlaging ontstaat een eenduidiger beeld, wat beter aansluit bij het gemeentelijke beleid. Sowieso functioneert deze weg meer als een gemeentelijke rondweg dan een provinciale weg met een regionale functie. Voor verbetering van de leefbaarheid en verkeersveiligheid zal daarom GroenLinks met een motie aan GS vragen of ook op deze weg de snelheid kan worden verlaagd naar zestig kilometer per uur.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M59 van het lid Oude Wesselink inzake Veilig en groen op de Bunschoterstraat.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)

Constateerend dat:

- Ook met het Netwerkperspectief provinciale wegen de snelheid van de N199 Bunschoterstraat nog altijd 80 km/u blijft;
- Een snelheidsverlaging van 80km/u naar 60km/u resulteert in 63% minder ernstig gewonden en 73% minder verkeersdoden;
- Op de Bunschoterstraat vaak (extreem) hard en met veel lawaai wordt gereden, wat ook resulteert in regelmatige ongevallen;
- Door de hoge snelheid de leefbaarheid en veiligheid van vele omwonenden van de Bunschoterstraat ernstig onder druk staan;
- Vlak naast de hoofdrijbaan een ventweg is die wordt gebruikt door fietsers en voetgangers die ernstige hinder ondervinden van de hoge snelheid op de hoofdrijbaan;
- Deze ventweg in de nabije toekomst een doorfietsroute wordt;
- De gemeenteraad van Amersfoort vrijwel unaniem een motie heeft aangenomen om op dit gedeelte van de N199 de regimesnelheid te verlagen;
- De gemeenteraad van Bunschoten een ander traject, de Amersfoortseweg, op 80km/u wil houden.
- Duurzaam Veilig 3 een op basis van landelijk beleid tot stand gekomen visie op de veiligheid van wegverkeer op basis van wetenschappelijk onderzoek door het Instituut voor Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV) is;

Overwegende dat:

- De stad Amersfoort binnen de bebouwde kom al veelvuldig 30km/u toepast en 60km/u op de N199 daar goed bij past;
- Dat voor de Provincie Utrecht Duurzaam Veilig 33 weliswaar een belangrijk uitgangspunt is voor het ontwerp en inrichting van provinciale wegen, maar dat bij het netwerkperspectief veelal andere belangen, zoals geloofwaardigheid, een doorslaggevende rol hebben gespeeld;
- Duurzaam Veilig 3, bij een maximumsnelheid van 80km/u uitgaat van een weginrichting met onder andere obstakelvrijezones van minimaal 6 meter of vangrails en een (semi-)verharde berm, om de fysieke veiligheid te waarborgen;
- Om een dergelijke weginrichting op de Bunschoterstraat te realiseren vele bomen gekapt zouden moeten worden (en/of een zeer omvangrijke vangrails zou moeten worden geplaatst), waardoor juist een "grijze" wegomgeving ontstaat die juist uitnodigt tot harder rijden;
- Volgens Duurzaam Veilig 3, bij een verlaging van de maximumsnelheid naar 60km/u de obstakelvrije zone 2,5m moet zijn;
- Hierdoor een "groene" wegomgeving gerealiseerd kan worden die bijdraagt aan verlaging van de gereden snelheden en een positief effect heeft op het welzijn en de gezondheid van mensen, op de natuur en het milieu;
- Duurzaam Veilig 3 duidelijk maakt dat geloofwaardigheid nooit in de weg kan staan van invoeren van een fysiek-veilige snelheid;
- Snelheidsverlaging een dermate grote impact heeft op het aantal verkeersdoden dat deze maatregel praktisch onvermijdelijk is wanneer je streeft naar nul verkeersdoden in 2030;
- Ook bij verlaging van de snelheid dit nog steeds past in de integraliteit van het netwerkperspectief. De N199 Bunschoterstraat is meer een gemeentelijke rondweg dan een provinciale weg met een regionale functie. Gemotiveerd afwijken van beleidsregels is immers altijd toegestaan.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- De regimesnelheid op de N199 Bunschoterstraat bij het komende groot onderhoud in 2023 en 2024 te verlagen naar zestig kilometer per uur.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **OUDE WESSELINK**: Ook ten aanzien van deze locatie, maar ook in het algemeen, de geloofwaardigheid van een weg. De gedeputeerde heeft het ook genoemd bij de voorbereidende commissievergadering. De geloofwaardigheid van de inrichting is cruciaal bij een snelheidsverlaging. Daar neemt hij duidelijk afstand van de richtlijnen van Duurzaam Veilig 3. Daarin wordt duidelijk gesteld dat de geloofwaardigheid van een snelheidsregime nooit argument mag zijn om een weg in het kader van de verkeersveiligheid aan te passen. Verkeersveiligheid gaat namelijk boven geloofwaardigheid. Kan de gedeputeerde aangeven waarom hij wel dit aspect in de afweging mee blijft nemen en daarin afwijkt van de landelijke richtlijnen?

Ik wil afsluiten. GroenLinks is ontzettend blij met het nieuwe beleid van 'zestig, tenzij'. We hopen dat de praktijk ook uitwijst dat we echt kiezen voor een leefbare provincie. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Jager.

De heer **DE JAGER**: Voorzitter, voor ons ligt een statenvoorstel genaamd Netwerkperspectief Wegen. Het moet de VVD van het hart dat dit perspectief zich wel heel erg eenzijdig richt op slechts het aspect van de maximumsnelheid op provinciale wegen en parallelwegen. Liever hadden wij een breder perspectief gezien op meerdere aspecten, waarbij recht wordt gedaan aan de belangrijke functie die provinciale wegen innemen in de totale mobiliteitsopgave van de provincie. Dat provinciale wegen belangrijk zijn, wordt eens te meer duidelijk aan de hand van de maatschappelijke kosten-batenanalyse. Het is natuurlijk opmerkelijk dat deze MKBA in relatie tot maatschappelijke doelen en brede welvaartindicatoren op basis van het aangescherpte snelheidsregime een zwaar negatief resultaat laat zien. Dat de VVD, alles overziende, toch een positieve houding aanneemt ten aanzien van dit statenvoorstel komt door het feit dat wij, naast een goede bereikbaarheid, ook de verkeersveiligheid hoog in het vaandel hebben staan. Wij kunnen ons dus vinden in een aanpassing van de maximumsnelheid op provinciale wegen daar waar sprake is van een oversteekplaats voor voetgangers of fietsers.

De heer **OUDE WESSELINK**: de heer De Jager geeft aan dat hij verbaasd is dat uit de MKBA blijkt dat dit een negatieve maatregel is, maar bij de commissievergadering hebben we er ook al een verklaring voor gegeven. Namelijk, voor het feit dat een uur in de file staan blijkbaar duurder is volgens een MKBA dan een uur dood zijn. Dat is ook onderkend door de gedeputeerde dat daarin de MKBA heel erg afwijkt van eigenlijk wat we normaal kunnen vinden van wat een gunstige maatregel is. Hoe kijkt u ertegenaan? En waarom noemt u het dan opnieuw gek dat de MKBA zo negatief uitvalt?

Voorzitter, ik constateer in het statenvoorstel dat het college refereert aan het reguliere gebruik van het MKBA-model zoals we dat kennen en daar heb ik op gereageerd. Ik heb kennisgenomen van de reactie van GroenLinks tijdens de commissie.

Voorzitter, ter afronding wil ik aangeven dat wij nog een amendement indienen om de algemene verlaging van de maximumsnelheid op parallelwegen te verbijzonderen, eveneens naargelang de situationele omstandigheden. In dit geval dus een zogenaamd 'dertig kilometer ja, mits'.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A18 van het lid De Jager (VVD) inzake dertig kilometer per uur op een parallelweg, mits daar aanleiding voor bestaat.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)

Constaterende dat:

- Het statenvoorstel voorziet in een algemene verlaging van de maximumsnelheid op parallelwegen naar 30 km/uur

Overwegende dat:

- De parallelwegen in de Provincie Utrecht niet allemaal eenduidig zijn en situationele omstandigheden kunnen verschillen.
- Verkeersveiligheid een belangrijk uitgangspunt is om de maximumsnelheid op parallelwegen te verlagen als de situationele omstandigheden daarom vragen

Besluit:

- In het statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 de volgende tekstuele aanpassingen door te voeren:

Bij 'Nadat u een besluit over het netwerkperspectief heeft genomen, gaan wij in de periode 2023-2040:' punt 3 vervangen door 'De maximumsnelheid op alle parallelwegen langs provinciale wegen terugbrengen naar 30 km/uur, mits daar in relatie tot leefbaarheid en verkeersveiligheid een gerede aanleiding voor bestaat'

- In het ontwerpbesluit onder 'Overwegende dat' bij het derde gedachtestreepje het woord 'veelal' toe te voegen, waardoor er komt te staan 'Een maximumsnelheid van 60 km/uur veelal geen passende snelheid voor parallelwegen is'
- De tekst in het Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 hierop aan te passen, daar waar dat conform het bovenstaande van toepassing is.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE JAGER**: Een amendement naar aanleiding van een volgens ons niet volledig doorgevoerde correctie in een eerdere conceptversie van het netwerkperspectief.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A19 van het lid De Jager (VVD) inzake Correctie strekking afwegingskader provinciale wegen.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)

Constaterende dat:

- Het integraal afwegingskader uit het statenvoorstel voorziet in de strikte koppeling tussen een gebiedsontsluitingsweg (GOW) en de maximumsnelheid van 80 kilometer per uur op enkele plaatsen los te laten en een GOW60 als wegcategorie te introduceren
- De maximumsnelheid op provinciale wegen ter hoogte van oversteekplaatsen voor langzaam verkeer te verlagen naar 60 km/uur
- Op pagina 21 van het Netwerkperspectief Provinciale Wegen 2040 onder 3.1 Uitgangspunten voor het afwegingskader (nog) staat 'Een snelheidsregime van 60 km/uur op de provinciale wegen buiten de bebouwde kom; dat is het uitgangspunt'

Overwegende dat:

- De strekking van het afwegingskader juist is om te benoemen in welke omstandigheden kan worden afgeweken van de wet- en regelgeving in Nederland, waarin onder andere staat welke maximumsnelheden binnen en buiten de bebouwde kom kunnen gelden en onder welke voorwaarden daarvan kan worden afgeweken

Besluit:

- De tekst op pagina 21 van het Netwerkperspectief Provinciale Wegen 2040 onder 3.1 Uitgangspunten voor het afwegingskader in lijn te brengen met de beoogde strekking van het afwegingskader en 60 km/uur te vervangen door 80 km/uur, zodat er komt te staan 'Een snelheidsregime van 80 km/uur op de provinciale wegen buiten de bebouwde kom; dat is het uitgangspunt. Om deze te kunnen verlagen moet wel aan een aantal voorwaarden worden voldaan.'

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE JAGER**: Tevens dienen wij een tweetal moties mede in, samen met de PVV en een met de SGP. Zij zullen hun eigen moties uiteraard zelf toelichten.

Tot zover, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Berlijn.

De heer **BERLIJN**: Als je met een beetje goede wil het afwegingskader voor snelheidslimieten van het netwerkperspectief doorloopt, dan kom je eigenlijk vrij makkelijk en consequent uit op een snelheidsverlaging van tachtig naar zestig kilometer per uur. De vraag is dan ook of het afwegingskader wel het juiste instrument is om de noodzaak van een snelheidsverlaging te bewerkstelligen. Het doel is namelijk niet een snelheidsverlaging an sich, maar een verbetering van de verkeersveiligheid en leefbaarheid. En is dit perspectief dan niet simpelweg een opmaat naar een algehele snelheidsverlaging op de provinciale wegen, zoals de gedeputeerde eigenlijk wil en ook al eerder aangegeven heeft?

Het netwerkperspectief komt overigens gelijk met een winstwaarschuwing. Ik citeer uit het achtergrondrapport Scenario gezonde mobiliteit: "De uitgevoerde effectenanalyses zijn stuk voor stuk globale analyses naar de effecten van dit scenario en op basis van een groot aantal aannames en veronderstellingen. Dit maakt ook dat deze uitkomsten de nodige onzekerheid kennen. Zowel investeringen als effecten kunnen in de praktijk significant groter of kleiner uitvallen." Einde citaat. Het is dus sowieso nog maar de vraag of het zin heeft wat we hier van plan zijn vast te stellen. Maar los daarvan, waarom moeten we een kader vaststellen om te kijken of snelheidsverlaging de beste oplossing is om verkeersveiligheid en leefbaarheid te verbeteren? Zeker als dat kader op verschillende manieren geïnterpreteerd kan worden doordat begrippen zoals leefbaarheid niet duidelijk gedefinieerd zijn. Dit hebben we ook van de insprekers in de commissie kunnen horen. Mijn fractie lijkt het veel verstandiger om per situatie te bekijken wat de beste oplossing is om veiligheid, leefbaarheid en toch ook doorstroming te waarborgen. We kunnen wel zeggen dat doorstroming geen prioriteit meer heeft, maar tegelijkertijd zijn we nog steeds de draaischijf van Nederland en wil het college juist nog heel veel meer inwoners, werkplekken en dus meer vervoersbewegingen creëren binnen de provinciegrenzen. Logischer lijkt het dat snelheidsbeperking niet altijd de gewenste oplossing is. In veel gevallen lijkt een veiligere weginrichting, aanbrengen van verlichting bij oversteekplaatsen en dergelijke een veel duurzamere investering te zijn. Maatwerk is nu net wat we vaak voorbij horen komen in deze statenzaal. Dus laten we deze lijn vooral hier ook doortrekken.

Dat het netwerkperspectief met de beoogde snelheidsbeperking op ruim 72 kilometer van de provinciale wegen niet zaligmakend is, blijkt ook uit het netwerkperspectief zelf. Zo staat er beschreven dat met name op de langere trajecten de rijtijd per busrit toeneemt. Dit leidt tot extra exploitatiekosten en mogelijk haakt een deel van de reizigers af, wat weer kan leiden tot inkomstenderving voor het ov. Met dit netwerkperspectief snijdt het college zichzelf in de spreekwoordelijke vingers. Hoe denkt de gedeputeerde hierover?

We hebben in de commissievergadering insprekers van milieuorganisaties en omwonenden gehoord, maar geen vertegenwoordigers van de automobilisten zelf. De gedeputeerde gaf in de commissie aan dat deze gehoord waren, maar hier heb ik verder niks over kunnen vinden. Misschien kunt u daar nog wat over zeggen.

Interessant is overigens dat het verlagen van de maximumsnelheid een van de ideeën van Veilig Verkeer Nederland is om het aantal verkeersdoden sneller omlaag te krijgen. Een van de ideeën. Veilig Verkeer Nederland stelt dat vorig jaar het laagste aantal verkeersdoden sinds 2015 viel. Elk slachtoffer is natuurlijk een te veel, maar we zijn volgens het VVN op de goede weg. Andere ideeën van VVN zijn alcohol- en drugsgebruik in het verkeer terugdringen en het strenger aanpakken van het gebruik van mobiele telefoons. Ook de politie geeft aan dat het gebruik van de mobiele telefoon oorzaak is van veel ongelukken. Dat gaat de snelheidsverlaging waarschijnlijk ook niet kunnen oplossen. Verder pleit het VVN ervoor dat alle mensen die ouder zijn dan zestig op de fiets een fietshelm gaan dragen. Zij komen namelijk relatief vaak om het leven bij eenzijdige fietsongevallen. Dus ik heb hier nu al een behoorlijk aantal factoren benoemd die van invloed zijn op de verkeersveiligheid en waar het netwerkperspectief niet aan refereert.

Tot slot, voorzitter, nog een laatste vraag aan de gedeputeerde. Als de elektrificatie van het wagenpark doorzet en de auto's over het algemeen een stuk stiller en waarschijnlijk ook een stuk veiliger zijn geworden, worden de maatregelen dan ook teruggedraaid?

Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Het netwerkperspectief is wat het CDA betreft een mooi voorstel. De uitgangspunten van het netwerkperspectief onderschrijven wij. De provincie is hiermee goed op weg, om zo te zeggen. Op een aantal wegdelen – een groot aantal – wordt de maximumsnelheid omlaag gebracht van tachtig naar zestig voor de veiligheid van kwetsbare weggebruikers; en op parallelwegen naar dertig kilometer per uur. Nogmaals, een mooie stap. Veel zal natuurlijk afhangen van de uitvoeringspraktijk en de afwegingen die gemaakt worden daarin.

De uitwerking van het netwerkperspectief volgt de planning van groot onderhoud aan de wegen tot 2040. Dat betekent wel een forse tijdsspanne. Veel knelpunten zullen dan mogelijk nog wel een aantal jaren moeten wachten voordat ze aangepakt worden. Wat het CDA betreft zijn er punten die om prioriteit vragen. En wat het CDA betreft, is daar een van: de veilige fietsroutes van scholieren. Die wil ik in deze bijdrage ook heel specifiek aandacht geven, eruit lichten.

Onze fractie heeft namelijk de afgelopen weken behoorlijk veel reacties gekregen vanuit gemeenten, inwoners, over knelpunten die zij benoemen. Dan gaat het dus specifiek over veelgebruikte routes van schoolgaande fietsers, die door het verkeer elke dag hun weg moeten vinden. Als overheid hebben we hierin een taak: verkeersveiligheid als beheerder van driehonderd kilometer provinciale wegen, parallelwegen en fietspaden. Ja, en als wij het niet doen, wie doet het dan wel? En de provincie, die stelt zichzelf terecht ook het doel: alle middelbare scholen en knooppunten zijn veilig, comfortabel en snel bereikbaar per fiets. Nou, we constateren dus dat dit een goede stap in de richting is, omdat er ook gewoon nog heel veel werk op dit vlak te doen is. Om even een beeld te schetsen – ik houd het kort, hoor – van de veelgebruikte fietsroutes waar wij dan reacties over hebben gekregen, heb ik dat hier eventjes geprojecteerd. Dit zijn allemaal voorbeelden van oversteken die we niet nog terugzien in het netwerkperspectief, maar die dus genoemd worden door inwoners als punten die heel onveilig zijn voor de scholieren. Ik sprak zo wat mensen en die herkenden er ook al een aantal punten van. Er zijn er nog veel meer genoemd, maar veel liggen ook gewoon op het vlak van de gemeenten; dus gemeentelijke wegen. Maar ik wil gewoon heel

graag natuurlijk aan gedeputeerde vragen of hij in de afwegingen en de uitwerking van het netwerkperspectief ook deze punten mee zou willen nemen.

Verder willen we ook vragen – en daar hebben we een motie over geformuleerd – om gevaarlijke oversteeken, die veel gebruikt worden door scholieren, over provinciale wegen heen ook naar voren te halen indien mogelijk in de tijdsplanning van het groot onderhoud. We horen heel graag of hij dat kan steunen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M60 van het lid Bikker (CDA) inzake Knelpunten op fietsroutes middelbare scholieren.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)

Overwegende dat:

- Partijen zich inzetten voor verkeersveiligheid en leefbaarheid voor voetgangers, fietsers, automobilisten en andere weggebruikers;
- Partijen in de Provinciale Staten oog hebben voor de kwetsbare weggebruikers, in deze motie in het bijzonder de middelbare scholieren die zich elke dag een weg banen door het drukke verkeer.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Van de 82 zones uit het Netwerkperspectief Provinciale wegen die naar zestig kilometer per uur gaan, die zones in de tijd naar voren halen, waar sprake is van gevaarvolle oversteekplaatsen, en daarmee niet wachten op groot onderhoud;
- Op korte termijn prioriteit te geven aan het veiliger maken van gevaarlijke oversteekplaatsen over provinciale wegen op veelgebruikte fietsroutes van middelbare scholieren;
- Op de genoemde gevaarlijke oversteekplaatsen tijdelijk verkeerstekens (zoals waarschuwingsborden fietseroversteek) te plaatsen zolang de situatie niet is aangepakt.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **KOERTS**: Ik heb even een vraag, onder andere bij het plaatje wat nu op het scherm te zien is. Mijn vraag is eigenlijk: hoe representatief is dit onderzoek?

Mevrouw **BIKKER**: Lijk, als politicus denk ik dat het belangrijk is om in contact te staan met inwoners en met afdelingen. We hebben gewoon een uitvraag gedaan. Dit zijn eigenlijk de eerste resultaten van de inventarisatie.

De heer **KOERTS**: Dat ben ik met u eens dat het belangrijk is om in contact te staan. Maar wat zijn de aantallen die hier achter deze constatering zitten?

Volgens de mensen die dit hebben aangeleverd, zijn het veelgebruikte fietsroutes van scholieren en waar zij zich zorgen over maken. Dus het is niet op basis van een

rekenmodel of iets dergelijks en representatief. Dat is het in die zin ook niet. Dus het is wel een inventarisatie waar wij wel waarde aan hechten en die ik hier graag wil meegeven.

Zoals al genoemd, werkt de provincie toe naar nul verkeersslachtoffers. Natuurlijk is het zo dat tegelijkertijd mensen kwetsbaar blijven en fouten kunnen maken in het verkeer. Maar goed, dat ontslaat ons er niet van om veiliger verkeer na te streven en daarvoor dus concrete maatregelen te nemen.

In het netwerkperspectief wordt ook aangegeven dat die snelheid dus verlaagd wordt en ook daar willen we vragen, waar het betreft, de wegen waar middelbare scholieren veel gebruik van maken, om ook daar naar de tijdsplanning te kijken en die wellicht naar voren te halen.

Eens even kijken, heb ik dan alles benoemd?

Voor zover het nou zo is in zo'n tijdsplanning, dat het niet mogelijk is om het op korte termijn aan te pakken, willen we gedeputeerde meegeven en ook vragen om dan voorlopige maatregelen in die situaties wel te gaan nemen door bijvoorbeeld het plaatsen van verkeerstekens zoals borden of anderszins. We horen heel graag wat zijn reactie is daarop.

Dank u wel.

De **VOORZITTER**: En wellicht ten overvloede wijs ik eenieder op de spreektijden die alras voor sommige fracties dalen, met nog twee belangrijke agendapunten te gaan.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Overkleeft.

De heer **OVERKLEEFT**: D66 heeft blij met dit netwerkperspectief. Niet alleen geeft het er blijk van dat snelheidsverlaging op provinciale wegen geen taboe is, het laat ook helder en overtuigend zien wat de afwegingen zijn om al dan niet voor een lagere snelheid te kiezen. Dat in het netwerkperspectief meteen de daad bij het woord wordt gevoegd met een aantal concrete snelheidsverlagingen valt ook toe te juichen. Op deze manier kunnen we toe naar een provinciaal wegennet, waarin een betere balans wordt gevonden tussen bereikbaarheid, veiligheid, leefbaarheid en diervriendelijkheid.

Voorzitter, wij vinden het ook een verstandige keuze dat de maximumsnelheid op parallelle wegen wordt verlaagd naar dertig kilometer per uur. Nu de fiets een steeds belangrijker en steeds meer volwaardig vervoersmiddel is, moeten fietsers ook overal in de provincie een volwaardige, veilige plek hebben om te fietsen. De snelheidsverlaging naar dertig kilometer per uur helpt daarbij. Bovendien maakt zo'n snelheid het leven van aanwonenden een stuk aangenamer en veiliger.

Voorzitter, we vinden het ook prettig dat het college constateert dat dit netwerkperspectief niet bindend is. Weliswaar is het richtinggevend qua maximumsnelheid en de bijpassende inrichting van de trajecten, de uitwerking per traject vindt plaats via trajectplannen en verkeersbesluiten. Daarin zal, als daar aanleiding toe is, nog steeds ruimte bestaan voor aanpassingen en inspraken. De werkelijkheid verandert en heeft de neiging zich op te dringen. Het is goed dat we nu niet aan de voorkant doen alsof we precies weten wat, wanneer en waar nodig zal zijn. Er blijft altijd ruimte voor maatwerk en voor lokale inbreng.

In dat kader, voorzitter, wil ik even stilstaan bij de Bunschoterstraat, de N199. Vorige week nog hadden we in een inspreker in de commissie die snelheidsverlaging bepleitte voor dit traject, dat in het netwerkperspectief aangemerkt blijft als een tachtig kilometer per uur zone. De raad in Amersfoort nam recent unaniem een motie aan die het college aldaar oproep tot eenzelfde pleidooi. Dat lokale geluid kunnen we en willen we niet naast ons neerleggen, voorzitter. Tegelijkertijd voert het voor ons te ver om dan ook meteen maar tot die snelheidsverlaging over te gaan. Wij voelen ons daar vanaf deze plek onvoldoende toe geëquipeerd. Zo'n besluit vraagt om een grondige afweging met inbreng

van alle betrokkenen. Voorzitter, de gedeputeerde gaf vorige week aan in overleg te willen treden met zijn collega's in Amersfoort. Met de motie die ik hierbij indien, mede namens de ChristenUnie, wil ik dat beoogde gesprek verder concreet maken en er vervolgens acties aan verbinden. Ik hoor graag van de gedeputeerde hoe hij hier tegenover staat.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M61 van de leden Overkleef (D66) en Koerts (ChristenUnie) inzake Op zoek naar de juiste snelheid voor de Bunschoterstraat.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)

Constaterende dat:

- Dat het Netwerkperspectief op een geloofwaardige manier vormgeeft aan gezonde mobiliteit langs provinciale wegen, met aandacht voor leefbaarheid, bereikbaarheid en veiligheid;
- Dat binnen het geformuleerde afwegingskader handhaving van een maximumsnelheid op de N199 (Bunschoterstraat) van 80 km/u vanuit regionaal perspectief logisch lijkt;
- Dat er verschil bestaat tussen het regionale en het lokale perspectief, hetgeen blijkt uit de onrust onder omwonenden over de in het Netwerkperspectief beoogde maximumsnelheid en een door de gemeenteraad van Amersfoort unaniem aangenomen motie die snelheidsverlaging bepleit;

Overwegende dat:

- Dat wij als Provinciale Staten dergelijke geluiden niet zomaar naast ons neer kunnen en willen leggen;
- Dat snelheidsverlaging voordelen kan hebben voor de leefbaarheid en veiligheid van omringend verkeer, voor weggebruikers van de N199, voor omwonenden, voor het milieu en voor het integrale snelheidsregime in Amersfoort;
- Dat snelheidsverlaging nadelen kan hebben voor de aanrijtijd van het Meanderziekenhuis, de reistijd van bus 76 naar Bunschoten, de toegankelijkheid voor het vrachtverkeer en de doorstroming van en naar de A1;
- Dat een snelheidsverlaging gepaard moet gaan met maatregelen die die verlaging geloofwaardig maken en in de praktijk realiseerbaar;
- Dat kortom een mogelijke snelheidsverlaging niet zonder een grondige afweging vooraf kan, in overleg met bewoners, stakeholders die gebruikmaken van de N199, met het stadsbestuur van Amersfoort en met experts vanuit beide ambtelijke organisaties;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Nog voor het geplande onderhoud in 2023 en 2024 in overleg te treden met alle stakeholders, om van daaruit te komen tot een bekrachtiging van het in het Netwerkperspectief vastgestelde snelheidsregime, dan wel een bijgesteld snelheidsregime, dan wel een alternatieve invulling van de wensen en eisen, en het resultaat ter besluitvorming voor te leggen aan Provinciale Staten

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **OVERKLEEF**: Voorzitter, in het netwerkperspectief wordt gesproken over een doelmatige en geloofwaardige maximumsnelheid op provinciale trajecten in het belang van leefbaarheid, oversteekbaarheid en bereikbaarheid. Wij onderschrijven dat doel van harte, voorzitter, en wij denken dat dit netwerkperspectief dat doel dichterbij brengt.

Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Mulder.

De heer **MULDER**: Mijn maiden speech de Provinciale Staten. Dank voor het woord. Het is mij een eer en een democratisch plezier om u als medelid van de Provinciale Staten Utrecht vanaf deze plek toe te mogen spreken. Eerst kort eventjes iets persoonlijks en vervolgens iets over het Netwerkperspectief Provinciale wegen 2040.

Mijn opa, **Guus van Pickard**, heeft dit werk jarenlang gedaan; ook vanuit vak K, zeg maar. Een andere provincie, een andere politieke partij, woningnood, ruilverkaveling, boeren, het was vaak heftig. In een artikel ter gelegenheid van zijn afscheid in 1970 staat: tot stand kwamen veel ruilverkavelingen, een wettelijk middel om de landbouw aan zo gunstig mogelijke bedrijfsomstandigheden te helpen. Fijn om hier actief te mogen zijn op deze plek en voor mijn politieke partij. Dank voor het vertrouwen.

Voor u, om een indruk te krijgen wie hier het woord voert, wil ik kortheidshalve verwijzen naar een introductieverhaaltje dat ik voor de griffie schreef en wat inmiddels ook op Twitter verschenen is, zag ik. Hier wil ik volstaan met het lezen van enkele regels uit een gedicht van Pablo Neruda. Hij was een Chileense dichter en hij was ook lid van de Chileense senaat voor de communistische partij tijdens de regering van Salvador Allende. De vertaling is dan weer van Fred de Haas; en dan zijn we weer terug in Utrecht. De strofes gaan als volgt. "Lach me stralend toe als mijn mond je kwetst. Ik ben geen zachte herder als uit de sprookjes, maar ik ben een flinke houthakker, die met jou aarde, wind en doornen deelt." Tot zover.

En dan over het statenvoorstel Netwerkperspectief. De Partij van de Arbeid-fractie is blij met dit voorstel en met het afwegingskader snelheden dat gemaakt is. Dank ook aan insprekers en brieven-schrijvers op dit agendapunt in de commissie en later. Het uitgangspunt 'vergroten van leefbaarheid zonder in te boeten op de veiligheid' onderschrijven wij van harte. We zijn ook blij met de gestelde brede welvaartindicatoren. Zoals ook de woordvoerder van D66 in de commissie aangaf, helpt het bij de transparantie en de uitlegbaarheid van geldende omstandigheden op provinciale wegen. Daar is behoefte aan. Eerder dienden vele gemeenten verzoeken in om aanpassing van de weginrichting en toegestane snelheden. Nu is er een actueel kader om zulke verzoeken te beoordelen. Voorzitter, wij zullen het voorstel ondersteunen.

We hebben nog twee vragen aan de gedeputeerde. Ten eerste, op welke wijze en met welke snelheid denkt hij met actualisaties van het afwegingskader te komen bij veranderende inzichten, zoals bijvoorbeeld die in de Visie Duurzaam Veilig – die inmiddels aan de derde versie toe is – en bijvoorbeeld bij elektrificatie van het wegenpark? De tweede vraag is of wij van de gedeputeerde een reactie mogen horen op de brief van de werkgroep Leefbaar en Veilig Werkhoven over de N229. Graag een reactie op dat punt.

Dat is mijn inbreng. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Mulder, en complimenten met uw maiden speech.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koerts.

Met opmerkingen [AS2]: Deze naam heb ik niet kunnen verifiëren.

De heer **KOERTS**: Zoals aangegeven in de commissie kunnen wij ons vinden in het voorgestelde netwerkperspectief. Wij steunen de geformuleerde doelen gericht op minder geluidsoverlast, minder uitstoot, meer verkeersveiligheid en meer aandacht voor de belangen van fietsers en fauna. Dat zestig kilometer per uur vaker de norm wordt en op parallelwegen dertig kilometer per uur, dat juichen wij toe.

Voor wat betreft het afwegingskader vragen wij er aandacht voor dat maatwerk mogelijk moet blijven wanneer de lokale situatie of een dringende oproep van een gemeente daarom vragen. Onze vraag is dan ook: kan de gedeputeerde deze ruimte bieden?

De motie van de gemeente Amersfoort, die wij onlangs ontvingen, en de inspraak rond de Bunschoterstraat bewijzen het belang van het bieden van ruimte. Daarom zijn wij ook mede-indiener van de motie, zoals die daarnet al is toegelicht door D66.

Wat ons betreft is het niet wenselijk dat wij als Staten in de positie worden gedrongen om zo nu en dan bij motie de inrichting en de snelheid per wegvak vast te stellen. De uiteindelijke professionele afweging blijft wat ons betreft bij het college, maar dus wel met voldoende aandacht voor maatwerk en de wensen van de betreffende gemeenten.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U was ook aan het eind, zie ik?

De heer **KOERTS**: Ja, ik ben zo goed als aan het eind.

De **VOORZITTER**: De heer De Jager heeft een vraag voor u. Meneer De Jager, gaat uw gang.

De heer **DE JAGER**: Ik wil graag aan de ChristenUnie vragen: weegt een motie van de gemeente Amersfoort zwaarder dan die van de gemeente Bunschoten? Of hoe ziet u dat?

De heer **KOERTS**: Nee, ik zou niet willen spreken over het zwaarder wegen van de ene of de andere motie. Waar het ons om gaat, is dat de meningen en belangen, die in de lokale omgeving spelen, worden meegewogen. Waar wij in ieder geval duidelijkheid over willen, is of daar voldoende aandacht voor is, voor het meewegen van die belangen.

De heer **OUDE WESSELINK**: Ik heb een vraag aan de heer Koerts ten aanzien van zijn opvatting over dat wij als PS niet direct over de inrichting en snelheid van provinciale wegen zouden moeten gaan, maar dat die bij het college zou moeten komen te liggen. In het verleden hebben wij daar vaker uitspraken over gedaan, ook moties Zelfs ook over andere wegen die geeneens in ons beheer zijn. Hoe kijkt u daar nu tegenaan? Vindt u ervan dat we daar in ieder geval altijd mee moeten stoppen? Of is dat alleen in dit geval de situatie?

Bedankt voor de vraag. Wat belangrijk is, wij stellen hier de kaders met elkaar vast en wij controleren vervolgens hoe het college omgaat met de uitvoering van die kaders. Daar gaat het om. Vervolgens kan het natuurlijk zo zijn dat er een specifieke situatie is waarvan we zeggen van hé, zijn hier de kaders die we met elkaar vaststellen wel goed toegepast? Op dat niveau moeten we met elkaar dit onderwerp bespreken. Wat mij betreft moet dat dan dus niet gaan over dat wij hier gaan vaststellen hoe hard er mag worden gereden op een bepaald wegvak.

De **VOORZITTER**: Ja, voldoende? Dank u wel. U was bijna klaar, geloof ik, meneer Koerts?

De heer **KOERTS**: Ja, ik was zo goed als klaar, zei ik.

De laatste zin die ik nog had, is: Als aan de voorwaarden van het bieden van die ruimte kan worden voldaan, dan staan we dus positief tegenover dit voorstel.

Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, dit voorstel ademt een nogal grote mate van automobilistje pesten en daar zijn wij niet van. Dat weet het college. Dat weet de voorzitter. Het generiek verlagen van snelheden is dan ook niet aan ons besteed. Als dat op specifieke plekken wel zou moeten – we hebben bijvoorbeeld de snelheidsverlaging op de N401 gesteund – dan zijn wij daar wel voor te porren.

Voor de rest sluit ik me eigenlijk volledig aan bij het uitstekende betoog van de heer Berlijn en beperk ik me verder tot de moties die we hebben ingediend.

Een motie om bij snelheidsverlagingen dat voor te leggen ter beoordeling en goedkeuring aan de raad van de desbetreffende gemeente.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M62 van de leden Dercksen (PVV) en De Jager (VVD) inzake Wijziging maximumsnelheid op provinciale N-wegen eerst voorleggen aan de gemeenteraden.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)

Constaterende dat:

- De provincie in het voorstel voor het Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 voor veel provinciale N-wegen de maximumsnelheid van 60 km/uur heeft opgenomen.
- Dat er Utrechtse gemeenten zijn die 80 km/uur als duurzaam-veilige maximumsnelheid zien en dit ook willen behouden in het Netwerkperspectief provinciale wegen 2040.

Overwegende dat:

- Dat Gedeputeerde Staten van Utrecht zonder uitdrukkelijke instemming van de gemeenteraden op veel N-wegen generiek de snelheid willen verlagen naar 60 km/uur.
- Bewonersparticipatie een belangrijk onderdeel is van het Utrechtse provinciale beleid.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- In het Netwerkperspectief Provinciale wegen 2040 op te nemen, dat bij een voorgenomen wijziging van de maximumsnelheid op een Provincialeweg binnen, dit eerst ter besluitvorming wordt voorgelegd aan de betreffende gemeenteraad.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DERCKSEN**: En oor te hebben voor de motie die is aangenomen in de gemeente Bunschoten-Spakenburg over de N199. Tot zover.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M63 van de leden Dercksen (PVV) en De Jager (VVD) inzake Tachtig kilometer op de N199 in Bunschoten en Amersfoort.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)

Constateernde dat:

- De provincie in het voorstel voor het Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 voor de Amersfoortseweg in Bunschoten – Spakenburg, de N199 (het behouden van) de maximumsnelheid van 80 km/uur heeft opgenomen.
- Dat de gemeente Amersfoort een zienswijze heeft ingediend bij Provinciale staten dat zij juist 60 km/uur op het deel van de N199 binnen de gemeente Amersfoort willen opnemen in het Netwerkperspectief provinciale wegen 2040.
- De gemeenteraad van Bunschoten in haar mobiliteitsplan voor de N199 80 km/uur als duurzaam-veilige maximumsnelheid ziet en dit ook wil behouden in het Netwerkperspectief provinciale wegen 2040.

Overwegende dat:

- Het generiek verlagen van de snelheid zonder directe aanleiding niet tot significant en aantoonbaar meer veiligheid leidt.
- Van het verlagen van snelheid en de daarmee noodzakelijke inrichting van de wegen de lucht niet schoner wordt en de aanrijdtijden voor hulpdiensten juist langer wordt
- De gemeenteraad van Bunschoten unaniem een motie heeft aangenomen voor behoud van de 80 km/uur op de N199.
- Dat uit uitgevoerde onderzoeken en feiten is komen vast te staan, dat een uniforme 80 km/uur op de N199 als veilig wordt beoordeeld.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- In het Netwerkperspectief Provinciale wegen 2040 op te nemen dat voor de N199 in Bunschoten en Amersfoort 80 km/uur als maximumsnelheid blijft gelden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Als statenlid namens de Partij voor de Dieren let ik uiteraard ook op de impact op dieren. In het netwerkperspectief is een kaart opgenomen met zogeheten fauna hotspots. Mijn dank aan de heer Schaddelee dat hij de eerdere toezegging hierop gestand heeft gedaan. De toezegging destijds was om met een overzicht te komen met betrekking tot hotspots wildaanrijdingen, zodat in het verdere proces maatregelen uitgewerkt konden worden. De vervolgvraag is dan ook: en nu? Het is ons in dit stuk namelijk niet precies duidelijk geworden wat het vervolgproces met betrekking tot de zogenaamde hotspots precies gaat zijn. Wordt daar bijvoorbeeld snelheidsverlaging voorgesteld of komen er wellicht faunapassages?

Tevens zie ik oversteekbaarheid voor fauna c.q. het voorkomen van wildaanrijdingen niet terug in het afwegingskader op bladzijde 29. Dit had mijn fractie graag

wat meer uitgewerkt gezien. De vraag aan de gedeputeerde is dan ook of dit niet expliciet vermeld zou moeten worden in het afwegingskader, temeer omdat het coalitieakkoord ook die koppeling legt: veiligheid voor mens en dier.

Voordat ik afrond, voorzitter, een ding viel me nog op en dat gaat over handhaving. Op bladzijde 35 wordt gesteld dat handhaving het laatste hulpmiddel is. Dit begrijp ik niet helemaal, voorzitter, want wat voor signaal geef je af als je je eigen regels nauwelijks gaat handhaven? Wellicht kan de gedeputeerde hier nog op reflecteren.

Voorzitter, en dan als laatste. Bij de door GS voorgestelde aanpak om per traject met een voorstel te komen en de planning van de trajectaanpak te volgen, willen we wel bepleiten dat gevaarlijke situaties eerder aangepakt zouden moeten worden. Dank u wel.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, mag ik een klein puntje van orde maken? Ik heb de heer De Jager van de VVD-fractie tekort gedaan om hem niet te noemen als mede-indiener van de motie die gaat over het voorleggen van het wijzigen van snelheden op N-wegen, het voorleggen aan de gemeenteraad. Dus bij deze, de heer De Jager.

De heer **DE JAGER**: Voorzitter, een puntje van orde. Dank u wel. Nee, collega Dercksen vergeet dat wij ook de motie steunen inzake de Bunschoterweg. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Het gaat helemaal goed tussen u. Dus prachtig.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Laat ik beginnen met complimenten voor het netwerkperspectief. Wat er ligt, is op zich een logisch verhaal. Een afwegingskader voor gepaste snelheden op de provinciale wegen. Het ziet er gewoon logisch en netjes uit.

Het grote probleem is wel dat er weinig tot geen ruimte is voor lokaal maatwerk. We hebben het voorbeeld van N199, de N234, de hele lijst waar mevrouw Bikker net mee kwam. Ja, die hebben niet echt de plek gekregen die ze verdienen, die aansluit bij de lokale behoeftes. En de gedeputeerde heeft zelf ook gezegd ten aanzien van de N199: ik wil wel een kopje koffie met ze drinken, maar als ik dat aanpas, dan moet ik het voor de hele provincie doen. Met andere woorden, het lokale maatwerk is niet echt mogelijk. Dat vinden wij jammer. Wij vinden dat juist wel heel belangrijk. Vandaar dat wij een amendement hebben opgesteld, waarin juist het lokale maatwerk geborgd wordt. Ik hoop op steun van u allen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A20 van de leden Breur (SP) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Afwijken van afwegingskader maximumsnelheid bij lokale wens.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)

Overwegende dat:

- Op verschillende wegdelen het afwegingskader maximumsnelheden niet leidt tot een lokaal gewenste wijziging van de maximumsnelheid op het betreffende wegdeel;
- Het afwegingskader maximumsnelheden te weinig rekening houdt met de gevolgen van de maximumsnelheid voor de leefbaarheid in deze lokale gevallen;

- De provincie het van belang vindt om de lokale overheden te betrekken bij de bepaling van de maximumsnelheid juist omdat zij de lokale situatie in de praktijk het beste kennen;
- Een afwijkingsmogelijkheid noodzakelijk is om deze lokale invloed serieus ruimte te geven;

Besluit:

- Een besispunt toe te voegen luidende:
  2. Op verzoek van lokale wensen, zowel naar boven als naar beneden, kan worden afgeweken van het afwegingskader maximumsnelheden

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **BERLIJN**: Ja, ik wachtte even af welke kant het op ging, of u het voorstel ging steunen of niet. Maar volgens mij gaat u het wel steunen met het amendement.

De heer **BREUR**: Het amendement is wel heel belangrijk voor het voorstel.

De heer **BERLIJN**: Als een partij die altijd opkomt voor het ov, maar ook dit perspectief gaat in het ov snijden. Hoe kijkt u daar dan als partijen tegenaan?

Ja, de bussen mogen dan wat langzamer rijden, maar dat geldt voor al het verkeer. Dus, ja, het verlies is zeer minimaal en ten opzichte van de auto niet eigenlijk.

De heer **BERLIJN**: Dan vraag ik me toch af of hij dat perspectief wel goed gelezen heeft, want er staat daadwerkelijk dat het consequenties gaat hebben voor het ov: dat daar reizigers gaan afhaken en dat dat gaat snijden in het budget of inkomstenderving. Er staat helemaal niks dat het wel meevalt of dat het allemaal gelijk is. Er staat juist in dat het ten koste van het ov gaat.

Ja, er staat dat het een minimale consequentie heeft. En u heeft zelf net aangegeven: het is een kristallen bol met aannames, met een enorme winstwaarschuwing die zowel naar boven als naar beneden kunnen afwijken. Dus wat u net zegt, dat staat ook nog helemaal niet vast.

De heer **DE JAGER**: In het vervolg op de voorgaande discussie: is de heer Breur zich ervan bewust dat wij in een van de informatiesessies de vervoerders hebben horen zeggen dat als er binnen de gemeente een maximumsnelheidsreductie met dertig kilometer per uur plaatsvindt, dat dat desastreus is voor het ov? Bedrijven kunnen niet meer blijven bestaan. En ieder zetje wat we ze nog meegeven op de provinciale wegen dat alleen maar erger maakt. Weet hij zich dat nog te herinneren?

Ik weet mij ook nog te herinneren dat ik daar de gedeputeerden heb bevestigd van, breng dat goed onder de aandacht van de gemeenten. Dat heeft de gedeputeerde gezegd. Dus wat mij betreft is het daarmee afgedaan. Of u moet zeggen dat de gedeputeerden niet de waarheid heeft gesproken, maar volgens mij hebben we dan een andere discussie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, in de commissie hebben we duidelijk laten merken dat we niet positief zijn over dit stuk. Een netwerkperspectief. En als je dan het perspectief hoort, dan denk je, wat is dat toch met de ChristenUnie, bestuurders en

perspectieven die geen perspectief bieden? Het stuk heet een perspectief, maar het is niet meer dan een verlanglijstje van deze gedeputeerde om zo op zoveel mogelijk plaatsen op de provinciale wegen de snelheid naar beneden bij te stellen. Er komt geen antwoord op belangrijke vragen. Daarom dienen wij drie moties in om op een aantal punten wel perspectief te krijgen.

De eerste motie is dat we een inventarisatie van provinciale wegen willen die door woonkernen lopen en dat per traject in beeld gebracht wordt in hoeverre het financieel en ruimtelijk haalbaar is tot 2040 om deze wegen om de kern of om het intensief bebouwd gebied heen te leggen. Deze motie dienen we in samen met de VVD.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M64 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en De Jager (VVD) inzake Wegen door dorpen.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)

Constaterende dat:

- Verschillende provinciale wegen woonkernen of intensief bewoond gebied doorsnijden;
- Er soms al jaren wordt aangedrongen op het aanleggen van een rondweg om het woongebied heen;
- Het Netwerkperspectief niet voorziet in deze behoefte en geen onderzoek heeft gedaan naar de kansen en mogelijkheden hiervan;

Overwegende dat:

- De aanleg van sommige rondwegen (deels) gefinancierd kan worden uit de opbrengsten van woningbouw;
- Er met het aanleggen van een rondweg om een woonkern winst geboekt kan worden op kwaliteit van leefomgeving, terugdringing van geluidsoverlast en luchtvervuiling zonder verlies op de doorstroming.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Te inventariseren welke provinciale wegen door woonkernen lopen en per traject in beeld te brengen in hoeverre het financieel en ruimtelijk haalbaar is deze om de kern of het intensief bewoond gebied heen te leggen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dan de tweede motie. Wij willen een veel beter perspectief op met name de type 1-wegen. Deze wegen worden aangewezen als wegen waar doorstroming op één moet staan. En wat ons betreft is het goed om zulke wegen aan te wijzen en we kunnen de keuzes vaak goed volgen. Wat wel nodig is, is dat er een heldere analyse komt van de gevaarlijke oversteken juist op deze type 1-wegen en met een versnelde aanpak van deze oversteken te komen. Zo voorkomen we dat doorstroming ten koste van de verkeersveiligheid gaat. Hierover ook een motie,

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M65 van het lid Van den Dikkenberg (SGP) inzake Knelpunten op provinciale wegen type 1.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12).

Constaterende dat:

- Er in het Netwerkperspectief sprake is van onderscheid in type 1 en type 2 wegen.

Overwegende dat:

- Gevaarlijke oversteken zowel buiten als binnen de bebouwde kom voor type 1-wegen slecht zijn voor verkeersveiligheid en voor de doorstroming;
- De N226 bijvoorbeeld gecategoriseerd is als type 1-weg, maar dwars door het Dorpshart van Woudenberg heen loopt;
- Dit soort oversteken zorgt voor een veel minder goede doorstroming en onveilige situaties;
- Spoedige aanpak van deze oversteken daarom vereist is;

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- Versneld met een voorstel te komen om gevaarlijke oversteken binnen en buiten de bebouwde kom aan te pakken.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: En de derde motie betreft een specifieke weg die we eruit willen lichten. Dit is de N225. Deze weg vraagt een specifieke toekomstvisie. Het is ook het grootste knelpunt op de leefbaarheidskaart. We kunnen dit niet kwijt in een overstijgend perspectief als deze en het is te groot voor een trajectaanpak. Daarom een motie samen met D66 om deze weg van perspectief te voorzien. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M66 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Overkleef (D66) inzake Toekomstvisie N225.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)

Constaterende dat:

- Het Netwerkperspectief vooral betrekking heeft op het terugbrengen van de snelheid;
- Het Netwerkperspectief algemene kaders meegeeft;
- De verdere uitwerking plaats moet vinden in de trajectaanpakken;

Overwegende dat:

- De N225 een specifieke en integrale aanpak vereist die te specifiek is voor het Netwerkperspectief, maar te groot voor losse trajectaanpakken.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Een toekomstvisie te ontwikkelen op de hele N225, waarbij alle knelpunten in kaart zijn gebracht en een toekomstbestendige oplossing wordt gepresenteerd met oog voor de leefomgeving, verkeersveiligheid en de doorstroming.
- In deze toekomstvisie speciaal aandacht te hebben voor de kruising met de N227 in Doorn

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, het is een prachtig document, maar het is eigenlijk een soort worst die voorgehangen wordt en je kan er net niet bij. Ik kan wel zeggen, nou we willen dit, we willen dat, we willen zus en we willen zo, maar het duurt allemaal zo lang.

Ja, ik begin toch maar weer over Spengen; als voorbeeld, laat ik het maar zo zeggen. Ja, dan krijg je, ja, de ambtenaar, ja, capaciteitsprobleem en dit en dat. Maar wat 50PLUS wil zeggen, is namelijk: degenen die er echt gevoel bij hebben, die erbij betrokken zijn, dat zijn de gebruikers. Dat zijn in de kleinere kernen vooral de ouders die met hun kinderen bij gevaarlijke oversteekplaatsen staan. Dat ze de kinderen niet alleen durven over te laten steken, omdat de scholen weer ver weg zijn. En inderdaad, het is gezegd, het openbaar vervoer valt steeds verder terug in de buitengebieden. Dus men gaat steeds meer op de fiets en dat zijn juist weer de kwetsbaren juist op de provinciale wegen. Niet dat ze er lang langs moeten fietsen, maar dat ze over moeten steken. Dat is het grootste gevaar. 50PLUS heeft dan ook zoiets van, waarom duurt het soms allemaal zo lang? Waarom moet je zo vaak vragen: hoe staat het ermee, hoe staat het ermee? Ja, ja, ja, nee. Een prachtig document, maar ja, het geduld begint toch een beetje op te raken van wanneer wordt het allemaal precies uitgevoerd?

En dan wil ik opmerken- Misschien moeten we eens een keertje omdenken. We hebben het altijd maar over participatie, de democratie. Participatie, we moeten niet met plannen komen als het klaar is, maar we moeten het omdraaien. We moeten eerst naar de inwoners toe gaan en dan alles ophalen: waar zijn de knelpunten; waar is het allemaal? En dan te werk gaan om een netwerkperspectief in elkaar te draaien.

Daarnaast hebben we ook nog een punt over al die- Ik rij zelf weleens op een weg- Ik was laatst dan inderdaad- De 401. Nu rij ik 79, 80 kilometer, want ik wil geen bekeuring. Ik zal u zeggen, wat mij passeert met snelheidsvaart, met middelvingers omhoog en toet-toet-toet. Ik word bijna van de weg af gedrukt. En ik wil meegeven aan de gedeputeerde: als men aan de weg gaat werken, richt hem dan zo in dat dat niet meer kan. Doe meer middelen inzetten, waardoor je niet één lange rechte racebaan voor je hebt. We zijn niet de Formule 1. Maar gewoon dat je dus niet meer zo hard kunt rijden. En inderdaad, over de versnelling: doe versneld alles zestig kilometer of nog minder.

Daarnaast zijn er steeds meer bedrijven in de buitengebieden die transformeren naar loonbedrijven. Die hebben machines, die zijn zo breed, dat ze eigenlijk niet meer op de kleinere wegen passen, in de breedte. En wie zijn dan de meest kwetsbaren? Dat zijn dan de voetgangers die daar lopen, maar vooral de fietsers. Die hebben geen kans. Maar ook scooters en dergelijke, die gewoon op de een of andere manier of de berm ingetikt worden. Daar heb je ook vaak sloten. Die zijn twee of drie meter lager, ligt dat. Dus het gevaar is eigenlijk nog vele malen groter dan dat dat men realiseert als je alleen maar met

je auto op de snelweg zit. Dus vooral ook die loonbedrijven, die in ontwikkeling zijn, dat daar in overleg met de gemeenten- Want vaak is het de combinatie dat ze de wegen gebruiken in de gemeente en dat ze dus verder de provinciale wegen gebruiken. Dat met het vergunningen verlenen, dat het ook-

De **VOORZITTER**: U bent door uw spreektijd heen.

Mevrouw **HOEK**: Ik ben door mijn tijd heen? Ja. Ik was ook bijna door mijn bijdrage heen.

De **VOORZITTER**: Rondt u af. Ja.

Mevrouw **HOEK**: Dus veiliger, meer participatie aan de voorkant, richt de wegen anders in, waardoor men gewoon minder snel kan rijden. En vooral Spengen en zo, dat heb ik als voorbeeld, voorzitter, maar zo zijn er meerdere. Informeer eerder wat de stand van zaken is.

Tot zover, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Demir.

Mevrouw **DEMIR**: Het is inderdaad belangrijk om bij de provinciale wegen, naast de doorstroming, ook te kijken naar leefbaarheid en veiligheidsaspecten. In het voorstel zijn duidelijke kaders meegegeven om op een transparante manier aan te geven waarom er voor bepaalde snelheden gekozen wordt. Echter, ik kan me eigenlijk goed vinden in de punten die de heer Berlijn ook noemde over dat snelheid niet de enige factoren zijn die veiligheid verbeteren. Daarom ben ik eigenlijk benieuwd naar wat de gedeputeerde hierop te zeggen heeft en of er ook nog andere plannen al zijn die uitgevoerd gaan worden om de verkeersveiligheid te verbeteren.

Waar wij ons nog wel zorgen over maken, is het effect op het openbaar vervoer, zoals dat eerder ook al wel is benoemd. In het voorstel staat letterlijk dat de snelheidsverlaging op gespannen voet staat met onze ambities om het ov te versterken. Hoe ziet de gedeputeerde deze relatie in de toekomst?

Verder wil ik ook graag reageren op de verschillende punten die gemaakt zijn over de Bunschoterstraat. DENK vindt het belangrijk dat de provincie juist in dit soort situaties verschillende belangen tegen elkaar afweegt en beoordeelt wat dat voor gevolgen heeft: twee gemeenten die hier andere wensen uiten, maar ook de hulpdiensten die hier hun zorgen kenbaar maken. Daarom is het belangrijk om goed voor ogen te hebben dat het niet zo moet zijn dat we aan de ene kant verkeersveiligheid proberen te verbeteren, terwijl we aan de andere kant misschien mensenlevens op het spel zetten.

Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Daarmee is bij dit agendapunt de inbreng in eerste termijn vanuit uw Staten voltooid. Dat klopt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Dank voor de vele vragen die gesteld werden bij dit onderwerp, wat inderdaad een slotstuk is op een avontuur wat tweeëneenhalf, drie jaar geleden begon met inderdaad de vraag: hoe kunnen wij nou onze doelen bereiken ook door de snelheid op provinciale wegen aan te passen? Nou, ik denk, de heer Oude Wesselink schetste al dat dat ook bijna een soort trend lijkt te worden op veel plaatsen in Nederland. Wij zijn in provincieland eerste provincie die deze stap zet. Dat is denk ik ook wel een

verklaring voor de ingewikkeldheid van de zoektocht die we hebben gehad de afgelopen tweeënehalf jaar. Er was niet ergens een handboek wat in de kast klaar stond: wat kunt u doen als u als provincie de snelheid wil verlagen? Er waren geen inrichtingsregels, er was geen afwegingskader. Er was op dat punt nog niets. Ik denk dat dat ook een stuk pionierswerk is wat hebben gedaan, want de uitdaging, daar hoor ik u bijna allemaal unaniem steun aan geven. We herkennen en erkennen volgens mij allemaal de zoektocht die in de document zit om onze provinciale wegen veiliger en leefbaarder te maken. En dan is inderdaad de vraag, moet je dan generiek overal de snelheid verlagen of is dit dan het enige? Nou, daar komen we denk ik zo meteen uitgebreid aan toe. Maar dit markeert wat mij betreft heel duidelijk de mobiliteitstransitie die we met elkaar maken naar gezonde mobiliteit, waarbij het niet meer alleen gaat om zo snel mogelijk van a naar b, maar waarbij het gaat over gezondheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid. Dat zijn denk ik de dingen die we primair hebben gewogen in het afwegingskader. Overigens hecht ik er dan wel aan om in dat verband bijvoorbeeld richting de heer Van den Dikkenberg te zeggen, als u zegt van ja, het is een wensenlijstje van de gedeputeerde: Zo werkt dat hier niet gelukkig. En dan bent u daar alert genoeg op om daar nog van alles van te vinden. Maar ik denk dat u ook oprecht daarmee geen recht doet aan het enorme pionierswerk van de afgelopen tweeënehalf jaar. Dit is duidelijk niet een wensenlijstje van wie dan ook; dit is een zoektocht geweest naar hoe kunnen wij deze drie belangrijke waarden op onze provinciale wegen op een goede, geloofwaardige manier wegen met elkaar. Dat als inleiding, voorzitter. Dan ga ik nu eerst naar de vragen die gesteld zijn, dan daarna nog naar de verschillende moties en amendementen; waarbij ik hoop dat ik die van de SGP nog ergens onder ogen krijg, want dat zijn de enigen die ik niet heb gezien of gehoord vooraf. Het enige wat ik weet, is dat u er drie heeft, maar ik heb er verder tekstueel nog niks van gezien. Dus dat wordt denk ik best lastig om daar een recensie op te geven straks.

Dan de vragen van de heer Oude Wesselink. Die gaan natuurlijk met name over: hoe zit het nou met Duurzaam Veilig 3, verkeersveiligheid en geloofwaardigheid; hoe weeg je die twee dingen nou? Ik hecht eraan – en dat is volgens mij ook in lijn met wat ik in de commissie heb gezegd – om die twee dingen niet teveel tegen elkaar uit te spelen. Volgens mij moet je zorgen dat de wegen geloofwaardig zijn ingericht. Volgens mij is dat een samenspel tussen aan de ene kant de snelheid – dus het bord wat je ophangt – en aan de andere kant ook de inrichting. En dan weet ik inderdaad wat er in dat kader staat, de Duurzaam Veilig, maar ik zou heel erg vooral de samenhang tussen die twee willen benadrukken. Ik denk dat dat ook de benadering is die we hierin hebben gekozen.

En dan wilde ik ook zo meteen nog ingaan op de motie over de N199.

De heer **OUDE WESSELINK**: De gedeputeerde geeft aan dat hij van beide het belang ziet, maar ook dat hij wel Duurzaam Veilig ondersteunt. Die twee zie ik dan toch een beetje conflicteren met elkaar, omdat daarin juist duidelijk wordt verteld dat geloofwaardigheid nooit een argument kan zijn om niet de verkeersveiligheid aan te passen. Dus daarom nogmaals mijn concrete vraag: kunt u afstand doen van het feit dat geloofwaardigheid nodig is om daarmee een verkeersveiligheidsmaatregel te ondersteunen?

Ja, ik denk dat we ervoor moeten waken om nu in een woordenspel terecht te komen, terwijl we volgens mij onder de streep allebei hetzelfde bedoelen. Maar ik denk dat het omgekeerde van uw stelling namelijk ook waar is. Volgens mij is de verkeersveiligheid er ook niet bij gebaat als je alleen maar zegt van, vanaf nu is deze weg verkeersveilig, terwijl je daar niet een geloofwaardige inrichting aan koppelt. Dus volgens mij kan je hem vanuit allebei de punten benaderen en kom je dan op hetzelfde uit. Namelijk, een weg wordt niet veiliger als je er een bord bijzet van zestig en een weg wordt ook niet veiliger als we alleen maar de inrichting daarvan aanpassen. Volgens mij willen we juist dat samenspel bewerkstelligen. Inderdaad, Duurzaam Veilig is ook een richtlijn, geen wet. Dus dat geeft ons denk ik ook ruimte om daar met iets meer ruimte mee om te gaan.

Dan de vragen van de heer De Jager. Ik herken natuurlijk wel de zorgen die u noemt, met name als het gaat over dat MKBA. Daar hebben we het in de commissie al uitgebreid over gehad. Het is denk ik inderdaad belangrijk om verkeersveiligheid te laten prevaleren. Dat is denk ik ook de kern van het debat wat we met elkaar voeren. Ik denk niet – daar gingen uw vragen ook een beetje over – dat we bang moeten zijn dat we enorme reistijdverliezen gaan oplopen door dit kader. Volgens mij hebben we behoorlijk laten doorrekenen en hebben we juist door dit kader heel goed inzicht in: wat gebeurt er nou; wat zijn de effecten? En ik denk dat het ons daarom ook helpt om de komende jaren, op het moment dat we met inrichting aan de gang te gaan, inzage te krijgen in: wat zijn dan die effecten op andere plekken dan alleen maar de plek zelf?

De heer **DE JAGER**: Ja, voorzitter, een verduidelijkende vraag, want ik begrijp juist uit die MKBA dat negatieve, dat grote negatieve effect optreedt door de negatieve effecten op die reistijden. Dus als de gedeputeerde nu zegt, ja, nee, dat valt dan wel mee, dat relativeren we iets, dan begrijp ik dat niet. Kan hij dat nog nader toelichten?

Nee, daar heeft de heer De Jager gelijk. Dus dat heeft inderdaad in die MKBA een behoorlijk groot effect. Maar goed, daar zitten dan ook wel weer wat, wat volgens mij de commissie perverse rekensommen hebben genoemd, waarbij inderdaad een uur eerder overijden een andere, een lagere waarde heeft dan een uur in de file staan. Ja, volgens mij hebben we het daar in de commissie vrij uitgebreid over gehad. Dat maakt dat die MKBA in dit kader best een ingewikkeld instrument, een ingewikkelde rekenmethode, is. Dat is ook de reden dat we hebben gezegd: we laten niet alleen maar die MKBA prevaleren. Volgens mij moet je hem in de bredere context altijd zien.

Dan ga ik naar de twee vragen- Of nee, de reeks vragen die ik van de heer Berlijn kreeg. In de commissie heb ik al gezegd, en dat herhaal ik hier: het is niet de opmaat naar alles naar zestig; het is misschien eerder een afmaat. We begonnen met: we gaan alle wegen naar zestig doen en we hebben daar heel goed over nagedacht, een behoorlijke studie van gemaakt en we komen nu met het voorstel om een aantal wegen naar zestig te doen. Nadrukkelijk niet allemaal. Dat is wat mij betreft ook niet de opmaat, alhoewel ik niet helemaal wil uitsluiten dat we over twintig jaar bij voortschrijdend inzicht zeggen van nou, dit smaakt naar meer. Maar het is wat mij betreft zeker niet als opmaat bedoeld.

Ja, en vervolgens zegt u van, ja, waarom hebben we nou dit kader? En kunnen we het niet per situatie gaan beoordelen? Want je gooit er nu een soort grote mal overheen waar alles in past. Dat is nadrukkelijk niet mijn beeld wat ik heb bij dit netwerkperspectief. Volgens mij maken we juist door dit netwerkperspectief maatwerk mogelijk en zeggen we juist niet 'iedere provinciale weg moet zestig of moet tachtig of moet honderd' Wat in het verleden wel eens het geval was. Nee, we zeggen juist: wij willen per weg maatwerk en we willen dat zoveel mogelijk wegen.

De heer **BERLIJN**: Ik hoor toch de gedeputeerde heel vaak zeggen dat snelheidsverlaging geen doel is, maar het gaat alleen maar over snelheidsverlaging. Als het over maatwerk gaat, dan is de uitkomst uiteindelijk ook alleen maar snelheidsverlaging; niet een andere weginrichting of noem maar wat. De uitkomst is elke keer hetzelfde. Dus dat is geen maatwerk. Dan kan je wel een afwegingskader hebben, maar als die elke keer leidt naar dezelfde uitkomst – snelheidsverlaging – hebben we nog steeds geen maatwerk.

Ja, voorzitter, ik weet niet tot welke pagina de heer Berlijn is gekomen in het netwerkperspectief, maar volgens mij is juist het antwoord niet iedere keer van 'we gaan naar zestig'. Volgens mij geven we per weg een ander antwoord. Dus ik herken helemaal niet het beeld dat het antwoord altijd is: snelheidsverlaging. Nee, het antwoord is in heel veel gevallen- Sterker nog, in de meeste gevallen zelfs, nou, de snelheid zoals die nu is. Dus ik herken dit beeld totaal niet.

Het is wel terecht dat hij heel goed aandacht vraagt voor verkeersveiligheid. Dit document gaat niet over verkeersveiligheid. Dit document gaat over het netwerkperspectief van onze wegen en weegt daarin meerdere dingen af: leefbaarheid, verkeersveiligheid onder andere. Maar wij hebben uiteraard natuurlijk nog een heel breed pakket aan maatregelen die wij nog meer doen rond verkeersveiligheid. U wijst ook terecht op alle andere ideeën die Veilig Verkeer Nederland nog heeft: Afleiding, drugs, drank. Daar hebben wij actief beleid op als provincie en daar zitten we ook heel erg bovenop. Net als die fietshelm voor ouderen, dat stimuleren we via de educatieve projecten die we hebben. Dus u vraagt van, ja, waarom doen we die dingen dan niet? Ja, die dingen doen we wel, alleen daar ging het in dit netwerkperspectief niet over. Dus daar zit een heel breed pakket aan maatregelen achter.

U vraagt: hebben we gesproken met vertegenwoordigers van de automobilist? Jazeker. We hebben ook gesproken met onder andere de ANWB en met TLN, met Cumela. Die hebben er niet voor gekozen om te komen inspreken. Nou, daar zou je de conclusie uit kunnen trekken dat ze misschien tevreden zijn. Maar we hebben in het voortraject wel degelijk gesproken.

En gaan we het terugdraaien als alle auto's elektrisch zijn? Dat zal nog waanzinnig lang duren, denk ik, voordat alle auto's elektrisch zijn. Er zullen nog een heleboel oldtimertjes een hele poos mee blijven tuffen in het verkeer. Maar nogmaals, dit gaat niet alleen maar over uitstoot; dit gaat niet alleen maar over schone lucht bijvoorbeeld; dit gaat juist ook over verkeersveiligheid. Dat heeft u zelf vrij uitgebreid betoogd in uw bijdrage. En ja, of je nou met een oude diesel of met een elektrische auto botst, als dat ding zestig of tachtig rijdt en jij zit op je fiets, dan heeft dat in alle gevallen eenzelfde effect. Dus alleen maar het wagenpark naar elektrisch zal denk ik geen reden zijn om dit terug te draaien.

Dan ga ik naar de vragen van mevrouw Bikker. Ik herken het ongeduld van mevrouw Bikker, want u zegt inderdaad op meerdere momenten: kan het niet wat sneller; kunnen we niet dingen naar voren halen? Ja, ik herken dat ongeduld heel erg. Het kan niet snel genoeg gaan. Tegelijkertijd, ja, als je het ene naar voren haalt, dan duw je daarmee automatisch ook weer het andere naar achter. Dus daar moeten we soms een beetje voor oppassen.

Dank voor het overzicht aan wegen wat u gaf. U projecteerde hem hier ook op. Ik kreeg het eerder van u. Ik heb toegezegd: daar gaan we naar kijken. Het is denk ik wel goed, het lijstje wat u hier projecteert, een deel daarvan zijn, ondanks dat het wegen zijn die een N-nummer hebben, wel gemeentelijke wegen. Dus soms zijn we daar met een gemeente over in gesprek; soms ook niet. De Soestdijkseweg bijvoorbeeld of de Mesdaglaan bij De Bilt. De Mesdaglaan bij De Bilt gaan we volgend jaar aanpakken. Dus er ligt een plan voor. De fietsroute bijvoorbeeld tussen Odijk en Houten, er wordt gewerkt aan een vrijliggend fietspad. Dus daar zijn we ook met behoorlijke spoed mee bezig. En dat geldt bijvoorbeeld ook voor de fietsoversteek bij De Kronkels-Zuid. Ook die proberen we op korte termijn aan te pakken. Maar nogmaals, het is denk ik een heel waardevol overzicht en we gaan dat absoluut betrekken bij onze uitvoering de komende periode.

Op de moties kom ik zo meteen nog even terug.

Dan de heer Overkleef. Ik doe graag de toezegging aan hem – en dat is volgens mij ook waar hij toe oproept in de motie – om met de gemeente Amersfoort in gesprek te gaan.

De heer Mulder wil ik feliciteren met zijn maidenspeech. Het is wel aardig om te horen dat 52 jaar geleden ongeveer dezelfde onderwerpen langs gingen, met boeren waar we ook een hoop mee te doen hadden. Nou, mooi om ook zo'n inkijkje eens te krijgen. Dank daarvoor. Gefeliciteerd nogmaals met uw maiden speech.

U stelde mij twee vragen. Met welke snelheid gaan we dit kader actualiseren? Wat mij betreft doen we dat op het moment dat dat nodig is, maar ook weer niet al te vaak. Het is een netwerkperspectief wegen tot 2040. We zijn ook ongeveer vijftien jaar bezig voordat

we het hele rondje aan grootonderhoud projecten hebben gehad. Dus volgens mij is het onwenselijk als je iedere vier jaar dit helemaal gaat actualiseren. Maar volgens mij moet je altijd met elkaar een beetje scherp zijn van, zijn we nog bij de tijd met het netwerkperspectief wat we hebben en de manier waarop we omgaan met snelheden.

Ik heb inderdaad gisteravond ook de brief gelezen van de werkgroep Werkhoven over de N229. Ik heb een paar maanden geleden ook een keer met die werkgroep gesproken, ook over de parallelweg die daar ligt. Dat was toen voor mij aanleiding om te zeggen, laten we dan, naast dat netwerkperspectief wegen, ook met een apart kader komen voor parallelwegen en landbouwvoertuigen. Maar ik zeg u toe dat ik ook naar aanleiding van deze brief na de zomer weer met hen in gesprek ga, omdat ik ook gewoon nieuwsgierig ben naar hoe we dat voor hen beter kunnen maken.

De ChristenUnie vroeg: is er binnen dit netwerkperspectief nog wel aandacht voor maatwerk? Ik denk dat ik dat ook in meerdere bewoordingen al heb gezegd. Maar volgens mij moet je altijd de belangen zoveel mogelijk meewegen. Dus dit netwerkperspectief is, nogmaals – dat heb ik ook richting de SGP gezegd en in de commissie – niet een soort dogma waar we alles altijd in proppen; dit is een afweeg ader wat juist per project ruimte geeft om daar afwegingen te maken. En dan heb je ook afwegingen te maken met soms gemeenten die wisselende belangen hebben en daar soms ook verschillende visies op hebben. En dan ben je uiteindelijk de provincie die mag zeggen van: ik weeg uw beider inspraak, het is allebei nogal verschillend, maar wij kiezen daar uiteindelijk een richting in. Maar het is dus wat dat betreft echt bedoeld om ruimte te bieden en niet alles uit te sluiten.

Bij de PVV viel het mij op dat het geluid nogal anders was dan in de commissie. Daar had ik de heer Ubaghs bijna overtuigd, maar ik moet nu weer helemaal terug naar start. Dat is toch jammer. Ik wil wel gezegd hebben, nadrukkelijk: dit is niet bedoeld als- U zei van, ja, dit leest als een groot stukje automobilistje pesten. Dat is het absoluut niet. Volgens mij heeft iedere weggebruiker – of je nou op vier wielen of op twee wielen of voor mijn part op tien wielen over die weg gaat – baat bij een veilige inrichting. Dus volgens mij heeft iedere weggebruiker baat bij een veilige inrichting van die weg en proberen we dat op deze manier te borgen.

De Partij voor de Dieren. Wildaanrijdingen zijn inderdaad onderdeel, meneer Van der Steeg, van het onderdeel leefbaarheid. Dus er zit nog een verdiepend rapport bij de stuk als het goed is. En als u daar heel erg in doorspit, dan komt u uiteindelijk ook die wildaanrijdingen bijvoorbeeld tegen. Daar kunt u ook vinden hoe we dat per hotspot wegen. We hebben natuurlijk op die hotspots wel apart beleid in de zin van dat we ecoducten en faunapassages en dat soort dingen doen op veel plekken. Ziet u dit als aanvullend. Maar we hebben nadrukkelijk ook met de collega's van de afdeling Natuur gekeken van hé, op welke plek hebben we nou te weinig oversteken om een heel ecoduct of een andere ingrijpende maatregel te doen, maar kunnen we wel met snelheidsverlagingen iets betekenen. Dat is met name op de Utrechtse Heuvelrug aanleiding geweest om op verschillende plekken de snelheid te verlagen.

Een interessante vraag die u stelt over die handhaving c.q. inrichting. Wij zijn bij handhaving altijd afhankelijk van het Openbaar Ministerie. Ik heb hier niet in de kelder ergens een kast met allemaal flitsapparaten. Had ik dat maar. Dus ik moet altijd netjes bij het Openbaar Ministerie vragen: zouden jullie alsjeblieft eens willen handhaven; zou je er apparaten willen neerzetten of de politie eens langs willen sturen? De eerste vraag die wij dan terugkrijgen is altijd: is de weg wel geloofwaardig ingericht op de snelheid, die u wilt dat we daar gaan handhaven? Dus dat is altijd de eerste stap die we dan te zetten hebben met elkaar. Op het moment dat we ze daarvan hebben overtuigd en hebben laten zien dat er nog steeds heel veel overtredingen zijn, enzovoort, enzovoort, dan zijn ze genegen om te gaan handhaven. Maar het eerste huiswerk wat wij daar te doen hebben, is die inrichting adequaat regelen.

De heer **VAN DER STEEG**: Maar het ging mij er meer om dat er staat dat het een soort laatste middel is. Mijn punt is dat handhaven eigenlijk een heel effectief middel kan zijn om bepaald gewenst gedrag tot stand te brengen. Met uw goedvinden wellicht een kleine persoonlijke anekdote. U begint over het flitsen, et cetera. Vooropgesteld, ik rij niet heel vaak in de auto. Maar goed, het gebeurt natuurlijk weleens. Onlangs zat ik met vrouwlief in de auto een beetje te bakkeleien. Je weet hoe dat gaat als je met zijn tweeën in de auto zit. Dan ontstaat er nog weleens een pittige discussie. Het gevolg was dat ik, nou, iets minder goed opleette dan normaal. En ja, toen werd er dus gelaserd. En dan heb ik het niet over het ontharen, maar er stond een politieagent met zo'n apparaat. Het gevolg daarvan was dat ik een aardig pittige bekeuring op de deurmat zag vallen. Wat ik ermee wil zeggen: sinds die tijd – want ik mocht zeventig daar – rij ik niet eens zeventig, maar ik ga er heel bewust onder zitten en ik ben heel bewust van wat ik aan het doen ben en waar ik rij, et cetera. Dus het is een heel effectief middel en vind ik het jammer dat in de stukken staat van, nou ja, het is een soort laatste redmiddel als dit en als dat en als zus en als zo. Ik snap ook wel dat u afhankelijk bent, maar misschien dat het iets anders geformuleerd had kunnen worden. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Ja, een mooie anekdote.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ja, prachtig, voorzitter. Ja.

De **VOORZITTER**: U kunt ook iets minder kibbelen met uw vrouw. Dat kan ook helpen. Dat schoot even door mijn hoofd.

De heer **VAN DER STEEG**: Ja, u daagt me een klein beetje uit. Ik weet niet of ze meeluistert nu. Vooropgesteld, we hebben een heel gelukkig huwelijk en we kibbelen niet heel vaak, maar het gebeurt weleens.

De **VOORZITTER**: Ik ben ervan overtuigd. De heer Schaddelee vervolgt.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ja, hoe je van een netwerkperspectief op huwelijksperikelen komt. Nou ja. Maar ik herken hem helemaal in de zin van dat handhaving een effectief middel is. Dat deel van het verhaal herken ik helemaal. Ja. En verder ben ik het vooral tijdens het autorijden altijd ontzettend eens met mijn vrouw, want dan- Nee, zij kijkt ook mee misschien. Dus- Nee, hoor. Gekkgheid.

Volgens mij is het punt gemaakt en herken ik hem.

De SP, de heer Breur, ja, u haalde nog even de opmerking terug die ik maakte in de commissie over de Bunschoterstraat van, als je nou de N199 gaat afschalen naar zestig, dan moet je alles afschalen. Die opmerking heb ik inderdaad gemaakt. U trekt hem nu in het kader van, en dus is er geen ruimte meer voor maatwerk. Ik denk dat dat wat te kort door de bocht gaat. Wat ik daarmee heb willen zeggen, is dat uiteindelijk maatregelen die we buiten nemen, bij groot onderhoud bijvoorbeeld, uitlegbaar moeten zijn en een beetje consistent moeten zijn. Dat betekent dat je altijd nog maatwerk kan uitvoeren op het moment dat je denkt: nu zijn er goede redenen om af te wijken van. Maar het punt bij die Bunschoterstraat is dat ik, op basis van wat ik in de commissie hoorde en las, daar nog niet van overtuigd was. En wel dacht van ja, als we nou, zonder dat we heel erg overtuigd zijn van het nut alleen maar op basis van een inspreker gelijk ook deze weg maar naar de zestig gaan afwaarderen, ja, dan heb ik eigenlijk geen argument meer om willekeurig welke bewoner van de provincie die mij benaderd om zijn weg naar zestig te krijgen, om daartegen

te zeggen: nee, dat doen we niet, want we hebben een afweegkader en die zegt dat het in dit geval niet zo'n goed idee is.

De heer **DE JAGER**: Ja, mijn vraag aan de gedeputeerden is: de Bunschoterweg, is dat nou juist niet een ideale situatie om daar in overleg met het Openbaar Ministerie te kijken of daar inderdaad snelheidsbeperkende camera's geplaatst kunnen worden? Dat sluit volgens mij aan bij wat we in ieder geval horen, dat daar excessief hard wordt gereden en het voorstel, zoals het nu uit het afwegingskader naar voren komt voor deze weg.

Ja, dat zou een uitstekende plek kunnen zijn daarvoor, maar dan wel op basis inderdaad van de tachtig die er nu is. Wij constateren nu: hij is geloofwaardig ingericht voor tachtig. Is al ingewikkeld genoeg daar. Dus voor zestig, daar moet ik nog even niet over nadenken wat je dan uit de kast moet halen. Wij denken dat die nu geloofwaardig is voor tachtig. Toch horen we en constateren we dat er relatief veel overtredingen zijn. Dat is inderdaad voor ons een moment om naar het ministerie te bellen. Dus ja, we hebben periodiek overleg met hen, ambtelijk, en dit zou zomaar een plek kunnen zijn om in te brengen.

De heer **OUDE WESSELINK**: Ja, de gedeputeerde gaf het ook al aan bij de commissievergadering dat wanneer de snelheid op de N199, Bunschoterweg, omlaag zou worden gebracht hoe hij dan op een verzoek van anderen nog goed kan ingaan. Daar heb ik toen niet op gereageerd, maar dat zou ik nu alsnog willen doen, omdat hij het opnieuw benoemde. Want wat mij betreft zijn er bij deze weg namelijk wel een belangrijk aantal verschillen. Ten eerste is dit eigenlijk regionaal gezien meer een gemeentelijke rondweg. Dat is een belangrijk verschil. Maar ook is deze nu niet volgens de principes van Duurzaam Veilig ingericht op tachtig, terwijl die wel zonder grote aanpassingen Duurzaam Veilig kan worden ingericht op zestig. Dus daarom is juist deze weg in mijn optiek heel bijzonder geschikt om er wel op in te gaan wanneer zo'n verzoek komt om deze terug te brengen naar zestig. En dat is het grote verschil. Hoe kijkt de gedeputeerde daartegenaan?

De **VOORZITTER**: Ja, het is goed. Ik heb de commissievergadering niet bijgewoond, maar ik krijg toch wel de indruk dat het nog een deel weer wordt herhaald. Dus ik zou de leden toch willen oproepen om het echt even tot de hoofdlijnen te beperken, want we gaan nu wel heel erg in de casuïstiek. Maar de gedeputeerde kan er even kort op reageren.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ja, voorzitter, ik sta nog op hetzelfde standpunt als wat ik in de commissie heb verdedigd. Dus namelijk dat het op deze manier op deze plek buitengewoon lastig is om een en geloofwaardig op zestig in te richten en het qua uitlegbaarheid ook best wel ingewikkeld wordt vanwege de enorme aantallen voertuigen, de inrichting van de weg en ook wel de locatie. Want het is een randweg; hij ligt officieel buiten de bebouwde kom. Kan je voor een deel nog over discussiëren. Maar de kant waar wel bebouwing is, daar zijn behoorlijke geluidwerende maatregelen genomen.

De heer **BREUR**: Ik worstel een beetje met wat de gedeputeerde hier zegt, want hij zegt: als we dit verzoek honoreren, dan is er eigenlijk geen ruimte voor maatwerk elders, want hoe kunnen we dat dan- Ja, dan moeten we dat overal hetzelfde doen. Maar hier wordt heel expliciet unaniem door de gemeenteraad gevraagd om maatregelen. En dat is toch wel een andere situatie dan wanneer je uit de losse pols zegt: daar moeten we zestig en daar moeten we- Ja, en dan niet 'losse pols' natuurlijk, wel met het

afwegingskader. Maar als er zo specifiek vanuit de lokale gemeenschap zo'n helder geluid wordt afgegeven, dan moet dat toch wel gewicht in de schaal leggen om maatwerk te rechtvaardigen?

Ja, voorzitter, dat lijkt mij ook een uitstekende reden om – zoals D66 mij opriep – met hen in gesprek te gaan hierover. Maar ik denk niet dat je de gemeente Amersfoort of de gemeenteraad van Amersfoort recht doet als we nu zo maar even hier vanaf het spreekgestoelte zeggen: uitstekend idee, die motie. We gaan dan nu, ondanks dat onze mensen vanuit hun deskundigheid er tweeënehalf jaar op gestudeerd hebben, op basis van de emotie van de raad van Amersfoort helemaal om en de snelheid aanpassen naar zestig. Nee, dat lijkt me een heel goede reden om met Amersfoort in gesprek te gaan over die motie en te kijken van, hoe kunnen we dit soort dingen dan inpassen in het beleid, zodat het ook nog logisch en uitlegbaar is? Volgens mij doe je mensen dan recht.

De heer **BREUR**: Ik word een beetje verdrietig van hoe de gedeputeerde hier de gemeenteraad van Amersfoort wegzet, alsof zij een beslissing uit emotie nemen. De gemeenteraad kent uitstekend de lokale situatie en op basis van die kennis doen ze een verzoek. Ik vind het dan erg jammer als de gedeputeerde dan zegt: dat doen ze uit emotie. Dus dat wil ik wel even gemarkeerd hebben hier.

Goed dat u dat nog even markeert en dat lijkt me dan ook goed dat ik daarop terugkom: ik zet ze daarmee inderdaad weg op een manier waarop ik de raad ook geen recht doe. Dus ik hoop dat ik dat punt daarmee uit de weg heb gehaald. Maar het lijkt me nogmaals goed om gewoon met de gemeente op een volwaardige manier in gesprek te gaan daarover voordat wij zomaar ons eigen beleid terzijde schuiven.

Dan nog de vragen van mevrouw Hoek. Ja, u schetst een beeld over participatie en 'begin nou bij je inwoners', die ik inderdaad heel erg herken, maar die volgens mij ook precies de basis is op basis waarvan wij dit netwerkperspectief hebben gemaakt. Dit netwerkperspectief is begonnen, omdat een aantal participatieve verenigingen met name vanuit de Heuvelrug, de Heuvelrug in Goede Banen – de heer Schumer is ook wezen inspreken in de commissie – dit punt hebben geagendeerd. Op basis daarvan hebben wij met elkaar gezegd van, wij horen nu vanuit meerdere gemeenten en vanuit meerdere inwoners hetzelfde geluid komen; laten wij eens nadenken over ons provinciale beleid. En vervolgens zijn we afgelopen twee jaar heel intensief met heel veel bewoners en heel veel belangengroepen in gesprek gegaan. Dus wat mij betreft was dit participatie volgens het boekje, voorzitter.

Mevrouw **HOEK**: Ik gebruik maar steeds Spengen als voorbeeld. Die hebben een aantal jaren geleden ook al hier gestaan met inspreken. Dus het is niet dat ze er laatst hier stonden. Een half jaar geleden, of in december was het, dat ze daar voor het eerst voor hetzelfde pleitten, want daarna zijn er ernstige ongelukken nog gebeurd tussen de twee jaar daarvoor en- Zeer ernstige ongelukken zelfs. En het is nog steeds dezelfde situatie. Ja, wat ik ook vraag, er komt ook niet echt een concreet antwoord van, dat gaan we daar dan doen. En wanneer gaan we het dan doen. Ja, misschien voor de zomer, misschien na de zomer. Ja, volgende week hebben we onze laatste vergadering. Dan zien we elkaar niet meer tot september. En dan- Ja, ik ben benieuwd wat voor antwoorden we dan gaan krijgen. Ik vind het gewoon- Ook naar de inwoners toe, want met onze motie die statenbreed ongeveer is aan- Niet ongeveer. Is aangenomen. Eén partij was er niet. Ja, ook naar ons toe vind ik het ook gewoon- Je verwacht dat als zo'n motie aangenomen wordt, dat er dan ook actie gaat ontstaan. In dit geval hebben we dat gevoel niet, voorzitter.

Ja, volgens mij laat u met dit voorbeeld ook juist zien dat wij wel degelijk hebben geluisterd naar participatie. Spengen is inderdaad een aantal keer wezen inspreken hier en

juist Spengen is een van de plaatsen waarbij we hebben gezegd van, hé, misschien moeten we hier niet de hele weg naar zestig doen, maar we hebben hier wel een heel gevaarlijke oversteek. Dus die moet naar zestig. Dus hij zit hierin. En ik heb u inderdaad ook eerder in de commissie, maar ook verschillende keren eerder, toegezegd dat u rond de zomer een plan krijgt. Dat heb ik inderdaad op dit moment helaas nog niet, maar u weet daar ook de reden van.

Ik heb nog één vraag van mevrouw Hoek, dat ging over landbouwvoertuigen en over dat het geen racebaan moest zijn. Inderdaad, er volgt nog een kader over landbouwvoertuigen en parallelwegen. Dus die komt er binnenkort nog aan. En als u een landbouwvoertuig treft die breder is dan drie meter, die mag u staande houden, want die mag helemaal niet op de weg. Misschien moet u dat ook niet zelf doen, maar die mogen officieel niet op de openbare weg. Dat is in ieder geval een gegeven wat we willen delen.

Dan had mevrouw Demir van DENK nog een aantal vragen. Ik denk dat de vraag over snelheid, dat dat niet de enige factor is, dat heb ik denk ik beantwoord net ook al bij de beantwoording richting JA21.

Het punt van ov, daar heeft u inderdaad een terecht punt. Daar is door verschillende anderen ook de vinger bij gelegd. In het netwerkperspectief staat dat de verwachting- Dat is nou ook jammer dat mevrouw Lejeune precies met mevrouw Demir gaat staan praten als ik haar vragen ga beantwoorden; maar goed, dat kan gebeuren natuurlijk. In het netwerkperspectief, voorzitter, staat benoemd dat het mogelijk is dat het ongeveer een miljoen euro kost aan ov-verlies, aan DRU's. En dat wij moeten kijken bij de inpassing en uitvoering van het netwerkperspectief hoe we dat zoveel mogelijk kunnen beperken. Ik zou hier wel willen toezeggen dat de uitvoering van dit netwerkperspectief niet ten koste mag gaan van de ov-reiziger. Dus dat dat niet moet gaan betekenen dat we daarin snijden. Dus dat dwingt ons ook om maximaal creatief te zijn op dat punt.

En tenslotte ook het punt over de hulpdiensten. Dit is in de commissie vrij uitgebreid aan de orde geweest. Wij zijn met de hulpdiensten in gesprek en wij zorgen ervoor dat ze in ieder geval overal binnen hun normtijden op de plaats van bestemming kunnen zijn. Daar zijn ze ook wettelijk toe verplicht volgens mij en daar gaan wij ze zeker bij helpen.

Mevrouw **HOEK**: Ja, sorry, voorzitter. Toch nog even een reactie op die landbouwvoertuigen. Er zijn bedrijven, nee, agrariërs ook die transformeren naar een loonbedrijf of in combinatie. Die zijn eigenlijk allemaal langs kleine wegen. Hoe is het als er een melding binnenkomt? Hoe wordt er gehandhaafd? Ik weet dat er ook op andere zaken gehandhaafd wordt door de provincie. En hoe wordt er gehandhaafd bij dit soort bedrijven of ze inderdaad die werktuigen hebben of die die apparatuur hebben, landbouwwerktuigen, Die breder zijn dan drie meter? Want dan mogen ze niet eens uitrijden en dat doen ze wel namelijk, met alle gevolgen.

Ja, voorzitter, nou heb ik ook toezicht en handhaving in mijn portefeuille en wij handhaven ook als provincie, maar dat zijn vooral de groene boa's en die zien niet toe op verkeershandhaving. Dus hoe dat precies in zijn werk gaat, weet ik niet. Wij nemen dit mee bij het Beleidskader voor de parallelwegen en de landbouwvoertuigen. Maar als u ziet dat een bepaald loonbedrijf continu met heel brede machines de weg opgaat, dan zou ik u adviseren om gewoon een melding te doen bij de politie bijvoorbeeld. Want dat is wettelijk niet toegestaan.

Dan, voorzitter, ga ik naar de moties die zijn ingediend. De eerste motie die ik op mijn lijstje heb, is de motie van de PVV. Die zegt van, ja, je moet eigenlijk zo'n besluit over een maximumsnelheid altijd voorleggen aan de gemeenteraad. Ja, de casus bij de N199 laat denk ik wel zien dat dat best ingewikkeld is, want gemeenteraden gaan voor het belang van hun gemeente. En in dit specifieke geval zegt de ene gemeenteraad 'wel doen' en de andere gemeenteraad zegt 'niet doen'. Dus wie moet ik dan volgen? Bovendien zou ik hem ook willen ontraden, omdat het veel verder gaat dan de gebruikelijke participatie die we nu

doen. Een gemeente kan al formeel bezwaar maken tegen een verkeersbesluit. Dus hun inspraak is in die zin al wettelijk geborgd. Maar als wij onze eigenstandige verantwoordelijkheid gaan wegnemen en verkeersbesluiten ook door gemeenteraden laten vaststellen, ja, dan gaan we denk ik wel heel veel van onze taken wegleggen bij anderen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, dat is dus precies hoe wij anders kijken naar participatie. Maar een provinciale weg, die kan wel door twee gemeentes rijden, lopen, maar hij kan op een stuk niet in twee gemeentes tegelijk liggen, zeg maar. Heb ik dat duidelijk uitgelegd?

De uitdaging aan mij, voorzitter, is nu natuurlijk om een casus te bedenken waar dat niet zo is. Nou ja, we hebben bijvoorbeeld bij Paleis Soestdijk zo'n situatie. Formeel ligt dat stukje weg in Baarn, maar het ligt tegen de bebouwde kom van de gemeente Soest aan. Dan kan de gemeente Baarn zeggen van, joh, prima, doe maar lekker naar zestig; geen probleem: er rijden bijna geen inwoners van Baarn. Maar de gemeenteraad van Soest, die gaat dan natuurlijk op de achterste benen. Volgens uw motie zouden die dan geen besluit mogen nemen daarover, want dat ligt op grondgebied van de gemeente Baarn, maar ze hebben wel een groter belang. Volgens mij doet dat ook geen recht aan hoe we nu met gemeenten omgaan op het moment dat er groot onderhoud is. Bijvoorbeeld bij die Soestdijkerstraatweg, dan gaan wij gewoon heel intensief, ambtelijk en bestuurlijk, met die gemeenten aan de slag. Dan bespreken we wat onze plannen zijn, dan horen we van de gemeente wat hun verbeterplannen zijn, enzovoort, enzovoort. Ik denk dat een verkeersbesluit door de gemeenteraad daar niet per se heel veel aan toevoegt.

De heer **DERCKSEN**: Ik onderschrijf wel de punten, dat het zo zou kunnen zijn dat een weg- Je ziet het ook bijvoorbeeld bij Kamp Zeist. Het ligt in Zeist, maar Soesterberg heeft revenuen in negatieve zin ervan. Dus dat bestaat. Dat wil ik best onderschrijven. Ik zou zeggen, dan heb je het er met twee gemeentes over. Maar als de gemeente nou zegt, wat bijvoorbeeld nu Bunschoten-Spakenburg zegt: joh, die weg moet 180 blijven. 180. Dat is de wens van de vader van de gedachte, voorzitter. Maar die weg moet tachtig blijven en we zijn het echt gewoon inhoudelijk met de provincie oneens, omdat u andere redenen heeft om die snelheid te verlagen, ja, dan vind ik wel dat ze daar een zwaar gewicht aan moeten kunnen toekennen en zeggen van, ja, wij vinden dat niet en uw argumenten wegen niet zwaar. En dan kunt u zeggen: en ik vind dat niet terecht, dat u, de provincie, de zin doordrijft van de snelheidsverlaging.

Ja, als ik even- Voor mezelf de klok terugdraaien naar de afgelopen jaren, dan komt het eigenlijk maar zelden voor, naar mijn idee, dat wij bij een weginrichting een weg heel anders gaan inrichten op een manier die haaks staat op wensen van de gemeente. Vaak werkt het in de Nederlandse polder toch wel zo dat we met elkaar net zo lang blijven praten tot we een manier hebben gevonden die iedereen zo'n beetje aanstaat. Het enige wat ik me nog kan herinneren in een heel ver verleden is dat er ooit vanuit de provincie een inpassingsbesluit is geweest om over Bunniks grondgebied een ontsluitingsweg voor de gemeente Houten aan te leggen, maar volgens mij is het daarna verder nooit meer gebeurd. Dus je bent daar altijd heel erg intensief met elkaar over in gesprek en idealiter probeer je daar gewoon met elkaar uit te komen. Nogmaals, ik zou zeggen, gemeenten hebben al voldoende ook formele mogelijkheden om bezwaar en dergelijke aan te tekenen. Dus ik zou deze motie willen ontraden.

De andere motie over tachtig op die Bunschoterweg, die lijkt mij een tikje overbodig. Ik weet niet of die ook nog is ingediend. Maar goed, inhoudelijk is dat volgens mij in lijn met het voorstel. Dan werd een aankondiging gedaan door de VVD op een amendement en dat ging over die parallelwegen. Daar staat in dat de parallelwegen, het terugbrengen naar dertig, mits daar in relatie tot leefbaarheid en verkeersveiligheid een gereede aanleiding voor bestaat. Dus u bouwt daar een heel klein beetje een achterdeurtje in. Ik zou dat

amendement toch willen ontraden. Dat heeft ermee te maken dat parallelwegen weliswaar heel erg divers zijn. Dus we hebben heel veel soorten parallelwegen, maar ze hebben één ding eigenlijk altijd gemeen. Dat is dat er altijd langzaam verkeer op zit, met name fietsers en voetgangers en soms ook nog landbouwverkeer of aanwonenden van zo'n parallelweg. Met name die vermenging van het langzame verkeer en eventueel autoverkeer maakt dat het gewoon vanuit verkeersveiligheid een slecht idee is om daar zestig te houden. Er is eigenlijk zelden een goede reden om op zo'n parallelweg wel zestig te blijven rijden. En vanuit verkeersveiligheidsperspectief zou ik dus echt willen pleiten voor dertig houden van die parallelwegen en daar niet via dit amendement toch nog wat ruimte voor te creëren.

Dan had ik de motie van het CDA en dat ging over de scholieren. Nou, daar staan denk ik een aantal dingen in waar we goed mee uit de voeten zouden kunnen, met name het prioriteit geven aan het veiliger maken van die fietsschoolroutes. Dat doen we ook, zoals vermeld in dit netwerkperspectief, proberen we zoveel mogelijk rekening te houden met de prioritering. Ook die oversteekplaatsen, dat monitoren we eigenlijk continu of dat zo veilig mogelijk is. Maar het lijkt me heel goed om daar de komende maanden gewoon eens extra te kijken naar: kunnen we misschien met bebording of op andere manieren daar tijdelijk extra attentie aan toevoegen? En alleen het eerste punt – maar goed, dat is de versie die ik hier nog voor me heb – daar zou ik een beetje de vertaalslag op willen maken van, laten we daar nou vooral kijken naar de huidige planning, het zoveel mogelijk laten meelopen met de huidige planning, want alles wat je nu heel erg naar voren gaat trekken, gaat mogelijk weer ten koste van andere dingen. Maar ik denk dat we op zich de motie kunnen onderschrijven waar het gaat om extra aandacht, zoveel mogelijk aandacht te hebben voor plaatsen waar we scholieren kunnen verwachten.

En de motie van GroenLinks over de Bunschoterstraat is denk ik al uitgebreid besproken.

Mevrouw **BIKKER**: Fijn dat u het grootste deel van onze motie kunt ondersteunen. Ik heb inderdaad wat ongeduld, dat gaf u net al aan en dat herken ik helemaal. Maar goed, dat is ook logisch, omdat het gewoon om heel veel ernstig gewonden gaat onder fietsers elk jaar. Ik wil daarom vragen: kunt u nog iets meer een toezegging doen ten aanzien van die onderhoudsplanung en die gevaarlijke oversteken? Of dat dan wat scherper in de tijd kan worden neergezet. Dus dat u bijvoorbeeld dan die gedeelten naar voren haalt in die onderhoudsplanung. Dat ik op die manier die motie aanpas.

Nogmaals, dat vind ik wel een ingewikkelde. We hebben dat in de commissie ook al wel met elkaar gewisseld, dat wij niet zomaar op afroep een overzicht hebben van wat allemaal oversteken zijn waar scholieren bijvoorbeeld veel overheen gaan. Dus daar moeten we ons toch een beetje beperken op: wat komt nou in dit overzicht naar voren als onveilige oversteken? En overigens vind ik het ook onwenselijk als een twintiger of een oudere in botsing komt met een ander voertuig. Maar dat delen we denk ik ook. Dus dat maakt ook wel dat ik het een beetje ingewikkeld vindt om soms de ene oversteek, waar misschien veel meer verkeer is en waar vanuit verkeersveiligheidsoogpunt veel meer te winnen is met een aantal maatregelen, om die naar achteren te duwen om een andere oversteek met voorrang te behandelen, waar misschien wel veel minder winst meer te behalen is en minder scholieren overheen gaan. Dus wat maakt dat ik daar toch nog een heel klein beetje voorzichtig op ben. Maar nogmaals, het dictum zoals ik dat nu lees, denk ik van nou, volgens mij kan ik daar wel mee uit de voeten. Maar heel veel verder zou ik hem niet willen oprekken, omdat we dan gewoon in de knoei komen met onze totale planning.

Voorzitter, volgens mij hebben we alle moties en amendementen die mij nu bekend zijn, gehad en ik stel voor dat ik in de tweede termijn nog even terugkom op die van de SGP, want die heb ik net wel in mijn handen gekregen, maar nog niet fatsoenlijk kunnen lezen.

De **VOORZITTER**: We hebben een tweede termijn. Ik zie opeens heren opstaan. Drie heren zelfs. Even kijken wat- U hebt een motie nog niet gehoord? Oké, de heer De Jager als eerste.

De heer **DE JAGER**: Ja, precies. Ik mis nog de beantwoording of toelichting, reactie, op een tweede abonnement dat wij hebben ingediend. Het valt me overigens wel op dat de vraag die ik daarover heb gesteld in de commissie ook niet door de gedeputeerde werd beantwoord en nu slaat hij hem ook weer over. Ik weet niet wat daar de reden voor is. We hebben een amendement opgesteld om een naar ons idee correctie door te voeren in het document Netwerkperspectief Provinciale wegen. Niet omdat daar een politiek standpunt achter zit, maar gewoon omdat het volgens ons in lijn is met de strekking van het hele document. Dat is ons ook ambtelijk op die manier bevestigd. Dus als de gedeputeerde daar nog op kan reageren, dan is dat alleen maar duidelijk voor iedereen.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ja, ik zit ondertussen te kijken of- Ik heb dat amendement nu gewoon niet voor mijn neus. Excuus, voorzitter. Ik zal daar in de tweede termijn op terugkomen, want ik kan daar nu niet op reageren.

De **VOORZITTER**: De heer Breur.

De heer **BREUR**: Ik had samen met Socialisten Utrecht een amendement ingediend over het mogelijk maken voor lokaal maatwerk bij het netwerkperspectief.

De **VOORZITTER**: Gedeputeerde, heeft hij al kunnen lezen- Nee. De heer Oude Wesselink. Want dan gaan we zo eerst schorsen.

De heer **OUDE WESSELINK**: Ja, hetzelfde verhaal inderdaad. De gedeputeerde begon net wel met mijn motie, maar toen kwam er een interruptie van het CDA volgens mij. Dus volgens mij heeft hij de zin nog niet afgemaakt. Dank u wel.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ja, dat was misschien de motie over de Bunschoterstraat. Ja. Ja, daar hebben we natuurlijk net al een kort debatje over gehad. Ik zou die motie echt willen ontraden, omdat die haaks staat naar mijn idee op het afweegkader wat we nu hebben, omdat hij in de top drie staat van drukste wegen in de provincie. Dus op moment dat je deze af gaat waarderen, ja, dan zou je eigenlijk de noordelijke ring Utrecht ook van honderd naar zestig moeten doen. Nou, die gaan we nu naar tachtig brengen. Maar ik denk dat je daar echt in de problemen komt qua doorstroming. En mijn belangrijkste punt is toch dat de inrichting naar mijn idee moeilijk veilig te krijgen is naar zestig. Dus je zal daar mitigerende maatregelen moeten toepassen om die snelheid af te dwingen, die naar mijn idee onrealistisch zijn. Dus om die reden zou ik die willen afraden en de motie op dat punt van D66 zou ik juist willen omarmen. Dus die roept mij op om in gesprek te gaan met de gemeente hierover.

De **VOORZITTER**: Dan is nu aan de orde de tweede termijn. Ik stel voor dat u blijft zitten en u ook echt beperkt tot de zaken die nog niet aan de orde zijn geweest en wetende dat gedeputeerde nog even op de twee genoemde amendementen terugkomt.

Ik kijk even naar meneer Oude Wesselink. Geen behoefte aan tweede termijn? [...] Nee? Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Jager.

De heer **DE JAGER**: Ja, ik wil nog eventjes kort reageren op de woorden van de gedeputeerde ten aanzien van de parallelwegen. Ik hoorde hem zeggen dat inderdaad niet alle parallelwegen eenduidig zijn in onze provincie. Daar wil ik tegenover zeggen dat wij inderdaad wel erkennen dat het op sommige parallelwegen gewoon beter is voor de verkeersveiligheid om die snelheid te verlagen naar dertig kilometer per uur. Maar het gaat me juist even om die uitzonderingen. Ik denk dat het de strekking van het statenvoorstel ook weer geen geweld aandoet als we toch een voorwaarde daaraan aanstellen, net zoals we dat feitelijk voor de provinciale wegen doen. Dus die mits daaraan toevoegen. Om een voorbeeld te geven: ik reed gisteravond zelf bewust nog eventjes op zo'n parallelweg waarvan ik dacht, ja, volgens mij is dat net de uitzondering op de regel. Rond dat tijdstip was er ook helemaal geen fietsverkeer. Er reed geen trekker. Helemaal niets. Je moet wel heel veel aan gaan passen denk ik, ook op die parallelwegen, om daar dan geloofwaardig dertig km per uur af te dwingen. Nou, dat wil ik nog meegeven aan de gedeputeerde. Misschien kan hij daar nog even kort op ingaan.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Berlijn.

De heer **BERLIJN**: Dank u wel, voorzitter, maar we hebben in de eerste termijn eigenlijk alles gezegd wat we wilden zeggen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Ja, ten aanzien van de parallelwegen. Dat is inderdaad een goed punt. Daar ben ik nog niet zo heel erg op ingegaan. Maar ook vanuit en juist vanuit het feit wat ik zojuist ook belichtte, dus voor scholieren, vind ik juist die aanpassing van de parallelwegen zeer relevant. Dus wat mij betreft: ik onderschrijf heel erg wat er in het netwerkperspectief over geschreven is en ik zou dat juist nog wat aangescherpt willen zien ten aanzien van deze doelgroep. En dat sluit natuurlijk niet uit dat ook alle andere verkeersslachtoffers natuurlijk even erg zijn. Dat werd net even genoemd. Maar daar mag geen twijfel over zijn.

De **VOORZITTER**: Meneer Overkleef nog behoefte? Geen behoefte.
De heer Mulder nog behoefte?

De heer **MULDER**: Nee, dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Nee.
De heer Koerts. Nee, geen behoefte.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ik wil alleen motie 63 intrekken. De motie die over de N199 gaat.

De **VOORZITTER**: Waarvan akte. De motie wordt ingetrokken. Dank u wel.

De heer **DERCKSEN**: Samen met de heer De Jager overigens.

De **VOORZITTER**: Ja, samen erediens, samen ingetrokken.

De heer **DE JAGER**: Hier zit hij.

Motie M63 van de leden Dercksen (PVV) en De Jager (VVD) inzake Tachtig kilometer op de N199 in Bunschoten en Amersfoort maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: De heer Van der Steeg, nog behoefte aan het woord? Kennelijk niet, want die is er niet meer.

De heer Breur nog behoefte? Nee, ook niet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: De gedeputeerde noemde het langlijstje. Daar komt uit voort – en dat is in de commissie deels gedeeld – dat het heel erg lijkt dat het naar de snelheidsverlaging geschreven is en het natuurlijk begon met een interview een keer, dat de gedeputeerde aankondigde dat we overal wel zestig konden gaan rijden. Dit is de uitwerking daarvan. Dus in die zin sprak hij het toen als wens uit; en zie ik het maar als een verlangen. Vandaar het verlanglijstje.

Voorzitter, wij zijn benieuwd naar de reactie op de drie moties die we hebben ingediend. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ik heb gelukkig weer twee minuten gekregen.

Wij hebben het bericht gekregen dat de turborotonde Donderberg van de baan is, Leersum. Het ligt dus aan de Gedeputeerde Staten. Wij zijn daar niet in meegenomen tot nu toe. Mijn vraag aan de gedeputeerde is: kunt u dat even iets verduidelijken voor ons waarom deze toch zo gewenste oplossing voor fietsers en dergelijke, ja, nu van de baan waarschijnlijk is? Misschien kunt u dat even nader toelichten. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Demir nog behoefte aan het woord? Nee?

Dan, kijk ik even naar de gedeputeerde of hij nog behoefte heeft om te schorsen of kan hij- We schorsen een minuut en dan blijven we gewoon dicht bij onze stoel, want anders- Als de gedeputeerde het seintje geeft, dan ga ik hem het woord geven.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ik had nog een aantal moties en amendementen. Voorzitter, excuus dat ik die net allemaal niet bij de hand had.

Amendement twee van de VVD, dat gaat inderdaad om een paar typefouten, laten we het zo maar even noemen. Dus die zou ik in die zin kunnen omarmen, met dank aan de opmerkzaamheid van de heer De Jager.

En dan hadden we nog een amendement van de SP. Ja, dat gaat over: is er nou wel genoeg ruimte in het afweegkader? Ik hoop dat ik in de beantwoording net heel duidelijk heb kunnen maken dat we dit afwegingskader niet als een dogma gaan hanteren, maar daar juist ook steeds met oog voor de context zo goed mogelijk een keuze in maken. Dus ik zou hem in die zin willen ontraden, omdat ik denk dat het kader voldoende ruimte biedt en het amendement het op deze manier wel heel erg algemeen en vrijblijvend maakt.

De heer **OUDE WESSELINK**: De gedeputeerde gaf aan ten aanzien van amendement twee van de VVD dat het meer een typefout betreft. Ik meen gelezen te hebben dat het juist een cruciaal onderdeel is, dat namelijk toch tachtig de basis wordt van provinciale wegen; in plaats van zestig. Heeft u een ander amendement gelezen of is het voor mij een andere interpretatie dan dat het slechts een typefout betreft?

De ellende is dat ik het hele amendement nog niet heb gelezen, maar nu uitga van het ambtelijke advies waarin staat dat het mogelijk een typefout is. Dus ik zou er heel erg toe willen oproepen, voorzitter, om de volgende keer gewoon weer geprinte versies te verspreiden, want dan hebben we het zeker weten over dezelfde tekst. Het is voor mij een beetje gissen. Maar ik ga nu even af op het ambtelijk advies wat ik krijg, dat er sprake is van een typefout en we niks fundamenteels aan dit voorstel veranderen. En daar vertrouw ik dan maar op en anders dan, ja, zien we dat later wel weer.

Dan hadden we nog twee moties van de SGP. Dat waren er toch drie? Dat waren er drie. Ja.

Motie 64, dat gaat over wegen door dorpen en dat met name eromheen. Ja, dat lijkt me een beetje buiten de orde, voorzitter, bij dit netwerkperspectief. Dit leest als een soort open inventarisatie doen voor alle mogelijke lokale wensen voor nieuwe rondwegen. Als je snel blut wil zijn als provincie, dan moet je zo'n inventarisatie doen. Dus deze zou ik echt willen ontraden, want iedere kern wil een rondweg zo'n beetje.

Motie 65, dat gaat over knelpunten op provinciale wegen type 1. Die zou ik willen ontraden, omdat die wat mij betreft echt niet haalbaar is. We willen natuurlijk zo snel mogelijk al die gevaarlijke oversteken eruit, maar ik denk dat het heel onverstandig is om de planning die we op dat punt nu hebben en waar we continu ervoor zorgen dat hij zo goed mogelijk up to date is, als we die overhoophalen, dat gaat echt ten koste van andere oversteken die ook heel onveilig zijn. Dus ontraden.

En tot slot motie 66. We snappen daar het verzoek, maar deze zou ik ook wel willen ontraden. Dat heeft voor een deel. Want ik ben het met veel van de overwegingen in deze motie eens, voorzitter, maar een deel van die N225 hebben we al aangepakt. Daar is de studio al afgerond en daar gaan we binnenkort beginnen met werkzaamheden. En een ander deel, daar moeten we de studie nog gaan doen. En eigenlijk zegt deze motie van, ga nou van begin tot eind die weg weer helemaal opnieuw onderzoeken. Ik denk dat dat ingewikkeld is. Het is een heel lange weg met heel veel verschillende karakteristieken en verschillende knelpunten. Ik denk dat we het onszelf in het kader van de aanhakeritus nodeloos moeilijk maken als we zeggen van, hé, je mag pas op tracédeel één van die weg iets gaan doen als je het tracédeel één tot en met tien helemaal hebt onderzocht. En ik hecht er ook nog wel aan om te benadrukken dat wij met de gemeente heel intensief in gesprek zijn over die kruising in Doorn met de N227, want dat is inderdaad wel echt een hotspot. Dus maakt u zich geen zorgen. Dat gaan we sowieso wel doen.

Dan had ik nog één vraag van mevrouw Hoek. Ik zou u willen verwijzen naar de statenbrief die in de laatste commissie M&M op de agenda stond over de Donderberg, waar we volgens mij uitgebreid ook uitleg doen van onze keuzes daar.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**; Als je snel blut wilt zijn, moet je overal rondwegen aanleggen, sprak de debuteerde. Dat klopt. Maar als je snel blut wilt zijn, moet je overal lightrail voorstellen. Dat gaat nog veel sneller. Dus die tip zou ik de gedeputeerde mee willen geven. Maar waar het om gaat, we zijn met een groeisprong bezig. Daar stond in 'ons wegennet is in orde'. Nou, ga dat eens in de dorpen vragen waar die wegen doorheen liggen, die elke keer vol staan, en wat dat met de leefbaarheid van dorpen doet. Dan vraag ik me af, dat de bewering in de groeisprong voldoende is en of er voldoende wegen geagendeerd zijn in de groeisprong. Vandaar dat we deze inventarisatie vragen.

Ja, wij stellen inderdaad ook niet voor om overal lightrail aan te leggen. Dat lijkt me inderdaad een heel slecht idee. En op het moment dat mensen leefbaarheidsproblemen ervaren doordat er te veel wegen zijn, lijkt het mij een heel slecht idee om dat op te lossen door nog meer wegen aan te leggen.

De **VOORZITTER**: Goed, dan zijn we aan het einde gekomen van de beraadslagingen over dit agendapunt. Dank ook aan de gedeputeerde.

De discussie wordt gesloten.

20.

Statenvoorstel Jaarstukken 2021 (PS2022PS13)

De **VOORZITTER**: Dan zijn wij bij agendapunt 20 en dat is de bespreking van de Jaarstukken 2021. Dus krijgen we even een changement hier achter de tafel. Dus ik verzoek de leden van het college die dat willen achter de tafel plaats te nemen.

Dames en heren, het is inmiddels 16.00 uur. We liggen op schema, maar we moeten wel doorwerken, is mijn conclusie. Ik heb u er al op gewezen dat een aantal fracties, zelfs één al helemaal niet meer, geen spreektijd meer heeft bij dit onderwerp. Dus dat bekort misschien de inbreng? Voor alle helderheid: u hebt voor de bespreking van de kadernota allemaal nog vijf minuten extra gekregen. Dus voor diegenen die daar- Vijf minuten extra boven op de bestaande spreektijd. Dus bij het punt kadernota begint de tijd te tellen plus vijf minuten.

Ja, het college zit? Mooi.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Voorzitter, hartelijk dank. Een belangrijk moment altijd in het jaar, de jaarstukken. Terugblikken op: wat is er vorig jaar gerealiseerd in de provincie en hoe hebben we het ervan afgebracht? We hebben er in de commissies al vrij uitvoerig over gesproken en ook goed de techniek ingedoken. De veelgeroemde tafeltjessessie is ook al eerder aan de orde geweest. Dank aan het college en complimenten aan de organisatie voor het opleveren van een indrukwekkend boekwerk, waarin alles beschreven staat.

Voor wat betreft de inhoud is in de commissies ook al veel gewisseld, maar ik wil er een paar punten toch nog uitlichten voor deze vergadering.

Allereerst, zowel de accountant als ook het college zelf constateert dat er op een aantal punten in de bedrijfsvoering – laat ik het, hoe zeg je dat, positief formuleren – nog veel werk aan de winkel is. Dat zien wij als VVD. We hebben ook steeds alle investeringen die nodig waren in de bedrijfsvoering ondersteund vanuit de VVD. Dus wat dat betreft zitten wij op dezelfde lijn. Maar wij maken ons wel wat zorgen over het tempo wat erin gemaakt wordt en of het niet een beetje stil aan het vallen is. Dat is in de commissie al uitgebreid besproken. We willen het, omdat we het toch best een belangrijk punt vinden, hier nog een keer gezegd hebben.

Dan het grote punt uit de jaarstukken, inhoudelijk, is wat ons betreft de onderbesteding, bijna zestig miljoen. Wij zullen met een amendement komen bij de kadernota – maar dat moet technisch bij de kadernota, maar het houdt verband met de jaarstukken – om die zestig miljoen – het deel wat daarvoor niet bestemd is voor beleid, waar al een bestemming onder ligt – terug te geven aan onze inwoners. Feitelijk constateren wij ten onrechte lasten gevraagd, opcenten gevraagd, aan onze inwoners die we niet hebben uitgegeven. We hebben al vaker gezegd dat wat ons betreft het lastenniveau op een te hoog niveau ligt. Dat blijkt wat ons betreft ook uit de jaarstukken.

Over die onderbesteding zijn verschillende verklaringen gegeven vanuit het college.

De heer **DE DROOG**: Dit hebben we natuurlijk ook de commissie ergens wel besproken en de VVD komt hier natuurlijk mooi met een voorstel om het dan weer terug te gaan geven, terwijl we eigenlijk ook met elkaar – en dat is natuurlijk een stuk van de kadernota – vooruitkijken en weten dat er

ontzettend veel investeringen op ons afkomen. We hebben vorig jaar, in ieder geval onze fractie, ingestemd met een verhoging van die opcenten met het oog op de toekomst, wetende dat de kwaliteit van het proces is verbeterd. Wij zouden daarom voorstellen: hou dat dan ook vooral vast en ga dat niet meteen teruggeven, want u moet later weer opnieuw terugkomen op het moment dat de plannen er verder uitgewerkt liggen.

Ja, ik hoorde geen vraag. Dus ik neem aan dat dit uw eerste termijn was. Ik weet het niet, maar- Nee, hoor, dat is- Ja, gut, natuurlijk. Maar we hebben het straks over de kadernota en de extra investeringen. Wij denken dat die binnen het bestaande financiële kader gedekt kunnen worden. Daarover straks meer.

Er zijn verschillende verklaringen gegeven voor de onderbesteding. Die herkennen wij voor een deel, maar we hebben een belangrijke verklaring gemist. Dat is wat ons betreft het maken van keuzes. Onze analyse is dat dit college of deze coalitie – dat hebben we in 2019 bij het aantreden gezegd – heel veel ambitie heeft, een heel grote waslijst aan voorstellen en ideeën en daar onvoldoende focus en prioritering in heeft aangebracht. En dat dat ook leidt tot het fenomeen dat er vijftig plannen worden gestart en vijftig plannen niet afgemaakt. Wij als VVD staan op de lijn: liever een paar dingen goed en groot aanpakken – zie ons ook ons voorstel over de energietransitie van net – dan je richten op heel veel dingen tegelijkertijd en weinig garen op de klos krijgen. Nou, dat is de les en de conclusie die wij uit de jaarstukken trekken. We zullen uiteraard voor het voorstel stemmen, want de cijfers zijn de cijfers. Nogmaals dank en waardering voor het werk dat erin gestoken is. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Groen.

Mevrouw **GROEN**: Toen wij deze periode begonnen, lag er een financieel proces dat gestopt was in 2017 en een ellenlange waslijst aan aanbevelingen voor de verbeteringen van onze bedrijfsvoering. Niet alleen dat, er lag een motie van treurnis over de manier waarop het college heeft gehandeld in verschillende dossiers. Gelukkig trad er toen ook een college aan dat dit probleem serieus nam en we hebben de afgelopen jaren de verbeteringen in het proces, de stukken en de commentaren van de accountant teruggezien. Voorzitter, ik constateer een jaarrekening, die wederom een inzicht geeft, wat een hele verbetering is, die zich bestendig lijkt door te zetten. En dat hieruit ook blijkt op welke punten de plannen achterblijven en dat de budgettering in de organisatie serieus aandacht behoeft, kan reden van kritiek zijn, maar ook reden tot een compliment. Inzichten zijn waardevol en de bijsturing die wij vervolgens in zouden willen zetten, dat is het onderwerp van het gesprek hierna.

Tenslotte, de robuustheid van de provinciale organisatie moet ook een politiek inhoudelijk doel zijn. We zien de processen en de organisatie op punten nog tekortschieten. Er liggen nog winstwaarschuwingen. Het is belangrijk dat niet alleen de medewerkers, maar zeker ook het management zich verbindt aan de verbeteringen en daar steeds aan blijft werken. Gewoonten zijn hardnekkig. Kan de gedeputeerde ons vertellen over het commitment van de organisatie op de ingevoerde processen? Mogen we ervan uitgaan dat er gewerkt blijft worden de komende jaren aan het borgen van deze verbeteringen in alle hoeken en gaten van deze organisatie? Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Gezien de tijd zal ik de helft van mijn speech inkorten, maar dat is aan mij.

Voorzitter, voor ons ligt de jaarrekening over het jaar 2021. In het bedrijfsleven een belangrijk sturingsinstrument, terwijl het hier in overheidsland toch altijd een moetje is. Een

soort mosterd na de maaltijd. Maar toch als eerste wil mijn fractie wel een welgemeend compliment maken. Het is al eerder gezegd: toen we begonnen in 2019 liep de organisatie fors achter met de jaarlijkse rapportages en nu na een aantal jaren ontvangen wij een rapportage steeds meer op tijd, kost het de organisatie minder inspanning en gaat ook de kwaliteit van het geleverde omhoog.

Dan nu over de jaarrekening zelf. Waar wij ons eigenlijk op willen concentreren, is of wij zijn begonnen met een proces van indicatoren. Daar wil ik toch wel wat kritische kanttekeningen bij plaatsen, want de jaarrekening laat ons zien hoeveel geld we hebben uitgegeven en ook wat we mee bereikt hebben. Nou, als we naar onze jaarrekening kijken, dan tellen we 140 meerjarendoelen en 497 prestaties. Een proces waarvan we eigenlijk zeggen, ja, door de hoeveelheid beginnen wij door de bomen het bos niet meer te zien. Maar als we dan kijken, staat de meerderheid van deze indicatoren op groen: van de meerjarendoelen staan er 103 op groen en maar vier op rood; en van de prestaties staan er 332 op groen en maar achttien op rood. Oftewel, met de provincie gaat het fantastisch. Maar als we dieper gaan kijken, dan blijkt toch het groen wat we zien in de jaarrekening vooral een papieren werkelijkheid. De meeste groene prestaties gaan over het proces. We vergaderen, participeren, sluiten convenanten af en gaan samenwerkingen aan, en dat doen we heel erg goed. Maar het resultaat, wat we werkelijk willen bereiken, dat wordt niet beoordeeld of de ambitie is te laag of we bereiken ons belangrijkste doel niet, maar het valt weg in het woud van groene meerjarenbomen. Graag wil ik er drie voorbeelden uit pikken.

Het NNN en de groene contour. Beide indicatoren voor programma's staan in dieprood en worden niet gehaald en gaan trouwens ook nooit gehaald worden – maar dat even terzijde. Kijk je echt naar het programma landelijk gebied, dan is het aantal groene prestaties ruim meer, waardoor het lijkt of het goed gaat. Maar het gaat dus niet, want de belangrijkste doelen worden niet behaald.

Tweede voorbeeld: de huizenbouw. In 2021 zijn in de provincie netto 7294 huizen gebouwd; ruim minder dan de tienduizend die er zouden moeten komen. Een aantal dat we al jaren niet halen. Het realiseren van nieuwe woningen is al jaren een belangrijk doel van dit bestuur, maar het doel wat onszelf stellen, wordt niet gehaald. En het is geen indicator waarin programma 1, het groen, ook overheerst.

En als laatste punt drie: het aantal rijksmonumenten dat in slechte staat is. Het daalt van negentien naar achttien procent. Op zich in lijn met de planning, alleen in dit tempo gaan we de gewenste tien procent nooit halen.

Oftewel, belangrijke indicatoren sneeuwen onder; het belangrijke doel dat we willen halen, is geen indicator; of het doel is niet ambitieus genoeg. Daarmee kan onze conclusie alleen maar zijn dat deze jaarrekening een te rooskleurig beeld schetst van wat we als provincie hebben bereikt. We doen veel, maar we bereiken te weinig. En daarom is in onze fractie de vraag aan GS dat om voor de Begroting 2023 die eraan komt – want de jaarrekening is om van te leren – in plaats van de 130 meerjarendoelen en 472 prestaties over te gaan op een aantal kernindicatoren van maximaal vier programma's en de rest in de bijlage te stoppen ter toelichting. En verder zullen wij ook voor deze jaarrekening positief stemmen, want – zoals de VVD al zegt – dit is voor ons gewoon een verslag van de administratie die werd bijgehouden. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: In de eerste plaats wil ik onze dank uitspreken aan de organisatie die er weer voor gezorgd heeft, dat we op tijd de jaarrekening gekregen hebben. W weten dat dat ook anders kan in dit huis. En ja, het is de administratie bijhouden over een jaar, maar – en dat mag best een keer gezegd worden – ik vind het goed zoals het gebeurd is. We hebben in verschillende commissies onze bijdrage al geleverd en duidelijk gemaakt waar we onze vragen over hebben. Daar hebben we keurig netjes antwoord op

gekregen. En daar wil ik het voorlopig bij houden. En de hoop uitspreken – maar daar kunnen we bij de begroting ook nog over spreken – dat die onderbestedingen ook een keer tot het einde zullen behoren. We hebben daar al jaren fors op ingezet, ook vanuit het CDA. Zeker mijn voorganger Willem Wijntjes. Overigens, complimenten voor de verwerking van de Wet van Wijntjes voor de eerste keer. Dat mag ook rustig een keer aangehaald worden. Maar ik ben heel benieuwd. De antwoorden die we gekregen hebben op de onderbestedingen geven een goede richting aan, maar wij hopen dat we bij de behandeling van de begroting niet meer verrast worden. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, ik heb en geen spreektijd meer en ook niet de behoefte om de accountant te weerspreken. Dus ik laat het hierbij.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, dank u wel en ook vanuit ons dank aan met name ook de ambtelijke organisatie en ook het financiële deel daarvan, met alle voorbereidingen en het feit dat het er nu gewoon ligt, dat we op tijd zijn. Echt superfijn om dat te hebben. Dat heeft ook bijgedragen aan een stuk kwaliteit voor de gesprekken die wij in de in de commissies voeren.

Tegelijkertijd, als je dan overall kijkt, zeggen wij ook steeds van, de provincie staat er eigenlijk heel goed voor. En dat is natuurlijk aan de ene kant een heel mooie zin en tegelijkertijd zit daar natuurlijk ook in – precies waar de VVD juist ook al op wees – van ja, je ziet natuurlijk ook wel dat we nog steeds een hoop een hoop over hebben en daar zit ook een verhaal in van, ja, die onderbesteding waar we aandacht voor hebben. Wat ons betreft is het dan ook nog belangrijk om even vooruit te kijken, want er zit ook een stuk in van, als we keuzes maken – die vraag die erin zit –, hebben we niet te veel ambities? Daarmee bedoel ik, ja, maak je ook keuzes op het gebied van wat je wel en niet doet, en met name wat je niet doet. Nou is het voor nu een lastige, want ik merk dat als we echt op het doelniveau – zoals we dat eerder ook met elkaar bespraken – zeggen 'maak dan keuzes welke doelen je wel of niet wil', ja, als statenlid is het heel lastig om op dat niveau echt een heel harde keuze te maken. Je wilt eigenlijk weten wat daar een beetje onder hangt. Aangezien we volgend jaar de verkiezingen ingaan en daarna weer met elkaar het gesprek moeten gaan voeren over wat we wel en vooral ook niet gaan doen, als wij met elkaar prioriteiten willen stellen, wil ik aan de gedeputeerde vragen: kan hij toezeggen dat we, het liefst ook ruim voor die verkiezingen, een beeld hebben van wat er onder die doelstellingen nog doorgaat. Ik wil graag een gevoel hebben bij, waar wil je dan concreet op kunnen zeggen van, nou, oké, als we naar dit doel kijken, dan zie ik dat dat uit deze elementen bestaat, dat snap ik dan, en vind ik nou dat we dat wel of niet moeten voortzetten, zodat ik weet waar ik ruimte kan vinden om volgend jaar ook echt beslissingen te nemen waar we al dan niet mee door willen? En dat is eigenlijk de belangrijkste vraag die we daarin hebben, anders blijven wij naar elkaar over en weer spreken van, ja, u zegt 'maak een keuze' en wij vragen 'geef ons meer informatie'. Ik zeg, de informatie wat ons betreft zit op het niveau van 'maak een beknopt overzicht – echt beknopt; dus niet zeggen van, we hebben een begroting van zoveel honderd pagina's en daar kunt u alles in bij elkaar optellen – van waar het uit bestaat op een wijze dat wij met elkaar kunnen zeggen, nou, dit vinden we eigenlijk goed en dit kan wat ons betreft, hoe pijnlijk soms ook, misschien wel stoppen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Partij voor de Dieren, de heer Van der Steeg, heeft geen behoefte aan het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: De afgelopen maanden heb ik me een beetje een voetbalcoach gevoeld in het transferseizoen toen er na de verkiezingen de helft van mijn fractie maar liefst werd weggekocht. En ja, dat hakte er best wel in bij ons natuurlijk. Ik sta hier toch als een trotse fractievoorzitter. Vandaag zijn we weer helemaal heel met de nieuwe fractie waar we de eindstreep mee gaan halen. Met Wilma en Gert. Gert, complimenten met je maiden speech. Wilma toch ook wel een beetje, Voor Wilma was het natuurlijk geen maidenspeech meer. Maar ik ben ongelooflijk blij met dit nieuwe team. Ook Bert als commissielid. We gaan ervoor tot maart volgend jaar.

De jaarstukken, die leveren veel leesvoer, maar ze zijn ook prima leesbaar. We kunnen natuurlijk het accent gaan leggen op de onderbestedingen en op de doelen die niet volledig zijn gehaald, maar deze jaarstukken, en daarmee het college, verdienen complimenten. Er is namelijk veel wel gebeurd en verreweg de meeste doelen zijn gewoon gehaald. En bij het terugkijken herinner ik me de eerste jaarstukken die ik als statenlid mocht vaststellen. Dat waren die van 2017. Die werden door allerlei omstandigheden, die we hier niet verder zullen noemen, pas in de zomer van 2019 vastgesteld. Sindsdien is er een enorme inhaalslag gemaakt. Er is hard gewerkt met alle aanbevelingen en er is heel veel verbeterd. En in de provinciale organisatie is heel veel verbeterd. Daarvoor gaat onze grote waardering ook uit naar alle medewerkers en naar de accountant die ons daarbij uitstekend adviseert.

Maar we zijn er nog niet. Waarschijnlijk zijn we er nooit, want verbetering is altijd mogelijk. De accountant waarschuwde ons dat er nog steeds sprake is van een fragiele provinciale organisatie. Te vaak hangt hier in huis de voortgang af van één persoon. De organisatie mag en moet nog robuuster zijn. Ga vooral door met dat uitbouwen. Het is goed om te horen dat er wel binnen onze organisatie veel tevredenheid heerst over de verbeterpunten. Die tevredenheid, die voelt onze fractie ook.

Tot slot. Controleren moet en terugkijken is goed wanneer dat gebeurt met de intentie om zaken voor de toekomst te verbeteren. Maar niet als vingerwijzing of natrappen. Of, zoals Einstein zei: meer nog dan het verleden interesseert mij de toekomst, want daarin ben ik van plan te leven. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Voorzitter, kort. Verschillende fracties hebben wij gehoord over de onderbesteding. Wij zouden ook aandacht willen vragen voor het bewust niet verder uitbouwen van onze uitgaven; voornamelijk ten aanzien van de afschaling die ook in 2021 gewoon hard door is gegaan, waarmee we uiteindelijk gewoon nu nog steeds in die negatieve spiraal zitten met het openbaar vervoer. Dat vinden we spijtig. Dus we hadden in die zin mogelijkheden gehad om, inderdaad ook gezien de onderbesteding, dat wat dat betreft op peil te houden. Tot zover, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Wij zijn positief dat het afgelopen jaar weer heel veel gebeurd is. Het is goed om te zien dat het college de ambities vasthoudt. Helaas zien we ook bij de realisatie, mede door corona, dat er wel het een en ander is achtergebleven. We maken ons wat zorgen over die onderbesteding. Wel willen we onze complimenten maken hoe de informatiestroom naar de jaarrekening toe is verlopen – dat is eigenlijk altijd heel open en transparant gegaan – want we zijn ook in de loop van 2021 al gewaarschuwd dat de realisatie achterbleef. Door in kortere tijdslijnen te werken en dichter op de organisatie

te sturen, hebben wij er vertrouwen in dat we dit terug gaan zien in de P&C-cyclus van het komende jaar. Bedankt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Een uitgebreid en goed en helder jaarverslag. Wat ons betreft hoeft daarom besluitpunt negen niet al te voortvarend ter hand genomen te worden.

Inhoudelijk hebben we een paar opmerkingen. Dat gaat over het regionaal programmeren, wat buitengewoon vertraagd is uitgevoerd de afgelopen jaren en ook de procedure vertraagt. We halen nog geen 75 procent van de geprogrammeerde woningen, dat terwijl statushouders geen plek kunnen vinden in onze provincie bijvoorbeeld. Daarvan zeggen wij, er kan wel een tandje bij voor het komend jaar.

Voorzitter, een tweede ding die we ook politiek nog willen onderstrepen, gaat over de groene contour, dat daar de uitwerking van de vijf sporen ook nog achterloopt. Dat willen we graag nog inhoudelijk onderstreept hebben. Het is wat ons betreft beschamend dat er zo weinig voortgang zit op dit dossier, terwijl we iedere dag zien dat de agrarische sector en de natuur elkaar keihard nodig hebben. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: 50PLUS, mevrouw Hoek, u had geen tijd meer. Dus nee. Nou ja, ik heb de heer Eggermont net, want die was heel slim, die stopte zijn kaart- Toen zag ik pas dat hij op nul stond. O, hij stond niet echt op nul. Nee, nee, nee, dat is waar. Oké, sorry, meneer Eggermont, u hebt er gewoon volledig- U begon met nul. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Demir.

Mevrouw **DEMIR**: Toen ik in 2019 als commissielid startte in de Staten en er werd gesproken over de jaarrekening, dan waren er nog grote problemen. Dus de jaarrekening van jaren terug moest toen nog vastgesteld worden. Ik ben dus blij om nu te zien dat het wel op tijd rond is. Er zijn nog steeds verbeterpunten – Deze zijn ook meerdere keren besproken in de commissies – zoals bijvoorbeeld de onderbesteding. Maar uit de beantwoording van de gedeputeerde in de commissies en uit de gesprekken met de ambtelijke organisatie hebben wij er wel hoop en vertrouwen in dat het goed gaat komen, dat er goed aan de weg wordt getimmerd. Ik wens hen alle succes bij deze uitdagingen. Daar wil ik het bij laten, voorzitter. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dan is nu de beantwoording, want de eerste termijn vanuit uw Staten is hiermee voltooid. Ja, dank u wel. Dan is de beantwoording van het college en die begint in ieder geval bij de heer Strijk.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Dank u wel, voorzitter. Ik kan me zeker voorstellen dat een jaarrekening meer tijd neemt om te bespreken dan u nu in uw eerste termijn deed, en dat is positief nieuws. Daar begon u eigenlijk ook allen mee, met de complimenten voor de organisatie dat de jaarstukken er op tijd liggen. Ik zeg er ook nog maar even bij dat ze van een goedkeurende verklaring zijn voorzien, zowel qua getrouwheid, als rechtmatigheid door onze externe accountant. Maar wat ik ook leuk vond om te horen van een aantal van u, is dat u de leesbaarheid en de informatiewaarde ervan, dat u de positieve ontwikkelingen ziet ten opzichte van versies die we eerder hebben gehad. Het is leuk om dat te horen en zal ik ook zeker aan de organisatie verder doorgeven, voor zover mensen dat nu al niet horen.

Maar u stelt ook allen terecht – en daar begon de heer Janssen van de VVD mee –: we zijn er nog niet. Er is, zoals u het min of meer positief zegt– ook nog werk aan de winkel; en dat erkent het college volledig. Dat zit hem onder andere ook bij onze wens om het realisme van onze begrotingen, de planning die we daar hebben, te versterken. Dat moet gewoon beter, want je haalt inderdaad belastinggeld op. Op het moment dat er achteraf keer op keer daar die bedragen overblijven – ik heb het al eerder gezegd – we gooien dat natuurlijk niet door de shredder. Het blijft gewoon staan als spaargeld voor toekomstige uitgaven. Maar dan nog hebben wij de dure plicht om onze begroting, onze planning, meer te laten aansluiten bij wat er in de werkelijkheid gebeurt.

In de commissie ook gezegd, ik doe het ook hier graag nog een keer in dit statendebat: er zijn wel redenen, er zijn een aantal redenen geweest, waardoor het af en toe ook wel lastig was voor het college in de afgelopen periode. Corona heeft nou eenmaal grote effecten op de hele samenleving en ook gehad voor onze organisatie. En het was niet alleen voor ons hoe dat thuiswerken ineens allerlei effecten had, maar ook in de contacten die wij met andere partners hebben, met gemeentes, waar men ook diezelfde vraag had. En dat was soms moeilijk om bij bepaalde plannen die wij hadden het tijdpad ook echt helemaal te realiseren. Er werden een aantal besluiten niet genomen in Den Haag, omdat men best wel lang bezig was met het vormen van een nieuw kabinet. Dat leidt dan tot stilstand. U kent allen de vraagstukken die spelen rondom de Omgevingsvisie die een aantal keer is uitgesteld, vertraagd. Ja, dat heeft effecten bij ons op de planning. De arbeidsmarkt die krap is, die leidt ook bij ons tot een soms wat langere zoektocht naar mensen. Dat heeft effecten op de planning. De uitspraak van de Hoge Raad waar we mee geconfronteerd werden rondom stikstof, hadden we niet voorzien in een bepaalde tijd, maar heeft allerlei effecten op de planning. Er zullen dus altijd omstandigheden zijn in de werkelijkheid die ertoe leiden dat de realiteit zich anders ontwikkelt dan wij van tevoren plannen. Maar dat laat onverlet dat het beter moet en beter kan. Dus op dat punt blijven we die handschoenen ook zo oppakken. Ik was niet helemaal eens met 'vijftig plannen gestart, vijftig niet afgemaakt'. Daar ken ik me dan weer niet in. Maar u hebt wel een terecht punt, meneer Janssen, dat er dus een aantal projecten vertraagd zijn of nog niet gerealiseerd zijn.

Blijven we doorgaan op de- Ik zat met uw punt van de onderbesteding en misschien is het, voorzitter- Om die bij de kadernota wel even terug te pakken, want uw voorstel om dat via lastenverlichting terug te geven, daar ga ik graag op in, maar ik denk dat die zuiverder is te voeren bij de kadernota, als u dat goedvindt.

De **VOORZITTER**: Dat amendement wordt ook ingediend, begreep ik van de VVD. Dan komen we er dan op terug. De heer Janssen heeft een ander punt, denk ik?

De heer **JANSSEN**: Ja, op het vorige punt. Ik hoor de verklaringen ook die in de commissie zijn gegeven; met name eigenlijk externe omstandigheden. Tegelijkertijd hebben wij bijvoorbeeld bij de bespreking van het coalitieakkoord – 6 juni 2019 uit mijn hoofd – al aangegeven dat een aantal van die omstandigheden die u opnoemt van, ja, partners kunnen niet zo snel mee. Daar lag toen ook al die stikstofuitspraak. Die was namelijk van 29 mei, precies dezelfde dag dat het coalitieakkoord bekend werd. Ik kan het me nog herinneren. En wat heeft u dan in de afgelopen jaren gedaan om die plannen wat daarop bij te stellen? Want je kunt niet blijven zeggen van, we werden overvallen door corona, we werden overvallen door een uitspraak. Dat wist u al toen u de begroting 2021 opstelde.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ja, klopt, intern heeft het geleid tot een – ja, sommige mensen worden een beetje allergisch als ik dat woord weer zeg – de mate waarin wij elkaar

moeten uitdagen, challengen. Ik zie de heer Dinklo al lachen. Die denkt, daar gaat hij weer. Maar dat is wel wat we aan het doen zijn in de afgelopen twee jaar. Hoe we in onze eigen organisatie kritischer collega's durven te ondervragen. Je legt hier nu wel een planning neer, maar is die realistisch? Dus daar uitdagend op door blijven vragen. Ook met regelmaat, omdat de tijd doorgaat. Daar heel open over zijn. Het feit dat wij ook zo open over dit soort dingen zijn naar u helpt aan de cultuur, omdat intern ook te kunnen doen in onze eigen organisatie. Dat het voorstelbaar is dat dingen anders uitpakken dan je wil, maar dat je daar wel van moet leren, dat je dat moet meenemen. Dus we hebben ook allerlei interne zaken. Daarvan heb ik u gezegd, ja, kijk soms naar de afhandeltijd die het vraagt. Wij hebben nu de Jaarrekening 2021. De start van dit jaar is eigenlijk ruim twee jaar terug toen wij de Kaderbrief 2021 hadden. Die moesten wij opstellen in maart. Corona was toen net een paar weken oud. Dat is soms de doorlooptijd van zo'n proces van kaderbrief via begroting naar allerlei tussentijdse rapportages naar jaarrekening. Dus soms gaat zo'n groot schip, wat wij dan zijn – dat went ook niet heel snel, de steven – maar we zijn ook absoluut intern bezig met onze processen op dat punt te verbeteren en mensen daarop aan te spreken.

De heer **JANSSEN**: Ja, kunt u dezelfde vraag beantwoorden voor het gesprek dat u met uw collega's heeft gevoerd. Want u wijst naar de organisatie, maar het is volgens mij primair een politiek-bestuurlijke vraag en dezelfde vraag kunnen we ook stellen over hoe dat dan in de coalitie – dus ik kijk ook even naar de coalitie – hoe u dan met elkaar dat realisme bewaakt in die planning? Want het is niet een zaak van ambtenaren. Ik vind dat dat primair een bestuurlijk proces moet zijn van wat we ons voornemen, wat we vragen aan de organisatie, wat we vragen aan de samenleving: is dat haalbaar; is dat realistisch? En ja, als je dit jaar op jaar constateert, dan mag dat realiteitsgehalte echt een tandje omhoog.

De laatste stelling dus eens. Ben ik gewoon helemaal met hem eens. Ja, mijn collega's zullen herkennen, ondanks dat we een buitengewoon collegiale verhouding hebben, dus daar doet het niks aan af, heb ik met ieder van hen ook gewoon individueel, samen met de directieleden daarbij en de CMT-leden, een best wel assertief gesprek gevoerd. En dat doe ik ook weer bij de tussentijdse stukken waar u er binnenkort weer een van ons krijgt. Dus wij hebben ook echt die gesprekken, waar ik mijn collega Schaddelee of mevrouw Sterk ook gewoon vraag: hoe zit dat nou? Hoe kan dat nou dat dit gebeurd is? En dat doen we ook met elkaar, allen, omdat we voelen dat het beter kan en beter moet.

Mevrouw Groen vroeg: blijft u daar echt aan doorgaan? Absoluut. En dat doen we vooral nog ook nog steeds projectmatig. Een project heeft een kop en een staart. Dus op een gegeven moment stopt het project. We werken projectmatig aan het Programma B.V. Beter, waar we op tal van activiteiten bezig zijn systemen te veranderen, processen te optimaliseren, heel helder te maken waar precies de besluitlijnen liggen. Dat doen we dan in de hele bedrijfsvoering breed. Dat proces, daar rapporteer ik u elk kwartaal over en rondom we af, als het goed is rondom de datum van de verkiezingen. Dus in maart. Maar dan zijn we er niet, want het gaat over een continu traject van opleidingen geven, van trainingen geven, van nieuwe medewerkers die binnenkomen, die daar weer in worden opgeleid. Dat zullen we dus altijd blijven doen en doen we nu ook, en hebben we verder opgelijnd. En het zal ook een continu proces zijn dat je blijft kijken: sluiten onze processen nog aan bij dat wat gevraagd wordt; zijn onze ICT-systemen nog bij dat wat op dit moment kan en mogelijk is; blijven we daarin meegaan? Zo heb ik ook al gezegd, de vorige keer riep ik u eigenlijk zelf op: Staten, en uw opvolger straks ook, hou GS ook scherp. Want ja, we zijn absoluut stappen voorwaarts aan het maken – ik durfde de vorige keer een soort van cijfer eraan te geven – maar dit vraagt continu onderhoud en aandacht. En we vinden het natuurlijk niet het meest interessante punt, want liever hebben we het over politiek beleid en 'wat willen we bereiken voor onze inwoners of organisaties', maar aandacht voor je eigen organisatie: blijf het hebben, zoals GS doet.

Mevrouw **GROEN**: Ja, heel kort een verhelderend puntje. Ik vroeg u specifiek naar de commitment van de organisatie hierop. Ik hoor al heel lang uw commitment en dat vind ik lovenswaardig. Maar voor de toekomst is het ook van belang dat de hele organisatie dit commitment heeft. En ik vroeg me af of u daar iets meer over kunt vertellen.

Wat wij daaraan doen, is als bestuur op allerlei manieren ook via sessies, bijeenkomsten, vertellen waarom wij dit zo belangrijk vinden om dat commitment ook te creëren. En mijn algemene ervaring is dat, als ik praat met mensen die bij de provincie Utrecht willen werken, dat dat mensen zijn die meestal zeer intrinsiek gemotiveerd zijn om bij te willen dragen aan een maatschappelijk doel en dat graag zo efficiënt en effectief mogelijk willen bereiken. Dus ook aanspreekbaar zijn op de organisatieveranderingen die daar van ons nog steeds worden gevraagd. Dus ik merk daar positivisme en ook in de openheid waarmee we dit durven te bespreken met elkaar.

De heer Dinklo, het college schetst een iets te rooskleurig beeld, dat geeft u eigenlijk aan. Ik vond dat u een iets te eenzijdig beeld neerzette, want u wees even op de meerjarendoelen en prestaties en zei, ja, dan staan er zoveel op groen en zoveel op rood. En toen vergat u even dat er ook een heleboel op oranje staan. Als je alleen maar kijkt naar wat er op rood staat, dat zijn er niet zoveel. Maar alleen al het feit dat het college ook vrij open zegt- Het ging wel om bijna dertig procent van onze prestaties die op oranje staan, en met oranje is wat aan de hand, waar we ook verantwoording afleggen dat er wat gebeurt. Dus voor de breedte van het beeld is het wel goed om niet twee lichtjes van het verkeerslicht te noemen, maar dan alle drie. En dan vind ik al dat het beeld een veelzijdiger beeld geeft dan alleen maar naar rood en groen te kijken.

Wij hebben twee jaar geleden – dat was ook iets wat we met elkaar hebben gedaan, gekeken: wat is de beste manier om te sturen? En toen zijn we die doelenboom gaan oprichten met negen programma's, 42 beleidsdoelen, 142 meerjarendoelen en bijna vijfhonderd prestaties daaraan gekoppeld. Ik sta altijd weer open om zo'n gesprek opnieuw te hebben: kan dat beter of efficiënter? We hebben wel gezegd, dat gaan we niet elk jaar doen. We proberen het eigenlijk één keer per collegeperiode, eigenlijk aan het begin van een collegeperiode, met elkaar scherp te maken. Maar uw hoofdgedachte daarbij is: zou je los van al deze grote doelen, ook nog twee of drie kernindicatoren kunnen noemen, een soort centraal samenvattende index. Ik ga graag met u die zoektocht aan. Ik vind het spannend, want ik weet niet of je in één cijfer of twee, drie cijfers per programma voldoende recht doet aan de complexiteit die er soms in onze organisatie zit, maar laten we daar dan verder over doorpraten, want ik zoek graag met u, ook juist in dat afpellen, graag door.

De heer Westerlanden, volgens mij heb ik daar eigenlijk niet- Ik zie het als dat u aansloot bij wat anderen daar al over hadden gezegd.

De heer De Droog vraagt: wat kan het college nou nog bieden aan inzichten die PS beter in staat stellen om in de schaarse middelen de keuzes te kunnen maken. En af en toe is het voor u nog steeds, ook op het niveau van meerjarendoelen, nog onvoldoende helder hoe je nou kunt bijsturen. En ook daar, ik zeg hetzelfde als bij de heer Dinklo – ik wil elke keer met u kijken: wat kunnen wij nog doen aan informatiewaarden? Misschien moeten we daar dan in de FAC nog eens over doorpraten. En af en toe weet ik het dan- Dan zoek ik ook zelf: hoe kan ik u dan nog beter bedienen? Voor mij geldt wel elke keer dat u op dit moment, straks ook in de begroting, op al uw doelen- U hebt een doel gesteld en dan staat er straks gewoon- Daar geven wij zoveel salariskosten aan uit, zoveel geven we daar aan subsidies op dat doel uit, zoveel hebben wij aan materieel budget voor die mensen die bij ons werken, dat ze kunnen uitgeven en dit is de afschrijvingslast op de investeringen die we daar hebben gedaan. En het is dan toch zo dat als u zou zeggen 'dat doel, dat jagen wij niet meer na; wij stoppen met het ondersteunen van het mkb – noem eens wat; beleidsdoel 8.1, we stoppen ermee – dan weet u wat u bespaart. Dat kunt u zo zien. Dan is het natuurlijk niet zo dat de dag daarna ik die personeelslast heb bespaard, maar u zegt dan wel tegen

ons: de Mensen die daar nu werkzaam zijn, mogen stoppen met dat werk en kunnen iets anders gaan doen bij ons. Dus uiteindelijk zit in die programmabegroting toch opgeslagen hoe u keuzes kunt gaan maken en dingen ook niet meer kunt doen. En als u het wilt verfijnen naar meerjarendoelen of naar activiteiten, ja, dan komen we wel beetje op het punt waarvan ik dan de discussie wil hebben of de Staten dan niet bijna naar het managementniveau gaat afdalen en u nog steeds moet blijven zitten op: welke doelen geeft u aan; wat wilt u bereiken.

De **VOORZITTER**: Ik onderbreek u even. Ik heb maar liefst drie heren die een interruptie willen plegen op dit punt. Ik begin met meneer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik was van plan geweest om het bij de bespreking van de kadernota- Ik heb niet zoveel tijd, maar ik maak nu gebruik van de interruptietijd. Dat is ook weer- Ik heb net duidelijk gemaakt waar onze aarzeling zit. Niet bij de jaarrekening, want die klopt, maar bij het financiële huishouden in dit huis. Dat is de onderbesteding. Die is op een aantal punten inderdaad helder geweest, de uitleg ervan. Maar waar ik heel veel meer in geïnteresseerd ben – u zei net van, ik zie het als een ondersteuning van wat we doen – hoe kunnen wij nu voor de begroting die tussen nu en november, december wordt uitgewerkt en vastgesteld, hoe kunnen we zeker zijn dat die fout , het is moeilijk om het fouten te noemen – maar hoe kunnen we voorkomen dat dat geld wat wij ophalen bij die burger en waar we heel duidelijk van zijn waar we het aan willen besteden, daar niet aan besteed wordt; los van corona, los van- Want dat zijn natuurlijk, dat weet ik – ik ben het met de heer Janssen eens dat een aantal van die zaken bij de jaarrekening die we nu hebben niet allemaal meer een verrassing waren; en zeker niet het stikstofverhaal – maar hoe kunnen we nou in die begroting heel helder krijgen wat we uit gaan geven volgend jaar?

De **VOORZITTER**: Goed. Ook hier vind ik dat we de commissievergadering niet helemaal over moeten doen. Een korte beantwoording door de gedeputeerde op dit punt.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ja, meer dan vroeger geeft u nu straks- U geeft aan, ik heb zoveel miljoen over voor dit doel. Bij elkaar heeft u een half miljard, daar gaat 3,4 miljoen naar dat ene doel. En dan zeggen wij daar nog bij: dat is een miljoen salaris, één miljoen subsidies. Dat zit er allemaal in. Daarna wordt het dan in een heel stuk tekst toegelicht. Wat zijn dat dan voor subsidies? Op zichzelf geven we dat bij al die doelen aan. Er zit ook nog eens een hele ondersplitsing naar meerjarendoelen in. Over die doelenbomen hebben wij lang nagedacht. Hebben we in meerdere sessies gedaan. Zo proberen we te sturen. Het is aan het college- Wij moeten later ook weer verantwoording afleggen op die budgetten per doelen. En u stelt ze vast. Die beleidsdoelen, stelt u die budgetten vast. Dus zo stuurt u en geeft u ook aan hoeveel miljoen of tonnen u overheeft voor bepaalde soorten op een doel. En daar leggen we ook verantwoording over af.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik denk dat ik- Misschien ben ik niet helemaal duidelijk geweest, want die doelenstructuur, dat weten we, dat hanteren we al een aantal jaar. Daar zijn we in op weg om het nog beter te doen, om het te verfijnen. Maar mij gaat het om het proces wat ervoor zit. Hoe kunt u in de organisatie het begroten zodanig strakker maken, scherper maken, dat wij niet volgend jaar halverwege het jaar geconfronteerd worden met de mededeling: nou, dat is toch niet helemaal goed begroot; wij hebben hier een onderbesteding van zoveel. Want dat haalt uiteindelijk je hele doelen structuur onderuit als dat niet goed begroot wordt. Als niet goed ingepland

wordt hoeveel geld er voor een bepaalde activiteit, die wij belangrijk vinden, nodig is.

Ja, feitelijk doet u het door het college steeds kritisch te ondervragen hoe het dan kan dat we uiteindelijk minder hebben uitgegeven dan wij eerder dachten. Want dat leidt ertoe dat wij ook in onze organisatie zelf weer dat blijven doorvragen en dat dat proces van dat scherper plannen en aangeven wat je denkt dat realiseerbaar is in een periode – dus ook bottom-up vanuit de organisatie naar ons toe – versterkt. En ik schreef toen u uw inbreng deed even op dat ik- Gewoon even terug in de tijd, omdat we het ons nu even niet meer kunnen herinneren. Die eerste jaarrekening waar ik verantwoording over af mocht leggen, dat was over het jaar 2017, in de zomer van 2019. Daar hielden we ook heel veel geld over. En de eerste inbreng in de eerste termijn was dat ik daar meerdere keren mee gecompimenteerd werd. Alsof we een soort winstgevend bedrijf waren: wat goed dat u positief- Dat was het beeld, de cultuur in deze organisatie. Het is ook decennia volgens mij wel bijna, als ik af en toe terugkijk, dat dat helemaal niet erg was dat er geld overbleef. We zijn nu pas in een cultuurverandering ook, ook u, bezig met het kritisch ondervragen van het college: hoe kan het toch dat wij onze ambities soms nog niet gerealiseerd hebben? En dan geef ik u maar aan dat in een grotere organisatie, waar we daar dan maar aan moeten wennen met zijn allen, en de doorlooptijd van een jaarrekeningtraject soms twee jaar duurt – gaf ik u net ook even aan: wanneer begonnen we met 2021; en vandaag ronden we het af – ja, dan doet u wat u- U zet mij op scherp, dat doet u bij mijn collega's. Wij zetten dat ook weer door. En daardoor durf ik wel te stellen dat wij steeds beter zullen worden in dit proces. De kans dat er ooit een jaarrekening is die op de euro exact de begroting- Dat is nihil. De werkelijkheid zal altijd anders zijn.

De heer **WESTERLAKEN**: Voorzitter, maar één opmerking. Het is heel kort. Wij kregen – in ieder geval, ik heb het gekregen en ik denk mijn collega's uit de FAC ook – een onderzoek, wat ongeveer twintig jaar geleden, misschien nog iets langer, in deze organisatie was uitgevoerd op het punt van de onderbesteding. En het frappeerde mij, behalve dat bepaalde doelen er niet in stonden, die we nu wel hebben en andersom, dat de beantwoording van de vraag over de onderbesteding precies dezelfde is als die nu gegeven wordt.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, ik probeer te luisteren. De scherpte die we eigenlijk zoeken, die zit hem echt in de bestaande begroting. En sommige dingen gaan echt al een hele tijd terug en u heeft daar als GS hartstikke veel inzicht in. Dat is mooi dat u dat heeft. Maar wij hier zitten te kijken naar doorlopende kosten en weet ik wat allemaal. Van allerlei programma's en- Dan kunnen we wel zeggen, op basis van de doelen die vaak redelijk, nou, behoorlijk abstract zijn – dus meer of minder of beter – weinig echt de scherpte hebben. Dan kunnen we wel zeggen: we doen er weer een miljoen x bij, of weet ik veel wat, en u zegt, u stelt voor van nou, u vindt dat niet meer zoveel waard; haal er maar twee miljoen van af. Ik kan die consequentie daarvan niet overzien. Ik kan ook niet zien wat je dan aan het doen bent. Dus vandaar dat je hier aan deze kant heel voorzichtig bent met wat je daar al dan niet op voorstelt, en zeker aangezien we een jaar ingaan waarin we weer de verkiezingen tegemoet gaan en je scherpte wil hebben erop, is het denk ik belangrijk dat we daar ook meer gevoel bij hebben wat er nou onder dat soort bedragen schuilgaat; behalve dan doorlopende kosten, waar natuurlijk allerlei dingen bij komen die aan die redelijk vage en abstracte doelen vasthangen. Dus scherp te hebben op wat we daar dan concreet voor doen, dat is wat we zoeken. Ik kan u in ieder geval toezeggen dat ik bereid ben om alle tijd vrij te maken en met u mee

te denken hoe dat eruit zou kunnen zien de komende tijd. Ik hoop dat u daar ook voor openstaat.

Nou, dat laatste zeker. In het algemeen: soms kunnen we wel zeggen- Als je uit het bedrijfsleven komt- Ik heb jarenlang in het bedrijfsleven mogen werken en heb je misschien bepaalde beelden van de overheid. De complexiteit van een begroting van een overheidsorganisatie met zoveel verschillende doelen ten opzichte van een eenduidige doelenorganisatie, wat een bedrijf is, het is ook heel ingewikkeld. We hebben niet voor niks vijfhonderd pagina's nodig om u uit te leggen wat we hebben gedaan. En ook de begroting zal weer in die omvang zijn straks. Dus u vraagt natuurlijk elke keer, u probeert mij te verleiden, en ik wil daar echt over nadenken hoe ik dat kan doen: kun je nou toch in drie, vier, vijf kantjes proberen een goed overzichtsbeeld te geven waar de Staten zich in positie voelt om te kunnen sturen? En dan doe ik altijd te kort, want dan verdicht ik de informatie te veel. En daarmee wil ik het niet afdoen. Ik wil met u zoeken hoe het kan. Daar doe ik oprecht steeds mijn best voor. Daarvoor hebben we de hele doelenstructuur opgezet. Daarvoor werken we met prestatie-indicatoren. We zijn er allemaal mee bezig. Af en toe zoek ik dan ook zelf: hoe kan ik u daar nog beter in bedienen en zorgen dat u wel bij uw hoofdtaak blijft – kaders schetsen, controleren, het college aan de uitvoering zet en wij ook weer de ambtelijke organisatie dat samen mogen doen.

De heer **JANSSEN**: Ja, aardig dat de heer Strijk zeg:, ik kom uit het bedrijfsleven en ik zie hoe complex het is. Ik heb tien jaar overheidservaring en ik weet hoe complex het is. Daarom verbaasde me de reactie die u in uw termijn gaf: nou ja, als er 3,6 miljoen – was het getal wat u noemt, staat op beleidsdoel 28, ja, en je wil dat veranderen, dan verander je dat bedrag. Dat was zo ongeveer- Met een beetje doorlooptijd en aanbouwtijd. Is het echt zo simpel? Als ik bij de volgende begroting een amendement indien met als dekking 'schrapp die 2,8 miljoen of 3,6 miljoen', is het dan echt zo simpel of is het complexer dan dat? Want ik denk dat het complexer is dan dat. En juist dat inzicht in die complexiteit is denk ik waar de heer De Droog naar op zoek is, maar ik in ieder geval wel ook.

Daarom is het goed dat ik ook de vier splitsingen die u steeds terugziet in de cijfers- Kapitaalslast. Op het moment dat u vandaag besluit een brug aan te leggen die wij in dertig jaar afschrijven en die brug is aangelegd, en u besluit het jaar daarna te stoppen met het aanleggen van bruggen, dan kan ik niet meer wegnemen dat die ene brug er al ligt en nog 29 jaar wordt afgeschreven. Dus kapitaalslasten zijn beperkt beïnvloedbaar. Subsidies. Als die post er staat, kan het zijn dat wij een overeenkomst hebben gesloten met een organisatie dat ze gedurende drie jaar een subsidie krijgen. Als u zegt 'dat doel streven we niet meer na', dan zou het wel zo kunnen zijn dat dat wij gewoon – betrouwbare overheid – toch een aantal jaar die subsidie hebben te verstrekken, maar vanaf dat moment niet meer. Dus dan stuur je dat schip op de wat langere termijn bij. Mensen die hier in vaste dienst zijn bij ons en die werken op een bepaalde opgave, zou kunnen betekenen dat wij op een gegeven moment wel zeggen: het werk wat jij deed, daarvan heeft het democratisch gekozen orgaan besloten dat we dat niet meer najagen, dat we dat doel niet meer hebben; dus we stoppen ermee. Dat gaat betekenen dat er voor jou ander werk ontstaat. We gaan wel gewoon zorgvuldig met mensen om. Dus we zullen altijd enige tijd moeten hebben hoe je dat gaat organiseren. Het is iets wendbaarder dan kapitaalslasten. Materiële budgetten, het regelen van een zaal, regelen van een brochure, allemaal dat soort budgetten, daar kan ik veel sneller op sturen. Dus het is afhankelijk van de kostensoorten, die u ook uitgesplitst ziet, wat de wendbaarheid is van onze organisatie. Maar uiteindelijk is het wel zo dat, als u bij het beleidsdoel 8.4 aangekomen zegt 'stop maar met je intensivering op bedrijventerreinen', dat u die post binnen een bepaalde termijn gewoon mag schrappen. Dat kost het dan niet meer.

De heer **JANSSEN**: Ik mis toch wel een aantal dingen hierin. Dus ik mis bijvoorbeeld erin dat we soms wettelijke taken hebben die we moeten uitvoeren. Dan kunnen wij als democratisch orgaan die taak schrappen, maar dan zegt de minister van BZK: ja, lekker, Provinciale Staten van Utrecht, maar dat moet u toch wel in uw begroting gaan regelen. Dus dat daar zit precies nu de complexiteit waarvan wij, ik als Statenlid, best wel mijn best wil doen om het te doorgronden, maar het prettiger zou zijn als we daar op hoofdlijnen wat meer inzicht in zouden krijgen van het college.

Dat is zo. Er zijn er waar u een mindere vrijheidsgraad heeft, omdat het wettelijke taken zijn die we uitvoeren, waar we ook middelen voor krijgen. Soms hebben we middelen gekregen, omdat we het daar specifiek voor uit moeten geven. En een aantal taken – mediabeleid, intensivering bedrijventerreinen; ik kan er ook nog een heleboel – ja, die zijn niet wettelijk. Daar heeft u voor gekozen, omdat uw Staten het belangrijk vonden om daaraan te werken. En daar kunt u dan ook besluiten het niet meer te doen.

Er waren vragen verder over- Tenminste, ik denk dat het meer een stelling of statement was over het ov en de treurnis die werd uitgesproken door de SP en de Socialisten Utrecht. Ik weet niet of dat nog vraagt om een reactie van het college, maar u heeft daar denk ik uw notie van gegeven.

Hetzelfde geldt denk ik voor woningen en de groene contour. Kijk even naar mijn collega's of zij er nog wat over zeggen, want ik heb verder geen opmerkingen.

De **VOORZITTER**: Ik kijk even of collega's behoefte hebben om daar inhoudelijk nog iets op te zeggen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Er waren een aantal vragen op het gebied van de woningbouw en ambities en doelen, ook op het gebied van de restauratie-opgave. Het opvallende is, dat zijn een tweetal programma's die het geld hebben opgemaakt en toch de doelen niet gehaald hebben die we als indicator het liefst beoogd hadden behaald te hebben. En even voor die doelen op het gebied van woningbouw, we hebben nog steeds die ambitie om echt tienduizend woningen toe te voegen. Dat zijn nieuwe woningen die ook echt gebouwd worden. De afgelopen drie jaar waren dat er 7900, 9000, 8300, om even aan te geven van in wat voor ordergrootte die bruto getallen zijn. Maar tegelijkertijd zien we ook wel dat soms woningen gesloopt worden. Dus daarom zijn die getallen soms lager. Waar wij wel echt op inzetten op de woningbouw is onze rol en ons instrumentarium, die we in kunnen zetten. Dan gaat het erom dat we samen moeten werken met onze drie regio's en de gemeenten daarin – de Foodvalley, Amersfoort en de U16 – en dat we die Metropoolregio Utrecht goed op de kaart willen zetten. En dan zie je dus dat we in de lobby die we doen alles uit de kast willen halen, ook al is het lastig. Want de gemeenten hebben het lastig, omdat ze soms te weinig personeel hebben. Ook corporaties overigens. Soms zie je dat door prijsstijgingen kosten in een keer verhogen. Soms zie je dat er procedures langer lopen of er onrendabele toppen zijn, dat er geld nodig is en soms ook nog stikstof. Het maakt ons niet uit. Onze inzet zou moeten zijn om toch tot zoveel mogelijk goede en mooie woningen te komen. Het is in ieder geval onze rol en taak om te zorgen dat we er alles aan doen om die productie wel op gang te doen en dat gebeurt ook. En of het nou steun is, adviezen, kennis is of soms ook financiële middelen of lobby bij het Rijk, dat doen we allemaal. En als u zegt als Staten van 'maar waarom doet u dit en dit en dat niet', geef het mee, dan kunnen we dat als instrument zeker ook inzetten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde **STERK**: Voorzitter, er was nog een vraag van JA21 over waarom nou de bolletjes bij de NNN en de groene contour rood staan en waarom die dan groen staat bij financiën? Eigenlijk is het meer een vraag die mijn collega gedeputeerde Financiën had kunnen beantwoorden, want het is nogal een financieel antwoord. Maar door het hele jaar bij te stellen op financiën via de Zomernota en de slotwijzigingen is de financiële afwijking ten opzichte van de oorspronkelijke wijziging wel groot, maar vanwege de tussentijdse bijstelling beperkt. Dus hetzelfde van de afwijking van baten en lasten is uiteindelijk maar 14.000. Dat verklaart waarom het bolletje op groen staat.

De **VOORZITTER**: Dan stel ik vast dat het college op uw eerste termijn heeft geantwoord en kijk ik, dat mag vanaf uw plek, of er nog behoefte is aan een tweede termijn bij dit onderwerp.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Ik werd er naar aanleiding van de inbreng van de SGP even alert op gemaakt dat ik nog was vergeten iets te zeggen over besluitpunt negen van het voorstel. Dat gaat over het leesbaarder maken van de jaarstukken. Wat ons betreft is het vooral een digitaal stuk. Dus hij hoeft ik niet per se dunner. We hebben wel in de commissie ook aandacht gevraagd – en dat wil ik hier toch nog even herhalen – dat met name- Onze vraag zit bij de slotwijziging. Wij hebben geconstateerd dat op sommige programmaonderdelen de jaarrekening dichter bij de primaire begroting zit dan bij de slotwijziging. En wij stellen dus ernstige vragen bij de toegevoegde waarde van de slotwijziging. In het besluitpunt zou dat fijn zijn als het college dat ook mee kan nemen in de analyse.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Groen nog behoefte? Dat is niet het geval.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Twee punten. Zoals denk ik de meeste mensen weten, maken wij als partij al jarenlang, sinds wij hier komen, over de onderbesteding- Alleen dit punt bewust niet genoemd. Dat ga ik ook niet in de kadernota noemen. Ik waardeer de inbreng van de heer Janssen, maar onze conclusie is dat GS hier eigenlijk niet op wil schrijven, dus dat we daar ook maar geen aandacht meer aan besteden. Maar ik wil het wel dan toch nog even genoemd hebben. Even teruggaand naar wat de heer Strijk zei. De woorden die hij noemt, ik moet er een beetje- Hij zei 'ik zie de heer Dinklo erover lachen, maar dat komt ook, omdat telkens dezelfde argumenten weer gebruikt worden, maar wij zien geen resultaat. Dus, nou ja, daar wachten wij gewoon op een nieuw college op.

Tweede, dank voor de oproep voor de indicatoren. Het was voor mij echt een open oproep. We zijn twee jaar geleden begonnen met de doelenboom. Er werd duidelijk gezegd: dat is een proces van ons samen. En wij merken eigenlijk, als we het nu lezen, we vinden gewoon te veel meer doelen, meerjarendoelen, te veel prestaties, waardoor wij door de bomen het bos niet meer zien. En wat ik bedoel, is niet zozeer nieuwe indicatoren maken, maar gewoon echt kijken: hoe meten we nou echt of we halen wat we willen halen? En even als voorbeeld, bijvoorbeeld de woningbouw, dat is gewoon geen indicator. En ik denk ook – ik hoor de VVD veel vaak roepen, waar ik het ook eigenlijk wel erg mee eens ben – politiek is keuzes maken, maar we hoeven niet alles te weten. We zouden eigenlijk al Staten moeten zeggen: we hebben tien, vijftig, misschien maximaal twintig doelen, waarop wij zeggen, daarop willen wij graag weten hoe het gaat. En de rest kan er wel bij, maar meer als bijlage. En daar zouden we ook de keuze maken. Maar de gedeputeerde heeft het

aanbod gedaan. Volgens mij zijn zowel de FAC als de BEM goede commissies, en niet de Staten, om daar voor de begroting van komend jaar nog eens verder over te gaan praten.

De **VOORZITTER**: Dan kom ik bij de heer Westerlaken. Nog behoefte? Nee.
De heer Dercksen ook niet.
De heer De Droog nog behoefte? Nee.
De heer Van der Steeg. Nee, geen behoefte meer.
Mevrouw Lejeune? Geen behoefte meer.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ja, voorzitter, wij respecteren de keuze van de gedeputeerde om niet te reageren op onze inbreng.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. De ChristenUnie, mevrouw Rikkoert, geen behoefte meer.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik heb nu weer twee minuten. Dus dat wou ik ook maar- Nee, de verleiding is heel groot om die vol te gaan praten, maar ik wil de gedeputeerde vooral bedanken voor de beantwoording. Het is juist mooi om te zien dat het geld op is rondom de woningbouw. Alleen het is ook schrijnend om te zien dat we dan nog geen driekwart bereiken van de geprognoseerde toevoeging van het aantal woningen. En wat dat betreft is het dan dubbel schrijnend, als we het verband leggen met de kadernota, dat we die 25 miljoen voor bosbeleid niet bij de woningbouw hebben opgeplust, omdat daar een humanitaire taak voor ons ligt. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dan mevrouw Hoek. Nee?
Mevrouw Demir, geen behoefte meer aan het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ik denk heel kort even op de vraag die de heer Janssen nog stelde over de slotwijziging. Dus het korter maken, het proberen gecompriëerder te maken van de begroting, dat zien wij als een doel, en ook de jaarstukken. We hebben het al eerder ook even in de commissie gehad over: is de slotwijziging nou wel of niet een goed instrument? Nou, het college stelt zich op het standpunt – daarbij heb ik toen ook gezegd dat we het nodig hebben om de begrotingsrechtmatigheid te borgen – maar dat we niet voor niks ook altijd in alle analyses steeds de primaire begroting laten zien om ook daar de verschillen- We willen niet weglopen voor het feit dat er ook een wijziging zit tussen primaire begroting en de begroting na slotwijziging. Maar het is ook gewoon een instrument wat ons helpt allereerst qua begrotingsrechtmatigheid en ten tweede om intern te kunnen sturen en uw Staten in staat te stellen op een bepaald moment misschien extra geld ergens voor uit te trekken of te herallocceren. Dus wij zijn er gewoon een voorstander van. Dus ik weet niet- Ik denk niet dat het college met een voorstel gaat komen om de slotwijziging niet meer te doen.

De heer **JANSSEN**: Ja, toch even een interruptie. Ik heb de accountant in de commissie FAC horen zeggen dat die voor de begrotingsrechtmatigheid niet nodig is. En over het sturende karakter hebben we het natuurlijk al vaker gehad dat een stuk, wat je op 15 december vaststelt van een lopend jaar, nou niet heel veel sturende werking heeft. Dus als u het voor intern

nodig heeft, prima, maar ik denk dat daar ook een mogelijke verlichting zit. Maar goed. En de vraag was of u het mee kan nemen op zijn minst in de analyse, dat we er nog een keer wat uitvoeriger over kunnen praten. Uw standpunt kan u daaraan toevoegen.

Erover praten, mag altijd, voorzitter, maar laten we het nou even scherp maken. Het college neemt graag de opdracht aan om te kijken of wij de jaarstukken kleiner kunnen maken. Het college vindt het niet nodig om een uitgebreide discussie te voeren over of we de slotwijziging niet meer moeten doen. Daar zijn we gewoon een voorstander van.

De **VOORZITTER**: Dan zijn er verder geen resterende punten meer vanuit de beantwoording van het college. Dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslagingen over de jaarstukken. Dank u wel.

De discussie wordt gesloten.

21.

Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14)

De **VOORZITTER**: Dan is het inmiddels 17.00 uur. Ik kijk u even aan, omdat wij nu één agendapunt hebben wat resteert voor deze agenda. Dat is de behandeling van de kadernota in tweede termijn. U hebt allemaal als fracties daarvoor vijf minuten spreektijd gekregen. Dus om en nabij de vijf kwartier inbreng vanuit uw Staten zou ongeveer de tweede termijn kunnen duren, exclusief eventuele interrupties. Het college heeft aangegeven al op voorhand graag na de inbreng in uw tweede termijn even te kunnen schorsen om het antwoord op uw inbreng goed te verdelen over de verschillende gedeputeerden. Daar zouden wij als college de dinerpauze voor kunnen gebruiken. En die dinerpauze zou u ook kunnen gebruiken voor onderling beraad en eventueel fractieberaad. Dat zou dus betekenen – dat is mijn voorstel – dat als wij nu doorgaan, dat wij ongeveer om 18.30 uur gok ik de dinerpauze kunnen hebben. En dat we om 19.15 uur de vergadering kunnen hervatten. En dan verwacht ik eerlijk gezegd met een uur antwoord maximaal van het college en nog een drie kwartier voor een derde termijn, dat we er dan wel uit zou moeten kunnen komen. Is dat een aanvaardbare planning? Meneer van Schie?

De heer **VAN SCHIE**: De planning loopt helemaal zoals ik hem verwacht had, behalve dan het feit dat u de dinerpauze en het fractieberaad in drie kwartier probeert te proppen. Ik denk dat dat niet realistisch is.

De **VOORZITTER**: Goed. Laten we even kijken of we aan de voorkant nog wat kunnen winnen, maar we zullen zorgen dat de dinerpauze een uur zal zijn. Dus op het moment dat we aan de dinerpauze kunnen beginnen, kondigen we die voor een uur af. Uitstekend. Dat allemaal gezegd zijnde, fijn dat u daaraan mee wilt werken. Ga ik gelijk door.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Vijf minuten lijkt veel, maar ik ga snel spreken, want het is best weinig. Althans, voor alle inhoud die wij hebben te brengen.

Ik begin met allereerst een soort algemene beschouwing over deze kadernota. Vorig jaar bij de begrotingsbehandeling hebben wij het college gevraagd om te gaan werken aan een langetermijnvisie. Welke investeringen zijn op de lange termijn nodig voor Utrecht? En dat heeft het college goed opgepakt. We hebben een uitgebreid groeisprongtraject met

elkaar doorlopen, waarin scenario's aan ons zijn gepresenteerd. Het traject is alleen nog niet af, wat ons betreft. Het college neemt in de beslispunten een besluit voor waarin eigenlijk wordt gezegd van nou, die uitgangspunten, daar heeft u nu kennis van genomen; wij gaan er alvast mee lopen en we komen wel weer een keer bij u terug. Dat vinden wij wat te kort door de bocht. Dus wij komen met een amendement waarin wij voorstellen om die desbetreffende beslispunten aan te passen, zodanig dat we eerst nog met elkaar als Staten uitgebreider over die uitgangspunten kunnen praten en er ook een besluit over kunnen nemen, en dan pas gaan lopen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A24 van de leden De Man (VVD) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Groeisprong Utrecht 2040 samen duiden.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerend dat:

- De Groeisprong Utrecht 2040 inzicht geeft hoe de ambities uit de Omgevingsvisie zich de komende jaren financieel kunnen vertalen;
- De lasten in de begroting tot 2040 met zo'n 35 tot 45% groeien, afhankelijk van de gemaakte keuzes;

Overwegende dat:

- De ambities van de Omgevingsvisie nog geen keuzes zijn;
- De doorrekening in de Groeisprong Utrecht 2040 als start van het gesprek over die keuzes wordt gezien;
- Het college (nog) geen keuzes maakt in de huidige beleidsprogramma's;
- Duiding van de Groeisprong Utrecht 2040 aan de staten is;

Besluit:

Agendapunt 1. De Kadernota 2023-2026 vast te stellen met daarin de opgenomen uitgangspunten en overwegingen die het college hanteert bij het opstellen van de Begroting 2023 en het daarin op te nemen meerjarenperspectief 2024-2026:

Als volgt aan te passen:

1. De Kadernota 2023-2026, met als wijziging paragraaf 1.2 te splitsen en tekstueel als volgt aan te passen, vast te stellen met daarin de opgenomen uitgangspunten en overwegingen die het college hanteert bij het opstellen van de Begroting 2023 en het daarin op te nemen meerjarenperspectief 2024-2026:

P.5 de titel 'Wat kan nu?' als volgt aanpassen: Aanvragen vooruitlopend op de verwerking van de Groeisprong Utrecht 2040?

De tweede zin van deze nieuwe paragraaf aan te passen in: ...'maar we kunnen wel de eerste stappen zetten op weg naar de invulling van de ambities die we eerder vaststelden en autonome ontwikkelingen.'

Agendapunt 5. Kennis te nemen van het rapport Groeisprong Utrecht 2040 en de duiding die GS daaraan geeft in paragraaf 1.2 van de Kadernota 2023-2026;

Als volgt aan te passen:

5. Kennis te nemen van het rapport Groeisprong Utrecht 2040; en de duiding die GS daaraan geeft in paragraaf 1.2 van de Kadernota 2023-2026; en beslispunt:

Agendapunt 9. GS opdracht te geven te komen tot een verdere implementatie van de ontwikkeling versterken strategisch vermogen. Onderdeel van deze opdracht is het verder uitwerken van de Groeisprong 2040 en hierbij ook in beeld te brengen welke financieringsmogelijkheden uit Europa aansluiten op onze ambities.

Als volgt aan te passen:

9. GS opdracht te geven te komen tot een verdere implementatie van de ontwikkeling versterken strategisch vermogen. Onderdeel van deze opdracht is het verder uitwerken van de Groeisprong 2040 en hierbij ook in beeld te brengen welke financieringsmogelijkheden uit Europa aansluiten op onze ambities. Waarbij de Groeisprong Utrecht 2040 en de verdere uitwerking daarvan eerst ter duiding wordt voorgelegd aan Provinciale Staten voordat daarover met andere overheden stappen worden gezet.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: In dat verband ook meteen een vraag aan gedeputeerde Van Essen. Ik hoorde hem vanochtend op de radio bij RTV Utrecht zeggen dat er vandaag een besluit zou vallen over investeringen in infrastructuur. Het zou gaan om een bedrag van vierhonderd miljoen, waarvoor de helft van de provincie Utrecht. En ik wilde hem vragen in welk besluitpunt dat besluit staat, want wij hebben het niet gelezen. Maar misschien kan hij ons helpen.

Dan hebben wij een motie die gaat over infrastructurele vernieuwing en met name over de door ons veelgeroemde vervoersknooppunten. Wij willen dat het college doelgerichter gaat samenwerken met gemeenten om die vervoersknooppunten sneller te realiseren.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M67 van de leden De Jager (VVD) inzake Samen met gemeenten infrastructurele vernieuwing prioriteren.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerend dat:

- Het aantal reizigers in het ov achterblijft
- Forenzen niet allemaal massaal gebruik zijn gaan maken van de fiets
- Het aantal autokilometers in 2022 naar verwachting fors stijgt
- De voortgang in de ontwikkeling van vervoersknooppunten achterblijft
- Het gebruik van infrastructurele subsidies door Gemeenten in 2021 is achtergebleven

Overwegende dat:

- Door mensen de keuze te geven om van meerdere gecombineerde vervoersvormen gebruik te maken, het efficiënt gebruik van vervoer om van A naar B te komen wordt gestimuleerd
- Reistijd belangrijker wordt dan de keuze voor een specifiek vervoermiddel
- Vervoersknooppunten een belangrijke schakel vervullen in het integrale mobiliteitssysteem voor alle vervoersvormen (OV, fiets en auto)

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- Om doelgericht samen te werken met Gemeenten en daar waar dat uit nadere samenwerking blijkt tot een desgewenst andere prioritering van infrastructurele vernieuwing te komen om beter aan te sluiten bij de huidige wensen van onze inwoners.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Dan gaan wij komen met een motie voor het concretiseren van de studiefase naar de ov-ontsluiting Rijnenburg. Voor ons een belangrijk punt. En wij willen ook dat dat concreet in het MIP en het MOP, en hoe al die dingen ook heten, maar dat dat concreet wordt opgenomen als project in studiefase, zodat we dat ook kunnen volgen als Staten. Dat is een volgende motie.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M68 van het lid De Jager (VVD) inzake Starten met het concretiseren van de studiefase naar ov-ontsluiting.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerend dat:

- De gemeente Utrecht tijdens de presentatie van het nieuwe Utrechtse coalitieakkoord op 1 juni jl. heeft bevestigd dat vanaf 2035 de bouw van 25.000 nieuwe woningen in het zuidelijke gedeelte van poldergebied Rijnenburg moet starten

Overwegende dat:

- Er alleen gebouwd wordt als er zekerheid is over een tramverbinding en aansluiting op het 'wiel met spaken' en dat dit mede de reden is dat het nog tot 2035 zal duren voordat de eerste steen gelegd wordt.
- De woningnood onverminderd voortduurt en de huidige planning tot 2035 nog onvoldoende voorziet in de totale vraag naar betaalbare en bereikbare woningen.
- De ervaring leert dat het realiseren van infrastructurele (ontsluitings-)projecten ten behoeve van lightrailverbindingen onverwachte ontwikkelingen kent en meestal uitloopt in de planning.
- Er al wel als onderdeel van de besteding van algemene MIRT-middelen gekeken blijkt te worden naar een studie OV ten behoeve van de ontsluiting van Rijnenburg

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- De studiefase naar het bereikbaar maken van Rijnenburg zo spoedig mogelijk te concretiseren en dit expliciet, en specifiek gericht maar niet uitsluitend op het doortrekken van een tramverbinding en de aansluiting op het 'wiel met spaken', op te nemen in het MIP in plaats van slechts impliciet onderdeel te laten zijn van de besteding van algemene MIRT-middelen, zodat de Staten de voortgang kunnen volgen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Dan cultureel erfgoed. Het college constateert, rapporten constateren dat er achterstanden zitten in het restaureren van cultureel erfgoed. Wij vragen daar met een motie, die we samen indienen met de ChristenUnie, D66, JA21, SGP, 50PLUS, Partij voor de Dieren, CDA – wie niet, zou je zeggen. Dienen daar een motie voor in: Op de schouders van onze voorouders. Cultureel erfgoed, hartstikke belangrijk.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M69 van de leden Kocken (VVD), De Haan (ChristenUnie), Kamp (D66), Dinklo (JA21), Van den Dikkenberg (SGP), Hoek (50PLUS), Van der Steeg (Partij voor de Dieren) en Welschen (CDA) inzake Op de schouders van onze voorouders.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- In de Kadernota op p.31 staat weergegeven dat in Utrecht de streefwaarde van maximaal 10% matige en slechte objecten (BBV-indicator) waarschijnlijk pas in 2058 bereikt zal worden en dat met het huidige budget de veertien grootste restauratie-opgaven niet goed kunnen worden aangepakt.
- Op basis van de Monitor onderhoud & restauratie niet-woonhuis rijksmonumenten blijkt dat deze opgave in de bandbreedte van ca 189 tot 244 miljoen bedraagt.

Overwegende dat:

- Provincies een taak hebben ten aanzien van de restauratie van rijksmonumenten en ook deze opgave in beeld moet zijn bij het zoeken naar financieringsmogelijkheden voor de grote opgaven van de provincie.
- Wonen en werken tussen erfgoed van onze voorouders een van de aantrekkelijke punten is van Utrecht en de aanwezigheid van goed en duurzaam gerestaureerd erfgoed helpt in andere opgaven zoals de omgang met verschillende ruimteclaims en de energietransitie.

Voorts overwegende dat:

- Indien bij het Rijk of elders in dit of de komende jaren incidenteel middelen beschikbaar komen, de provincie middelen beschikbaar moet hebben voor cofinanciering.

Spreekt uit dat:

- De achterstand in de restauratieopgave weg te willen werken.

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

- Bij de meerjarenbegroting 2023 – 2026 voorbereidend werk te doen voor de financiering van de restauratieopgave:
  - Waar relevant en in aanvulling op de informatie in SB een actueel en nader inzicht te bieden in de mogelijke nieuwe projecten die zich in 2022 dan wel in de eerstvolgende jaren aandienen m.b.t. eigendomsverhoudingen, wettelijke verplichtingen die daarmee samenhangen, mogelijke financiers (zoals Rijk, eigenaren, provincie en derden) en hun financiële bijdrage in de opgave en een overzicht van financieringsinstrumenten en budgetten die door de provincie zijn in te zetten (zoals – revolverende – leningen, subsidies);
  - Aan te geven wat nog gedaan moet worden om bij de coalitieonderhandelingen na de Provinciale Statenverkiezingen keuzes te kunnen maken t.a.v. de gehele restauratieopgave en de rol van de provincie Utrecht daarin.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Dan, ook al aangekondigd in de commissie, een motie over toiletvoorzieningen. Dat hebben we al besproken, dus dat spreekt verder voor zich.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M70 van het lid Janssen (VVD) inzake Onderzoek Toiletvoorzieningen in natuur- en recreatiegebieden: vraag het de gebruiker.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Het kwalitatief- en kwantitatief leerlingonderzoek1 "Toiletvoorzieningen in natuur- en recreatiegebieden" en het memo2 "Inventarisatie (semi)openbare toiletten" inzicht geven in de stand van zaken van de toiletvoorzieningen, zoals verzocht in motie 101 uit 2020.

Overwegende dat:

- De toiletvoorzieningen volgens de scholieronderzoekers van het Gerrit Rietveldcollege in op z'n minst twee drukbezochte gebieden nog niet op het niveau zijn, zoals geambieerd door de patiëntenorganisaties zoals de Maag Lever Darmstichting;
- De druktemonitor aantoont dat veel natuur- en recreatievoorzieningen zeer goed bezocht worden;
- Er met kleine maatregelen grote effecten zijn op de ervaren toegankelijkheid van de openbare natuur- en recreatiegebieden;
- Gemeenten en terreinbeherende organisaties nog niet overal doordrongen zijn van het belang van openbare en opengestelde toiletvoorzieningen in en nabij de natuur- en recreatiegebieden;

- Het programma Recreatie en Toerisme in een komende statenperiode versterkt kan worden met inzichten over de toegankelijkheid en kwaliteitsverbetering, ook in het kader van de groeiopgave natuur en recreatie.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Een onafhankelijk kwalitatief en kwantitatief onderzoek te doen laten uitvoeren onder de gebruikers van de meest bezochte natuur- en recreatiegebieden (volgens de druktemonitor);
- Hierbij als vraag centraal te stellen of er een gebrek aan (toilet)faciliteiten wordt ervaren, wat een gewenst voorzieningsniveau zou zijn, wat hulpmiddelen als de druktemonitor en de hoge nood app kunnen bijdragen en waar de nood het hoogst is;
- De inzichten uit dit onderzoek, en de bestaande inventarisaties en onderzoeken met conclusies en een concept plan van aanpak met financiële scenario's voor te leggen aan Provinciale Staten, uiterlijk 1 januari 2023.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Dan de kieswijzer. Wij gaan de verkiezingen in. Het college is voornemens om één of althans- Sorry. Een werkgroep uit de Staten heeft bepaald dat er een kieswijzer moet komen. Wij vinden dat een gevaarlijk of althans risicovol project in die zin, dat als een overheid stemadviezen gaat geven, rechtstreeks of middellijk heet dat geloof ik, dat dat dan wel volledig transparant controleerbaar moet zijn, want het is best wel een ding dat er stemadviezen gegeven gaan worden aan inwoners. Dat moet transparant en controleerbaar zijn. Daarvoor een motie.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M71 van het lid Van Schie (VVD) inzake Kies Wijzer.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Een werkgroep van Statenleden onder leiding van de voorzitter van Provinciale Staten voorbereidingen treft voor de Provinciale Statenverkiezingen van 2023;
- Het mogelijk aanbieden van een kieswijzer onderdeel is van deze voorbereidingen.

Overwegende dat:

- Verkiezingen vrij en eerlijk moeten plaatsvinden;
- Een kieswijzer bedoeld of onbedoeld stemgedrag van kiezers kan beïnvloeden;
- Beïnvloeding van stemgedrag van kiezers met overheidsmiddelen te allen tijde voorkomen moet worden.

Voorts overwegende dat:

- Kieswijzers een advies uitbrengen op basis van geautomatiseerde vraag- en antwoordsets;
- De wijze waarop de adviezen tot stand komen voor kiezers, partijen en onafhankelijke waarnemers altijd inzichtelijk en navolgbaar moet zijn.

Dragen de Commissaris van de Koning op:

- Bij de keuze voor een kieswijzer of vergelijkbaar instrument als knock-outcriterium te hanteren dat alle gebruikte algoritmes en overige geautomatiseerde bewerkingen bij gunning van de opdracht openbaar worden gemaakt;
- Direct na selectie van een kieswijzer of vergelijkbaar instrument de algoritmes en overige geautomatiseerde bewerkingen te publiceren op de website van de provincie Utrecht.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Dan hebben wij gezegd dat een eerdere motie die we hebben aangenomen wat ons betreft nog niet afgehandeld is. Dus een amendement om dat terug te trekken.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A22 van het lid Janssen (VVD) inzake Langetermijnbegroting.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerend dat:

- Het College van GS in beslispunt 6 voorstelt onder meer motie 96 'Langetermijnstrategie' als afgedaan te beschouwen.

Overwegende dat:

- In de kadernota enkele algemene aanzetten zijn opgenomen voor een langetermijnbegroting, maar de uitgangspunten nog moeten worden vastgesteld.

Voorts overwegende dat:

- Motie 96 daarmee nog niet volledig als afgedaan kan worden beschouwd.

Besluit:

- Uit beslispunt 6 te schrappen motie 96 'Langetermijnstrategie'.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Aansluitend op het debat wat we net hadden rondom de jaarrekening: ja, wij, ik heb toch nog niet voldoende het gevoel dat we nu echt volledig straks inzicht hebben; ook aanhakend op de groeisprongdiscussie. Die uitgaven, die stapelen boven op de bestaande begroting. Terwijl ons uitgangspunt is: ga nou eerst ook even kijken in je lopende begroting, wat is daar nog relevant van voor de toekomst? En daarvoor hebben wij als Staten ook inzicht nodig in: wat zit er nou eigenlijk in die begrotingen; waar kunnen we nou ook alternatieve besluiten over nemen? Dus een motie om het college op te roepen meer inzicht te geven: Keuzes in kaart.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M72 van het lid Van Schie (VVD) inzake Keuzes in kaart.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerende dat:

- In het kader van de groeisprong 2040 veel rekenwerk is verricht en er een rekenmodel is gepresenteerd.

Overwegende dat:

- In het rekenmodel de huidige begroting en lasten als uitgangspunt worden genomen, met uitzondering van een mogelijke lastenverzwaring.

Voorts overwegende dat:

- Ook in het huidige beleid van de provincie keuzes gemaakt kunnen worden die bijdragen aan de opgave Groeisprong 2040;
- Bestaand beleid ook een keer gestopt kan worden bijvoorbeeld omdat het niet meer bijdraagt aan actuele provinciale doelstellingen;
- Het stoppen van activiteiten financiële dekking kan opleveren voor provinciale opgaven die actueler en relevanter zijn.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- De volledige provinciale begroting (incidentele en structurele lasten) doorlichten op relevantie, actualiteit en bijdrage aan provinciale doelstellingen;
- Mogelijke keuze en afwegingsruimte in de budgetten in kaart te brengen;
- De uitkomsten van dit onderzoek voor 1 maart 2023 aan Provinciale Staten aan te bieden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Dan tot slot het laatste amendement, net al aangekondigd. Het geld wat niet is uitgegeven vorig jaar zou wat ons betreft terug moeten naar de belastingbetaler. En mijn spreektijd is op.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A23 van het lid Janssen (VVD) inzake I Want My Money Back.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerende dat:

- Het jaarrekeningresultaat in 2021 € 59.791.000,- (zegge negenenvijftig miljoen zeventienhonderdeenennegentig duizend euro) bedroeg;
- Het college bestemmingsvoorstellen doet ter grootte van € 23.401.000,-;
- Per saldo over 2021 € 36.390.000,- niet is besteed in 2021.

Overwegende dat:

- Deze coalitie en dit college onze inwoners in de afgelopen crisisjaren een lastenstijging hebben voorgeschoteld;
- Deze lastenstijging achteraf gezien niet nodig was;
- Inwoners en automobilisten in het bijzonder een steuntje in de rug goed kunnen gebruiken.

Besluit:

- De niet uitgegeven middelen uit 2021 in vier gelijke delen van € 9.097.500,- in mindering te brengen op de opbrengsten MRB;
- De opbrengsten MRB op pag.43 van de Kadernota als volgt te wijzigen:
  - 2023: -8.099
  - 2024: -8.082
  - 2025: -8.065
  - 2026: -6.111
- De mindereopbrengsten te dekken uit het rekeningsaldo
- In 2023 € 9.097.500,- te onttrekken uit de saldireserve als dekking voor het negatieve saldo voor dekking.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Ik vond het wel echt een perfecte timing. Maar de heer De Droog schiet u te hulp. Hij gaat u een vraag stellen.

De heer **DE DROOG**: Ik wilde het even kort hebben over die Keuzes in kaart. U ging snel met uw moties en amendementen. Maar er ligt geen motie of amendement voor zero based budgetting, begrijp ik; het is nu Keuzes in Kaart. Begrijp ik dat goed?

De heer **JANSSEN**: Ja, maar dat komt feit- Ik begreep, in de commissie hebben we dit natuurlijk ook uitgesproken. Dus dat was ook de opzet van deze opzet van de kaderbrief. Dus daarom dacht ik, ik kan het nu wat korter doen. Kijk, ik had het gevoel dat de gedeputeerde heel erg haakte op het punt dat hij het idee had dat wij hem vroegen om nu al in de begroting keuzes te gaan maken, terwijl ik denk van, ja, dat- Terecht maakte hij het punt: dit is het palet waar wij als college voor staan – daar zijn we het niet altijd mee eens – maar dit is wel het pakket wat wij u voorstellen; en daar ga ik natuurlijk geen keuzes in maken, want het is ons pakket. Dat is ook niet onze vraag. Onze vraag is: maak nou inzichtelijk in die begroting: wat is nou je basistaak als provincie; en wat is nou in eigen beleid van de provincie vastgelegd; en wat zit daar dan nog weer bovenop? Zodat we daar gewoon grip op krijgen. Ik denk dat zeventig, tachtig procent gewoon going concern wettelijk beleid is en in die dertig, veertig, twintig procent die daarbovenop zit, daar zit de keuzeruimte denk ik op basis van kennis en ervaring. Dat vragen we het college: maak dat inzichtelijk.

De heer **DE DROOG**: Ja, nee, dan begrijp ik het denk ik goed, want dan gaat het dus niet om het inzichtelijk maken wat de alternatieven waren, maar vooral te kijken van waar zit nou ook echt de ruimte waar je nog in kunt kiezen? Dan zitten we dicht bij het debatje wat we natuurlijk net denk ik voerden met: weten we nu waar welke structurele kosten zitten; waar welke kosten zitten die al vastgelegd zijn voor enkele jaren; waar ruimte gaat ontstaan en dergelijke. Is dat wat u beoogt met deze motie?

Ja, dat kan ik bevestigen.

De **VOORZITTER**: Mooi. U heeft nog een heel lange dinerpauze om er samen over te overleggen. Dank u wel, meneer Janssen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan Van Elteren.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Laat ik beginnen met het nogmaals uitspreken van de complimenten van GroenLinks voor het verloop van dit proces. We hebben het al eerder gezegd: we zijn erg blij met de tafeltjessessie die georganiseerd is, maar ook de Algemene Beschouwingen en daarna de mogelijkheid om de verdieping op te zoeken in de commissies vonden wij erg geslaagd. En nadat Jeroen Bart namens onze fractie in de Algemene Beschouwingen uitgebreid het woord mocht voeren over onze meer algemene indrukken als het gaat om de kadernota, mag ik het nu lekker concreet gaan maken en zo kort mogelijk houden. Veel is al gezegd en besproken, dus beperken we ons vandaag tot een opsomming van de moties die we indienen of waarvan nu duidelijk is dat we ze mede-indienen.

Dan begin ik met de motie Voorkeursrecht. Omdat de provincie diverse ruimtelijke opgaven heeft, zoals de realisatie van natuur in de groene contour en NNN en de realisatie van nieuw bos vanuit strategisch bosbeleid en het college heeft aangekondigd dat er een herziening van het Utrechtse grondbeleid komt, dient GroenLinks samen met D66 en PvdA een motie in, waarbij we vragen om de inzetbaarheid van het instrument Wet voorkeursrecht gemeenten te verkennen; en indien de verkenning mogelijkheden biedt, het instrument Wet voorkeursrecht gemeenten ook op te nemen in het herziene grondbeleid.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M73 van de leden Van Elteren (GroenLinks), De Widt (D66) en Krijgsman (PvdA) inzake Voorkeursrecht.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- De provincie diverse ruimtelijke opgaven heeft, zoals de realisatie van nieuwe natuur in de Groene Contour en het NNN en de realisatie van nieuw bos vanuit het Strategisch Bosbeleid;
- Het college heeft aangekondigd dat er een herziening van het Utrechtse grondbeleid komt;

Overwegende dat:

- Een actief grondbeleid van de provincie veel kan betekenen voor de duidelijkheid en snelheid in herinrichtingsprocessen;
- Het inzetten van een voorkeursrecht (cf. de Wet voorkeursrecht gemeenten) ook open staat voor de provinciale overheid;
- De provincie bij het vestigen van een voorkeursrecht het 'recht van eerste koop' krijgt op het moment dat een stuk grond te koop wordt aangeboden (op basis van vrijwillige verkoop)
- Dit de mogelijkheid biedt om strategische grondkeuzes te maken ten behoeve van het realiseren van provinciale doelen;
- Mogelijke nadelen van het toepassen van het voorkeursrecht eerder al met uw college besproken werden, maar ruimschoots opwegen tegen te verwachten voordelen;

- Een actieve grondpositie van de provincie een krachtiger optreden van de provincie mogelijk zal maken bij het aanpakken van de grote opgaven in het landelijk gebied en dit gegeven die opgaven ook van de overheid verwacht mag worden;

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- De mogelijkheden en de inzetbaarheid van de wet voorkeursrecht gemeenten te verkennen voor de verschillende ruimtelijke opgaven die de Provincie heeft, waaronder de realisatie van natuur in NNN en de Groene Contour
- Indien de verkenning mogelijkheden biedt in het herziene grondbeleid het instrument 'voorkeursrecht' op te nemen;
- Het aangepaste grondbeleid voor de behandeling van de begroting 2023-2026 aan PS voor te leggen;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **DE MAN**: Wij twijfelen een beetje aan de inzet van een dergelijk instrument, zeker gezien onze rol die we hebben in dit hele proces. En we vinden het een beetje een bijzonder ongelukkig moment om dit nu in te dienen, want we willen juist in gezamenlijkheid deze problematiek oplossen en dit zou best wel eens een beetje te harde stok om mee te slaan zijn als dreiging. Dus eigenlijk ook aan u de vraag: hoe kijkt u daarnaar? Maar ook aan de gedeputeerde: is dit niet een wat fors middel om het zo maar te zeggen.

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde gaat daar straks op reageren. Mevrouw Van Elteren kan dat nu doen. Gaat uw gang.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Het gaat eigenlijk over de Wet voorkeursrecht gemeenten. Het biedt de mogelijkheid om op het moment dat grond te koop komt, dat je dan als provincie zegt: hier willen wij als eerste inderdaad een bod op- Of deze grond eigenlijk aankopen. Wij zien dat vooral als een instrument wat misschien toepasbaar is op plekken waar we nog echt puzzelstukjes missen. Bijvoorbeeld, het moment dat je natuurrealisatie wil gaan bewerkstelligen, maar zegt van, hé, maar dat ene kleine stukje land, dat komen we nog tekort – op het moment dat je inderdaad een groene verbinding wil maken en nog een klein stukje mist. Voor dat stukje zou je dan kunnen zeggen: als dat te koop komt, dan zouden we heel graag als provincie dat willen bemachtigen. Maar het is een vrij ingewikkeld instrument. Vandaar ook dat wij in de motie hebben ingezet: ga eerst verkennen of het toepasbaar is, waar het toepasbaar is, en hoe dan precies. En op het moment dat dat kan, dan willen we het graag opnemen. Maar vandaar dus ook dat die verkenning er eigenlijk bewust voor zit. Mocht daar uit die verkenning komen dat het eigenlijk niet inzetbaar is voor de provincie of dat er zoveel haken en ogen en ogen aan zitten dat het eigenlijk onuitvoerbaar is, dan blijft het daarbij.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Vanmorgen spraken we over: wat geeft de agrarische sector duidelijkheid? En als het iets is, als we dit gaan verkennen als provincie, is het in ieder geval één ding wat we niet doen: dat is agrarische sector duidelijkheid geven. Want het een-tweetje wordt nu al gemaakt door de sector van, eerst waarderen ze onze grond af met een kaart vanuit Den Haag en vervolgens komen ze het voor een prikkie

opkopen. Kunt u niet deze motie uit de lucht nemen, zodat de agrarische sector ook gewoon helderheid heeft?

Omdat het in eerste instantie om een verkenning gaat. Zoals u weet, hebben we een enorme opgave als het gaat om realisatie van natuur en halen we dat bij lange na niet. En vinden we het belangrijk dat alle instrumenten die er zijn, dat we die in ieder geval verkennen. Zoals ik net ook al aangaf in mijn reactie op mevrouw De Man, kan het zijn dat het bij die verkenning blijft en dan weten we dat in ieder geval. Maar dan hebben we in ieder geval gekeken naar de mogelijkheden. Als het gaat om hoe hard het instrument is: ik denk dat als je bijvoorbeeld inzet van gronden, waarvan je nu al weet dat je daar toch te zijner tijd natuur wil gaan realiseren bijvoorbeeld, ja, en het komt te koop, dan is het eigenlijk volgens mij alleen maar fijn en kan het ons helpen om onze opgave sneller te realiseren. Die snelheid moet er wat ons betreft zeker in blijven.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dat is vanuit dit huis gedacht misschien te begrijpen, maar qua beeldvorming is het echt buitengewoon ongelukkig wat er gebeurt als deze motie in de lucht blijft. Want dat is namelijk van, oké, ze komen onze gronden oprapen. Dat is echt de beeldvorming. En dat ondanks dat het misschien maar een verkenning is, is het wel een heel belangrijke stap om ook vanuit de gezamenlijkheid weer te stappen naar een gedwongen model van, oké, ze willen onze grond per se kopen, dat het niet meer naar de buurman kan ofzo. En aangezien extensivering ook grondvraag meeneemt, komt er dus een grondcyclus op gang.

De **VOORZITTER**: Goed. Ik denk het punt helder gemaakt, Mevrouw Van Elteren vervolgt haar betoog.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Prima. De motie van de PvdA voor het omzetten van de pilot plattelandscoaches in een permanente regeling, waardoor agrariërs vaker dan eenmalig gebruik mogen maken van deze regeling, dienen wij ook mede in. Nu zoveel van de opgaven waar we mee te maken hebben, samenkomen op het platteland is het van belang dat landbouwcoaches beschikbaar blijven in onze provincie.

En nu we het over opgaven die samenkomen hebben: de ChristenUnie vraagt in een motie ruimtelijke doorrekening om een doorrekening te maken van alle opgaven waar we in de provincie mee te maken hebben of krijgen. We vinden het belangrijk om met elkaar die puzzel te leggen. Vandaar dat we deze motie ook mede-indienen.

Voorzitter, tot slot. We dienen ook graag de motie Code rood van D66 en Partij voor de Dieren mee in. In uw Algemene Beschouwingen, die Jeroen voor ons deed, en het stikstofdebat benadrukten we al dat we van crisis naar crisis gaan. En om uit die vicieuze cirkel te komen, is het belangrijk om de urgentie van een crisis te erkennen. Daarom zien we graag dat de Staten die uitspraak ook doet. De klimaatcrisis is er immers al. Verdere toelichting laten we graag aan onze mede-initiatiefnemers.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Tijdens de Algemene Beschouwingen heeft mijn fractie bij monde van onze fractievoorzitter reeds aangegeven hoe wij tegen de kadernota en, een belangrijk achterliggend document, de groeisprong aankijken. Dus deze woorden ga ik niet herhalen. En ik zal dan ook in deze tweede termijn beperken tot de moties en amendementen die we indienen en mede-indienen.

Ik denk, een enkele belangrijke aanname bij de Omgevingsvisie en de groeisprong is de groei van de bevolking. De bevolking van de provincie Utrecht zal over dertig jaar met een kwart gestegen zijn, aldus de Omgevingsvisie en in de Kadernota spreekt GS over autonome groei. Dit laatste, autonome groei, is feitelijk onjuist. Bevolkingsgroei is een politieke keuze. Op dit moment is de enige drijver achter de groei van de Nederlandse

bevolking het positieve migratiesaldo. De hoogte van dit saldo is ook een politieke keuze, zoals onder andere – dit moet de voorzitter van deze vergadering aanspreken – PvdA-prominent Paul Scheffer meerdere malen heeft aangetoond. Het is hier niet mijn bedoeling om een hele discussie over migratie te gaan voeren, maar het is wel belangrijk om te constateren dat bevolkingsgroei niet autonoom is en zelfs niet in de provincie Utrecht. En omdat het ook een reëel scenario is dat onze bevolking in deze provincie stabiliseert of zelfs afneemt, dient mijn fractie de motie in 'Krimp als groei', waarin we GS oproepen om naast het scenario wat ze hebben neergelegd naar aanleiding van de groeisprong ook een scenario te berekenen waarin het model uitgaat van een nulgroei met betrekking tot het aantal inwoners van de provincie, zodat we als politieke partijen alle opties weten in plaats van de eenzijdige focus op groei.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M74 van het lid Dinklo (JA21) inzake Krimp als uitgangspunt van groeisprong.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Dat samen met de kadernota 2023 – 2026, het rapport over de groeisprong 2040 wordt aangeboden;
- Dat een van de uitgangspunten bij de groeisprong is dat de bevolking in de provincie Utrecht fors gaat groeien;
- Dat GS deze bevolkingsgroei als autonoom kenschetst;
- Deze bevolkingsgroei een belangrijke factor is bij de geconstateerde volgens GS, noodzakelijke groei in het aantal woningen, de uitbreiding van de infrastructuur en het recreatieve groen.

Overwegende dat:

- Bevolkingsgroei in Nederland alleen komt door een positief migratiesaldo
- De hoogte van het migratiesaldo een politieke keuze is en daarmee bevolkingsgroei een endogene factor is in een model.

Roept het college van Gedeputeerde Staten op:

- Een scenario te presenteren op basis van het model dat onder de groeisprong ligt waarin bij de bevolkingsgroei van een nulsaldo wordt uitgegaan.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE DROOG**: Ik zou toch één ding graag willen corrigeren, omdat de heer Dinklo hier aangeeft dat de groei het gevolg is van het migratiesaldo. Een groei is een optelsom van alle factoren die bijdragen aan de groei. U zegt 'migratie is een keuze', maar even zo goed zou een kindpolitiek een politieke keuze kunnen zijn. Daarmee zeggende dat alle elementen die bijdragen aan groei ten alle tijden elementen zijn om naar te kijken op het moment dat we het over groei hebben. Dus ik deel de visie niet dat het vanuit het migratiesaldo komt. Herkent u deze reflectie?

De heer **DINKLO**: Nou, kijk, we kunnen weer een hele discussie gaan voeren waar het vandaan komt. Het is een feitelijke constatering op dit moment. Positieve migratie voor

Nederland geldt als een drijver van de bevolkingsgroei. U heeft heel gelijk: er zijn heel veel andere politieke keuzes die we kunnen maken om de bevolkingspolitiek te voeren. Maar waar het ons om gaat – misschien dat u ons daarin kan vinden – dat wij graag een scenario willen wat ook uitgaat van geen bevolkingsgroei, waar dat ook door komt, zodat we ook die keuze kunnen kijken wat dat betekent voor alle opgaven die geschetst worden door GS, want dat zal toch erg veel invloed hebben op het aantal woningen wat we moeten maken, noem maar op. Bouw.

De heer **DE DROOG**: De heer Dinklo kent mij ook, en dat weet de heer Dercksen ook, als iemand die in ieder geval openstaat voor de reflectie op de demografische ontwikkelingen in onze provincie. En even afgezien van de vraag of het al dan niet wenselijk is hoe we daar vervolgens mee om willen gaan. Maar die eerste reflectie die je daarvoor zet, die vind ik interessant. Maar om al in de conclusies en oordelen daarachteraan te gaan hangen, daar ben ik zeker nog niet voor open.

Mevrouw **DE MAN**: Ja, mijn reflectie was van 'o, gelukkig heb ik er al twee gebaard', als ik de heer De Droog hoor. Het is een heel interessante om te kijken of de groeisprong ook een laag scenario kan uitrekenen. Hij is al helemaal doorlopen. Hij ligt hier ter kennisgeving voor, maar ook ter duiding in de kadernota. Bent u het ermee eens dat dat gesprek over 'wat is nou de betekenis van de groeisprong voor de uitvraag die we gaan doen naar het Rijk' eigenlijk aan ons als Staten is? En kunt u daarom misschien het voorstel van de VVD steunen, die wij zojuist hebben ingediend.

Een ding wat ik een beetje lastig vind, is dat er zoveel moties en amendementen zijn ingediend dat ik daar wel ook weer door de bomen een beetje het bos kwijt ben. Volgens mij, als ik het goed begrijp, gaat die over de aannames, de motie? Ik moet hem nog even bestuderen, maar ik denk zelf dat wij die wel kunnen steunen.

Ik zei, ik zou me beperken tot de moties en amendementen.

Wat we ook terug zien keren, is de potjescultuur, waarin begin van deze Staten zoveel potjes van zijn gevonden – aldus de heer Schaddelee, kan ik me nog herinneren – ergens op een zolderkamer. Maar liefst zes miljoen wordt gestort in het potje Groen Groeit Mee en 24 miljoen in het potje Strategisch Bosbeleid, terwijl er nog geen concrete plannen onder liggen. Er liggen wel kaders onder, maar geen concrete plannen; wat ook volgend jaar niet gaat gebeuren. Het zal ook een hele opgave worden om alles te realiseren. Met de potjes, in onze beleving, stop je het weg en verdwijnt het te veel uit het zicht. En daarom dienen wij samen met de SGP twee amendementen in, waarin we deze potjes opheffen en weer overgaan tot een wat ons betreft normaal begrotingsregime, waarin de lasten per jaar worden begroot op basis van een reële planning.

Dan de bestrijding van de invasieve-

De heer **JANSSEN**: U begint over potjes en ik ben even benieuwd hoe u kijkt tegen de reserve ov-concessie. Want daar hebben we een bestedingsdoel voor vastgesteld en we gaan nu geld in die reserve ov-concessies stoppen wat, wat mij betreft, niet past bij het doel. En waar ook deels structurele lasten uit gedekt worden. Maar is misschien ook een vraag aan de gedeputeerde. Hoe kijkt u dan tegen die reserve ov-concessie aan, hoe die gebruikt wordt en hoe transparant dat dan is voor ons als Staten?

Ik weet dat we het daar in de commissie over gehad hebben, en om heel eerlijk te zijn, kan ik deze vraag niet beantwoorden, omdat ik daar niet in detail naar gekeken heb. Dus helaas. Ik begrijp uw punten. Volgens mij is uw punt dat die ook weg zou moeten, als ik het goed begrijp. [...] Of anders gebruikt zou moeten worden.

De heer **JANSSEN**: Mijn punt is a, dat het niet past binnen het bestedingsdoel. Maar goed, misschien dat de gedeputeerde er ook nog op kan reageren. En dat er deels ook structurele lasten uit reserve worden

gedekt, wat ik ook niet wenselijk vind. En ja, u begint zelf over die potjesmentaliteit.

De **VOORZITTER**: De heer Dinklo kan daar nog naar kijken. Vervolgt uw betoog, meneer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Dan gaan we het hebben over de bestrijding van de invasieve exoten. Een van de deze grootste problemen in deze provincie is de Amerikaanse rivierkreeft. Tijdens ons werkbezoek, georganiseerd door de SGP, is ons nogmaals duidelijk gemaakt welke groot probleem dit is voor agrariërs en grondeigenaren. Het is in principe een taak van de Rijksoverheid en niet van de provincie, maar er is nu zoveel bestuurlijk gesteggel over dat wat ons betreft de agrariër de dupe is en de biodiversiteit in de sloten het haasje. Welke laatste dan wel weer [...] zou mogen worden, maar dat terzijde. Daar dienen wij samen met de ChristenUnie en de SGP, en de PvdA trouwens, de motie Rivierkreeft in, waarin wij GS nadrukkelijk oproepen wel actie te ondernemen en wat ons betreft er eventueel ook middelen voor ter beschikking te stellen in de begroting van het komend jaar.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M75 van de leden Dinklo (JA21), De Haan (ChristenUnie), Van den Dikkenberg (SGP) en Krijgsman (PvdA) inzake Rivierkreeft.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Dat in het uitvoeringsprogramma 2022 – 2026 Invasieve exoten, de bestrijding van de Amerikaanse rivierkreeft niet is opgenomen
- Dat de Rijksoverheid verantwoordelijkheid draagt voor de bestrijding van deze invasieve exoot
- Dat door het Rijk te weinig wordt gedaan om deze invasieve exoot te bestrijden
- Dat het thema van het vastgestelde Uitvoeringsprogramma 2022-2026 het gezamenlijk aanpakken ten dienste van de beheersing van al wijdverspreide invasieve exoten
- Dat de provincie Utrecht met het oog op natuurbelangen en natuurbehoud in de Molenpolder een pilot uitvoert in het kader van bestrijding van de Amerikaanse rivierkreeft

Overwegende dat:

- Agrariërs en andere grondgebruikers veel overlast ervaren van de Amerikaanse rivierkreeft;
- Door het uitblijven van bestrijding door het rijk zij zich van het kastje naar de muur gestuurd voelen door de verschillende overheden
- Dat de omvang van dit probleem steeds ernstiger vormen begint aan te nemen, zowel in aantallen als in verspreidingsgebied
- Dat de biodiversiteit in (boeren)sloten hier ernstig onder te lijden heeft

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Richting het kabinet (en ook in IPO-verband) te lobbyen voor een snelle en stevige aanpak vanuit de landelijke overheid;

- Een actuele inventarisatie te doen van de aanwezigheid van rivierkreeften in Natura 2000- gebieden en NNN-gebieden in provincie Utrecht
- Vanuit het belang van biodiversiteit ook in het westelijk veenweidegebied een pilot te doen. Daarvoor in overleg te treden met het waterschap HDSR en te participeren in de 2 proeven met betrekking tot bestrijding van rivierkreeften, die HDSR in samenwerking met de WUR gaat doen
- Met de waterschappen scenario's uit te werken hoe de provincie en de waterschappen een rol kunnen spelen bij de bestrijding van de Amerikaanse Rivierkreeft;
- Op basis van deze scenario's zo mogelijk bij de begroting 2023 (bij Kadernota 2024?) met een plan van aanpak te komen om de rivierkreeft te bestrijden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DINKLO**: Dan als laatste – het is al genoemd hiervoor – de rijksmonumenten. Natuurlijk altijd een belangrijk onderwerp voor ons als partij. Naar aanleiding van onze unaniem aangenomen motie vorig jaar heeft GS één miljoen extra ter beschikking gesteld welke gebruikt gaat worden voor de restauratie van de molens. Zeer goed dat GS deze brede oproep uit de Staten heeft gehonoreerd en zeer belangrijk dat er extra geld is gekomen. Alleen het grote vraagstuk van de restauratie of het vraagstuk van de restauratie van de grote opgaven in de financiering wordt doorgeschoven naar de volgend coalitie en dat vinden wij dan weer jammer. Graag zouden wij al in de komende begroting meer inzicht willen hebben voor hoeveel de provincie vermoedelijk aan de lat komt te staan bij de restauratie van deze monumenten. En graag zouden we ook zien dat er meer geld gereserveerd in de begroting voor de restauratie van deze rijksmonumenten. En daar dienen wij samen met de VVD de motie in Op de schouders van onze voorouders.

De **VOORZITTER**: Ja, nee, ik liet u dat even afmaken, omdat de heer Van der Steeg vast nog op het vorige onderwerp wil terugkomen. Mijnheer Van der Steeg, gaat uw gang.

De heer **VAN DER STEEG**: Ja, klopt, voorzitter. Wat de heer Dinklo doet, is heel erg makkelijk. Die gooit alles over de schutting richting de Amerikaanse rivierkreeft in de zin van, nou ja, de problemen die we hebben met waterkwaliteit, dat komt daardoor. Laten we voorstellen dat die problemen er al waren voordat er überhaupt een Amerikaanse rivierkreeft in Nederland was. Dus dat is 1. Overigens ben ik ook naar datzelfde werkbezoek geweest. Ik heb een heel ander geluid gehoord dan u kennelijk, want ik heb een ecooloog daar ook horen zeggen: het is maar net hoe je ernaar kijkt. Je kan ook zeggen: er is helemaal geen probleem met die Amerikaanse rivierkreeft. Wat ik overigens ook hoorde in diezelfde pilot- Ik vind die pilot redelijk waardeloos. Daar zit bijvoorbeeld niet in, de aanwezigheid van natuurlijke predatoren. Wat vindt u daarvan bijvoorbeeld? Om dan toch maar even een vraag te stellen. Bent u bekend met het feit dat de populatie van de Amerikaanse rivierkreeft in het beheergebied van HDSR dit heeft gedaan? Als je, pak hem beet, tien jaar teruggaat. Waar komt dat door? Kunt u mij dat vertellen? Bent u bekend met het feit dat er plekken in Nederland zijn waar de aanwezigheid van-

De **VOORZITTER**: Misschien, meneer Van der Steeg, een interruptie is één vraag.

De heer **VAN DER STEEG**: De laatste vraag dan aan de heer Dinklo. Bent u bekend met het feit dat er in Nederland plekken zijn waar de Amerikaanse rivierkreeft ook aanwezig is, maar waar er helemaal geen problemen zijn? Kunt u mij vertellen waar dat aan ligt? Ik wil niet flauw doen, want het antwoord zal waarschijnlijk zijn dat u mij dat niet kan vertellen. En mijn hele punt is dan, dat er een grote kennislacune is op het gebied van dit dier. En wat u doet is dat u automatisch-

De **VOORZITTER**: Meneer Van der Steeg, nu ga ik u echt onderbreken, want het was een lang verhaal met volgens mij een drietal vragen, die kort beantwoord kunnen worden door de heer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Ik zie mevrouw De Haan, want samen met de heer Hazeleger hebben we de motie-

De **VOORZITTER**: Als u zegt, mevrouw De Haan mag ook nog eerst wat zeggen, dan vind ik dat prima. Mevrouw De Haan, gaat u gang.

De heer **DINKLO**: Het antwoord kwam van mij, maar gaat u verder.

Mevrouw **DE HAAN**: Nog even een vraag aan meneer Van der Steeg van de Partij voor de Dieren. Ik ben het met u eens dat het een heel groot probleem is, maar dat dat misschien relatief is op de plekken in het land waar het is. We zijn in de Molenpolder geweest, we zijn ook in het westelijk veenweidegebied geweest. Deze motie zou een instrument kunnen zijn om te zoeken naar wat wel mogelijk is, terwijl we niet de taak van het Rijk overnemen. Dat willen we absoluut niet. Een drukmiddel, wat we de gedeputeerde in handen geven richting het IPO en tegelijkertijd wel zoeken – en ik spreek u daarom aan – omdat het waterschap ons juist heeft gemotiveerd. Die gaat twee pilots doen in samenwerking met Wageningen Universiteit, juist het westen, om daarop aan te haken en dan te zoeken wat er misschien mogelijk is voor vervolg. Dus, ja, ik ben nieuwsgierig. Bent u niet op de hoogte van die twee pilots van HDSR? En hoe staat u dan ten opzichte van die uitnodiging?

De **VOORZITTER**: Ik stel voor dat de heer Van der Steeg daar nog even op reageert en dan gaat meneer Dinklo door met zijn betoog.

De heer **VAN DER STEEG**: Nee, van deze twee specifieke pilots niet. Waar ik wel van op de hoogte ben, dat in mijn eigen tijd als waterschapper dit onderwerp ook al speelde en het waterschap zelf niet wist waardoor de populatie rivierkreeft in één keer heel erg snel was gedaald een paar jaar na de peildatum. Dat wist men dus niet; en nog steeds. Want, dat hebben we ook in de Molenpolder kunnen horen, het is zo dat er een grote kennislacune is op dit gebied. En wat ik nou zo jammer vind, voorzitter – dan kijk ik u weer even aan – is dat mevrouw De Haan nu suggereert alsof 'we houden het even een beetje open allemaal', we gaan onderzoeken of- Nou, als ik die motie lees, dan ademt die een en al bestrijding. Wat ik nou zo jammer vind, vorig jaar hadden we een motie paling 'Paling de polder in'. Paling is, zoals u wellicht weet, een van de natuurlijke vijanden van de Amerikaanse rivierkreeft. En de ChristenUnie stemde daartegen. Kijk, dat vind ik dan weer jammer.

De **VOORZITTER**: Ja, dat is mooi. Dat is misschien ook nog wel een goed onderwerp voor tijdens het diner. Maar ik stel ook vast dat we echt een beetje van het hoofdonderwerp afdwalen. U hebt uw recensie gegeven over de motie die was aangekondigd-

De heer **DINKLO**: Er was eigenlijk nog een vraag aan mij gesteld. Daar wil ik wel graag op reageren.

De **VOORZITTER**: Heel kort.

De heer **DINKLO**: Ik beloof het u. Nee, kijk, de heer Van der Steeg kennen we als iemand die inderdaad veel meer kennis heeft dan ik. Dus ik kan de meeste van uw vragen niet beantwoorden. Maar ik denk dat de intentie van de motie is – en daar gaat het ons om – dat de provincie gaat onderzoeken wat ze kan doen. Nu staat er dat ze niets gaan doen en dat vinden wij gewoon te weinig. Als de conclusie is, we gaan iets doen om wat voor reden ook, dat kan ook een conclusie zijn. Dus bij ons is het gewoon de intentie dat we de provincie oproepen: doe zoveel als mogelijk is.

En daarmee was ik ook aan het eind van mijn betoog.

De **VOORZITTER**: Mooi. Kijk aan, ik dacht dat u nog een stuk te gaan had. Dank u wel, meneer Dinklo.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Ik heb vanmiddag in kleine kring al verteld dat ik culinair woordvoerder ben. Dus we hadden het net even over de bereidingen van rivierkreeft en invasieve exoten en de vraag daarnaar. Vandaar dat ik even niet goed oplette. Mijn excuses daarvoor.

Wij hebben bij de Algemene Beschouwingen twee moties aangekondigd en die wil ik nog een keer onder de aandacht van de Staten brengen. Dat is dan ook verder alles wat ik nu ga zeggen. Dat is de motie Buurtbatterij. Als het goed is, wordt hij nu toegevoegd in het SIS.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M77 van de leden Westerlaken (CDA) en De Boer-Leijnsma (PvdA) inzake Buurtbatterij.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Overwegende dat:

- Het belangrijk is te voorkomen dat de energietransitie vertraagt door overbelasting van het elektriciteitsnet;
- Iedereen zich inzet voor effectief gebruik en behoud van opgewekte energie;
- Buurten en burgers steeds meer behoefte krijgen om stroom die opgewekt is door zonnepanelen lokaal op te slaan en later weer te verdelen;
- Een buurtbatterij de druk op het elektriciteitsnet kan verminderen;
- Er steeds meer innovaties met betrekking tot energieopslag/batterijen plaatsvinden waardoor deze technologie interessanter wordt om toe te passen;
- De buurtbatterij kan worden ingezet door samenwerkende particulieren/VvE's, woningbouwcorporaties, bedrijven en andere organisaties;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- De ontwikkeling en inzet van de buurtbatterij te stimuleren en actief te promoten bij de genoemde doelgroepen;

- Het gebruik van de buurtbatterij indien dit nodig is voor een rendabele businesscase financieel te ondersteunen;
- De middelen hiervoor binnen het budget aan te wenden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **WESTERLAKEN**: En een motie over de beveiliging van de tramwegovergangen. Die dienen we samen met de Partij voor de Dieren en JA21 in. Dat is eigenlijk alles wat ik nog wilde vertellen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M76 van de leden Westerlanden (CDA), Berlijn (JA21) en Van der Steeg (Partij voor de Dieren) inzake Beveiligde overgangen trams Nieuwegein.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerend dat:

- Er vanaf 2018 meer dan 60 ongelukken zijn gebeurd met trams in Nieuwegein;
- Er veel meer trams zullen gaan rijden in de nabije toekomst vanwege de Groeisprong en de aanrijfrequentie wordt opgevoerd;
- De snelheden van de trams variëren van 30 tot 70 of 80 km per uur; zulke snelheden voor voetgangers, fietsers, automobilisten en andere weggebruikers voor gevaarvolle situaties, flinke schades en potentieel dodelijke ongelukken zorgt;
- Reeds in IJsselstein alle overgangen van slagbomen zijn voorzien en dit leidde tot een aanzienlijke daling van het aantal ongevallen;

Overwegende dat:

- Ook belangenorganisaties zoals Rover hebben opgeroepen tot beveiliging van de overgangen
- Slagbomen een effectief middel zijn voor het verbeteren van de veiligheid;
- GS binnenkort zal komen met de resultaten van het afwegingskader;
- Partijen gezien de frequentie en snelheden een 'vergevingsgezinde' beveiliging van de overgangen voorstaan;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- De uitkomsten van het afwegingskader zo snel mogelijk op te pakken om alle tramovergangen in Nieuwegein veiliger te maken;
- Op de overgangen waar ongelukken hebben plaatsgevonden, en op de andere gevaarvolle overgangen, passende maatregelen te nemen, bij voorkeur slagbomen te plaatsen;
- Hiervoor bij de begroting indien nodig boven op het huidige bedrag dat in de Kadernota is gereserveerd, middelen voor dit doel te reserveren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Uw moties worden in het systeem gezet. Dank u wel, meneer Westerlaken.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ik zal mij in de tweede termijn beperken om te beargumenteren waarom wij tegen de kadernota zullen stemmen, niet nadat ik heb aangekondigd dat we een motie indienen om de kinderen die zijn uitgenodigd om bij de opening van het fietspad in – hoe heet dat daar – bij dat zonnepanelenfietspad – [...] Maartensdijk. Dank u – zijn uitgenodigd om dat luister bij te zetten, om die te informeren over het falen van dat fietspad. En niet alleen om het falen, maar ook om ze te vertellen dat het bijvoorbeeld 135 tot 400 jaar duurt voordat je de energie weer terug hebt verdiend die het gaat opwekken.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M78 van het lid Dercksen (PVV) inzake Ook basisschoolleerlingen hebben recht op het eerlijke verhaal.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Op 14 juli 2021 een zonnefietspad is geopend in Maartensdijk;
- Dat de panelen volgens een deskundige o.a. door de vlakke ligging en de coating zo'n 70% minder opbrengst zal hebben dan reguliere panelen;
- Dat de op het digitale bord aangegeven besparing aan CO₂-uitstoot volstrekt ongeloofwaardig is. De uitstoot (voor zover dat überhaupt interessant is) van gascentrales is veel lager dan de gesuggereerde bespaarde uitstoot;
- Daarnaast is de CO₂-footprint van deze panelen in beton en voorzien van coating torenhoog;
- De proef duurt 3 jaar, de provincie ervan uit te gaan dat daarna de panelen nog 4 jaar zullen liggen. Per saldo zal er dus meer CO₂-uitstoot zijn;
- Recycling van zonnepanelen is ingewikkeld, staat nog in de kinderschoenen en kost zeer veel energie. Deze in beton gestorte, van coating voorziene panelen zullen derhalve op de vuilstort terecht komen.
- Met een productie van 55 MWh heeft het fietspad 135 tot 400 jaar nodig voordat het de kosten heeft terugverdiend;
- Dat in Nederland maar ook wereldwijd alle proeven met zonnepanelen op het wegdek faalden;
- Dat ook dit zonnefietspad weer faalt vanwege het ontbreken van aansluitingen;
- Dat zelfs zij die van mening zijn dat het opwekken van energie via zonnepanelen, welke slechts stroom leveren als het daartoe licht genoeg is, intussen dit soort proeven afwijzen;
- Dat bij de opening van de het zonnefietspad basisschoolkinderen waren uitgenodigd met de suggestie dat dit een zinvolle besteding van belastinggeld zou zijn;
- Dat deze kinderen op het verkeerde been zijn gezet;
- Dat van een betrouwbare overheid mag worden verwacht dat het burgers en kinderen in het bijzonder juist informeert;

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

CONCEPT

- De desbetreffende basisschoolkinderen via hun school te informeren over de bovenstaande informatie en tevens dat;
- Het zonnepaneel faalt en dat alle proeven daartoe wereldwijd eerder faalden;
- Het een onjuiste beslissing is geweest om weer een proef te doen met het geld van de ouders van deze kinderen;
- De provincie Utrecht geleerd heeft van deze fout en dat het in vervolg zich eerst zal informeren alvorens geld over de balk te gooien;
- De provincie Utrecht nooit meer proeven zal doen met zonnepanelen op het wegdek.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DERCKSEN**: Dan, voorzitter, ook in de kadernota wordt geld gevraagd voor extra formatie. Nou vind ik het niet erg als er mensen worden aangenomen in dit huis, maar niet voor taken waarvan wij vinden dat die niet bij de provincie horen. Dat is een andere reden om tegen de kadernota te stemmen.

Dan vinden wij dat er veel te weinig aandacht is voor de automobiliteit. Wat we doen is de snelheid beperken. We hebben het er eerder over gehad. Maar de problemen die we hebben, worden al een tijdje voor ons uitgeschoven.

Groeisprong. Ja, de heer Dinklo heeft er eigenlijk al alles over gezegd. We hebben groei, omdat we immigratie hebben. Ik kan het niet mooier maken, ook niet voor de heer De Droog. Ik weet niet of hij weer niet naar de CBS-cijfers wil luisteren. Maar de groei van mensen is simpelweg door immigratie. Sterker nog, de afgelopen zeven jaar is de autonome groei negatief geweest. Ik meen, uit mijn hoofd, 87.000 mensen. Dus die groei is geïmporteerd. En dat niet alleen, we kunnen in het nieuwe kabinet een keuze maken van partijen die zeggen, joh, dat gaan we niet meer doen. Hoe staan we dan met de groeisprong? Wat doen we daar dan mee? En nog erger vind ik, ik heb hier eens een keer een motie voorgelegd om daar eens een keer een visie op te ontwikkelen: wat willen we met Utrecht; kijk daar eens naar. Willen we zoveel mensen in de provincie erbij? En ja, op die motie is ook door D66, ondanks uitgebreide steun van de heer De Droog zelf, tegengestemd. Wij zijn niet van de groeisprong.

Dan het failliet van de energietransitie, deelneming in Stedin, de uitbater van het hoofdnetwerk. Iedereen had op de achterkant van een sigarendoos kunnen uitrekenen dat het netwerk zou ontploffen als je daar allemaal windmolens en zonnepanelen op aansluit. Iedereen had kunnen weten dat het landschap er niet fraaiër op wordt. Nou, en ga zo nog maar een tijdje door. Voor de meeste ellende, waar we nu in zitten, heb ik denk ik tussen de tien en vijf jaar geleden al gewaarschuwd. Iedereen had het kunnen weten. TenneT moet vier miljard per jaar betalen, simpelweg om windmolens uit te zetten. En we gaan er nog steeds meer bij plaatsen. Dus je betaalt al vier miljard per jaar om die dingen stil te laten staan, omdat anders je netwerk ontploft en we gaan er nog steeds meer bij zetten. Ja, hoe dom kan je eigenlijk zijn? Dus, voorzitter, we moeten geen Stedin gaan sponsoren. Ik zou bijna zeggen: integendeel.

Dan ben ik klaar. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Even terugblikkend op de commissie, dan denk ik ook, een van de dingen die wij zien en waar wij heel blij mee zijn – dat even ten opzichte van en de jaarstukken en deze kadernota – hieronder ligt een groeisprongnotitie die ik eigenlijk in navolging van GroenLinks de kwaliteitssprong blijf noemen. En ik spreek van harte uit dat

GS dat ook blijft overnemen. Wij zijn heel blij dat we juist vooruit kunnen kijken, echt eindelijk vooruit kunnen kijken en kunnen zien wat al die ambities kosten, wat ze betekenen en hoe we daaropin willen springen. Het is dan ook terecht dat er in deze kadernota gezegd wordt: daar hebben we heel veel middelen voor nodig. Het is goed dat GS daarvan zegt: daar gaan we ons dus ook voor inzetten. Dan zeg ik er wel bij: er staat een notitie bij over de belastingen, waarin wij zeggen: ga op pad, ga vast verkennen hoe het belastinggebied eruit zou kunnen zien. Daar hebben wij eerder een debat over gehad en daar hebben we een motie op gesteund; ook als D66. En dan moet ik bekennen dat ik sinds dat debat-

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Man voor een punt van orde.

Mevrouw **DE MAN**: Ja, de heer De Droog is niemand. Kijk. En hij heeft geen tijd.

De **VOORZITTER**: De tijd loopt ook niet mee.

De heer **DE DROOG**: Die variant hadden we nog niet gehad. Top.

De **VOORZITTER**: De tijd is wel doorgelopen. Gaat u verder.

De heer **DE DROOG**: Gelukkig. We hebben daar een debat over gehad, over die belastingen. Daar hebben we een motie op gesteund. En sindsdien heb ik wat gesprekken gevoerd en heb ik gereflecteerd en ik zag ook dit stuk voorbijkomen. Toen ontstond er weer een debatje van hé, is dit nou de interpretatie? We hebben in de commissie een gesprek gehad van, ja, de stemverklaring van D66 die er dan toe leidde dat de vestigingsheffing erbij kwam. En ik moet u bekennen, dat ik het niet meer zo goed weet. Ik moet u bekennen dat ik een aantal argumenten heb gehoord en dat ik dacht van, jeetje, ben ik wel zo zeker van de keuze die ik toen gemaakt heb? De doorslaggevende stem die wij als fractie hebben gegeven op dit gebied, daar twijfel ik over. En dat betekent dat ik hier een amendement wil gaan indienen, waarbij ik van mening ga veranderen. En dat kan ook. Dat is een novum misschien hier in deze Staten op zo'n korte periode. Maar ik heb het gevoel dat we onvoldoende zorgvuldig dat besluit hebben genomen. Wij, als fractie. En dat ik de gedeputeerde de ruimte wil geven om dat gesprek in een bredere basis te kunnen voeren bij het IPO. Daarom wil ik een amendement indienen door 8.c te wijzigen, eigenlijk te schrappen, en daarvoor in de plaats te zeggen: de op 11 mei 2022 uitgesproken wens van PS – zijnde motie 39 – ongedaan te maken en conform de criteria in 8.b het gesprek te voeren binnen het IPO; en daarmee dus weer de ruimte te openen voor GS om dit te doen. Wat ik al zeg: ik wil mijn spijt betuigen richting de anderen die destijds de motie met mij hebben mede- Ik heb hem niet mede-ingediend; ik heb hem gesteund. Maar de anderen die hem hebben ingediend. Maar ik denk dat het goed is om met elkaar te kijken hoe we er toch weer de ruimte op kunnen creëren en er het gesprek over kunnen voeren.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A25 van de leden De Droog (D66), Eggermont (Socialisten Utrecht), Breur (SP), Groen (GroenLinks), Lejeune (PvdA) en Demir (DENK) inzake Bezinnen op belasting.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Besluit:

8c Een uitwerking van de opties ingezetene heffing en vestigingsheffing conform de op 11 mei 2022 uitgesproken wens van PS;

Gewijzigd wordt in:

8c De op 11 mei 2022 uitgesproken wens van PS (motie 39) ongedaan te maken en conform de criteria in 8b het gesprek te voeren binnen het IPO.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Ja, wij zaten in de fractie echt even met verbijstering met elkaar; waren we in overleg over wat hier nu gebeurde. Want D66- We hebben uitgebreid over deze zaak gediscussieerd in de commissie, technische toelichting. U had alle informatie, We hebben het erover gehad. En dan deze move die- Ja, ik snap dat je- Ik heb ook weleens voor een motie gestemd, waarvan ik achteraf dacht: nou, hm, hm, hm. Maar ja, het is toch wel heel bijzonder dat je daar dan op terug gaat komen? Ik vind dat eigenlijk toch wel een beetje een- We hebben een motie aangenomen als Staten. Die staat. Die ligt. Zelfs het college zegt: die gaan we uitvoeren op de vraag van de VVD in de Commissie. Dus ik snap niet wat hier nu gebeurt. Ik verzoek u gewoon om dit amendement niet in te dienen, want volgens mij past het niet bij democratische besluitvorming, dat we een besluit nemen, dat we dan een maand of twee maanden later gaan zeggen: ja, ik heb misschien toch verkeerd gestemd. Volgens mij, ja, dan hoeven we nooit meer te stemmen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Janssen. Dat is in ieder geval een appreciatie van het amendement wat is aangekondigd. Ik kijk even naar mevrouw Groen. Mevrouw groen.

Mevrouw **GROEN**: Ja, voorzitter, ik ben een beetje verbaasd over het punt wat de heer Janssen hier nu maakt. Volgens mij is dit iets wat we zojuist ook door de heer Strijk hebben horen uitleggen over hoe hij naar de jaarrekening kijkt en hoe hij zegt: elk besluit dat wij nemen, kunt u weer terugdraaien. Het kan zo zijn dat het anders wordt. Als wij juridische verplichtingen aangaan, houdt het op een gegeven moment wel op. En, wij zorgen voor onze mensen, waarvoor absoluut top natuurlijk. Maar als u besluit als Staten om iets anders te doen, dan gaan we het even anders doen. Ik vind het geen pas geven dat de heer Janssen nu aangeeft: ja, maar als Statenlid mag u niet zomaar een andere mening en terugkomen op iets wat u eerder dacht, omdat u nu andere informatie heeft. Volgens mij hoort het bij een doorlopend gesprek dat we daar vrij in zijn.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Groen. Misschien dat de heer Janssen daar even op wil reageren en dan krijgt daarna mevrouw Lejeune het woord.

De heer **JANSSEN**: Ik heb niet gehoord dat er andere informatie ligt. En bovendien is dit gewoon een motie die we nog geen maand geleden hebben aangenomen. Nou, een maand geleden. Laat ik het ruim rekenen: anderhalve maand geleden. De enige argumentatie, hoor ik van de heer

De Droog, die zegt: ja, we hebben er in de fractie misschien te lichtzinnig over- Ja, hoe gaan dan de fractie-overleggen van D66?

De **VOORZITTER**: U bent er verrast over, dat is wel duidelijk. Maar dat brengt ons denk ik nu niet verder in de discussie. Mevrouw Groen zegt, ieder statenlid heeft het recht daartoe.

Mevrouw **GROEN**: En ik wil daar ook wel even aanvullen, dat die motie- Wij hadden hem gezien op het moment dat de heer Janssen hem inbracht en dat brengt met zich mee dat er niet altijd een heel uitgebreide overweging plaats kan vinden. Dat er dan op een ander moment blijkt, als het een belangrijk punt is, dat je het verkeerd gedaan hebt en dat je zegt: ja, sorry, dit is belangrijk, dit moet ik anders inzetten. Dan moet u uitgebreidere-

De **VOORZITTER**: Ik stel voor- We kunnen hier heel lang over praten, maar de heer Janssen is zeer verrast. Dat heeft hij tot uitdrukking uitgebracht. En u geeft aan dat die mogelijkheid er wel is.

Mevrouw Lejeune op hetzelfde punt nog? Kort dan.

Mevrouw LEJEUNE: Ja, zeker kort. Ik ben ook verrast. Ik vind het tegelijkertijd ook wel mooi en transparant van de heer De Droog dat hij durft terug te komen op een eerder gedane uitspraak. Ik wil naar de heer Janssen zeggen: ik vind het niet passen in een democratisch bestel dat wij hier elkaar oproepen om amendementen niet in te dienen, want het is ieders goed recht om dat te doen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Goed. De heer Janssen uitgedaagd. U mag er nog even op reageren.

De heer **JANSSEN**: Ja, omgekeerd vind ik het niet passend om te zeggen: er is een besluit genomen en we vegen het besluit zomaar even van tafel. Dat is overigens ook hetzelfde punt wat ik richting het college heb, waarvan ik zeg: we hebben een motie aangenomen als Staten en dan komt het college eigenlijk met een soort besluitpunt wat de motie over de motie heen is. Dus wat zitten we hier dan met elkaar te doen? We nemen-

De **VOORZITTER**: Ik grijp nu even in. Volgens mij is dit voldoende bediscussieerd. De heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ja, ik wil alleen de VVD-fractie in herinnering roepen dat wij tijdens de commissievergadering ook hebben gezegd dat het statenvoorstel op dit onderwerp ook incoherent is gezien 8.b. Nu weet ik dat u dat hele 8.b ook wil schrappen, maar dat liet u destijds bij het indienen van de motie niet weten. Dus in die zin snap ik heel erg goed dat D66- Want daar zat kennelijk wat anders achter, namelijk niet die voorwaarden die nu in 8.b worden genoemd. Dat zat kennelijk niet achter de motie. Dus is het heel erg logisch dat mensen zich dan op hun achterhoofd krabben en denken van, hm, misschien ben ik er toch ingenaaid.

De **VOORZITTER**: De heer Janssen, echt tot slot dan op dit punt en dan gaat de heer De Droog verder met zijn betoog.

De heer **JANSSEN**: Ja, er komt weer iets nieuws bij, dus ik moet daar toch even op reageren, voorzitter. Even de film terugdraaien. We hebben met

het college op ons verzoek een discussie gevoerd op basis van een discussienotitie. Er lag geen statenvoorstel. We hebben gevraagd om een statenvoorstel. Dat kwam er niet. Vervolgens heeft het college gezegd: we voeren een open debat. We leggen ons neer bij wat de Staten vinden. Het is een politieke uitspraak van uw Staten. Er lag een memo van het college. Daar zaten een aantal criteria in. Ja, wij hebben een motie opgesteld en die motie, die criteria, die lagen- Maar dat was geen statenvoorstel. Dus die criteria zijn pas opgewaardeerd tot statenvoorstel op het moment dat het college een kadernota indiende, een voorstel daarvoor. Toen wij onze motie indienden, hadden die helemaal nog niet de status van een voorstel. Dus u kunt nu niet zeggen: ja, die motie past niet bij die criteria. Bovendien geldt dat D66 toen die criteria ook al kende en toen exact dezelfde afweging had kunnen maken als ze nu kennelijk bij nader inzien na een nachtle slapen hebben gemaakt of zo iets.

De **VOORZITTER**: Goed. Voldoende nu over dit onderwerp. De heer De Droog vervolgt zijn betoog.

De heer **DE DROOG**: Ik zal deze zo meteen inderdaad indienen en dan zien we vanzelf hoe dat gaat lopen.

Voorts zullen wij een aantal moties, die zijn natuurlijk al door verschillende partijen genoemd, mede-indienen. Ik wil er even eentje uitlichten. Dat is een motie van de ChristenUnie, waar wij ook samen met GroenLinks en de Partij voor de Dieren nu op staan, die uitspreekt om in gesprek te gaan met het Rijk en in die gesprekken- Even kijken. Op te dragen op behoud van het afgesproken vangnet. En daar wil ik met name even aandacht voor vragen, omdat ik aan al onze collega's wil vragen om dat optimaal te steunen. Als we dit maximaal steunen, dan helpt dat ook in Den Haag om hier aandacht voor te vragen, want dat ziet er niet naar uit dat daar middelen voor gaan komen. Ik denk dat alle oproepen daartoe helpen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, tot mijn schrik zag ik het logo van D66 ook boven de motie over de Wet voorkeursrecht. Nu ken ik de heer De Droog als een man van de dialoog. En dit hindert de dialoog straks en het bereiken van onze doelen in het buitengebied behoorlijk, omdat dit best wel hard binnenkomt. Waarom ondertekent de heer De Droog zo'n dergelijke motie die zo'n impact heeft op zo'n moment?

Deze moet ik u even schuldig laten: daar staat mijn naam net niet onder. Daar ga ik het zo in de fractie over hebben. Maar ik vertrouw erop dat mijn fractiegenoot daar goed over nagedacht heeft. [...] Nee, zo zit het niet. Dat is flauw.

Mevrouw **DE JONG**: Ik zou graag aan de heer Van den Dikkenberg willen vragen of hij het verschil weet tussen een voorkeursrecht op een stuk grond en onteigening.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Jazeker, voorzitter. Dat ken ik. En het is ook een heel andere procedure die gestart wordt. Alleen, het gaat ook over de beleving van de mensen die nu grondeigenaar zijn, van een dergelijk voorstel.

Mevrouw **DE JONG**: Ja, maar het komt mij voor dat u iets suggereert in de richting van onteigening en daarmee de angst aanjaagt, die wij helemaal niet willen scheppen.

De **VOORZITTER**: Dank voor die duidelijkheid. Meneer De Droog, nou, het is bijna voorbij met de spreektijd. Ja.

De heer **DE DROOG**: 58 seconden, kijk. Voorzitter, ik kom tot een afronding.

Wij zijn deze Algemene Beschouwingen ingegaan met het thema klimaat en daar wil ik hem eigenlijk ook mee afsluiten. Dus ik wil hierbij een motie in gaan dienen. Die motie luidt: Code rood voor klimaat, uitwerken op maat. Die heeft eigenlijk twee dingen in zich. Enerzijds aan ons om als Provinciale Staten uit te spreken dat die sluimerende crisis – die hier sluimerend is, maar elders al daadwerkelijk gevoeld wordt – ook echt bekrachtigen, samen uitspreken. En 2, dat wij een pakketje rond maken waar wij altijd mee bezig zijn, namelijk: klimaatmonitor, Drawdown-scenario's. Dat moet uiteindelijk ook voorzien worden van een proces, een terugkerend verhaal, waarbij we iedere keer opnieuw met elkaar kijken: waar staan we, waar gaan we naartoe, wat is ervoor nodig? En daarom willen we dat eigenlijk rond maken door ook op te roepen om een PDCA-cyclus en een P&C-cyclus voor klimaat in te gaan richten en de griffie op te roepen om daarbij ook te gaan helpen en ondersteunen voor de komende periode. Voorzitter, dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M79 van de leden De Droog (D66), Van der Steeg (Partij voor de Dieren) en Bart (GroenLinks) inzake Code Rood voor klimaat, uitwerken op maat.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- De klimaatcrisis een grote bedreiging vormt voor het leven op Aarde;
- Wereldwijd steeds meer landen en steden inmiddels de klimaatcrisis hebben uitgeroepen;
- Klimaatverandering ondanks het belang geregeld ondersneeuwt in de 'waan van de dag'.

Overwegende dat:

- Het uitroepen van klimaatcrisis een sterke erkenning is van de gezamenlijke opdracht om een maximale inspanning te leveren om ons aandeel in de opwarming van de Aarde zoveel mogelijk te beperken;
- De provincie vanuit de concernbrede opgave klimaatneutrale provincie een goed uitgangspunt heeft gecreëerd om samen doelgericht te werken aan oplossingen (klimaatmonitor, Drawdown-scenario's, concertteam klimaat);
- De eerdere moties en de paragraaf hierover in de kadernota nog niet voorzien in het meer structureel borgen ervan in een PDCA (plan do check act) of P&C (planning & control) cyclus).

Spreken uit dat:

- Klimaatverandering een sluimerende crisis is die om urgentie en zorgvuldige, integrale en structurele aandacht, afweging en actie vraagt.

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

- Hieraan blijf te geven door deze urgentie in woord en daad, intern en extern, mee te nemen in de besprekingen en afwegingen.
- In te zetten op het uitwerken van een PDCA en planning & control cyclus voor de beheersing van maatregelen op het gebied van CO₂eq reductie en absorptie.

En verzoekt de griffie:

- Aandacht te hebben voor de betrokkenheid en rol van PS door onder andere actief samen te werken met de ambtelijke organisatie aan de realisatie van een PDCA (plan do check act) of planning & control cyclus voor transities, waaronder die van een klimaatneutrale provincie.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Gezien het feit dat dit een tweede termijn is, wil ik mij ook beperken tot het benoemen van enkele moties. Tijdens onze bijdrage bij de Algemene Beschouwingen hebben we benoemd dat we ons zorgen maken over de staat van onze natuur en de onzekerheid of doelen überhaupt gehaald gaan worden. Daarnaast lijkt groei soms een doel op zich te worden. Om deze redenen dienen we samen met de SP en de Socialisten Utrecht de motie Grenzen aan groei mede in. De SP zal hem indienen en inleiden, maar het gaat ons erom dat groei niet als een doel op zich gezien moet worden. Tijden veranderen, ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Halsstarrig vasthouden aan eventuele gedateerde keuzes zou dan een selffulfilling prophecy inhouden. Nogmaals, voorzitter de SP zal de motie verder toelichten.

Voorzitter, vorig jaar tijdens de behandeling van de kadernota dienden we onze motie Code rood in. De heer De Droog refereerde daar al aan. Toen nog met de aanleiding: de extreme weersomstandigheden. De motie trokken we toen in, maar dit jaar dienen we samen met GroenLinks en D66 de nieuwe motie Code rood in. Ik vermoed zomaar, voorzitter, dat ik niet verder hoeft toe te lichten waarom wij dit een belangrijk onderwerp vinden. De constatering en overwegingen bij de motie spreken ook voor zich.

Voorzitter, dan hebben we ons al meerdere keren uitgesproken tegen de vriendschapsband met Guangdong. Deze band, waarbinnen een fundamenteel verschillende opvatting bestaat over mensen- en dierenrechten, is wat ons betreft onacceptabel, zeker wanneer deze vriend zich schuldig maakt aan stelselmatige onderdrukking en uitbuiting. Wat ons betreft wordt deze band nog steeds verbroken. Daarom dienen we – de ChristenUnie zal straks met de motie komen en zij zullen hem ongetwijfeld nog verder gaan toelichten – samen met de ChristenUnie deze motie in.

Voorzitter, het afgelopen jaar heeft mijn fractie meermaals gepleit voor het plaatsen van spoorbomen bij onveilige tramkruisingen. Vorig jaar bij de kadernota hebben we ook daartoe een motie ingediend. Dit jaar doen we dat weer. We zien graag dat het college zich actief inzet voor een betere veiligheid door spoorbomen te plaatsen op de overgangen waar ongelukken hebben plaatsgevonden en op andere gevaarlijke overgangen. Wij dienen dan ook deze motie samen met het CDA en JA21 in.

Voorzitter, ook de motie Ruimtelijke doorrekening van de ChristenUnie – dank aan mevrouw De Haan – dienen we mede in. We denken namelijk dat deze motie meer inzicht kan scheppen in de materie en het onderwerp minder abstract maakt. Tevens interpreteren wij de motie als een oproep tot betere samenwerking met andere overheden, wat hopelijk ook leidt tot het serieuzer nemen van de expertise van bijvoorbeeld het waterschap bij RO-vraagstukken, zoals: waar zou je wel of niet moeten bouwen; en dan met waterstaatkundige aspecten rekening houdende. De ChristenUnie zal ook die motie indienen en verder toelichten.

Voorzitter, dan als laatste – die is er een beetje bijgekomen – willen we een motie indienen over het levend koken van dieren. Ik hoop – ik zie de heer Dinklo al lachen; die snapt waarschijnlijk waar hij vandaan komt – dat de heer Dinklo deze motie ook kan gaan steunen. Aanleiding is, voorzitter, dat we bij het werkbezoek aan de Molenpolder, toen de

vraag kwam van 'nou, vinden jullie dat een goed idee', toen heb ik ook gezegd- Het was eigenlijk weer een reactie op de heer Westerlaken, die zei van, nou ja, hè, die kreeftjes zijn wel hartstikke lekker. Dat ik zei van, nou, laat het dan vooral geen culinair werkbezoek worden. Niets was eigenlijk minder waar. Los van het feit dat er schalen vol met rivierkreeftjes stonden, voorzitter, was er ook een hele grote bak, stond daar. Die was echt heel erg groot, helemaal vol met levende kreeften. Mijn vraag was: wat gebeurt er dan mee? Want die kreeften zijn al gevangen in het kader van de bestrijding waterkwaliteit. Daar hebben we net al over van gedachten gewisseld met de heer Dinklo. Dat zal ik dan nu nalaten. Maar het antwoord was: die gaan naar de horeca. Wie een beetje googelt op hoe rivierkreeften worden klaargemaakt, die kan zich voorstellen dat dat geen vrolijke gebeurtenis is voor de desbetreffende rivierkreeft. Voorzitter, vandaar dat wij een motie in willen dienen: Niet koken van levende dieren. In die zin dat we niet willen dat de provincie betrokken is bij deze activiteiten. Nou ja, goed, dan heb ik hem denk ik wel goed toegelicht.

Dat was hem. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M80 van het lid Van der Steeg (Partij voor de Dieren) inzake Stop levend koken van dieren.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Bij de Molenpolder gevangen rivierkreeften verkocht worden ter consumptie in de horeca;
- Rivierkreeft vaak levend wordt gekookt voor consumptie;

Overwegende dat:

- Dat het levend koken pijn veroorzaakt bij de betreffende dieren;
- Dat de provincie Utrecht betrokken is bij een pilot om het aantal rivierkreeften in de Molenpolder te reduceren;

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

- Geen middelen meer te steken in evenementen en activiteiten waarbij niet uitgesloten kan worden dat dieren levend worden gekookt;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: In dit huis zijn we het niet over alles eens, maar er is één crisis die unaniem erkend wordt en dat is de wooncrisis. We zijn het erover eens dat er te weinig huizen zijn, dat wonen te duur is en dat de provincie een rol heeft om de woningbouw te versnellen. We lezen in de kadernota dat we zeker tot 2040 extra moeten investeren om de wooncrisis succesvol aan te pakken. Er is dus nog een lange weg te gaan en er zijn miljoenen voor nodig. Vijf miljoen per jaar is tot 2024 incidenteel beschikbaar; en de kadernota vraagt een verlenging voor twee jaar. Een incidentele investering in een structureel probleem, dat komt ons onlogisch over. We hebben een motie overwogen, maar allereerst zijn we benieuwd naar wat het effect is van de investering. We roepen de

gedeputeerde op om in de loop van volgend jaar met een al eerder toegezegde evaluatie te komen. Bij een positieve evaluatie vindt de Partij van de Arbeid dat voor dit erkend structurele probleem in de toekomst ook structurele middelen moeten worden opgenomen in de begroting.

In mijn eerste termijn sprak ik onze zorgen uit over de uitvoering van de RES'en, over de terugtrekkende beweging die we zien bij gemeenten, zeker als het gaat om windenergie. Er liggen te weinig uitvoeringsplannen. En hoe krijgen we nu bij gemeenten en RES-regio's de urgentie op het netvlies? Onze provinciale rol is faciliteren en ondersteunen. Maar wat doen we als dat onvoldoende blijkt? We moeten als provincie nu echt gaan nadenken over welke instrumenten we willen inzetten om ervoor te zorgen dat de doelstellingen voor onze duurzame energie gehaald worden. En natuurlijk moet bij het bepalen van locaties voor windenergie voldoende aandacht zijn voor de kwetsbaarheid van de natuur. De Partij van de Arbeid is er al van overtuigd dat het mogelijk is om windenergie zo in te passen dat het geen bedreiging is, maar juist die natuur gaat helpen.

En over natuur en bedreigingen gesproken, daar hebben we het vanmorgen natuurlijk al uitvoerig over gehad. Die discussie gaan we niet nu overdoen. Mijn collega Wilma de Boer noemde het vanmorgen bij het stikstofdebat al: wij verzoeken via een motie het college om van de pilot plattelandscoaches een blijvend project te maken. Vanwege het financiële en structurele karakter van deze motie zijn wij van mening dat hij bij de kadernota thuishoort. De motie dienen we bij deze in, mede namens de ChristenUnie, SGP, GroenLinks, CDA, VVD en D66.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M55 van de leden Krijgsman (PvdA), De Haan (ChristenUnie), Van den Dikkenberg (SGP), Van Elteren (GroenLinks), De Widt (D66), Westerlaken (CDA) en Van Gilse (VVD) inzake Maak plattelandscoaches permanent.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerend dat:

- Het project Plattelandscoaches goed ontvangen is;
- Plattelandscoaches agrariërs helpen bij vraagstukken waar agrariërs in het kader van hun bedrijfsvoering en een toekomstperspectief mee te maken krijgen;
- Er budget binnen het project over is om nog 300 tot 340 trajecten aan te bieden;
- Er in de Kadernota wordt voorgesteld om het project Plattelandscoaches te verlengen.

Overwegende dat:

- Er een grote opgaaf is in relatie tot boerenbedrijven, m.b.t. stikstof1, water en klimaat;
- We boeren zoveel mogelijk moeten ondersteunen in deze transitie;
- Er nu slechts eenmaal een beroep gedaan mag worden op de plattelandscoaches.

Spreken uit dat:

- De pilot plattelandscoaches omgezet moet worden in een permanente regeling;
- Er vaker een beroep op de plattelandscoach gedaan moet kunnen worden, gezien de grote opgaaf die er ligt;

- Indien gewenst er meer expertise toegevoegd kan worden aan de teams (denk aan financieel juridisch, etc.);
- Het gewenst is dat boeren één aanspreekpunt hebben bij de provincie.

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

- Om bij de uitwerking van het provinciale gebiedsprogramma met een voorstel te komen om de pilot plattelandscoaches om te zetten in een permanente regeling te zorgen dat er een aanspreekpunt is voor agrariërs en ervoor te zorgen dat er vaker dan eenmalig gebruik gemaakt kan worden van de regeling door agrariërs.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DINKLO**: Mijn fractie werd even getriggerd door de opmerking 'windturbines dragen bij aan natuurherstel'. Hoe?

Mevrouw **LEJEUNE**: Nou, het is eigenlijk wel- Ja, ik ben bijna verbaasd dat ik die vraag krijg, want dat hoeft u toch niet uit te leggen, zou ik bijna zeggen. Door het verduurzamen van onze energie wordt ons land schoner, zal er meer biodiversiteit in natuur ontstaan. Nee, nou, daar moeten we het dan misschien-

De heer **DINKLO**: Voorzitter, als ik nog één- Ja, nee, ik dacht er meer aan van, zoals u het verwoordde- Ik bedoel, dat een windturbine die je in het landschap neerzet, die ervoor zorgt dat er heel veel vogels daartegenaan vliegen en niet meer verder kunnen en een stuk natuur wordt beheerst door een stuk metaal, dan zien we niet hoe dat nou bijdraagt.

Nou, er zijn heel leuke cijfers over. Iedere vogel die zich natuurlijk kapot vliegt op een windmolen is doodzonde, maar iedere vogel die niet geboren wordt, of die het niet redt of die stikt, is net zo zonde. Wij zijn ervan overtuigd dat ons land ongelooflijk op gaat en moet knappen van de energietransitie. Dat vinden wij ongelooflijk belangrijk. En, dat bedoel ik met die opmerking.

Van de energietransitie naar openbaar vervoer. Dit najaar gaat de langverwachte proef voor gratis ov voor ouderen van start. Wij kijken daarnaar uit en wij verwachten ook dat het een groot succes wordt. Maar even terug: waarom doen we dit ook alweer? Veel ouderen zijn eenzaam en komen niet of te weinig hun huis uit. Door de fors gestegen kosten voor levensonderhoud worden juist mensen met een lager inkomen, waaronder veel ouderen, hard geraakt. De Partij van de Arbeid wil die groep stimuleren om erop uit te gaan, om andere mensen te ontmoeten, vaker bij hun kinderen op bezoek te gaan. Gebrek aan geld mag dat nooit in de weg staan. En niet alleen ouderen op bijstandsniveau, maar ook de groep die daar net boven zit, zou wat ons betreft in aanmerking moeten komen voor deze proef. De grens voor deelname moet daarom niet op honderd procent, maar op honderdtwintig procent van het bijstandsniveau liggen. Deze grens wordt door bijna alle gemeenten aangehouden voor regelingen voor minima. Het is berekend dat honderdtwintig procent, die doelgroep, het best bedient. Er komt ook uit onderzoeken dat dat een optimale en meest eerlijke grens is. Honderd procent aanhouden vergroot de kans ongelijkheid. Wij gaan daar niet mee akkoord. Niet het budget, maar de gedachte hierachter, moet leidend zijn voor deze proef. Wanneer het succes zo groot is dat het budget te snel op is, nodigen wij de gedeputeerde van harte uit om naar PS te komen met een verzoek om aanvullend budget. Daarom dient de Partij van de Arbeid de motie Honderdtwintig procent in samen met 50PLUS en DENK.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

CONCEPT

Motie M81 van leden Mulder (PvdA), Hoek (50PLUS) en Demir (DENK) inzake Pilot gratis ov voor ouderen met smalle beurs op 120% bijstandsniveau vanaf de start.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- De pilot 'gratis ov voor ouderen met een krappe beurs' in september as van start gaat;
- PS middels Statenbrief PS2022MM25 is geïnformeerd over enkele uitwerkingen van de pilot;
- Dat in deze brief 'krappe beurs' is gedefinieerd als '100% bijstandsniveau (wettelijk sociaal minimum – WSM).

Overwegende dat:

- Het bij gemeenten gebruikelijk is minimaregelingen af te stemmen op 120% bijstandsniveau
- Het voor de eenduidigheid en vanuit de doelstelling van de pilot (eenzaamheid bestrijding) gewenst is dat voor deze pilot aansluiting wordt gezocht bij dit gebruik

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- De voorgenomen uitwerking van de pilot aan te passen en deze vanaf de start in september 2022 toegankelijk te maken voor ouderen met een inkomen tot 120% bijstandsniveau;
- Bij de evaluatie van de pilot in december 2022/januari 2023 te beoordelen of deze aanpassing binnen het bestaande budget uitvoerbaar is en zo niet, dan met nadere voorstellen te komen;
- Overigens bij de uitvoering van de pilot in de communicatie en de aanvraagprocedure rekening te houden met niet digitaal vaardige ouderen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Ja, mevrouw Lejeune noemt het woord 'budget', maar mij viel op dat in deze motie – die we wel konden lezen van tevoren; dat was prettig – geen financiële consequenties doorgerekend waren. Heeft u daar zicht op om hoeveel euro's het gaat? Hoe kan het college dat dan dekken als er geen middelen voor zijn?

Mevrouw **LEJEUNE**: Er is 1,3 miljoen beschikbaar gesteld voor deze proef en, dat is ook altijd het lastige van een proef: je moet van een aantal aannames uitgaan. We gaan er nu vanuit dat vijftig procent van de doelgroep gebruik gaat maken van dat gratis openbaar vervoer. Maar in werkelijkheid weten we dat niet. Het zou best kunnen dat het maar 25 procent is. Het zou ook kunnen dat het tachtig procent is. Eerlijk gezegd hoop ik dat. En dan is mijn opmerking: als die 1,3 miljoen twee miljoen moet worden, dan krijgt de gedeputeerde wat mij betreft niet een uitbrander, maar hier een staande ovatie van Provinciale Staten, omdat die proef zo'n ontzettend succes is. Dus ja, dat budget, je moet er een budget aan hangen, maar je weet natuurlijk van tevoren niet of dat genoeg is of te veel of te weinig.

De heer **JANSSEN**: Maar geldt dan: op is op? Of hoe- Het gaat even over de techniek. Ik snap dat u dit graag wil. Daar kunnen we van mening over verschillen. Maar even over de financiële techniek. Of misschien dat het college daar dan ook nog op kan reageren: hoe zit dat financieel-technisch dan?

De **VOORZITTER**: De portefeuillehouder gaat zeker op de motie reageren.

De heer **JANSSEN**: Maar dan ook in financieel-technische zin graag.

De **VOORZITTER**: Helder.

Mevrouw **LEJEUNE**: Daarbij opgemerkt dat het niet iets is wat ik graag wil, maar iets is wat hier breed leeft in de Staten en wat ook is afgesproken hier in Provinciale Staten. Dus, ja.

Nog even door over die proef. Wij vragen ons verder af hoe de gedeputeerde deze proef onder de aandacht van de doelgroep brengt. Komt er een postercampagne? Ontvangen alle potentiële deelnemers een individuele brief? Misschien dan liever een papieren brief thuis dan een mail. Zorgt u er alstublieft voor dat die proef breed onder de aandacht komt en dat we niet achteraf horen dat mensen er geen gebruik van hebben gemaakt, omdat ze niet eens wisten van het bestaan van die proef.

Dit jaar volgt de behandeling van de kadernota in Provinciale Staten een nieuw proces. En drie weken geleden voerden we al de eerste termijn en in de tussentijd was er veel tijd om moties en amendementen rond te sturen en met elkaar af te stemmen. Wij staan nog steeds achter deze aanpak, maar we constateren ook dat het nog niet optimaal uit de verf is gekomen. De eerste weken bleef het nogal stil en de afgelopen dagen volgde er een tsunami van moties en amendementen. Onze fractie heeft daardoor niet alle moties de aandacht kunnen geven die ze verdienen. Dat is jammer. Ik reageer kort op een aantal moties.

De **VOORZITTER**: U zit al in de rode tijd.

Mevrouw **LEJEUNE**: Dan wordt het heel kort.

De **VOORZITTER**: Nou ja, u mag ook straks nog stemverklaringen afgeven, maar de heer Janssen heeft nog een interruptie. Hem geef ik eerst de gelegenheid.

De heer **JANSSEN**: Ik kreeg ingefluisterd om te vragen: wat vindt u eigenlijk van de moties? Maar u zegt iets over het proces en over een tsunami aan moties en verrast worden. Nou, dat gevoel dat herkennen wij. Hoe beoordeelt u dan de actie van de heer De Droog dat hij hier vijf minuten voor- Nou ja, nog niet eens. Staande de vergadering een bom neerlegt. In ieder geval is het bij ons als een bom geland.

Mevrouw **LEJEUNE**: Daar vind ik qua proces iets van en daar vind ik inhoudelijk iets van. Qua proces heeft u gelijk. Dat is een van die moties die onder die 'tsunami van moties' valt inderdaad. En wat ik ervan vind, is dat het iemands democratisch recht is ook om terug te komen op een genomen besluit. En wij stemmen wel vaker in Provinciale Staten meerdere keren over dezelfde onderwerpen, bijvoorbeeld toiletten en openbare ruimtes, om maar eens wat te noemen; geen windmolens. Dat soort moties heb ik al wel zes keer voorbij zien komen.

De heer **JANSSEN**: Ja, waar waren uw moties dan? Want die hebben we ook pas twee dagen voor of gisteren zelfs pas- Ik heb geen moties van de PvdA gezien, anders dan gisteren.

De **VOORZITTER**: Ik stel voor om de Statenvergadering niet te gebruiken om onderling elkaars werkwijze te gaan recenseren. Dat kunnen we beter- [...] Nee, maar dat kunnen we beter buiten de vergadering doen. Meneer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik wil eigenlijk-

Mevrouw **LEJEUNE**: Mag ik daar nog op reageren? Want waar onze moties waren? We hebben twee moties ingediend, meer niet. Dus het waren er ook gewoon niet zoveel.

De **VOORZITTER**: Oké. De heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Op een van die moties die ik wil bespreken, staat het logo van de PvdA. Dat is van de buurtbatterij. Die is al een keer in de commissie langsgesproken en toen heb ik de heer Westerlaken gevraagd om ook een analyse daarbij te voegen van de kosten en opbrengsten en gebruik van grondstoffen en zo. Maar daar blijkt niets van terecht te zijn gekomen. Kunt u ongeveer aangeven wat dat kost, zo'n buurtbatterij? Wat gaat het opbrengen? Hoe lang kan je daar lampjes op laten branden? En hoeveel grondstoffen er worden gebruikt om zo'n buurtbatterij te maken. Voor een batterij van een auto zit 270.000 kilo grondstoffen in. Dus half Afrika wordt afgegraven, en China. Dus misschien heeft u daar ook een gedachte bij hoe dat zit bij de buurtbatterij.

Mevrouw **LEJEUNE**: Nou, meneer Dercksen, ik kan u wel zeggen dat, wij steunen die motie van de buurtbatterij. Sterker nog, wij dienen hem mede in. Wij vinden dat door de trage voortgang van de energietransitie en het overvolle energienet het een heel goed idee is om daar onderzoek naar te doen, wat wat anders is dan wat u van mij vraagt. Want ik heb u namelijk nooit gezegd dat ik die buurtbatterij ga installeren of ga uitwerken verder. Wat de motie vraagt, is om onderzoek te doen naar wat de mogelijkheden zijn. Dus vraagt u niet aan mij wat er precies in die batterij zit en wat die gaat opleveren, want dat is nou juist waar wij met die motie om vragen om dat uit te zoeken.

De heer **DERCKSEN**: U heeft nog een motie ingediend, maar in deze motie staat er; we gaan het promoten en we gaan er desnoods geld voor geven. Dat is een stap verder. Dat is niet van: we gaan er eens naar kijken; wat moeten we doen? Dat is de vraag die ik u stel. Want normaal gesproken- En daar gaat het helemaal mis bij die hele energietransitie: we doen maar en we denken nergens bij na. Dus ik vraag u nu: heeft u erover nagedacht? En u zegt eigenlijk 'nee'.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Lejeune reageert daar nog op en dan ga ik de volgende spreker het woord geven. Mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ik heb daar heel duidelijk wel over nagedacht. U bent sowieso geen voorstander van de hele energietransitie, dus u bent negatief over alles wat daarmee te maken heeft. Wat ik al zeg, wij zijn een groot voorstander van investeren in en onderzoeken naar opslag van energie, omdat wij denken dat daar voor de toekomst heel veel kansen liggen.

Ik wens de gedeputeerden verder veel wijsheid met alle aanvullingen en goede ideeën die vandaag de revue gepasseerd zijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Laat ik beginnen te zeggen dat ik het erg leuk heb gevonden, dat het voorbeeldje dat ik bij mijn Algemene Beschouwingen noemde over de verbinding Veenendaal-Amersfoort zoveel aandacht heeft gekregen, niet alleen bij de Algemene Beschouwingen, maar ook in de commissie M&M. Maar laten we wel goed voor ogen houden dat wij graag goed op in de hele provincie willen. Dat brengt mij op de motie OV op volle sterkte. GroenLinks was afgelopen maandag bij de staking van de buschauffeurs. Het is ook goed dat zij het verhaal van de buschauffeurs hebben gehoord. Dat vinden wij mooi. Daar wil ik graag waardering voor uitspreken. We vinden het ook fijn dat de gedeputeerde zo'n sterk signaal afgeeft richting het Rijk, samen met vierhonderd lokale en provinciale volksvertegenwoordigers, voor het belang van goed ov. Een heel mooi initiatief samen met vele anderen, waaronder mijzelf, een openbare brief in de landelijke media. Maar die oproep kan niet vrijblijvend zijn. Wat ons betreft: laat zien dat je het meent; niet wachten tot de reizigers terugkomen, maar de reizigers ook zelf terughalen met een goede dienstregeling. Vandaar ook de motie om het ov op volle sterkte terug te brengen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M82 van de leden Breur (SP) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Ov op volle sterkte.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Overwegende dat:

- De afschaling van de ov-dienstregeling zoals hij tijdens het corona-tijdperk gold, vooralsnog niet wordt teruggedraaid,
- Dat door deze afschaling reizigers uit het ov zijn afgehaakt (waaronder de 'rendabele' forenzen),
- Een betrouwbare dienstregeling waarin het ov frequent rijdt de aantrekkingskracht van ov vergroot en reizigers stimuleert om voor het ov te kiezen;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- De dienstregelingen in het OV terug te brengen naar het niveau van 'voor corona',
- De hiervoor benodigde kosten à €20 miljoen te dekken uit een verhoging van de opcenten,

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **BREUR**: Nu we het over het ov hebben, de rendementsafspraken over het ov willen we graag openbaar. Het gaat immers om een nutsvoorziening, die voor een aanzienlijk deel met gemeenschapsgeld in stand wordt gehouden. Socialisten Utrecht dient daar een motie in, mede namens de SP.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M83 van de leden Eggermont (Socialiste Utrecht) en Breur (SP) Rendement ov-bedrijven openbaar.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerende dat:

- De rendementen van de ov-bedrijven over de jaren 2021 en 2022 openbaar zijn, nulrendementen zijn afgesproken;

Overwegende dat:

- Deze nutsvoorziening deels via een subsidie in stand gehouden wordt;
- (Geheime) afspraken in de maak zijn over de rendementen van de ov-bedrijven in de komende jaren;
- De hoogte van de rendementen voor ov-bedrijven politieke keuzes zijn;
- Openbaarheid van de rendementen voor ov-bedrijven essentieel is voor de publieke discussie over de politieke keuzes die de provincie maakt;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- De rendementsafspraken tussen ov-bedrijven en de provincie openbaar te maken.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **BREUR**: En, het werd al aangekondigd door de heer Van der Steeg van de Partij voor de Dieren over het plan b over de groeiambities. Ja, we leven in een tijd met duurdere grondstoffen, duurdere brandstof, moeilijk personeel te krijgen. Wat ons betreft, moeten we ons niet door deze realiteit laten verrassen, maar een alternatief scenario klaar hebben voor als de droom niet haalbaar blijkt. Dat is gewoon een kwestie van realistisch denken.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M84 van de leden Breur (SP), Keller (Partij voor de Dieren) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Scenario met minder groei of langzamere groei.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerende dat:

- In de Kadernota 2023-2026 een aantal voorwaarden zijn geformuleerd waaraan volgens het college moet worden voldaan om de groeiambities van de Provincie te realiseren;
- Het waarschijnlijk is dat (een aantal van) de door het college gesignaleerde risico's (stijgende grondstoffen- en energieprijzen, rente- en inflatiestijging, gebrek aan personeel, gevolgen stikstofbeleid, onvoldoende middelen vanuit het Rijk) zich zullen voordoen;
- Er dus rekening dient te worden gehouden met kleinere en/of langzamere groei.

Overwegende dat:

- Groei geen doel op zichzelf moet worden, maar dat risico er wel is als in alle plannen en financiële plaatjes met een maximale groei gerekend wordt;
- Kleinere en/of langzamere groei van grote invloed is op de benodigde investeringen, mensen en middelen.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- Ook een scenario uit te werken waarin rekening gehouden wordt met langzamere groei en kleinere groei en daarbij voor de Staten inzichtelijk te maken welke ambities in dat scenario prioriteit krijgen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **BREUR**: Tot slot een opmerking over de ontboezeming van de heer De Droog, de inbreng die zij hadden over het belastinggebied en de consequenties die dat heeft voor besluit 8.c. Wij hebben zeer veel waardering voor zo'n kwetsbare opstelling. Welkom in het kamp van de goeden, zou ik zeggen. Nogmaals, complimenten en ook blij met het amendement dat zij daarvoor indienen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Tijdens de algemene beschouwingen had ik het over meewind en tegenwind. Dus ik ga nu ook maar met meewind door alle moties.

Allereerst gaat het over energiebesparing. Tijdens de Algemene Beschouwingen hebben we aangegeven dat onze fractie zich grote zorgen maakt over de explosief gestegen energieprijzen. Daarmee wordt het belang dus van energiebesparing steeds groter. En we hebben toen gevraagd welke mogelijkheden de gedeputeerde ziet om hier als provincie een serieuze stap vooruit te zetten. Wij deden toen de suggestie: ga naar die actie van Gelderland kijken, waar een grote isolatieslag bij sociale huur wordt gemaakt. Nou, vervolgens hebben wij contact gehad met het Programmteam Energietransitie en zij gaven aan dat er een isolatieprogramma komt voor mensen met een kleine beurs. Wij zijn daar blij mee en we wachten vol spanning de statenbrief af. Daarom zien we op dit moment geen mogelijkheden om verder te versnellen.

Dan de beëindiging van de vriendschapsrelatie met de provincie Guangdong. Al meer dan 25 jaar onderhouden we dus die vriendschapsrelatie met de Chinese provincie. Inmiddels weten we dat er in deze provincie sprake is van stelselmatige onderdrukking van minderheidsgroepen en daarom is het volgens de ChristenUnie onverantwoord de vriendschapsrelatie met het provinciebestuur voort te zetten. De gedeputeerde heeft aangegeven dat hij medio oktober met een voorstel zou komen. Met de motie die wij vandaag willen indienen, mede namens DENK, de Partij voor de Dieren en de PVV geven we een helder signaal af waar dit voorstel wat ons betreft toe moet leiden, namelijk die beëindiging van de vriendschapsrelatie. Het is zeker niet gericht tegen de inwoners van Guangdong, maar zeker wel tegen het beleid van het provinciebestuur. We hechten eraan dat de relatie op een zorgvuldige wijze wordt beëindigd. Daar willen we de gedeputeerde dan ook de ruimte en tijd voor geven. Maar de uitkomst staat wat ons betreft wel vast en is het voorstel aan de gedeputeerde ook gericht op de beëindiging van de vriendschapsband. Daar zijn we benieuwd naar.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M85 van de leden Koerts (ChristenUnie), Demir (DENK), Keller (Partij voor de Dieren) en Dercksen (PVV) inzake Beëindigen vriendschapsrelatie Guangdong.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Provinciale Staten meermaals haar zorg heeft uitgesproken over de mensenrechtensituatie in China en in het bijzonder in de provincie Guangdong waarmee de provincie Utrecht een vriendschapsrelatie onderhoudt;
- Provinciale Staten op 25 september 2019 een motie heeft aangenomen¹ waarin wordt opgeroepen geen handelsmissie naar Guangdong voor te bereiden;
- Gedeputeerde Staten sindsdien terughoudend is in het onderhouden van de vriendschapsrelatie.

Overwegende dat:

- Mensenrechtenschendingen in China nog altijd een ernstig probleem vormen;
- De vriendschapsrelatie met Guangdong al enige tijd geen inhoud meer wordt gegeven;
- Geopolitieke ontwikkelingen laten zien dat het respecteren van mensenrechten niet vanzelfsprekend is en deze ontwikkelingen nopen tot een duidelijke stellingname;
- Moet worden voorkomen dat het vasthouden aan de vriendschapsrelatie wordt geduid als steun voor het mensenrechtenbeleid van de Chinese overheid en het bestuur van de provincie Guangdong.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- De vriendschapsrelatie met de provincie Guangdong zo spoedig mogelijk te beëindigen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **RIKKOERT**: Dan erfgoed. Belangrijk dat erfgoed ook voor de toekomst behouden en beleefbaar blijft. Investeren via de Erfgoedparels is belangrijk, maar niet genoeg, en zeker niet voor het grote iconische erfgoed in onze provincie. Dat weten we nu zeker door de inventarisatie die er ligt. Daarom dienen we de motie van de VVD mede in. Wij zijn ook blij dat de VVD investeert in erfgoed. Wij verwachten dan ook dat ze tijdens een eventuele, wellicht mogelijke, recessie de boel dan weer niet gaan wegbezuinigen.

Dan openbaar vervoer. Openbaar vervoer is belangrijk voor veel inwoners van onze provincie. Goed ov draagt bij aan bereikbaarheid, duurzaamheid, werkgelegenheid en de sociale verbanden. Om als provincie goed ov te kunnen bieden hebben we het Rijk nodig. Ze hebben een stelselverantwoordelijkheid en daar passen geen bezuinigingen bij. Daarom roepen wij het college door middel van een motie op de Rijksoverheid aan te spreken op hun verantwoordelijkheid. Niet omdat we denken dat het college dit zonder deze motie niet zal doen, maar juist om hen te steunen en het college ook kan verwijzen naar deze uitspraak van de Staten. Die motie dienen we in samen met D66, GroenLinks, Partij van de Arbeid en de Partij voor de Dieren.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M86 van de leden Koerts (ChristenUnie), Overkleef (D66), Oude Wesselink (GroenLinks), Van der Steeg (Partij voor de Dieren) en Mulder (PvdA) inzake Met het ov.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Het Openbaar Vervoer van groot belang is voor de economie en bereikbaarheid van onze provincie;
- Openbaar vervoer een schone vorm van vervoer is die bijdraagt aan duurzame mobiliteit;
- Als gevolg van de Coronacrisis het ov-gebruik is teruggelopen en nog niet tot het oude peil is hersteld;
- Het Rijk een stelselverantwoordelijkheid draagt voor het ov in Nederland.

Overwegende dat:

- Het kabinet op het punt staat om noodlijdende vervoersbedrijven in het ov niet langer te steunen en als gevolg daarvan tot 30% van het ov geschrapt dreigt te worden;
- Het van groot belang is dat het Rijk haar stelselverantwoordelijkheid voor het ov serieus blijft nemen.

Roept het college van Gedeputeerde Staten op:

- In gesprek te gaan met het Rijk en in die gesprekken aan te dringen op behoud van het afgesproken vangnet.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **RIKKOERT**: Dan de ruimtelijke doorrekening. Realisatie van de vele doelen gaan de komende jaren omgezet worden in de verdeling van de fysieke ruimte. Ja, het risico van inzetten op wonen-wonen-wonen is dat we belangrijke thema's zoals erfgoed, natuur en landbouw niet gelijktijdig meewegen. In dat kader dienen we de motie Ruimtelijke doorrekening in. Dat doen we samen met GroenLinks en Partij voor de Dieren.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M87 van de leden De Haan (ChristenUnie), Van der Steeg (Partij voor de Dieren) en De Jong (GroenLinks) inzake Ruimtelijke doorrekening.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Het Rijk nationale doelen voor grote opgaven in de fysieke leefomgeving heeft geformuleerd, op het gebied van Woningbouw, Mobiliteit, Natuur en biodiversiteit, Landbouw, CO₂-reductie, Energietransitie, Klimaatadaptatie, Circulaire Economie, met concrete doelstellingen voor 2030 en 2050.
- Dat de realisatie van deze majeure opgaven een grote ruimtelijke impact zal hebben.

- Het Rijk in het najaar 2022 gaat aangeven welke nationale structurerende keuzes in een provincie moeten landen (op basis van NOVI en NOVEX en nationale programma's).
- Het Rijk van de provincies vraagt om de nationale opgaven ruimtelijk in te passen en te combineren met de decentrale opgaven, waarbij ook gebiedsgerichte regie moet worden genomen die inspeelt op specifieke ruimtelijke condities (bodem, watersysteem, landschap en landgebruiksvormen) en op de specifieke ruimtevraag in de gebieden.
- De Omgevingsvisie provincie Utrecht het kader is, op basis waarvan keuzes over Utrechtse kwaliteiten en opgaven wordt gemaakt.
- Op basis van het Klimaatakkoord de plannen om invulling te geven aan de 3 RES-boden (nog in ontwikkeling) ruimtelijk ingepast moeten worden.
- De provincie Utrecht nog verplichte opgaven heeft uit te voeren in het kader van NNN, de Groene Contour, het Strategisch Bosbeleid, KRW, stikstof.
- Er in onze ruimtelijk beleid ruimtelijke beperkingen en beschermingen zijn opgenomen (voorbeelden zijn (UNESCO-status van) de Nieuwe Hollandse Waterlinie, de weidevogelkerngebieden, Natura-2000-gebieden, en beschermde gebieden vanwege NNN en Groene Contour).

Overwegende dat:

- Er sprake is van schaarse ruimte, en grote ruimtelijke opgaven.
- Er ogenschijnlijk sprake lijkt te zijn van concurrerende ruimteclaims.
- Het Rijk de provincies opdraagt om de ruimtelijke puzzel integraal en gebiedsgericht te leggen.
- De provincie wel een doorkijk en (deels) financiële doorrekening heeft gemaakt voor wat betreft wonen en mobiliteit (Groeisprong, U Ned, Groen groeit mee).
- De opgaven van onder meer Groen Groeit mee, en Strategisch bosbeleid wel een financiële, maar nog geen ruimtelijke inpassing en uitwerking kennen.
- Er ruimtelijke beperkingen zijn vanwege de UNESCO-status Nieuwe Hollandse Waterlinie.
- Het voor inzicht in de ruimtelijke haalbaarheid behulpzaam is wanneer de nationale en provinciale opgaven ook in hectares worden uitgedrukt.
- Meer inzicht nodig is in de ruimtelijke impact (en stapeling) van alle opgaven, om er zeker van te zijn dat alle doelen en opgaven daadwerkelijk ruimtelijk passen, waarbij de ruimtelijke kwaliteit (gebruikswaarde, toekomstwaarde en belevingswaarde) en de bescherming van het landschap meegewogen moeten worden.
- Meer ruimtelijke kennis en ruimtelijk inzicht noodzakelijk is met het oog op de verdere uitwerking van samenhang, prioritering en volgordelijkheid.
- De samenwerking met medeoverheden (als waterschappen en gemeenten) van belang is bij de verdere uitwerking en uitvoering van ruimtelijke regie.

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:

- Een provinciale ruimtelijke doorrekening te maken van de optelsom van bijdragen aan de nationale en de decentrale opgaven en doelen, conform de provinciale Omgevingsvisie, en hierbij waar mogelijk ook de ruimtelijke planologische beschermingen en beperkingen te betrekken en inzichtelijk te maken en de (on)mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik.
- PS over inhoud en proces tijdig en optimaal te informeren en mee te nemen in alle ontwikkelingen omtrent de ruimtelijke analyse en de ruimtelijke impact.
- Uiterlijk bij de Kadernota 2024 PS te informeren over het resultaat.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **RIKKOERT**: Tot slot, ook voor de landbouwtransitie hebben we juist het vakmanschap en de samenwerking met de boeren hard nodig. Dan kan het niet zo zijn dat we in dat proces terughoudend zijn. Daarom dienen we de motie over structurele middelen en vaker inzetbare landbouwcoaches in. Dat doen we onder andere met de Partij van de Arbeid. Bedankt.

De heer **DINKLO**: Ja, sorry, even terugkomend op het punt van de ruimtelijke ordeningsmotie. Die vond ik zelf wel interessanter. Volgens mij heeft het Planbureau – als ik het goed zeg – een keer alles doorgerekend als we alle claims, die er nu liggen op de ruimte in Nederland uitvoeren, hebben we een Nederland nodig wat twee keer zo groot is. U gaat het voor de provincie nog een keer uitrekenen. Volgens mij komt eruit dat we twee provincies nodig hebben als je ziet wat we allemaal willen. Maar wat ziet u dan als de gevolgen daarvan? Dan moet u keuzes gaan maken. Moet dat dan onderdeel zijn daarvan? Dat u zegt: op basis daarvan gaan we keuzes maken. Dat wij weer vervolgens zeggen: nou, weet je, misschien kan de bevolking wat minder hard groeien of we doen minder energietransitie of minder groen of minder-

Ja, nu maken we die keuzes vooral op basis van financiën. Wij denken inderdaad dat het heel belangrijk is om dat ook op basis van die ruimtelijke inzichten te kunnen maken. Daar hebben we onvoldoende inzicht in. Die uitkomsten gaan straks bijdragen in waar we die keuzes ook in moeten maken. Dus dat kunnen we nu eigenlijk ook nog niet zeggen. Daarom willen we dat graag weten.

De heer **DINKLO**: Een laatste vraag, voorzitter, als dat mag?

De **VOORZITTER**: Een allerlaatste, ja.

De heer **DINKLO**: Voor deze interruptie dan, hoop ik. Maar vindt u dat we het nu eigenlijk ook integraal onderdeel zouden moeten maken van de groeisprong of krimp, wat u ook wil?

Mevrouw **RIKKOERT**: Dat laatste zijn niet mijn woorden, maar de uitkomsten van die doorrekening zouden inderdaad een onderdeel kunnen zijn van de besprekingen bij de groeisprong.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: We gaan het over de groeisprong nog uitgebreid hebben, dus daarom beperken wij ons tot de kadernota. Onze opmerkingen over de jaarrekening, die ik eerder vanmiddag gemaakt heb, kunnen een-op-een worden doorgetrokken naar de kadernota en laat ik die maar niet herhalen in deze vijf minuutjes.

Daarnaast dienen wij twee amendementen in die van belang zijn voor onze kaderstellende rol als Provinciale Staten. Het eerste amendement is dat er ongeveer 24 miljoen wordt uitgetrokken voor de aankoop van gronden voor de aanplant van bos. Geen idee waarom dit bedrag.

Mevrouw **DE MAN**: Voorzitter, hetzelfde probleem met de heer De Droog heeft de heer- U bent niemand en uw tijd loopt niet.

De **VOORZITTER**: Ik zag ook helemaal niemand die het woord voerde. Mevrouw De Man. [...] Ja, hier moet wel een- Gaat u door. We letten een beetje op.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, hij loopt hier namelijk wel door. Dus als er nog een minuut af gaat. Ook tijdens de onderbreking van mevrouw De Man loopt de tijd door. Dus ik stel voor dat er een minuutje bij komt.

Het eerste amendement. Er wordt 24 miljoen uitgetrokken voor aankoop van gronden voor de aanplant van bos. Geen idee waarom dit bedrag en geen idee waarom dit bedrag wel doelmatig kan worden uitgegeven, terwijl het al jaren niet lukt om de NNN en de groene contour te realiseren. Wat ons betreft kan het college zich beter richten op de lopende projecten en die goed afronden; en intussen kan er dan een plan gemaakt worden, een concreet plan, om een nieuw project te starten. Zomaar lukraak 24 miljoen ter beschikking stellen in een potje is wat ons betreft niet de manier waarop we met elkaar omgaan.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A27 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Dinklo (JA21) inzake Geen geld voor bos zonder plan.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Een bedrag van €24.260.000,- wordt aangevraagd voor het strategisch bosbeleid;
- Dit bedrag voldoende is om 400 ha landbouwgrond te verwerven voor de realisatie van nieuw bos.

Overwegende dat:

- Voor de NNN-gebieden en de groene contour budget beschikbaar is;
- Deze opgaven vele jaren op rij niet gehaald zijn;
- Nog niet inzichtelijk is op welke manier deze 400 ha verworven gaat worden;
- Er eerst geïnventariseerd moet worden of er gronden gekocht moeten worden en welke rol de provincie hierin kan en moet spelen.

Besluit:

- Besluitpunt 1.f. als volgt te wijzigen:

f. € 74,910 50,650 miljoen aan opbrengsten uit dekkingsvoorstellen, bestaande uit vier onttrekkingen uit de saldireserve:

- Natuur: Groen Groeit Mee: € 6.000.000;
- Natuur: Strategisch Bosbeleid € 24.260.000;
- iiii. Natuur: GLB/NSP € 20.150.000;
- iviii. Ov: stijging concessiekosten 2023-2025 € 24.500.000

- En de tekst van de Kadernota in deze lijn aan te passen.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dan het tweede amendement. Dat geldt voor de zes miljoen van Groen Groeit Mee. Daarbij vermoeden we dat het mogelijk moet zijn om voor de begroting met een betere onderbouwing te komen. In de memo die we gekregen hebben tussendoor – dank u wel daarvoor overigens – stond nog geen onderbouwing; wel een nadere toelichting die eigenlijk hetzelfde bevatte als in de kadernota. En daarom schrappen we deze niet. We verwachten dus die betere onderbouwing voor de begroting wel te hebben, maar voegen daar in het tweede amendement een zin aan toe. Namelijk: onder voorbehoud van een betere onderbouwing bij de onderliggende plannen bij de begroting. De gedeputeerde krijgt dan tot in het najaar de tijd om met een onderbouwing te komen die echt een onderbouwing is.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A26 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Dinklo (JA21) inzake Geen budget zonder plan.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Een bedrag van € 6 miljoen wordt aangevraagd voor het Groen Groeit Mee;
- Het memo met financiële onderbouwing er blijk van geeft dat hier nog geen uitgewerkte plannen onderliggen.

Overwegende dat:

- De Staten budgetrecht hebben en op dit moment onvoldoende onderbouwing zien om het gevraagd budget vrij te geven.

Besluit:

- Aan besluitpunt 1.f. I toe te voegen:
  - *(onder voorbehoud van een betere onderbouwing van de onderliggende plannen bij de begroting)*
- En de tekst van de Kadernota in deze lijn aan te passen.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dan hebben we daarbij nog drie initiatieven. We willen dat het college in overleg met de lokale NFO-afdeling – Nederlandse Fruitteelt Organisatie – met een voorstel komt voor een regeling, waarin een positieve extra inzet voor biodiversiteit rondom fruitboomgaarden wordt ondersteund door subsidie en – dat is nieuw – de naar verwachting toegenomen schade geheel wordt vergoed. Niet om fruitteelters via een omweg een totale schadevergoeding te geven, maar om te laten zien dat we knelpunten op weg naar biodiversiteit zien, serieus nemen en oppakken.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M88 van het lid Van den Dikkenberg (SGP) inzake knelpunten oplossen voor biodiversiteit.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Er bij mezenschade een eigen risico wordt gehanteerd van 40%;
- Fruittelers huiverig zijn om bosschages aan te leggen rondom hun boomgaard, omdat de mezenschade daardoor aanzienlijk kan toenemen.

Overwegende dat:

- Het eigen risico in principe gehandhaafd blijft, omdat dit een landelijke afspraak is binnen het IPO;
- Het echter reëel en bevorderlijk voor een meewerkende houding is om schade te vergoeden die ontstaat of verergert door een positieve inzet voor provinciale doelen;
- Het halen van onze doelen voor biodiversiteit alleen kan in samenwerking met de beheerders van ons landelijk gebied.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- In overleg met de lokale NFO-afdeling met een voorstel te komen voor een regeling waarin een positieve extra inzet voor biodiversiteit rondom fruitboomgaarden wordt ondersteund door subsidie en de (naar verwachting toegenomen) schade geheel wordt vergoed.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Een tweede motie is – dat is een heel belangrijk punt voor ons – de provinciale inzet voor Utrechtse voedselbanken. We verwachten daar een enorme toename van de komende tijd, waar voedselbanken meer benut zullen gaan worden en nodig zullen zijn in het uitdelen van voedsel. Wij willen dat het college met een voorstel komt om in het kader van de Voedselagenda het initiatief te nemen om korte keteninitiatieven te verbinden met voedselbanken en deze verbinding financieel te ondersteunen; en in het kader van de Sociale Agenda initiatieven, zoals de stadsakker in Veenendaal, uit te dragen naar andere voedselbanken, deze te faciliteren en te ondersteunen in de uitvoering hiervan.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M89 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Lejeune (PvdA) en Demir (DENK) inzake Utrecht steunt voedselbanken.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- Er vanwege de stijgende (voedsel)prijzen een toenemend aantal mensen is aangewezen op een voedselbank;
- Voor het eerst in de geschiedenis van de Nederlandse voedselbanken een Europese aanbesteding wordt gedaan om producten in te kopen;
- Er initiatieven zijn die de werking van een voedselbank versterken.

Overwegende dat:

- Het de verantwoordelijkheid is van een overheid om de concrete noden en behoeften van haar onderdanen te lenigen;
- Voorkomen moet worden dat producten voor de voedselbank opgekocht worden op de wereldmarkt, terwijl we een Voedselagenda hebben opgesteld die streeft naar meer lokaal voedsel;
- Initiatieven als de stadsakker in Veenendaal aansluiten bij een breed scala van provinciale doelen, waaronder regionaal voedsel, inclusie en biodiversiteit.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

Bij de begroting met een voorstel te komen om:

- In het kader van de Voedselagenda het initiatief te nemen om korte keten initiatieven te verbinden met voedselbanken en deze verbinding financieel te ondersteunen;
- In het kader van de Sociale agenda initiatieven als de stadsakker in Veenendaal uit te dragen naar andere voedselbanken en deze te faciliteren en te ondersteunen in de uitvoering hiervan;

En hiervoor ruimhartig budget aan te vragen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **DE HAAN**: Ik heb zo ook nog vragen over die tweede, maar eerst even over die fruitschade. In deze motie komen eigenlijk twee dingen bij elkaar: de schadebestrijding en de vergoeding daarvan voor de fruittelers, en anderzijds biodiversiteitswinst boeken. Voor onze fractie is niet helemaal duidelijk of nu dit een grote bijdrage levert aan de biodiversiteitswinst of dat er binnen die fruitteelt andere manieren zijn, misschien goedkoper zelfs of misschien duurder, die effectiever zijn dan het middel van schadebestrijding ophogen. Wat is uw antwoord? Heeft u daar onderzoek naar gedaan? Heeft u daar antwoord op gekregen? Hebben daar de fruittelers iets over kunnen zeggen? Daar graag nog meer informatie over.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dit komt namelijk als praktisch punt naar voren vanuit een door de SGP georganiseerde avond over biodiversiteit in Houten. Daar wordt gezegd van, oké, we krijgen voor landschapselementen subsidie, maar als we hier kleine landschapselementen gaan plaatsen, dan komen er extra vogels en dan krijgen we schade, Dus dat betekent dat je eenmalig een subsidie krijgt om een landschapselement te plaatsen en vervolgens krijg je maar zestig procent vergoeding van de schade die je aanvullend krijgt. Dus vogel-aantrekkende dingen, die willen ze best plaatsen. Alleen, dat levert ook extra schade op. Dus dan is het twee vliegen in een klap: we willen groenblauwe dooradering en kleine landschapselementen, maar dat betekent wel dat we vooraf die veertig procent ook af moeten dekken. Want, ja, anders gebeurt het gewoon niet in het gebied.

De heer **VAN DER STEEG**: Ook een vraag over die fruitschade. Ik heb een tijdje terug een motie gezien, de meeste schade en kleine landschapselementen. Als ik het goed heb, is die motie veranderd? U kunt gewoon 'ja' of 'nee'- Klopt dat? Ja? Oké. Nu spreekt u over biodiversiteit. Maar wat betekent dat dan? Is dat dan het inzaaien van- Nou ja, aan de rand van de van de fruitboomgaard wat zaadjes of hebben we het dan wel over die kleine landschapselementen inderdaad? Waar zit even die borging? Daar ben ik naar op zoek. En een concrete vraag ook aan u: zou

honderd procent vergoeden dan ook betekenen dat er ter plekke dus geen dieren meer worden afgeschoten?

Ik heb de voorziening die exact aangebracht zal worden- Er zit geen borging in de motie. Dus het kan het inzaaien van de randen zijn, maar dat lijkt me niet logisch. Dus dat is precies waarom we zeggen van, het moet in overleg met NFO plaatsvinden. Dus het is niet voorgeschreven hoe dat moet. Kleine landschapselementen leveren een heel grote bijdrage aan biodiversiteit. Dus als het gaat om bijvoorbeeld het plaatsen van een heg, dat bevat zoveel soorten dat je dat eigenlijk wilt. Alleen het bevat ook heel veel vogels. En zal dat leiden tot het niet meer afschieten van vogels of in ieder geval het verjagen van vogels? Dat denk ik niet. Dan zouden we helemaal honderd procent moeten vergoeden over alles. Maar dit is echt gekoppeld aan het plaatsen van die kleine landschapselementen.

De **VOORZITTER**: Ja ik vind het wel echt- We zijn met de Algemene Beschouwingen bij de kadernota bezig. Dus we zijn nu- Een vraag tot slot, maar ik denk dat er voldoende gelegenheid is buiten deze vergadering om de heer Van den Dikkenberg daar nog op te bevragen. Gaat uw gang.

De heer **VAN DER STEEG**: Ja, nee, natuurlijk is dat ook waar, voorzitter. Maar goed, mijn vraag was ook inderdaad: laten we even heel specifiek op een perceel inzoomen. Honderd procent schadevergoeding betekent dat dan dat daar niet meer ontheft wordt om dieren te schieten? U trekt het een beetje in het algemene. Maar goed, ik heb hem graag specifiek beantwoord.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, als je honderd procent vergoed krijgt, dan zal er ongetwijfeld minder reden zijn om dieren te schieten en daar minder bovenop te zitten als dat je veertig procent eigen risico hebt.

Mevrouw **DE HAAN**: Dat is op de motie over het project in Veenendaal. Dus die andere motie. Die klinkt heel sympathiek. Het koppelt de Voedselagenda aan de Sociale Agenda. De voedselbank is een heel mooi initiatief en tegelijkertijd zien wij dat voornamelijk als gemeentelijke taak. En zijn het gemeenten die ook gaten laten vallen, of sociale diensten, waar voedselbanken dan weer inspringen. Ik ken de SGP als een partij die zich ook best wel beperkt tot de kerntaken. Dus ik zoek even: wat is nou onze provinciale verantwoordelijkheid? En met name, omdat u ook met middelen wil investeren in het verknopen van die Sociale Agenda en die Voedselagenda en lokale initiatieven. In Amersfoort ken ik het initiatief van-

De **VOORZITTER**: Goed. De vraag is denk ik helder. De heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, inderdaad beperken wij ons graag tot onze kerntaak en wij zien de voedselvoorziening echt wel eens kerntaak ook van de provincie. Daar hebben we een Voedselagenda voor. Wij zijn altijd in verbinding met korte keteninitiatieven en nu zeker als het gaat over de transitie van de landbouw met extra korte keteninitiatieven die gaan ontstaan met onze plattelandscoaches, dat we daar nadrukkelijk aandacht hebben voor de verbinding met de voedselbanken en die ook kunnen leggen, en daar dus ook financieel een armslagje voor kunnen hebben. Dus dat dat ook logisch ontstaat en dat die producten daar ook heen kunnen. Want het is natuurlijk best gek dat het nu Europees ingekocht wordt voor voedselbanken, terwijl er nog wel spullen weggegooid worden.

Mevrouw **DE HAAN**: U kunt mij vinden, meneer Van den Dikkenberg, op het gebied van korte keten en lokaal voedsel, zeker. Tegelijkertijd is de minister bezig op het gebied van armoedebeleid en die ook zoekt naar de

andere manieren om mensen met een heel smalle beurs te helpen. Dus ja, de koppeling naar het lokaal financieren van dit soort initiatieven, dat is voor ons nog wel een vraag die we nog willen overwegen.

Ja, voorzitter, daar een heel korte reactie op. Dat is dat wij absoluut niet voedselbanken willen gaan financieren, maar dat wij wel de toegevoegde waarde zien om vanuit onze korte keteninitiatieven en de kracht die daar zit ook andere voedselbanken, het voorbeeld van Veenendaal kennis mee te laten maken met hun eigen groentetuin en wat daarin wordt uitgedeeld, waarin heel veel sociale cohesie en eten ontstaat. En het zag er nog goed uit. Allemaal aangeraden om daar eens te gaan kijken.

De **VOORZITTER**: U bent wel door uw tijd heen. Dat wordt niet helemaal bijgehouden.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Nog drie minuten zag ik.

De **VOORZITTER**: Ja, ja, maar-

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dan heb ik nog een kleine opmerking over de motie over de problematiek van de Amerikaanse rivierkreeft, die we samen met JA21 en de ChristenUnie indienen om zelf daar een rol te pakken in de Natura 2000-gebieden, de NNN en de ondersteuning van pilots.

Voorzitter, dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: We hebben het er al heel vaak over gehad in allerlei commissies door mijzelf of door mijn collega's. We willen toch wel nog even gewoon noemen een aantal aspecten waar 50PLUS de prioriteit bij legt.

Dat is natuurlijk wonen in de breedste zin van het woord. Wij zouden eigenlijk willen benadrukken om die bebouwde grens toch eenvoudiger te verruimen, want men heeft gewoon grond nodig. Inbreien is op een gegeven moment klaar. En waar hapert toch iedere keer dan- We hebben natuurlijk wel die regeling, die vijftig woningen buiten de rode contour, zoals voorheen; en nu de bebouwde grens, zoals het nu heet. Maar ook dat kan soms nog wel weer- En dat is de ervaring met een klein project bij Nieuwer ter Aa wat nog steeds niet klaar is en wat nog steeds wacht op toestemming, et cetera. Het is zo stroperig. Daarmee kunnen wij niet op korte termijn voldoen aan de grote opgave die wij hebben om woningen te bouwen voor al diegenen die een woning zoeken: voor de rijkere die naar een kleinere woning willen, voor de 35.000 woningzoekenden in de stad Utrecht en ga zo maar door.

Openbaar vervoer. Ja, wij vinden toch gewoon dat dat gewoon goed geborgd moet worden. De gedeputeerde is er heel hard mee bezig. Ik heb vorige week al geschetst hoe eenvoudig je soms iets kunt optimaliseren door een buslijn iets te verruimen, zodat het zo aantakt dat je aan allerlei kanten dus een verbinding kan maken met de grotere lijnen. Dat daar heel goed op gelet wordt. Wat doe je met de bus die er al rijdt? Wil je het verbeteren? Kijk hoe je dat dan verder, breder kunt verbinden. Wij steunen natuurlijk, of we dienen mede de motie van de Partij van de Arbeid over dat gratis vervoer in. Ik wil zeggen, we zijn er al, zo lang als ik in de Staten zit – dat is inmiddels bijna twaalf jaar – mee bezig, 50PLUS, maar op een gegeven moment hebben wij de handen ineengeslagen met de Partij van de Arbeid, samen met Julie d'Hondt, maar voorheen al met Kees de Kruijf. En ja, nu ligt er weer een motie en die zullen wij zeker natuurlijk mee indienen, want dat moet gewoon een keertje uitgevoerd worden.

Knelpunten, we hebben het de vorige keer al gezegd: de structurele stagnatie toch bij die spoorwegovergang in Maarsbergen. Ik heb wel via Google Earth gekeken dat men

daar wel aan het slopen is en met de grondverplaatsing bezig is. Maar ja, wanneer is dat klaar? Misschien kan de gedeputeerde daar nog iets over zeggen.

En wij willen toch wel pleiten voor de Rijnbrug tussen Rhenen en de rondweg in Veenendaal.

Impuls cultureel erfgoed. Dat is toch gewoon iets wat we niet moeten verwaarlozen en goed in stand moeten houden. Dus de motie van de VVD zullen wij steunen.

En natuurlijk de fietsbrug Nieuwer ter Aa. Wij willen er echt voor pleiten dat alles en iedereen die daartoe in staat is en daar wat aan kan doen, zich volledig duizend procent inzet dat er, voordat het pontje uit de vaart gaat, dan een fietsbrug is tussen Nieuwer ter Aa over het Amsterdam-Rijnkanaal en de spoorlijn heen naar Stichtse Vecht.

Even kijken, dan hebben we nog eventjes- De knelpunten, de energietransitie. Ja, het huidige elektriciteitsnetwerk kan de huidige snelheid van de energietransitie niet bijbenen. Dus bent u genegen het tempo van de energietransitie daarop aan te passen? Wat 50PLUS betreft, betekent dat op dit moment geen verdere uitvoering van windenergieprojecten. Tot zover.

De motie, die van de PvdA, die gaan wij mee-indienen. De motie Stop het stikstofbeleid van de Partij voor de Vrijheid en van JA21 dienen wij ook mee in.

En als laatste, voorzitter, wil ik nog even melden dat wij absoluut tegen de motie Voorkeursrecht zijn. Op het moment dat we hier vóór zouden gaan stemmen – ik heb ook berichten gekregen vanuit LTO en noem maar op allemaal – dan zetten wij de deur open voor ontginning van de gronden. Als we eerst zeggen, ook al is het een onderzoek, maar als we een bepaald traject ingaan- We moeten voorkomen dat, ook al is het maar een klein stukje: het kleine stukje voor de een, is voor de ander soms van grote betekenis. En daar dienen wij gewoon rekening mee te houden. Dus stem tegen deze motie. In ieder geval stemmen wij tegen.

Tot zover, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Hoek. Keurig binnen uw tijd.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Demir.

Mevrouw **DEMIR**: Zowel in onze eerste termijn, als in de commissies zijn de nodige opmerkingen geplaatst. Het mag duidelijk zijn dat openbaar vervoer en de Sociale Agenda voor ons belangrijke onderwerpen zijn. Het liefst zagen wij ook dat de Sociale Agenda als apart programma in de kadernota terugkwam. Aangezien hier pas geleden een uitvoeringsagenda van is gepresenteerd, wachten wij eerst de start hiervan af en zullen later dit jaar moties indienen om dit verder te ondersteunen.

Vanuit een sociaal perspectief dienen wij wel de motie van de ChristenUnie mede in, waarin wordt gevraagd om de vriendschapsrelaties met Guangdong te beëindigen, want het kan niet zo zijn dat wij als provincie vrienden blijven van een land en provincie waar duidelijk zeer ernstige mensenrechtenschendingen plaatsvinden.

Voor de kadernota richten wij ons verder onder andere dus op openbaar vervoer. Zo dienen we de motie van het PvdA mede in om de inkomensgrens van gratis ov tot honderdtwintig procent van het bijstandsniveau te trekken. Maar daarnaast dienen wij zelf ook een motie in, waarbij we de Gedeputeerde Staten vragen om aan het onderzoek van motie 45, waarin een provinciaal ov-abonnement wordt onderzocht, toe te voegen de mogelijkheden voor gratis ov voor kinderen tot twaalf jaar te onderzoeken en hierover in gesprek te gaan met de huidige of toekomstige concessiehouders; en ons hier verder over te informeren en indien mogelijk met een voorstel te komen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M90 van de leden Demir (DENK) en Koerts (ChristenUnie) inzake Gratis ov voor kinderen tot twaalf jaar.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerend dat:

- Het aantal reizigers binnen het openbaar vervoer niet de gewenste hoogte heeft bereikt.
- Er in verschillende gemeenten al mogelijkheden zijn voor kinderen om gratis met het ov te reizen.

Overwegende dat:

- Kinderen dankzij deze mogelijkheid de kans krijgen van jongs af aan vertrouwd te raken met het openbaar vervoer en naar verwachting later ook vaker zullen reizen met het ov;
- Indien kinderen gratis mogen reizen het voor gezinnen ook goedkoper en aantrekkelijker wordt om met het ov te reizen en kinderen op deze wijze de provincie op een andere manier ontdekken;
- Kinderen tot 12 jaar onder begeleiding van een volwassene gebruik moeten kunnen maken van gratis openbaar vervoer;
- Motie 45 'Provinciaal ov-abonnement' is aangenomen door PS waarin wordt gevraagd de mogelijkheden voor een provinciaal ov-abonnement te onderzoeken.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- Om aan het onderzoek van motie 45, toe te voegen 'de mogelijkheden voor gratis ov voor kinderen tot 12 jaar te onderzoeken en hierover in gesprek te gaan met huidige/toekomstige concessiehouders.'
- PS ook te informeren over de uitkomst van dit onderzoek.
- Indien het onderzoek mogelijkheden biedt daarvoor een voorstel ter besluitvorming aan PS voor te leggen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **DEMIR**: Verder zijn wij blij dat D66 terugkomt op motie 39 over de ingezetenenheffing, waar wij in eerste instantie ook tegen waren. Naar ons idee past dit dus niet bij de criteria, zoals benoemd bij beslispunt 8.b. Het spreekt elkaar tegen wat ons betreft en daarom ondersteunen wij ook dit amendement.

Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Demir.

Dan is daarmee de inbreng in tweede termijn vanuit uw Staten over de kadernota voltooid. Conform onze afspraak schors ik nu de vergadering voor een dinerpauze, die u ook echt goed kunt gebruiken voor onderling beraad. Daar zou ik u toe willen aanraden. Dat gaat het college ook doen. En ik heropen de vergadering om 19.40 uur. 19.40 uur. Ik wens u eet smakelijk.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik heropen onze vergadering. Wij zijn bezig met de behandeling van de kadernota, agendapunt 21. Wij zijn nu toe aan de beantwoording vanuit het college op uw tweede termijn.

Dames en heren, ik wil uw aandacht vragen voor het feit dat u graag met elkaar vanavond de beraadslagingen over de kadernota wil afronden. Mijn inschatting als voorzitter is dat dat alleen maar kan als we dat heel erg snel, voortvarend en staccato met elkaar doen, want anders gaan we volgende week woensdag door. Zo simpel is het. We gaan om 22.00 uur stemmen over de andere onderwerpen. We hebben heel veel moties en amendementen te behandelen. Het college zal die duidelijk, maar wel kort in uw richting beantwoorden. Ik vraag u om daar van harte aan mee te werken, dat we het eindtijdstip dan ook halen. Dank u wel. Het woord is aan gedeputeerde Strijk.

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, even van de orde. Die behandeling van vandaag is geen doel op zich. We zitten hier over grote thema's met elkaar te spreken, die van groot belang zijn voor onze inwoners, ondernemers, gemeentebesturen. Ik vind het goed dat u zegt, we willen efficiënt zijn, maar ik vind ook dat we het debat moeten kunnen voeren. Het college heeft nauwelijks meer spreektijd. Ik vind dat we daar ook coulant mee moeten zijn. Maar we hebben ook nog een uitloopvergadering staan. Dus ik zou toch willen zeggen: enige haast is fijn, maar laten we het wel ook in een goede en open sfeer met elkaar proberen te blijven doen, naar elkaar luisteren en dat komt volgens mij de besluitvorming ten goede.

De **VOORZITTER**: Helemaal mee eens. Alleen, ik handel conform hetgeen we aan het begin van deze dag met elkaar hebben afgesproken. Dus ik zal dat proberen te doen, iedereen recht doende in deze vergadering.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ik loop door een aantal amendementen en moties heen en op het eind pak ik even twee vragen die me nog gesteld werden, of ik daar bij de begroting invulling aan kon geven, via een interruptie door de VVD gevraagd aan mij.

Amendement 21, dat gaat over het belastinggebied. En daarin stelt de fractie van de VVD voor aan u om een aantal besluitpunten, die in de besluitteksten staan, te verwijderen. Het college heeft die teksten daar niet voor niks neergezet, dus wij ontraden dit amendement; overigens ook in de wetenschap dat er een ander amendement straks komt wat ook een besluittekst daarin verandert. Maar dat is dan uw afweging uiteindelijk.

Amendement 22, het moment van de langetermijnbegroting. Daar kunnen we invulling aan geven. Ik begrijp dat u nog aanvullende wensen heeft. Dus wij zouden dit 'Oordeel Staten' heet het dan. Wat ik wel prettig zou vinden als we dat doen, is dat we in de FAC een keer even doorpraten over wat u dan precies graag nog zou willen zien. Maar daar geeft het college graag invulling aan. Dus geen probleem als dat amendement straks zou worden aangenomen.

Amendement 23, I want my money back. Er was ooit iemand die dat ook heel hard heeft geroepen. Daar bent u door geïnspireerd. Dat ontraden wij. Als de groeisprong ons iets laat zien, dan is dat in de nabije toekomst, zo'n beetje tussen 2030 en 2040, als wij onze ambities willen invullen die we hebben vanuit de Omgevingsvisie, de structurele middelen in onze provincie omhoog zullen moeten, maar er ook incidenteel geld extra nodig zal zijn. Dus zowel structureel, als incidenteel. Op moment dat je nu voor vier jaar uit je reserves een motorrijtuigenbelastingverlaging geeft, dan weet je ook dat je in 2027, ja, heel fors moet gaan verhogen, want het moet al omhoog en je hebt het eerst even kunstmatig

verlaagd uit je reserves. Dus je stappen die je dan zult maken, die zijn echt fors omhoog. En daarnaast heb je dan een deel van je spaargeld uitgegeven. Dus juist vanwege de geleidelijke groei naar ook wel echt de realisatie dat met de ambities die u met de Omgevingsvisie heeft vastgesteld we in de loop van de tijd eerder een stijgende lastendruk zullen zien, hooguit gelijkblijvend, maar eerder een stijgende lastendruk dan een dalende, vinden we dit een onverstandig amendement om dat zo nu voor een aantal jaar terug te geven. Spaar je geld op dit moment en hou die opbrengsten, die je structureel hebt, in beeld. Dus we ontraden die.

Amendement 24, de groeisprong duiden samen. Ja, we merken daar, ook in de discussies in de commissie, af en toe wel in onze optiek wat onduidelijkheid over. De groeisprong geeft scenario's en beelden tot en met 2040. Het lijkt ons hartstikke goed en waardevol om ook met uw Staten na de zomer daar nog eens rustig te overkijken hoe je dat duidt en hoe je dat misschien ook wel meeneemt naar uw verkiezingsprogramma's en hoe dat straks weer op tafel ligt bij de nieuwe onderhandelende partijen. Het zal ook vast een onderwerp van gesprek zijn, wat ook in de komende jaren nog vaak terug gaat komen. Maar wat het college wel zegt, dat op basis van de groeisprong die er ligt, kunnen wij – het zijn heel kleine stapjes in het licht van het totaal – maar nu ook een aantal stappen maken die passen, hoe dan ook gaan passen in die groeisprong; en hoe wij het aan u voorstellen, evenwicht kent. Het laat het bredere aspect van de domeinen zien.

Mevrouw **DE MAN**: Ja, u doet het voorkomen alsof ik het niet goed begrepen had. Zo, er zijn discussies in de commissie geweest. Dat klopt. Er zijn discussies in de commissie geweest. U vraagt ons wel degelijk om in te stemmen met uw duiding, want die is opgenomen in de kadernota en dat is in de paragraaf. Ik heb vandaag een aantal amendementen en moties – nou, volgens mij waren het allemaal moties – gezien die eigenlijk ook aansturen op: hé, die groei die we eigenlijk voorstaan, willen we dat wel met z'n allen? Dat is een heel fundamentele vraag over 'wat willen wij zijn als provincie'. En die vraag heeft u eigenlijk al ingevuld door een bepaald scenario te gebruiken om verder te gaan. Dus ik geef u alle ruimte om de gesprekken in te gaan en in alle BO Leefomgeving, BO-MIRT en al dat soort verbanden met elkaar door te gaan, maar uiteindelijk ligt de besluitvorming over 'wat voor provincie willen we zijn' en 'wat voor groei willen we accommoderen' – bijvoorbeeld, hoeveel ruimte hebben we nodig in de provincie? – ja, die is toch echt aan ons. Ik hou u dus niet tegen om deze zomer flink aan de slag te gaan in al die mooie gesprekken met het Rijk, maar het is toch echt wel dat de duiding van de groeisprong aan de Staten is. En dat is ook het enige wat ik vraag.

Het is niet zo dat het college bij het samen met u uitwerken van de groeisprong gestart is op een nulpunt. Dat hebben we elke keer bij de aftrap ook steeds gezegd. Leidend voor ons, als start bij de groeisprong, is een door uw Staten vastgestelde Omgevingsvisie. Het is echt een belangrijk uitgangspunt. Dus daar hebben wij ons steeds op gebaseerd. Waar we mee worstelen in de tekst van het amendement wat u nu geeft- Want daarbij staat wel – ik pak maar gewoon de laatste onderstreepte zin – in als volgt aan te passen: "waarbij de Groeisprong Utrecht 2040 in de verdere uitwerking daarvan eerst ter duiding wordt voorgelegd aan Provinciale Staten voordat daarvoor met andere overheden stappen worden gezet". Het is op dit moment wel zo, en dat schrijven we ook bij onze duiding, dat op dit moment diverse regio's met het kabinet in gesprek zijn over versnellingsprogramma's rondom woningbouw, over investeringen in infrastructuur. En dat als wij op dit moment als provincie Utrecht zeggen 'wij maken even pas op de plaats, want wij moeten eerst duiding hebben verder in PS voordat wij daar misschien met u kunnen spreken', dan hebben we straks die duiding, maar dan is het geld daar verdeeld. Dus we hebben niet voor niks in de teksten, in de besluitteksten, gevraagd om mandaat om met kleine bandbreedtes, maar die

zijn expliciet in de besluit teksten op genomen, wel met mandaat met de ministers te mogen praten over ons aanbod. En in onze optiek helpt amendement 24 dat eruit.

Mevrouw **DE MAN**: Ik merk dat de heer Strijk heel erg veel woorden nodig heeft en ook met een bepaalde intonatie spreekt. Volgens mij moest u het kort houden, maar goed. Een tip mijnerzijds. De Omgevingsvisie is altijd van gezegd, dat is een keuzepallet. En wij hebben deze discussie gehad in 'waar komen de windmolens', want er kunnen ook woningen, maar welke krijgt dan voorrang? Die discussie hebben we heel vaak gevoerd. En u zegt dat u in de duiding marges bepaalt. Die marges, daar gaan wij over. Daar gaat niet u over. En dat is wat ik hier, en ook in de commissie RGW, op tafel heb gelegd: laten we alsjeblieft die richting met elkaar bepalen, hier in deze zaal, en u dan op pad sturen. Nogmaals, ik hou u niet tegen om deze zomer flink te rommelen op basis van autonome groei. En daarnaast, als die laatste zin u erg in de weg zit, wil ik daar best even naar kijken – dit is de tweede termijn – om daar nog wat aan aan te passen voordat wij dadelijk de besluitvorming ingaan.

Het lijkt me fijn, want als die zin er zo blijft staan, dan blijft het college hier wat negatief tegenover amendement 24 staan. Gaat die laatste zin er nou juist uit en u heeft het alleen over dat de tekst bij besluitpunt vijf, en niet over besluitpunt zeven, dan is het een ander verhaal.

Mevrouw **RIKKOERT**: Ik herken mij in het verzoek van mevrouw De Man om over die groeisprong ook nog eens met elkaar politiek door te praten. Maar wat ik nu hoor van gedeputeerde is dat hij met een wijziging ermee uit de voeten zou kunnen. En anders zou mijn vraag zijn aan de VVD of ze het kunnen omtoveren tot een motie, zodat we er alsnog dan na de zomer met elkaar over kunnen spreken.

De **VOORZITTER**: In ieder geval een suggestie gedaan. Daar kan de VVD even over nadenken. Meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik ben wel benieuwd naar de duiding van de gedeputeerde om twee moties, of tenminste, een motie en een amendement te combineren. Dat is namelijk de ruimtelijke doorrekening en de groeisprong. Want we zijn gewaarschuwd dat alle ambities niet in de provincie passen. We sorteren nu wel voor op bijvoorbeeld Groen Groeit Mee à 1,2 miljard in de groeisprong en dat we daar misschien helemaal de ruimte niet voor hebben. Dan hebben we ook die 1,2 miljard niet nodig. Dat is een forse financiënvraag. Het legt een forse claim op het benodigde gat. En misschien blijkt dat die rekening niet nodig is. En in die zin is volgens mij een nadere duiding van de groeisprong met de ruimtelijke effecten daarvan volgens mij heel hard nodig.

Gedeputeerde **STRIJK**: Mijn collega zal straks ingaan op de vragen die er liggen rondom de ruimtelijke doorrekening. Ik wil nog een keer stellen dat ook het college het alleen maar fantastisch zou vinden als wij over de groeisprong na de zomer – van mijn participatie mag het heel veel keren – met elkaar in gesprek gaan over de fundamentele vragen die hieruit naar voren komen. Dus dat lijkt ons hartstikke goed. Doen we graag. Wat wij wel vragen, en daarom – dat benadruk ik nog een keer – het college wil wel kunnen handelen in de komende twee, drie maanden, want het gebeurt nu in Den Haag. Nu. Niet over drie maanden.

Amendement 25, Bezinnen op belasting. Even kijken, ik moet even zoeken. Ja, oordeel Staten. Daarbij maakt u het juist scherper, geeft u de opdracht aan GS om even los

te gaan van voorbeelden, maar juist naar de uitgangspunten, de criteria die je hanteert. Dus als u dat vindt, dan gaan we zo op pad.

De heer **VAN SCHIE**: Mijn vraag aan de heer Strijk en ook aan het college, is of zij een idee hebben wat er is gebeurd met de fractie van D66 de afgelopen weken.

Nee, voorzitter, dat moet u echt aan de fractie van D66 vragen. U praat nu met het bestuur.

De heer **VAN SCHIE**: Maar mag ik er dan van uitgaan dat- We hadden best wel een ingewikkeld commissiedebat over dit onderwerp ook, waarin de gedeputeerde toch wel de vreemde stijlfiguur gebruikte dat de stemverklaring bij de motie voor hem leidend was, omdat de D66-fractie – die niet bij toeval natuurlijk ook de fractie is die de heer Strijk vertegenwoordigt in dit college – een andere mening was toegedaan dan misschien uit het debat zelf bleek en dat dat voor hem zeer zwaarwegend was, omdat dat juist de aanleiding was, de mening van D66, om dat dictum op te nemen in dit statenvoorstel. Dus nu de mening van de D66-fractie is veranderd, vraag ik mij af: heeft de heer Strijk een gesprek gevoerd met de D66-fractie over dit onderwerp? Ja of nee? Of is er misschien vanuit Den Haag een oekaze gekomen bij D66? Ik weet niet hoe dat bij andere partijen werkt, maar bij ons gebeurt dat nooit. Ik ben wel benieuwd om nu eens mee te maken hoe dat gaat als we zo'n opmerkelijke politieke draai aanschouwen, of daar dus invloed van anderen aan ten grondslag ligt. Dus toch graag van de heer Strijk, die natuurlijk nauw bij dit proces betrokken was, een duiding daarvan.

Het is wel zo dat ik weleens contact heb met de D66-fractie. Ik weet ook door welke fractie ik ben voorgedragen om hier in GS te mogen zitten. Maar ik ben benoemd door GS. Ik ben een bestuurder voor de hele provincie. En het is aan de D66-fractie om haar eigen standpunten bepalen. Daar heb ik geen invloed op. Het klopt ook dat ik op de- Mevrouw De Man zei net dat ik soms met passie kan praten. Dat heb ik ook toen gedaan. Ik ben een overtuigd- Heeft GS u proberen te overtuigen dat een ander standpunt goed was. U nam toen in een motie iets aan, waarvan puur cijfermatig kan worden gezien dat een stemverklaring, die eigenlijk wel een inhoudelijke wijziging was van de voorliggende motie, leidde dat er een meerderheid was voor die motie. En daar vroeg ik duiding om in het debat.

De **VOORZITTER**: Goed, ik stel voor dat de heer De Droog ook even reageert op hetgeen de heer Van Schie heeft gezegd.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, dank. Ik proef hier toch een beetje een soort van suggestieve opmerking en ik denk dat het gewoon belangrijk is om hier ook gewoon heel eerlijk en open over te zijn. Een tijd terug hebben we met elkaar hier het debat gevoerd. In dat debat zijn wij op een gegeven moment gaan denken van ja, we zaten op die lijn van die ingezetenenheffing. Ik denk, op een gegeven moment van ja, het is toch belangrijk dat we dat niet alleen op die inwoners doen, maar dat we dus ook gewoon verkennen of dat voor bedrijven zou kunnen gelden. Vandaar dat we dat mee hebben genomen in onze stemverklaring. Dat dat vervolgens leidt tot die zin, dat wist ik ook niet. Dat kwam erin. Vervolgens ontstond er een debatje en een discussie ook in de commissie. Dat leidde ertoe dat er amendementen kwamen. En die amendementen die- Van de SP heb ik hem voorbij zien komen, ik heb hem ook van u voorbij zien komen. En dat zette ons aan het denken. Ja, dat eruit gaat – dat was mijn eerste zorg – dan gaat dat eruit en dat betekent dat er een strikte interpretatie uit volgt voor het lezen van die motie. Dus dan betekent het dat die stemverklaring die wij mee hebben gegeven niet meer zo zwaarwegend is, maar dat dat dus ineens- Oké, dat is dan onze stemverklaring, maar voor de rest blijft die motie staan. Dat was de lijn

waarop ik vanmorgen zelfs nog binnenkwam. Ik heb ook gewoon gesprekken gevoerd en tijdens die gesprekken, die ik er vanmorgen over voerde, omdat ik aanvoelde van nou, dat zou wel eens zo een meerderheid kunnen halen en dan baart mij dat zorgen. Toen kwamen er argumenten boven tafel waarvan ik dacht, verdorie, ik heb gewoon met mijn fractie gezeten- Ik heb meerdere keren gezeten. Ik heb over meerdere dingen nagedacht. Ik heb de stukken gelezen. Ik heb met Robert gesproken hierover. En uiteindelijk zijn die argumenten, daar heb ik gewoon niet over nagedacht. Om een voorbeeld te geven. Een van die argumenten was, wij hebben veel gesprekken gevoerd over de onroerendezaakbelasting. Daar hebben we in gedachten gehad: we dachten in stenen; we hebben niet gedacht in termen van grond als het gaat om de verbinding tussen wat je als provinciale opgave hebt en wat je grondslag zou kunnen zijn van de belastingen. Toen dacht ik, ja, dat is eigenlijk een dusdanig zwaarwegende reflectie voor mij, dat ik denk, verdorie, wij zijn op een heel verkeerde grond een richting ingeslagen. En ik denk, als dat het geval is voor iets wat zo zwaarwegend is, als het zo zwaarwegend is als de belastinggrondslag hier, waarmee we nog helemaal in een fase zitten waarin we aan het verkennen zijn, dan wil ik de gedeputeerden hier niet met zijn handen op zijn rug vinden in die overleggen die daar nog allemaal plaatsvinden. Dan moet je ook de ruimte hebben om te kijken wat daar dan, gelet op wat hier in het debat gebeurde, dat hij daarmee verder kan. En zodoende heb ik zojuist dat amendement ingediend.

De **VOORZITTER**: Tot slot nog één opmerking van de heer Van Schie en daar mag de heer De Droog nog op reageren. Daarna gaan we door met de beantwoording door de gedeputeerde.

De heer **VAN SCHIE**: Nou ja, de handreiking aan de heer De Droog is dan volgens mij, zoals de heer Strijk in de commissie de analyse deed van de uitslag van het debat dat we hier met elkaar gehad hebben, en dat we daar eigenlijk niet zo heel veel over natuurlijk de verklaring van D66 hebben gesproken- U zegt ook, ik kom er nu achter dat het misschien iets betekent voor grond. Dat betekent bijvoorbeeld ook iets voor boeren, om eens wat te noemen. Dus dat heeft wel een groot effect als je dat inbrengt in het debat. Denk ik ook van harte, laten we dat gesprek nog een keer goed met elkaar voeren, maar laat het ook geen belemmering zijn voor de heer Strijk om in IPO-verband te kijken naar de wijze waarop we de provinciale belastingheffing inrichten. Daar zitten natuurlijk nog een heleboel nuances in die niet strikt uit de motie komen, maar die natuurlijk wel in de debatten aan de orde zijn geweest en waarvan we ook volgens mij in het debat zelf tegen de heer Strijk hebben gezegd, en hij dat ook heeft bevestigd, dat er elementen in zitten die in dat gesprek met het IPO aan de orde komen. Dus ik zou willen voorstellen, voorzitter, dat zowel de VVD-fractie als de D66-fractie de amendementen intrekken, dat we daarmee de ruimte geven aan de gedeputeerde om in gesprek met het IPO, als het gaat om ingezetenenheffing en vestigingsheffing het gesprek te voeren, met dat gesprek terug te komen in deze Staten, en het gesprek dan nog een keer goed te voeren van oké, wat betekent dat dan als de Tweede Kamer misschien wel instemt met een IPO-voorstel in die richting en hoe gaan we daar dan mee om?

De **VOORZITTER**: Goed, ik stel voor dat, u doet een voorstel, dat u dat onderling ook even met elkaar bespreekt. Dan horen wij dat-

De heer **VAN SCHIE**: Volgens mij bespreken we dingen hier onderling met elkaar in openheid en transparantie tijdens deze Statenvergadering.

De **VOORZITTER**: Zeker. Alleen, ik denk, u hebt een voorstel gedaan wat zich goed leent voor een directe beantwoording van de heer De Droog aan u en dan horen we daar het resultaat van in de Statenvergadering.

De heer **VAN SCHIE**: Dat is nu, voorzitter. Dit is de Statenvergadering.

De **VOORZITTER**: Ja, maar wat wilt u? Dat de heer De Droog nu gaat antwoorden?

De heer **VAN SCHIE**: Als dat kan. Ik zou in elk geval niet willen uitsluiten dat hij een antwoord geeft op een vraag die ik hem direct stel in een een-op-een debat.

De **VOORZITTER**: Meneer De Droog, gaat u antwoorden.

De heer **DE DROOG**: Nee, precies. Want ik hoor inderdaad de heer Van Schie ook. En ik denk, als we dat zouden doen, dan zou het erop neerkomen dat uiteindelijk die uitspraak van de Staten van de vorige keer, waarvan ik zojuist in alle openheid heb gezegd 'ik heb er spijt van dat ik dat uiteindelijk mede heb bekrachtigd en daarbij ook nog eens een doorslaggevende stem ben geweest', dan denk ik, ja, dan zou ik hem eigenlijk van tafel willen. Dat is de reden waarom ik het amendement ook zou willen handhaven.

De **VOORZITTER**: Dan stel ik vast, want inmiddels is dit debat dan even afgelopen.

De heer **VAN SCHIE**: Nou, nee, voorzitter, want ik zou nu nog wel weten wat de consequenties zijn, als het amendement van de heer De Droog gehandhaafd blijft en ook een meerderheid zou halen, met welke opdracht de heer Strijk dan op pad gaat; en wat hij ook in de afgelopen periode tussen het aannemen van de motie en dit moment gedaan heeft met die opdracht van de Staten in IPO-verband.

De **VOORZITTER**: De heer Strijk reageert daar nog even kort op.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ik heb ze niet allemaal scherp, maar in de besluittekst staat bij b welke criteria leidend zijn voor het nieuwe belastinggebied. Op het moment dat het amendement van de heer De Droog wordt aangenomen, dan worden dat de leidende criteria die ik meeneem in de gesprekken bij het IPO. Overigens zeg ik steeds heel goed: daar moeten we met zijn twaalven uitkomen. Vervolgens gaat de minister er nog iets van vinden, vervolgens gaat de Tweede Kamer er iets van vinden. Dus ken ook even de status van dat wat we met elkaar vinden. Maar dat zou dan het leidend beginsel worden. In het enige gesprek, die we nog maar hebben gehad over het belastinggebied nadat u daar de vorige keer over heeft gesproken, heb ik namens de provincie aangegeven dat er in onze staten een meerderheid lijkt om vooral de variant van de inwonersheffing uit te werken. En daar zou ik dan dus de volgende keer met iets meer ruimte naar verschillende varianten

kunnen meedenken, meekijken, mét zijn twaalven, in gesprek met de minister, in gesprek met de Kamer.

De **VOORZITTER**: Goed. Die duiding is gegeven. Voldoende, meneer Van Schie voor nu?

De heer **VAN SCHIE**: In die zin, dat het college-

De **VOORZITTER**: Ja, meneer Van Schie-

De heer **VAN SCHIE**: Ja, ik vind het wel belangrijk, want er gebeurt hier echt een staatsrechtelijk interessant ding, maar het is ook een belangrijke opgave.

De **VOORZITTER**: Maar ik wil nu ook graag de anderen de gelegenheid geven om een interruptie te plegen. U hebt al heel veel gevraagd en antwoorden teruggekregen.

De heer **VAN SCHIE**: Ik kan ook straks in de derde termijn de heer Strijk weer terugroepen, maar het lijkt me handig dat we het onderwerp gewoon afronden.

De **VOORZITTER**: Nee, maar ik kan nu even de heer Eggermont het woord geven en eventueel mevrouw Groen om te kijken wat zij aan de discussie willen toevoegen. De heer Eggermont.

De heer **EGGRMONT**: Ja, ik vind het wel interessant, voorzitter, de koehandel die die de heer Van Schie nu probeert te plegen, maar het punt is juist – en daar heb ik het juist in de commissie ook over gehad en dat heeft de VVD ook heel helder laten zien – is dat ze namelijk ook volledig af willen van al die verschillende afhankelijkheden die in 8.b staan, waaronder dat het niet al te grote verschillen voor de verschillende inkomensklassen mag opleveren. Dat zijn van die onderdelen waarop mensen dan vervolgens ook kunnen denken, ja, u wijst die ook volledig af. Dan is het toch ook logisch dat de mensen zoiets hebben van, ja, als die dan ook volledig afgewezen worden, dan brengt dat ook wel weer een heel andere invulling van diezelfde motie met zich mee. En dan, als mensen dan vinden van, ja, maar wij vinden eigenlijk die verschillende voorwaarden eigenlijk belangrijker, ja, dat ze het dan op die manier ook wijzigen. Dus in die koehandel wordt het in die zin ook een beetje lastig, omdat de heer De Droog niet de enige indiener is.

De heer **VAN SCHIE**: Nee, voorzitter, maar-

De **VOORZITTER**: U krijgt het woord van de voorzitter, meneer Van Schie. En dat wilt u?

De heer **VAN SCHIE**: Ja, hij heeft mij een vraag gesteld.

De **VOORZITTER**: Dan krijgt u het woord om op de heer Eggermont te reageren, maar graag via de voorzitter.

De heer **VAN SCHIE**: Dank u wel, voorzitter. De heer Eggermont suggereert nu dat wij die uitgangspunten niet onderschrijven, maar dat is

geenszins het geval. We hebben die juist gebruikt en zijn daar met die uitgangspunten tot de conclusie gekomen dat het inkomensbeleid bij het Rijk berust en dat wij in de provincie heel goed in staat zijn om met een ingezetenenheffing het belastinggebied zo in te richten dat onze inwoners een rechtmatig deel van hun inkomen gevraagd wordt voor een bijdrage aan de provinciale doelstellingen. Dus volgens mij probeert de heer Eggermont nu een tegenstelling tussen 8.b en de motie te suggereren, die er niet is. Maar mijn voornaamste vraag voor de gedeputeerde zou zijn geweest, die ik zojuist wilde stellen- Die slik ik dan maar in, want anders wordt hij misschien ongerust dat mevrouw Groen niet mag bijdragen.

De **VOORZITTER**: Goed. De heer Eggermont kan nog even reageren op de heer Van Schie en dan ga ik echt naar mevrouw Groen.

De heer **EGGERMONT**: Ja, en ik begrijp dat u daarom in uw eigen amendement 8.b schrapt.

De heer **VAN SCHIE**: Nou, voorzitter, de voornaamste reden- Als ik mag.

De **VOORZITTER**: Ja, u gaat beter. Ja, u heeft het woord.

De heer **VAN SCHIE**: Dank u wel. Nee, voorzitter, wij vinden gewoon überhaupt, idee technisch, dat je een motie, die door de Staten zijn aangenomen, een korte tijd later in een kadernota neerlegt als besluitpunt een heel vreemd construct. Dus daarom willen we gewoon van dat hele beslispunt af, wat alleen maar ingegeven is omdat de heer Strijk heel graag de stemverklaring van de heer De Droog recht wil doen en daar een moment voor zocht. Chiquer was geweest als de heer De Droog met een initiatief was gekomen of de heer Strijk een statenvoorstel had voorgelegd en we daar gewoon een goed debat over konden voeren. Maar hij heeft het er nu in gemoffeld, in de vele de discussiepunten van vandaag. We hebben het er nu goed over. Dus dat kan ook. Maar wij waren vooral ook technisch tegen dat construct.

De **VOORZITTER**: Ik denk nu voldoende in uw onderlinge debat. Dan kijk ik naar mevrouw Groen.

Mevrouw **GROEN**: Ja, voorzitter, ik wil toch wel even benadrukken dat er meer indieners zijn van het amendement van de heer De Droog en dat als mensen besluiten om dat in te trekken, dat ik dan nog een amendement heb liggen, samen met de heer Eggermont, die wij dan zouden willen indienen. Want er zijn ook tegenstanders van de motie. De motie is niet statenbreed aangenomen. Er zijn dus ook mensen en fracties die niet met beslispunt 8.c kunnen leven.

De **VOORZITTER**: Helemaal helder, maar ik heb de heer De Droog juist horen zeggen dat hij zijn amendement niet intrekt en uw amendement dus, dat is niet aan de orde. De heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Ja, wat er gebeurt, verbaast mij ook een beetje. Ik snap, mensen hebben weleens last van voortschrijdend inzicht. Ik ook. Maar ik vind de onderbouwing erg vreemd, want al die afwegingen hebben we eerder gemaakt en ik vind het vreemd dat daar nu dan op die manier

mee om wordt gegaan. Maar waar ik ook heel erg benieuwd naar ben: de gedebuteerde is op stap gegaan met onze uitspraak en heeft het ingebracht in IPO-verband. Wat schat u in? Waar ligt de voorkeur, zoals u dat waarschijnlijk hebt kunnen polsen in de IPO-vergadering. Waar gaat de voorkeur naar uit van de andere provincies? Het gaat er mij helemaal niet om hoe of wat, maar het belangrijkste is dat we met één stem uit het IPO-En als er in het IPO nu al blijkt voor het grootste gedeelte meer te gaan voor een ingezetenenheffing, dan komt u in een bestuurlijk ongelooflijke spagaat. Dat gun ik u niet.

De **VOORZITTER**: De heer Strijk heeft al aangegeven dat hij één bijeenkomst heeft gehad, maar misschien kan hij dat nog iets nader duiden. Gaat uw gang.

Gedeputeerde **STRIJK**: Misschien kunt u zich ook nog herinneren in het gesprek wat wij toen in de Staten hadden, dat de heer Van Schie mij opriep om bij andere provincies de discussie te gaan antimeren, omdat wij tot op dat moment de enige Provinciale Staten waren die er al over spraken en eigenlijk nog gecompimenteerd worden dat deze GS u daar zo vroegtijdig voor in gelegenheid had gesteld. Dus toen wij die ene bespreking hadden, hadden de andere elf nog geen standpunt. Die waren nog bezig om hun Staten te informeren. U loopt echt voor in deze discussie. Dus dat gesprek gaan we nog hebben met elkaar. Dus ik weet niet waar het eindigt. Ik ben het zeer met de heer Westelaken eens dat het maximale streven wat we als IPO moeten hebben, is met één gemeenschappelijk standpunt te komen. En dat dat ook flexibiliteit van ons, mij, kan vragen, omdat, als er een verdeeld geluid uit het IPO klinkt, de kans dat de minister of de Kamer meer haar eigen weg daarin gaat natuurlijk weer groter wordt. Dus ik ben het eens met u dat we moeten streven naar consensus in het IPO. Daarvoor helpen deze criteria mee, omdat ze die ruimte bieden voor dat gesprek.

De **VOORZITTER**: Voldoende, meneer Westelaken?

De heer **WESTERLAKEN**: Een vraagje nog. Want de criteria die wij hebben gehanteerd, die stonden strak in relatie met ook de uitkomst van die motie. Dus die waren in relatie met de ingezetenenheffing.

Gedeputeerde **STRIJK**: Terug naar die notitie die we toen hadden, werden er op die criteria diverse verschillende soorten van belastingheffing gescoord en waren er meerdere die hogere punten scoorden; net zoals onder andere de ingezetenenheffing. Maar er waren er meer.

De **VOORZITTER**: Voldoende, meneer Westelaken? De heer Van Schie blijft staan, maar-

De heer **VAN SCHIE**: Hij wil graag het woord, voorzitter, als het mag.

De **VOORZITTER**: Over hetzelfde onderwerp.

De heer **VAN SCHIE**: Ja.

De **VOORZITTER**: Maar dat is dan echt voor het laatst nu in dit debat. Gaat uw gang.

De heer **VAN SCHIE**: Nee, voorzitter, mag ik aannemen – is de vraag aan de heer Strijk – dat als het college een ander standpunt gaat innemen naar aanleiding van de beraadslagingen van vandaag, dat ze ons daarover informeert?

De **VOORZITTER**: Daar kan een kort antwoord op zijn. De heer Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ja, maar de uitspraak die uw Staten doet is automatisch. Dat is dan het standpunt wat de Staten mij meegeeft. Dat is sowieso relevant.

De **VOORZITTER**: Zo werkt het.

Gedeputeerde **STRIJK**: U informeert uzelf vanavond met de uitslag van de stemming.

De **VOORZITTER**: De heer Strijk vervolgt snel zijn beantwoording.

De heer **VAN SCHIE**: De heer Janssen fluistert mij natuurlijk een goede vraag in, want-

De **VOORZITTER**: Nee, nee, nee, nee, nee. Nee, u krijgt niet meer het woord. Nee. Nee, meneer Van Schie, u krijgt niet meer het woord.

De heer **VAN SCHIE**: Dan wordt het derde termijn.

De **VOORZITTER**: We gaan nu naar het volgende onderwerp.

Gedeputeerde **STRIJK**: Amendement nummer 27, Geen geld voor een bos zonder plan, wat is ingediend door SGP en JA21. Dit amendement gaan wij ontraden, omdat in onze optiek hier, als er nou ergens gewoon een mooi voorstel met een plan ligt, inmiddels door de Staten vastgesteld – in de bijeenkomst van 11 mei heeft u dat Strategisch Bosbeleid vastgesteld – ja, daar geven wij nu invulling aan door ook middelen beschikbaar te stellen om dat tot uitvoering te brengen. Wij kunnen ook op dit moment niet exact zeggen in welke jaarschijven in de toekomst precies ergens een aantal hectare grond gekocht kan worden. Dat is altijd een onderwerp van gesprek en onderhandelingen die je hebt met mensen. En juist daarom vinden we ook dat een reserve een mooie manier is om het geld apart te zetten. Want op het moment dat dan een deal gesloten kan worden, passend in het door u vastgestelde Strategisch Bosbeleid, dan kunnen wij ook handelen. Dus wij ontraden dit amendement, omdat er juist wel een plan ligt.

De heer **DINKLO**: Ja, kijk dat er een kader ligt- Er ligt een kader, maar er ligt nog geen reëel plan wat we volgend jaar gaan doen, hoeveel we volgend jaar gaan uitgeven. Ik zei ook in mijn bijdrage: in het begin van deze periode, ik kan de heer Schaddelee nog herinneren over de zolder met allemaal potjes. Dat willen we niet. En we gaan nu weer een potje maken. Je weet zelf hoe lastig het wordt met een plan op dit kader, tot een reëel plan om te gaan implementeren. Waarom gaan we niet gewoon reëel begroten en zeggen, oké, hoeveel verwacht u dit jaar uit te geven volgend jaar? Dus dat nemen we op. En hebben we extra geld nodig, vraagt u ons gewoon extra. Dan keuren we dat gewoon goed.

Voorzitter, ik hoor vaak van die potjes. Daar ook toch nog even de nuance. In 2017, die eerste jaarrekening die u vaststelde, waren er 27 reserves en zat in de algemene reserve 24 miljoen. De andere bijna vierhonderd miljoen was verdeeld over al die potjes,

waarvan niet altijd duidelijk was wat het was. We hebben nu nog slechts zeventien reserves en in de algemene reserve zit tweehonderd miljoen, acht keer zoveel als toen we startten. Wat dit college heeft gedaan, is geld bij elkaar brengen in de algemene reserve en gezegd, scherp en duidelijk. Alle informatiebladen over reserves, in tegenstelling tot toen, geven duidelijk aan wat het doel is, wat de toekomstige onttrekkingen zullen zijn en lasten. Dus we zijn uitermate transparant over wat het doel is van een reserve. Het college is niet tegen reserves, als het maar helder is waarvoor het is en niet diffuus is en het binnen een bepaalde tijdsplanning leidt tot besteding. Dus niet gewoon weggezet is zonder dat je er ooit iets mee gaat doen. Nou, hier ligt een statenbesluit, in mei genomen, waar u zegt: ga aan de slag, college, met je strategisch bosbeleid; ga vijftienhonderd hectare bosgebied creëren. We kunnen niet exact zeggen of een onderhandeling soms in december of in februari leidt tot een afronding. Vandaar dat een reserve een geëigend middel is. Daar blijven we dan ook nog steeds een onttrekkingsschema bij geven in de begrotingen. Dit is gewoon een goed plan.

De **VOORZITTER**: De heer Dinklo tot slot op dit punt, want de heer Van den Dikkenberg zal daar ook iets over gaan zeggen.

De heer **DINKLO**: 1, dat er zoveel geld in de algemene reserve zit, komt natuurlijk door de onderbesteding. Dat is het punt wat we nu even maken. Maar dat andere blijven we bij van, ja, ik begrijp de transparantie, maar het blijft, het is veel beter dat u gewoon elk jaar vaststelt hoeveel eruit gaat en dat opvoert; en niet in een potje doet. Want volgend jaar zitten er anderen en dan zijn we het weer vergeten.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, met hetzelfde enthousiasme hoorde ik acht jaar geleden een gedeputeerde een mobiliteitsprogramma presenteren, die daar een potje bij maakt, want je wist niet precies – met kasritmeverschillen, dat was toen het trendwoord – wanneer een bepaalde investering viel. En toen zag ik dit potje gecreëerd worden. Toen dacht ik: wat hebben we nu feitelijk aan echte plannen besloten? Er is een kader, maar wat zijn de echte uitvoeringsplannen? Die zijn er niet. We creëren nu toch een eigen potje en – want daar komt u zo meteen op bij het amendement Groen Groeit Mee – dat is precies dezelfde redenatie: er ligt geen concreet plan onder en toch creëert u het potje wat Terecht noemde collega Dinklo het net al: wij hebben juist opruiming gehouden. U weet het, ik ben voor potjes; dat hebben we samen verdedigd, maar dat mocht niet baten. Maar we hebben een andere systematiek. Dan moet het ook echt concreet zijn.

Gedeputeerde **STRIJK**: Wat wij toen samen bepleitten, was dat je meer op een politieke keuze een spaarreserve mocht creëren, die dus nog geen verder uitgewerkt plan had, maar waar je alleen maar om een politieke reden zegt: dit geld zetten we alvast apart; we gaan in het komend jaar een plan uitwerken. Daarvan heeft de meerderheid van de Staten gezegd: dat willen we niet; hou dat gewoon in de saldireserve. Wat in de bestemmingsreserve zit, zoals deze, is geld wat we apart hebben gezet, omdat er een door de Staten aangenomen statenvoorstel is. Dat is er: op 11 mei door u vastgesteld. Daar moet ook nog uitvoering aan worden gegeven. Dat gaat in de komende jaren plaatsvinden en zal dan onttrokken worden uit de reserve. Het is op uw verzoek weet ik nog – ik ben er ook blij mee; ik vond het een goed voorstel – dat wij in de komende begroting bij elke reserve op het informatieblad ook zullen aangeven wat het op basis van de huidige kennis te verwachten onttrekkingsschema is uit die reserve. En als u daar een reserve in tegenkomt waarvan u nergens in de toekomst een onttrekking ziet, kan ik me voorstellen dat u kritisch vraagt: wat doet dat potje daar? Maar dat is wel wat we nu allemaal aan het doen zijn.

Daarmee was ik het dus ook niet eens met de inbreng van de heer Dinklo. Die reserves zijn heel anders van karakter dan ze eerst waren. We geven daar heel andere informatiewaardes bij.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Hij is niet zo heel veel anders, want de redenatie van de instelling destijds van de mobiliteitsreserve was bijna hetzelfde. En de projecten waren ook niet concreet. Uiteindelijk heeft u geconcludeerd bij de mobiliteitsreserve: die houden we eens op de kop en daar zit heel veel geld in; dat kan allemaal naar de algemene reserve. Dit is net zo. Dit is ook niet concreet. Ja, er ligt wel een plan: we gaan vijftienhonderd hectare bos maken. Maar is dat dan een concreet plan? Want dat vroeg de Beukennotjeswet. In het verlengde van de Beukennotjeswet is dat plan denk ik, zo'n beleidskader van vijftienhonderd hectare bos, onvoldoende concreet om het in de jaarschijf op te nemen.

Het is beduidend verder dan wat in de Beukennotjeswet werd aangegeven: dat mag je niet als reserve instellen. In het voorstel wat u als Staten heeft aanvaard, heeft u het college opdracht gegeven om in de komende jaren voor 980 hectare aan grond te gaan kopen, passend in een groot- Want we hebben al een grotere opgave om vijftienhonderd hectare bosgebied te gaan aanleggen en onderhouden en beheren. En daar zijn we voor aan de slag. En daar heeft u een eerste pot met geld voor gecreëerd om dat ook daadwerkelijk in uitvoering te kunnen brengen. Dus we zijn tegen het amendement.

Motie 72. Het ligt eraan, zeg ik erbij. U vraagt in het dictum- Het is een motie van de- Concept voor afstemming met andere fracties. Dat gaat over de informatie die u wilt hebben om bij de volgende kadernota, de begroting, als Staten optimaal in staat te zijn uw keuzes te kunnen maken. Het dictum, de tweede en de derde bullet kan het college u toezeggen, en heb ik ook al eerder in de commissie gezegd: wij gaan een overdrachtsdocument voor u maken. Dat wordt aan alle fracties en ook alle potentiële fracties – het is openbaar – beschikbaar gesteld nog voor de verkiezingen. Daar zit ook het nulscenario in. Het nulscenario is: doe alleen je wettelijke taak. Daar zit ook een scenario bij; wat als je twintig procent overal vanaf moet halen, waar zou dat dan kunnen zijn? Zodat de onderhandelende partijen informatie hebben over waar aan welke knoppen ze zouden kunnen draaien. Het is een apolitiek document, het wordt ambtelijk voorgeschreven. En dat is precies mijn probleem met bullet één, want bullet één zegt: door te lichten op relevantie op de bijdragen aan de provinciale doelstellingen. Daar wordt het politiek, want dat is kleuring. Daar hebben we het natuurlijk vaak over gehad. Wat de VVD soms een buitengewoon goede bijdrage vindt aan provinciale doelstellingen, zou misschien het college anders over denken of net andersom. Of misschien vinden we soms hetzelfde. Dus bullet één kan ik niet invullen voor u. Maar als u de motie verandert door ons opdracht te geven voor de tweede en de derde, ja, heb ik u op zich al toegezegd: er komt een overdrachtsdocument en in combinatie met de begroting die straks voorligt, waar we per beleidsdoel kunnen aangeven wat de kosten zijn, denk ik dat u dan echt goede informatie heeft als onderhandelende partijen om straks ook misschien fundamenteel andere keuzes te maken dan dit college doet. Dus die vraag aan de VVD of dat misschien kan leiden tot een wijziging van de motie.

Motie 85 over Guangdong en de vriendschapsrelatie, de bijzondere relatie die we hebben. Het college vraagt u hier toch nog even om respijt. Ik weet dat dat vervelend wordt gevoeld door de fracties. En ik weet ook dat een aantal fracties bij u zeer gepassioneerd en intrinsiek gedreven zich al een tijdlang stoort aan dat dit zo is. We hebben er ook een paar keer een heel goede debatten over gevoerd in de Staten. Die hebben tot op de dag van vandaag nog niet tot een eenduidige uitslag geleid. Een vorige keer – en daar heb ik u ook per brief over geïnformeerd – heeft het college gezegd: wij willen kijken of wij onze bijzondere relatie met Guangdong zo kunnen herijken dat daar een meerderheid voor is. Dat is dus een andere invulling van de relatie dan we nu doen; en kunnen we dat doen ook

in het licht van de – noem ik maar even – geopolitieke wakker wording van Europa. Want daar zie je dat Europa zich op dit moment anders in opstelt, en ook Nederland, en kunnen we, meegaand in die contacten die we vanuit Buitenlandse Zaken horen, ook de onvrede die we merken bij anderen, op zoektocht bij andere provincies in Nederland met 'hoe vul ik dit nou in; mogen wij met een voorstel bij u komen'. Nou, deze motie roept op, dat is goed, komt u bij ons, maar de uitkomst daarvan moet wel zijn het zo spoedig mogelijk te beëindigen. Dat kan ik u nog niet toezeggen, want we hebben dit gesprek ook nog niet in het college kunnen voeren. Ik ben dat de afgelopen tijd aan het uitwerken. Het komt na de zomer bij GS. Ik heb u ook gezegd in de commissie, dan zal het op 19 oktober in BEM op de agenda staan. Daar kunnen we het goed bespreken. Kunnen we ook recht doen, er de tijd voor nemen. We voelen allemaal dat hier een soort jachtigheid in het gesprek zit. Ik zou dat zonde vinden. Laten we dit gesprek dan goed voeren. Dus ik wil u vragen – ik begrijp echt waarom dit zo belangrijk is voor de indienende partijen – maar mogen we dit met elkaar op een ordentelijke en goede manier voeren op basis van het voorstel wat het college u na de zomer zal sturen.

De heer **KOERTS**: Fijn dat u begrijpt waarom het zo belangrijk is voor de partijen die deze motie hebben voorbereid. Mag ik uit uw woorden concluderen dat uw voorstel, waar u mee gaat komen in oktober en waar we u ook de tijd voor willen geven – geen exitstrategie zal bevatten?

Nee, dat mag u ook nog niet zeggen. Ik zeg u dat ik u nog niet kan zeggen wat GS gaat vinden. Ik vind dit een ingewikkeld onderzoek. Soms benijd ik u om hoe overtuigt u bent van stoppen. En ik zie ook in dat er in de mensenrechtensituatie heel veel redenen zijn om te stoppen. Er zijn ook heel veel argumenten om te zeggen: en juist daarom moet je in verbinding blijven. In die weging, die complexe afweging, ook in het licht van geopolitieke omstandigheden, moet het college gewoon nog het gesprek voeren. Dat wil ik niet in vijf minuten doen; daar wil ik de tijd voor kunnen hebben met mijn collega's. En dan pas vindt GS wat. Daar kan uitkomen, dat wij u voorstellen om de relatie te beëindigen. Daar kan ook uitkomen, zeg ik u eerlijk, dat GS u voorstelt om de relatie op een andere manier in te vullen en te herijken. Dus nu vind ik dat de motie mij oproept: werk het voorstel uit, zolang er maar dat uitkomt. Dat kan ik u nu niet toezeggen. Maar ik sluit het ook niet uit.

De heer **KOERTS**: Hoewel het onhelder is, is het toch helder voor mij. Dank u wel.

Dan heb ik geen moties en amendementen meer, voorzitter, maar nog wel twee vragen die naar aanleiding van een interruptie ontstonden. Dat gaat over de reserve die we voorstellen te creëren rondom ov. Ook in het commissiedebat heeft de heer Janssen mij gevraagd: kan je de doelomschrijving- Ik gaf net nog aan hoe belangrijk het is dat je je doelomschrijving bij een reserve scherp hebt. U gaat nu toch ook wat andere doelen dienen met deze reserve, zouden we dat moeten herijken? Ik stel u voor dat ik bij de begroting zorg dat dat tot een expliciete besluittekst leidt waar we dat scherp maken. Dus ik heb dat punt van u gehoord en zou dat graag zo bij de begroting willen meenemen.

Ook in het commissiedebat kwam naar voren dat voor de reserve van vijftig miljoen die wij voorstellen te creëren voor de tijdelijke ov-concessie tot eind 2025 – en die dan een onttrekkingschema kent in die drie jaren – vanwege de lage reizigersaantallen vanwege de hogere kosten, omdat het een kortere duur concessie is – daar zitten ook structurele componenten in die ook in de nieuwe concessie door zullen gaan lopen. En u vroeg ons: kan je een splitsing geven tussen wat structureel is in die vijftig miljoen en wat incidenteel of meerjarig incidenteel is? Ik zeg u ook toe dat ik daar bij de begroting op terugkom om dit punt uit te werken, want ik begrijp het punt wat u maakt: u wil dat in de uiteindelijke begroting zien landen in structureel en incidenteel. Dus ik zeg u graag toe dat ik dat verder uitwerk richting de begroting.

Dat was het dan, voorzitter.

De heer **DINKLO**: Motie 74, is die ook behandeld? Dat was me even in de strijd ontschoten. Volgens mij, de heer Strijk doet de groeisprong. Of doet iemand anders-

Ja, we hebben ze goed verdeeld.

De **VOORZITTER**: Er wordt er geen een overgeslagen. Deze wordt door collega Van Essen-

Gedeputeerde **STRIJK**: Collega Van Essen doet die. Ja.

De heer **DINKLO**: Excuses.

De **VOORZITTER**: We maken sowieso straks een rondje bij u of u er toch nog een gemist hebt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde **STERK**: Ik zal op een aantal moties even een reactie geven.

De eerste is motie 73. Ik begrijp de strekking van die motie. En ik heb daar eerder ook al iets over gezegd in de brief die we hebben gestuurd aan uw commissie over de groene contour. Daar zullen we dit ook bij betrekken. Dus wat mij betreft is daar eigenlijk op dit moment geen behoefte aan.

Mevrouw **DE WIDT**: Ik wil graag in de derde termijn hier nog even op terugkomen.

De **VOORZITTER**: Dat mag. Gaat u verder.

Gedeputeerde **STERK**: Dan ga ik door naar motie 75 over de rivierkreeft. Waar u het over heeft, over die rivierkreeft, dat is eigenlijk een rijkstaak. Die discussie hebben we ook al gehad in de commissie. Onder de beslispunten die vandaag voorliggen, staat onder beslispunt elf dat wij stellen dat de middelen onvoldoende zijn op dit moment voor de bestrijding van de invasieve exoten. Dus dat we daarover juist ook het gesprek aan willen gaan met het Rijk. Deze motie zou eigenlijk ook die inzet onderuithalen. Dus daarom ontraad ik deze motie.

Dan motie 80 over de gekookte rivierkreeften, om het maar even zo te zeggen. Wij kunnen als college geen garantie bieden dat er ook niet via onze subsidieregeling mogelijk toch dat soort dingen zouden kunnen gebeuren, maar wij zullen zelf in ieder geval niet actief dit doen. Dus die motie zou ik willen ontraden. Maar ik zie allerlei mensen opstaan, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Het valt mee. De heer Dinklo had denk ik nog op het vorige punt, maar gaat uw gang.

De heer **DINKLO**: De gedeputeerde ging heel snel over van, deze motie ondergraaft het proces met het Rijk. Begrijp ik dat goed? Hij wordt ontraden. Want het is best wel een lang verhaal en u doet het vrij kort af.

Gedeputeerde **STERK**: Ja, nee, dat klopt. Dus ik stel: het is een rijkstaak, volgens mij, waar u het over heeft. Die willen we eigenlijk ook graag bij het Rijk laten. Daarbij constateren we dat we sowieso op dit moment eigenlijk ook al onvoldoende middelen hebben voor de bestrijding, onze eigen taken qua invasieve exoten. En als wij deze motie, als die aangenomen zou worden, halen we eigenlijk onze inzet ook onderuit die we op dit

moment doen, namelijk om te zorgen dat het Rijk uiteindelijk die kosten gaat betalen. Dat staat ook onder besispunt elf.

De heer **DINKLO**: Ik bedoel, het punt hebben we al vaker bediscussieerd, maar de reden waarom we deze oproep wel doen, is omdat we juist nu zien dat het Rijk kijkt naar de provincie, de provincie kijkt naar het rijk en die kijkt weer naar het waterschap. En uiteindelijk, voor de boer is er maar één overheid en dat is gewoon- Er zijn geen verschillende overheden. De reden waarom we deze oproep doen en ik snap ook niet- Het is ook niet om te zeggen 'er moet per se geld bij'. We gaan weer kijken, we gaan wel het gesprek aan wat u wel kan doen. En misschien dat er geen geld bij moet, misschien dat er wel geld bij moet. Maar nu is het een soort, iedereen wijst naar elkaar en er gebeurt niks. En ik moet zeggen dat dat mij toch wel zeer ontstemd uiteindelijk.

Ik wil u toezeggen dat ik het bij de BAC wil bespreken, zodat we het ook als provincies misschien gezamenlijk kunnen oppakken en naar het rijk toe kunnen communiceren. Maar in uw motie lees ik in ieder geval dat u wilt dat er ook bij de begroting een plan van aanpak komt. Dan neem ik aan dat het ook gaat over geld en daarmee zeg ik: het is een rijkstaak en die willen we graag bij het Rijk houden. Ik wil mij inspannen om dit gesprek aan te gaan binnen de commissie over hoe we dit met elkaar zouden kunnen bestrijden.

De heer **VAN DER STEEG**: Als ik aan mevrouw Sterk zou vragen 'bent u betrokken bij de pilot Molenpolder', dan is het antwoord: ja. Als ik zou vragen 'worden daar rivierkreeften gevangen', dan is het antwoord: ja. En als ik zou vragen 'gaan die naar de horeca', dan is ook het antwoord: ja. Dus volgens mij is het redelijk zichtbaar. Het is helemaal niet zo ondoorzichtig zoals mevrouw Sterk nu stelt. Dat is wat de motie beoogd, voorzitter. Overigens is een motie van gelijke strekking in Noord-Holland met ruime meerderheid aangenomen. Dus ik zie eigenlijk niet uw probleem.

Volgens mij hoeven we niet elke provincie te volgen in ons eigen beleid. We hebben gewoon op dit moment in de subsidievoorwaarden geen voorwaarden opgenomen, waarvan we kunnen zeggen: dan mag u dus ook geen gekookte, in dit geval, rivierkreeften voorschotelen. Dus wij zien op dit moment niet dat we een manier hebben om dat te doen. Nogmaals, we zullen zelf dat niet actief doen. We zullen bij ons in het restaurant ook geen levend gekookte schaaldieren aantreffen. Maar ja, daarom zal ik deze motie toch moeten ontraden.

De heer **VAN DER STEEG**: Als u meewerkt aan een pilot, kunt u toch gewoon uw eigen voorwaarden stellen? Dat is iets anders dan wat u zegt qua subsidiekader. Ja, dat zou u ook natuurlijk aan kunnen passen. Daar gaat het verder niet om. Maar als u zelf beslist om mee te doen aan een pilot, aan een activiteit, een evenement – ik noem maar wat – en zo staat het ook in de motie, dan kunt u daar toch gewoon voorwaarden aan verbinden? Dat is toch gewoon mogelijk? En u hoeft heus niet elke provincie te volgen, maar ik probeer, door te zeggen dat in Noord-Holland deze motie met ruime meerderheid is aangenomen, eigenlijk uw bezwaren beetje weg te nemen, want Noord-Holland ziet ze kennelijk niet.

Ik blijf bij wat ik net heb gezegd.

Mevrouw **DE HAAN**: Ik kom nog even terug op de interpretatie van de gedeputeerde over onze motie. Ik lees dat met name die financiële gevolgen de grootste blokkade zijn-

En het feit dat het een rijkstaak is.

Mevrouw **DE HAAN**: Ja dat is. Maar ik deel met JA21 dat er wel een opgave ligt en dat we biodiversiteitsdoelen hebben, ook in boerensloten zou ik

zeggen, en dat eigenlijk het uitvoeringsplan van de invasieve exoten ook eigenlijk gegrond is op het gezamenlijk aanpakken van invasieve exoten die in steeds grotere aantallen voorkomen. U wimpelt eigenlijk de motie heel snel weg; en wij zoeken eigenlijk naar de ruimte. Ik zou u eigenlijk uit willen dagen: waar zit dan de ruimte om er wel iets mee te doen? Zeker nu het waterschap heeft aangegeven dat er mogelijkheden liggen om aan te haken. Dat lijkt me toch een heel lage drempel.

Wat ik heb toegezegd, is dat ik het op de agenda ook wil zetten van alle provincies, want ik denk dat dit een taak is die we met elkaar als provincies, en misschien ook wel met de waterschappen, met het ministerie zullen moeten bespreken. Dus dat wil ik u toezeggen. Ik ben gewoon een beetje voorzichtig om een rijkstaak op ons te nemen, waarvan we nu juist zeggen: het is eigenlijk iets wat bij het Rijk hoort en die het ook zou moeten financieren. En dat is waarom ik deze motie ontraad.

Mevrouw **DE HAAN**: Een toezegging is volgens mij de realiteit van nu. Dus dat is niet een plus op wat we nu doen, want u bent in IPO-verband al aan het lobbyen bij het Rijk. Dus dat zie ik niet als een plus. Dus ik zou u nog willen uitdagen om nog te komen met een iets ruimere interpretatie van onze motie.

Dan motie nummer 88, over de biodiversiteit. Ja, ook hier weer, voorzitter, deze motie betekent dat er een extra verhoging gaat komen eigenlijk van de openeinderegeling uitkering faunashade, waar wij dus ook het eigen risico, wat op dit moment bij de boer ligt, dat ook die bij de provincie terecht zou komen. Dat is een financieel bezwaar wat ik hiertegen heb, want dat betekent gewoon dat het veel meer geld gaat kosten per jaar. Daarnaast is er ook nog een argument wat gaat over de uitvoerbaarheid. Wat je dus moet gaan doen, is dat je moet kunnen gaan aantonen dat je de biodiversiteitsmaatregelen koppelt aan de schade-uitkering. Dus dat betekent bijvoorbeeld dat, als je een bosje ergens plant en dat levert extra schade op aan het fruit door de huisvesting bijvoorbeeld van die extra mezen – want daar hebben we het over als het hierover gaat – dan moet die fruitteler dus dat verband tussen het extra plaatsen van het bosje en die extra mezen, die dan extra schade hebben geleden, moet hij zelf ook gaan monitoren en gaan bijhouden. Dus je legt ook nogal een taak daar neer. Dus wij denken ook dat deze motie gewoon in zichzelf, los van het feit dat wij hem te kostbaar vinden, ook onuitvoerbaar is.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik denk niet dat het onuitvoerbaar is. Ik denk wel dat het ingewikkeld is. Daar kom ik u direct mee tegemoet, want dit is best wel een opgave. Maar als we het niet doen, dan valt er ook gelijk een heel groot gebied af waar we groenblauwe dooradering en kleine landschapselementen kunnen laten vallen. Dat is het effect als we het niet doen, want veertig procent schade gaan we niemand vrijwillig opdragen. Dus bij deze – ik zou bijna de woorden van mevrouw De Haan willen gebruiken – daag ik u uit om deze motie wat ruimer te interpreteren om te kijken: wat zijn nou echt de middelen? Want anders komen we echt niet ver als we overal tegen technische uitdagingen blijven opkijken vanuit deze zaal, dan komen we nergens. Ik zou hem ook echt als handschoen willen oppakken van oké, we gaan kijken: hoe kunnen we dan komen- En met de sector zelf, want wij bepalen nu voor de sector van, ja, het wordt heel ingewikkeld voor u om schade te bepalen, maar misschien hebben ze zelf wel heel goede ideeën.

Maar dan blijft nog steeds het financiële aspect ook staan. Dus los van de vraag of het ook uitvoerbaar is uiteindelijk – en dat gesprek zou ik op zich best aan willen – maar dan is nog steeds het financiële aspect- Laat ik dit voorstellen: wij gaan het in het najaar hebben over het faunabeheer en laten we deze discussie daar dan bij betrekken.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dat is wel mooi dat u dit financiële aspect noemt. We hebben allemaal ambities allemaal opgeschreven met al die elementen en alle opgaven. Dan komen ze concreet tot veertig procent extra schade. En als ik zeg 'laten we die dan vergoeden, want dan kunnen we wel onze ambities verwezenlijken', dan zegt u 'ja, maar dat gaan wij financieel niet dragen'. Maar dat legt u wel bij de agrariër neer, als we dat wel gaan doen, of bij de burens.

Er is een regeling voor schade aan fruit, waarvan wij volgens mij eerder als Staten hebben gezegd dat we in principe eigenlijk niets wilden vergoeden. Toen heeft de rechter gezegd: nee, maar het is wel redelijk als er een eigen risico voor veertig procent bij zit en die zestig procent vergoed wordt. Dat is wat er op dit moment beleid is; niet alleen in onze provincie, maar ook in andere provincies. En u vraagt nu aan mij om als provincie Utrecht daarop een uitzondering te maken en dat bedrag ook nog weer te gaan vergoeden, wat betekent dat honderd procent van de schade vergoed wordt. Het past gewoon eigenlijk niet in het systeem wat we met elkaar hebben afgesproken. Dat is ook waarom ik deze motie op dit punt nu ontraad.

Dan tenslotte is er nog de motie van de SGP over de voedselbanken. En ja, dat klinkt natuurlijk als een enorm sympathieke motie. Wat daar gebeurt, is natuurlijk ontzettend mooi. Maar ik sta hier als gedeputeerde namens de provincie. Het is echt een taak van de gemeenten om met die voedselbanken beleid af te spreken. We hebben inderdaad een voedselagenda. Die gaat over meer eten vanuit de korte keten, over gezond en duurzaam eten, maar daar zit niet de ambitie in om ook voedselzekerheid te garanderen. Dus daarmee valt eigenlijk deze motie buiten de scope van de voedselagenda. Maar wat we wel kunnen, is vanuit die voedselagenda met de korte keteninitiatieven de mogelijkheid van samenwerken met de voedselbanken inbrengen. Dat kan ik u toezeggen. En het tweede wat er mogelijk is, is dat de voedselbanken die versteende ruimte – namelijk de tegels vergroenen; wat volgens mij ook is gebeurd in Veenendaal – die kunnen dan gebruik maken van de provinciale regeling Klimaatbestendige, groene en gezonde steden. Dus in die zin kunnen we vanuit onze eigen verantwoordelijkheid wel iets doen richting de voedselbank, maar daarnaast is het gewoon ook een verantwoordelijkheid voor de gemeenten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ik zal eerst even een aantal moties langslopen en vervolgens nog een aantal amendementen en een aantal vragen die aan mij zijn geadresseerd.

Ik wilde beginnen met motie 74, Krimp als uitgangspunt, en motie 84, Scenario met minder groei of langzamere groei. U heeft de Omgevingsvisie vastgesteld. Dat is nog niet zo lang geleden. Dat is ruim een jaar geleden. Daarin staat welke groei, autonoom voor een groot deel, als het gaat om bijvoorbeeld inwonertal er op ons afkomt. Daar is voor woningbouw ook een bandbreedte opgenomen. Dat heeft u vastgesteld. Dat is het uitgangspunt geweest voor ook de rest van ons beleid, onze woningbouwprogramma's, van regionaal programmeren en bijvoorbeeld ook voor de groeisprong. Dus het zijn niet zozeer misschien groeiambities, maar ze zijn echt ook gebaseerd op prognoses. Wat u nu vraagt, is om andere scenario's uit te werken, waarvan ik denk- Uit de motie kan ik ook niet helemaal opmaken waar die dan zouden moeten landen. Het lijkt ons een beetje wonderlijk om, los van de Omgevingsvisie die u heeft vastgesteld, waarmee u koers heeft bepaald, dan weer andere scenario's te gaan ontwikkelen. Dus dat is de reden dat we beide moties, 74 en 84, ontraden.

Kom ik bij motie 77 van het CDA over de buurtbatterij.

De heer **DINKLO**: Ja, de moties worden ontraden, dus ik moet er toch even wat tegenin zeggen. Ja, ik hoor u zeggen: u heeft de Omgevingsvisie

vastgesteld. Klopt. Wij hebben daar wel tegen gestemd. En het kan ook voortschrijdend inzicht zijn. Dat heb ik net begrepen uit deze Staten. Maar het voelt een beetje als 'er is ooit een keer wat vastgesteld; dus nu is alles erop permanent, een soort in beton gegoten en op gebaseerd'. Als u vraagt, waar moet dat- We hebben die informatiesessie gehad over de groeisprong. Ik heb daar geregeld gezegd: kunt u ook een scenario uitwerken met een bevolkingsgroei van nul? Want bevolkingsgroei in mijn ogen, in onze fractie- Een heel belangrijke drijver voor alle opgaven die op ons afkomen. Zoals u zegt- En ik wil, wel als we daarover gaan- Ik bedoel, alles kan op tafel liggen. Dus wat is erop tegen, om dat, als wij het gaan bespreken – want dat zal toegezegd – in september om daar gewoon een scenario naast te leggen en te zeggen: wat nu als we geen bevolkingsgroei kennen? Dan hebben we in ieder geval als politiek alle opties openliggen. Ik vind het erg makkelijk om te zeggen: ja, een jaar geleden hebben we ooit wat vaststelt – waar wij tegen hebben gestemd – en dat is het dan.

Als Staten stemt u ook over deze motie. Als een meerderheid zegt: we willen daar een scenario voor zien, dan kan dat natuurlijk. Wij ontraden hem, omdat- Kijk, die Omgevingsvisie, die is niet van de een op de andere dag vastgesteld. Er is een jarenlang traject aan vooraf gegaan, waar vanaf het begin wij in alle stukken, ook de Staten daarvoor, richtinggevend hebben meegegeven. Ook in die visie zelf. Ja, en nogmaals, ook in alle andere stukken rond bijvoorbeeld woningbouw, regionaal programmeren. In alles heeft u gezegd: wij willen die groei faciliteren. Wij willen, bijvoorbeeld als het gaat om woningbouw, extra woningen bouwen. Als u zegt, we gaan nu met een heel ander scenario rekenen, ja, dan is dat een scenario wat afwijkt van alle kaders die u heeft vastgesteld. Dat kan. Nogmaals, u gaat erover. Maar wij ontraden het, omdat dat niet consistent is met het beleid dat u zelf heeft vastgesteld. Nogmaals, de Omgevingsvisie is niet zomaar een documentje; dat is de basis voor al ons beleid in de fysieke leefomgeving, waar u de casus van heeft vastgesteld. Dus dat nemen wij zeer serieus. Dat is ook de reden waarom wij bijvoorbeeld ook bij de groeisprong dat als basis hebben genomen.

De **VOORZITTER**: Goed. Ik moet even een punt van orde maken. Ik kijk even of de vicevoorzitter het voorzitterschap van de vergadering even korte tijd kan overnemen van mij. Ik moet even wat telefoontjes plegen.

Voorzitter: de heer Dercksen.

De **VOORZITTER**: De heer Dinklo, u wilde nog reageren. Gaat uw gang.

De heer **DINKLO**: Ik zal het ook kort houden. Ik begrijp het punt wel hoor, wat u zegt. U ontraadt dit. Dan is volgens mij de oproep richting de hele Staten: laten we dan onszelf een gunst doen door gewoon alles, toch die scenario's, naast elkaar te leggen. Maar dan wachten we de stemming even af. Dank u.

De heer **BREUR**: Ik hoor de gedeputeerden zeggen van, ja, we gaan uit van de Omgevingsvisie die u heeft vastgesteld en dat nemen we zeer serieus. Dat deel ik ook. Mijn fractie doet niets liever dan die groei faciliteren, daar gaat het niet om. Het gaat erom, wat ons betreft: in de huidige omstandigheden met de duurdere grondstoffen, met de duurdere brandstoffen, met het moeilijk aantrekken van technisch personeel, dat we het niet kunnen en dat we daar ook een scenario voor moeten hebben. Dus dat is wat anders dan de Omgevingsvisie niet respecteren.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Nou, heel kort misschien. Wij delen niet dat het niet haalbaar is. Het gaat om gemiddeld over de komende achttien jaar achtduizend woningen per jaar. We streven ernaar op kortere termijn tienduizend, en dan zou het op lange termijn een iets kleiner aantal kunnen zijn. Ik herken de belemmeringen die worden genoemd. Tegelijkertijd, op zo'n tijdshorizon is onze verwachting dat die ambitie wel degelijk gerealiseerd kan worden. En ook noodzakelijk is om te zorgen dat ook een agent en een verpleger hier een betaalbare woning kan vinden. Dat is uiteindelijk ook de reden waarom we dit met elkaar willen.

Ik ga door als u mij toestaat, voorzitter, naar motie 77 over de buurtbatterij. Die kan ik positief adviseren. Wij onderzoeken op dit moment al innovatieve mogelijkheden voor opslag en hoe deze ook zijn te ondersteunen en stimuleren. Deze motie zie ik in die zin ook als een steuntje in de rug. Hij vraagt wel echt specifiek 'buurtbatterijen', waarbij ik misschien nog wel aan wil geven: als dat grootschalig, financieel ondersteund zou- Als we dat gaan doen, kan dat financieel natuurlijk wel implicaties hebben. Die motie vraagt om dat binnen het budget aan te wenden. Ik neem aan: binnen daar reeds toegekende budgetten. Het kan natuurlijk zijn dat daar op een gegeven moment een extra budgetvraag uit voortkomt als dat een hele succesvolle regeling is. Maar we komen uiteraard daarvoor bij u terug. Dus deze positief adviseren.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Gedeputeerde, ik vroeg me inderdaad even af waar de financiering van dit initiatief nou precies plaats gaat vinden, want er stond het woord 'budget' en meer stond er niet. Dus ik snap niet helemaal waar de buurtbatterij uit betaald gaat worden als we dat oppakken.

Ik zie dit ook als een aanmoediging om daar vanuit de provincie een bijdrage aan te leveren. We hebben natuurlijk een subsidieregeling waarin ook met name in de sfeer van pilots, in de sfeer van samenwerking, initiatieven ondersteund worden. Ik zie dit ook als een aanmoediging om daar met name ook opslag en buurtbatterijen in mee te nemen. Ik zie hem ook als aanmoediging om te kijken of we daar – omdat het natuurlijk belangrijk onderdeel is van de energietransitie – verder in kunnen versnellen. Of wij daar ook echt een grootschalige uitrol zelf mede moeten gaan financieren of dat we daar bijvoorbeeld budget van anderen kunnen gebruiken, dat zal denk ik ook onderdeel van de uitwerking van de motie moeten zijn.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dus het is betaalbaar uit USET, zegt u.

Laat ik het zo zeggen. Ik lees de motie als, er staat 'uit budget'. Dus ik neem aan dat er bedoeld wordt uit het bestaande budget van het Programma Energietransitie. Mocht daar een extra budgetvraag achter weggkomen, omdat, nogmaals, er een subsidieregeling gewenst en noodzakelijk is voor huishoudens – ik zeg maar wat – dan kan het om heel groot geld gaan. Ja, dan zullen we uiteraard natuurlijk daarvoor bij u terug moeten komen. Dat zal het niet vanuit de bestaande middelen kunnen.

De heer **DE HARDER**: Wij worstelen ook wel een beetje ermee, omdat het echt een specifiek middel voorschrijft om het elektriciteitsnet uiteindelijk te ontlasten en de pieken daarin op te vangen. En ik hoor u zeggen, ja, dat ziet u ook wel zo, maar u adviseert hem toch positief. Ik vind dat wel lastig, omdat hij echt heel specifiek dan inzet op 'wij willen meer buurtbatterijen'.

Hij gaat natuurlijk niet alleen over wijken. Ik zie ook dat het in relatie kan gaan zijn tot kantoren of bedrijven. We zien dat opslag echt een belangrijk onderdeel is om ook opwek mogelijk te kunnen maken. Dus dat dat onderdeel is van een duurzaam energiesysteem en ook het mogelijk maken daarvan onderdeel is van de transitie. Ik denk dat deze motie het belang daarvan onderschrijft. We zijn er deels mee bezig, maar ik zie dit als een extra aanmoediging om te kijken hoe wij als provincie daar nog meer onze rol in kunnen pakken. Dus daarom kan ik hem positief adviseren. En dat er ook andere vormen zijn om het net te ontlasten, dat klopt. Dat sluit dit ook niet uit.

Ga ik door naar motie 79.

De **VOORZITTER**: De score van het college staat intussen op min elf minuten.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ik zal proberen die tijd weer wat terug te praten, voorzitter.

Code rood, een toepasselijke titel bij deze opmerking. Code rood voor het college, maar ook voor het klimaat. Deze motie kan ik ook positief adviseren. GS deelt de urgentie die deze motie uitspreekt. Er moet heel veel gebeuren. Wij erkennen ook echt dat we daar met elkaar in alles wat we doen prioriteit aan moeten geven. De motie is ook een ondersteuning van de uitvoering die we op dit moment ter hand nemen van onder andere motie honderd, Klimaat centraal. Die is ook gestart, die uitvoering. U wordt ook binnenkort middels een statenbrief nader over geïnformeerd. We zien deze motie ook als extra ondersteuning voor de concretisering van dat traject. Misschien wel goed, want de motie spreekt over een soort PDCA, plan-do-check-act-aanpak. We lezen hem zo, als dat we daar naartoe willen werken. Het hoeft niet meteen, denk ik, een formele accountants PDCA-aanpak te zijn. We willen wel bijvoorbeeld met onze accountant in gesprek gaan om te kijken hoe die daarbij kan ondersteunen. We zien dit vooral als een aanmoediging om die toch meer planmatige aanpak ook voor de klimaataanpak te gaan hanteren. En daar zien we het als ondersteuning voor en zullen we hem meenemen in het traject wat ik net schetste.

De heer **DE DROOG**: Als ik u goed beluister, dan herkent u de richting van de PDCA en ook van de P&C-cyclus. Dan is het wel de bedoeling dat we die kant uit gaan werken, maar kunt u nog niet garanderen dat dat meteen nu al in zal gaan. Maar we kunnen er wel op rekenen dat dat de komende Staten in ieder geval op zo'n werkwijze zouden kunnen gaan functioneren. Dus als we daar naartoe werken, dat dat een soort van, ja, we hebben een begin, we kunnen een begroting maken en een beetje gaan plannen; ook wat de accountants inmiddels aan het uitwerken zijn, zullen we maar zeggen. Als u dat meeneemt, dan zou ik me daar goed in kunnen voelen. Maar dat het niet op de lange termijn schuift in ieder geval.

Het is denk ik goed om wat te benadrukken. Het is natuurlijk een nieuwe aanpak voor de klimaataanpak. De planning en controlcyclus voor onze financiële middelen is natuurlijk een heel uitgewerkte, uitgebreide aanpak. Ik denk dat het wel goed is om, voordat we daar zijn op het gebied van klimaat, dat gaat echt wel tijd vragen. Maar de motie vraagt wel om die manier van denken, die manier van plannen, ook op klimaat toe te passen. Dat willen we meenemen in de uitwerking van onder andere motie 100 en hoe we daarmee bezig zijn, waarbij we al willen kijken per programma, per domein: wat is de klimaatopgave; wat voor maatregelen zijn er genomen; wat voor maatregelen zijn er te nemen, onder andere geïnspireerd op Drawdown; en hoe kunnen we als provincie daar onze rol in pakken; hoe kunnen we dat instrumenteren, plannen voor maken, het effect daarvan monitoren en eventueel plannen bijstellen. Die cyclus willen we gaan optuigen. Daar past dit bij. Dat kan natuurlijk op termijn wellicht resulteren in een formelere cyclus. Maar goed, dan zijn we ook wel een paar stappen verder. Maar dat is wel de richting waar deze motie toe oproept. En dat sluit aan bij hoe we daar tegenaan kijken en zien we dat echt als een ondersteuning daarvoor.

Dan ga ik verder, voorzitter, met motie 87, de ruimtelijke doorrekening. Dat is een motie die ik ook positief kan adviseren. We begrijpen heel goed de wensen om beter ook in kwantitatieve zin wat grip te krijgen over het ruimtebeslag van onze verschillende ambities, ook vanuit de Omgevingsvisie. De technische doorrekening, ja, een beetje zoals de groeisprong dat financieel heeft gedaan: wat zou dat nou in financiële zin betekenen; hoe zit dat met het aantal hectares? Waarbij we wij natuurlijk wel weten dat meervoudig ruimtegebruik cruciaal is. Dus dat is een belangrijk element daarbij. We zien het ook niet

als dat we nu de ruimtelijke puzzel opnieuw gaan leggen, maar wel dat we in beeld brengen waar de spanning zit. Dus we zien dit vooral als een instrument, als informatie, die ons kan helpen bij het leggen van de puzzel, zoals het ministerie ons vraagt te doen. Dus met die interpretatie kan ik hem positief adviseren, met één verzoek aan de indieners: dan zou ik de deadline- Die is al een beetje strak in vergelijking met de vraag die het ministerie ons heeft gesteld. Dus als daarvan gemaakt zou kunnen worden 'in de loop van of eind 2024', dan kunnen we hem echt positief adviseren. U kunt het wellicht ook schrappen, maar dat laat ik even aan de indieners.

Tot slot amendement 27, Geen budget zonder plan. Dat ging over Groen Groeit Mee. Collega Strijk heeft daar natuurlijk in algemene zin al heel veel over gezegd. Misschien toch nog even: waarom willen wij ook een reserve voor Groen Groeit Mee en vinden we dat ook op dit moment echt wel tijdig? Dan wil ik daar een paar dingen over zeggen. We hebben natuurlijk een inventarisatie gemaakt van wat de opgave is. We hebben daar een pact over gesloten. We hebben daar ook concrete projecten voor in beeld. We zijn bezig om te kijken of we daar ook gemeentes kunnen aansporen om daar ook een bijdrage aan te leveren. We zijn ook in die gebieden aan het kijken om dat te vertalen in concrete maatregelen en we zijn bezig met een regio deal. We hopen ook op middelen uit het Rijk. Dat vraagt een cofinanciering. Dat is de reden dat wij nu zeggen: het is verstandig om dit in deze kadernota ook op te nemen, zodat we via een reserve ook zelf geld naar voren kunnen schuiven om ook onze partners aan te moedigen hetzelfde te doen. Als we dat niet doen, staan we toch een beetje met een lege portemonnee andere aan te moedigen geld op tafel te leggen. Dat werkt niet. Dus dat is de reden dat we het op deze manier doen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: De gedeputeerde geeft aan van, ja, we hebben vier projecten en we hebben zes miljoen nodig; met nog een paar algemene dingen. Wij vroegen naar de onderbouwing. Maar wat gaat u nu doen in die vier projecten? Dat vind ik heel lastig. We hebben het over de kadernota. Bij het MIP hebben we heel concreet uitgewerkt wat we gaan doen en in welke studiefase we zitten en waar we zitten. En dit zijn projecten, net als die bossen: we weten bijna niet wat we gaan doen; we leggen maar wat geld op tafel in de hoop dat de cofinanciering komt. Maar wat gaat u nu echt doen bij de genoemde projecten? Dat vroegen we. Daar kwam in het onderbouwingsmemo geen antwoord op. Ik ben eigenlijk wel benieuwd: wat is nu uw onderbouwing dan om die zes miljoen aan te vragen?

Het gaat om, in de lijn met Groen Groei Mee, de opgave. Dus een combinatie van recreatief groen, hoe we dat kunnen combineren met bijvoorbeeld ook agrarische functies, met natuur, wellicht iets als waterberging. In deze vier gebieden – die zijn ook samen met gemeentes geïdentificeerd, samen met onze partners, ook met waterschappen – hier liggen gewoon concrete kansen, maar dat vraagt ook een zorgvuldig proces met de gebiedspartners om dat verder te concretiseren. Daar wordt op dit moment aan gewerkt. Om dat mogelijk te maken, moet er ook perspectief zijn op financiering. Dat bieden wij hiermee, via deze reservering. Daarom hebben we ook voor deze constructie gekozen. Als we dat nu hier wegtrekken, ja, dan halen we ook een beetje ons commitment onder deze aanpak weg. Dus dat is echt de reden waarom ik dit amendement echt wil ontraden. Tegelijkertijd, het is volstrekt helder waarvoor deze middelen gereserveerd zijn. Dus daar kan ook geen enkel misverstand over bestaan.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Betreft het dan plangelden of zijn het uitvoeringsgelden, die nog vermenigvuldigd gaan worden door partners?

Ik denk een combinatie van beide, voorzitter. Een combinatie van beide. Het klopt, we kunnen voor deze middelen alleen niet die projecten realiseren; daar hebben we echt wel middelen van anderen bij nodig. Absoluut. En daar zijn we bijvoorbeeld onder andere ook mee in gesprek om gemeentes uit te dagen, maar bijvoorbeeld ook bij het Rijk via zo'n

regiodeal ook van die kant middelen te regelen. Dan helpt het dat je zelf ook al met middelen aankomt.

Dan had ik nog een aantal vragen, voorzitter. Ik zal daar vlot doorheen gaan.

De eerste was de VVD, die verwees naar uitlatingen van mij in de pers over een extra investering vanmorgen. Dat ging over vierhonderd miljoen, tweehonderd gemeente Utrecht, tweehonderd provincie Utrecht. U vroeg: waar vinden we dat terug in deze kadernota? Dat staat onder beslispunt zeven. Daar wordt verwezen naar de MIRT-verkenning. Daar wordt aangegeven dat natuurlijk eerder al 85 miljoen is gereserveerd en dat we nu qua kapitaallasten daar vier miljoen extra voor willen reserveren. Vier miljoen afschrijving in dertigjaar. Dat is ongeveer honderdtwintig miljoen. Honderdtwintig plus vijftientachtig is tweehonderd miljoen. Dat is de rekensom die hieronder ligt. Dat is een aanbod ook- Nogmaals, ook de gemeente Utrecht wil extra middelen reserveren. Dat hebben we ook nodig, en zo staat het natuurlijk ook in de kadernota verwoord, om met het Rijk ook bij het BO MIRT later dit jaar in positie te zijn om tot concretere afspraken te komen. Dus, ja, ook daarvoor geldt: als je met een lege portemonnee aankomt, ben je een minder interessante partner. Wij willen daar zelf ook een bijdrage aan leveren. Dus dat is waarom het en hoe het in de kadernota ook staat opgenomen.

Dan vroeg de PvdA nog over zorgen over de voortgang in de RES'en. Daar hebben we volgens mij gisteren een informatiesessie over gehad. Het statenvoorstel met de tussenbalans komt binnenkort uw kant op en dan komen we mekaar daar zeker nog over te spreken.

50PLUS vroeg om meer uitleglocaties voor woningbouw van meer dan vijftig woningen bij kleine kernen. Ja, die mogelijkheid is er bij regionaal programmeren. Dat moet onderbouwd worden, maar daar zijn voorbeelden van; rekening houdend ook met provinciale belangen en de regionale samenhang.

Netcongestie is een knelpunt. Mevrouw Hoek hoor ik zeggen: dus kunnen we beter stoppen met windplannen. Nou, ik spreek onze netbeheerders tegenwoordig met toch een behoorlijke regelmaat juist vanwege de problematiek met netcongestie. En die zegt precies het tegenovergestelde. Zij zeggen: kom met meer windplannen en maak die alstublieft zo snel mogelijk concreet, juist vanwege die netcongestie, want dan we weten de netbeheerders waar ze aan toe zijn. Dus dat is waar we op inzetten.

Mevrouw **HOEK**: Voorzitter, mag ik dat nog even- Even wat de gedeputeerde nu zei. Draaide hij het nu om, dat ik zei: versnel de windplannen? Of wat zei u nu eigenlijk?

Voorzitter: de heer mr. J.H. Oosters, Commissaris van de Koning.

De **VOORZITTER**: Even kijken. De gedeputeerde heeft de laatste zin kennelijk niet helemaal uitgesproken. Gaat uw gang.

Gedeputeerde **STRIJK**: Nee, wat ik zei, is dat netbeheerders aangeven dat er in de RES'en nogal een disbalans is tussen zon en wind, dat er te weinig windplannen zijn vanuit het oogpunt van efficiënte benutting van het net en dat ook voor hun investeringsplannen het belangrijk is dat wij tijdig in RES-verband helderheid scheppen over waar wij grootschalige opwek concreet willen realiseren. Dus zij vragen ons – en 'ons' bedoel ik dan alle netpartners gezamenlijk – om juist meer in te zetten op wind en sneller concreet te worden met plannen.

Mevrouw **HOEK**: Ja, nog heel kort. Ik heb gezegd 'minder versnellen'. Dat klopt. Ja, nee, dan hebben we het goed. Dan heb ik het op een rijtje. Ja, dank u wel.

De **VOORZITTER**: Waarvan akte. Dank u wel.

Dan zijn we nu bij de heer Van Muilekom. Ik kijk even, want ondertussen probeer ik ook even een voorstel te formuleren. Het is nu 21.00 uur. Aanvankelijk hadden we gezegd: we vergaderen tot ongeveer 21.00 uur om dan een uur de gelegenheid te hebben om een plek op te zoeken om de digitale vergadering te gaan houden en eventueel nog beraad te houden. We kunnen nu dit debat op deze manier afmaken en dan om 21.50 uur stoppen, hetgeen betekent dat u dan de digitale vergadering ingaat vanuit het gebouw hier en dan maken we de vergadering dus vandaag integraal af. Ook een optie is, dat we dan misschien nog even die digitale vergadering wel starten, maar mocht u toch nog even beraad nodig hebben, dan nog even schorsen. Het gaat mij er een beetje om dat wij, voor degenen die de vergadering willen volgen, de besluitvorming, dat we echt wel om 22.00 uur beginnen. Is dat een scenario waar we mee uit de voeten- Anders kunnen we nu ook de vergadering schorsen en dan hervatten we die volgende week woensdag. Nee? Proberen het nu af te maken? Goed.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ik heb één motie. Motie 69 met de mooie titel 'Op de schouders van onze voorouders', door meerdere fracties ook ingediend. Ik ben blij met de grote belangstelling die er is in de Staten voor ons erfgoed en de monumenten. Een belangrijk punt is om even aan te geven hoe ik tegen deze motie aankijk. Ik vind hem eigenlijk, als u het me heel persoonlijk vraagt, een beetje overbodig. Waarom? Dat ga ik u nu zeggen. We hebben een statenbrief gemaakt, waarin we nadrukkelijk op uw verzoek eigenaren hebben benaderd met de grote projecten en wat de komende plannen zijn voor vier jaar. We hebben ook gevraagd: hoe zit dat met de dekking van de kosten; wat gaat het kosten; waar haalt u uw middelen vandaan? Ook, wat betekent dat voor de middelen uit de provincie? Er zit een gat in het geheel van: wat doet het Rijk nu? Maar dat vind ik wel een belangrijke, want daar wil ik u zo goed mogelijk over informeren na de zomer, dat er meer duidelijkheid komt, want in het coalitieakkoord op rijksniveau werd het woord 'erfgoed' niet genoemd, maar men is nu hopelijk een beetje aan het bijtrekken. Verder hebben we natuurlijk de erfgoedparels, maar die zijn voor de grote opgave te weinig. En wat heeft het college gedaan? We hebben een concreet plan met de restauratie van de molens. Er is één miljoen voor nodig met het concrete plan; dat geld wordt gevraagd. Dat is denk ik wel een belangrijke. Het punt is een beetje – en dat wil ik een beetje voorkomen –: wij gaan er niet over wat een eigenaar van een monument of rijksmonument doet. Daar gaat hij zelf over en hij moet ook zelf voor de financiën zorgen. Wij kunnen meedenken hoe hij dat kan doen. Maar wat ik u wel wil toezeggen sowieso, dat is 1, de lobby, die nu plaatsvindt met het Rijk en wat eruit gaat komen en wat voor middelen daarvoor komen, dat wil ik voor de begrotingsbehandeling u kenbaar maken. Het tweede, zijn er nog andere budgetten te raadplegen, ook door eigenaren? Als je zo'n restauratiefonds, en weet ik het allemaal, die nog niet in beeld zijn, ga ik u ook over informeren. Zijn er nog nieuwe projecten die zich aan gaan dienen op de korte termijn waarvoor geld nodig is? Stel dat er in een keer toch een project is die in 2022 of 2023 aan bod gaat komen, dan moeten we daar iets van gaan vinden als provincie of wij er ook een bijdrage aan gaan leveren. Dus dat is ook een update van de elf projecten die er staan om dat te doen. En voor het overdrachtsdocument zullen we een aantal suggesties meegeven: ons lijkt het goed om dit mee te geven in het overdrachtsdocument. Dus het is iets wat volgens mij al vrij ver uitgezocht is. Daarom zeg ik eigenlijk 'overbodig', maar ik ga u wel een update geven van de afspraken en zaken die er ook te doen zijn over een aantal maanden.

Ik ga over op een ander onderwerp, voorzitter, dus ik weet niet of de heer-

De heer **KOCKEN**: Dank voor de warme woorden van de gedeputeerde.
Het gaat de indieners er niet om om extra werk te laten doen of dubbel werk

te laten doen. Dus gebruik het materiaal wat er ligt. Wat we echter nog niet in beeld hebben, is wat de opgave is bij de niet-iconische monumenten. En dan hebben we wel een bedrag in beeld, want dat staat in dat onderzoek wat is toegestuurd, maar hoe zit het daar met bijvoorbeeld de eigendomsverhoudingen en die verschillende categorieën die ook genoemd staan in de motie? Daar wat meer inzicht in krijgen, dat helpt, want dat is toch wel het overgrote deel van het bedrag. Als we elkaar daar kunnen vinden, dan denk ik dat we daar een prima stap mee kunnen zetten. Daarnaast, wat de motie doet, is dat we ten opzichte van dat stevige bedrag dat in de kadernota is genoemd, die 189 miljoen, nou, de bandbreedte tot 244, dat we daarvan ook politiek de uitspraak doen: we moeten wat met die opgave doen, die gaan we ook echt aanpakken met elkaar. En dat helpt deze gedeputeerde.

Nogmaals, het is een opgave van een eigenaar. Dus wij hebben geen eigen restauratieprogramma, waarbij we dat even allemaal in beeld gaan brengen. Het is de eigenaar die aan zet is om iets te willen. Dus ik denk dat dat wel even benadrukt moet worden. Ik zeg al, ik probeer de update te doen zo goed mogelijk binnen de termijn die er is. Ik denk dat er ook heel veel informatie al in die statenbrief is opgenomen.

Mevrouw **DE HAAN**: Ik zoek naar het precieze antwoord van de gedeputeerde, want ik proef dat er goed, dat wil de gedeputeerde op de agenda zetten bij het Rijk. Dat is onlangs gebeurd. Dus als de motie in dat opzicht daar afbreuk aan zou doen, dan zou ik dat graag horen. Dan zouden we nog iets kunnen repareren in de motie. Want tegelijkertijd, hij zou hier in huis en hier op onze GS-tafel moeten landen, maar zeker ook bij het Rijk. Dus dat is een vraag. En ik hoor iets van 'omarmen' en 'overbodig'. Ja, daar zou ik meer duidelijkheid over willen hebben, ten opzichte ook van de vraag die ik net stelde.

Volgens mij helpt dit alleen maar als je er goed belangrijk vindt, dat de monumenten op orde blijven, weet ik veel wat. Dat is een goede steun in de rug, ook voor mij, want als ik alleen maar aan het roepen ben en u zegt 'stop ermee', dat is ook richting het Rijk geen goed signaal. En omarmen, kijk het punt is: ik vind dat het mijn taak is, als er nieuwe informatie is, om u daarover te informeren. Ik heb nu een actuele statenbrief gestuurd. Stel dat er iets aan veranderd of iets toe te voegen is, vind ik het sowieso mijn taak om u daar goed over te informeren. In die zin vind ik het overbodig. Volgens mij heb ik toegezegd wat ik u gewoon kan bieden voor de behandeling van de begroting. En met die informatie kunt u doen wat u wilt met de begrotingsbehandeling.

Ik heb nog één vraag gekregen van mevrouw Lejeune. Zij heeft gezegd op het gebied van woningbouw: ik zal geen motie indienen, maar ik wil wel goed op de hoogte blijven van ontwikkelingen op het gebied van woningbouw en het liefst een soort evaluatie in 2023. Ik moet u heel eerlijk zeggen: op rijksniveau wordt er behoorlijk gesproken over allerlei programma's en ook nieuwe taken en rollen van de provincie. Ik wil eigenlijk sowieso ook in 2023 u informeren over die ontwikkelingen die er zijn, ook bijvoorbeeld nieuwe taken en rollen die wij mogelijk gaan krijgen. Dat kan ook financieel wat betekenen, überhaupt al, in het apparaat. Het punt is wel, dat is het enige haakje: er komt een nieuwe wet, regie op de volkshuisvesting, en die belegt echt ook wettelijk gezien taken bij het Rijk. Dat zal 1 januari 2024 zijn. Dus ik ga u sowieso even die voortgang informeren in 2023, maar ik denk dat we op het moment dat die wet in werking gaat treden, we nog een keer met een slag moeten komen, want dan is het heel concreet wat echt van die provincie wettelijk verwacht gaat worden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Gelet op de tijd zal ik zo staccato mogelijk de tien moties, die ik voorgeschoteld kreeg, doornemen.

Ik begin met motie 67. Dat gaat over samen met gemeenten infrastructurele vernieuwingen prioriteren. Ik kan me enigszins het ongeduld van de heer De Jager voorstellen op dit onderwerp, maar ik zou de motie toch willen ontraden, omdat het doel van deze motie onduidelijk is. Er wordt gevraagd om doelgericht samen te werken, maar de vraag is dan wel: gericht op welk doel precies? En uit de constatering en de overwegingen zouden wij kunnen concluderen dat er meer ingezet moet worden op knooppunten ov en fiets, maar daar vraagt het dictum niet om. Dus we werken veel en doelgericht samen met gemeenten daarover, geen misverstand, en passen daarop ook de prioritering aan op basis daarvan. En ik zeg toe dat we na de zomer een statenbrief geven over de uitvoering hiervan. Die heb ik al zo goed als klaarliggen.

Dan motie 68. Dat gaat over het concretiseren studiefase ov-ontsluiting Rijnenburg. Die is wat ons betreft, voorzitter, ontijdig. Ja, we onderzoeken natuurlijk die ov-verbinding naar Rijnenburg. Dat is onder andere onderdeel van de MIRT-verkenning, maar dat doen wij ook samen met de gemeente Utrecht, omdat de gemeenteraad van Utrecht er ook een motie over heeft aangenomen. Maar qua MIP zitten we nu nog niet in een fase die al concreet genoeg is om daarvoor bedragen op te nemen.

Dan motie 70. Dat is inmiddels, we zouden kunnen zeggen, de traditionele toilettenmotie. Ik vind het best bijzonder, want de bijdrage van de heer Janssen begon vandaag met: GS heeft onvoldoende focus; de VVD doet liever een paar dingen goed en groot, dan veel kleine dingen een beetje. En enkele zinnen later, even later kwam u met de motie over 'kunnen we het nog eens over die toiletten hebben?'. Ik zou deze motie willen ontraden, niet omdat ik het niet belangrijk vind, maar omdat ik naar mijn idee in deze motie heel erg proef dat we een niet passende rol als provincie naar ons toe halen. Er wordt gevraagd om een plan van aanpak met financiële scenario's. Dat suggereert naar mijn idee heel erg dat wij toiletten gaan aanleggen, beheren en onderhouden. Ik wil wel twee dingen toezeggen. Het ene is dat wij op dit moment, of tenminste, dat wij kort na de zomer een periodiek publieksonderzoek starten naar de beleving in de dertig drukstbezochte recreatiegebieden. Daarin nemen we dit onderdeel nadrukkelijk mee. Dus 'wat vindt u van de sanitaire voorzieningen' en dergelijke. Dus daar stellen we dat aan de orde. Dat zal de eerste helft van 2023 klaar zijn. En ik zeg u ook toe dat ik, zodra ik dat onderzoek heb, ook met gemeenten in gesprek ga over: we hebben nu dit onderzoek en dit zijn de resultaten; en kunnen we er met elkaar nog wat mee? Want in PReNT hebben we ook al staan dat we allerlei onderzoeken doen en met name ook een onderzoek doen om de huidige subsidieregeling geschikt te maken voor het stimuleren van kleine leefbaarheidsinitiatieven, waaronder die toiletvoorziening. Dus die toezegging vanuit PReNT en dat onderzoek wat we hebben, die wil ik dan nadrukkelijk met elkaar in verband brengen en daarover met gemeenten in gesprek, zodra we dat onderzoek hebben.

De heer **VAN SCHIE**: Ik zeg maar zo: wie het kleine niet eert, is het grote niet weerd. Maar dank voor de toezegging. De enige vraag die ik daar nog bij heb, want we hadden natuurlijk wel de stille hoop dat we dit zo rond de verkiezingen ook een keer kunnen afronden, dat we ook weten: waar is een volgend college aan toe als het gaat om dit soort voorzieningen in de recreatiegebieden? Dus ik hoorde de heer Schaddelee zeggen, voorzitter, 'rond de zomer'. Als al eerder een richting bekend is, dan worden we ook graag eerder geïnformeerd.

Ja, zodra we dat onderzoek hebben, dan krijgt u dat. Wij blijven daar niet onnodig lang op zitten, maar dat zal- [...] Die kregen we cadeau. Nee, dus dat. Ja.

Dan hebben we motie 76. Dat gaat over beveiligde overgangen. Wat mij betreft is dat een uitvoerbare motie. Dus wat mij betreft 'oordeel Staten'. Daarin worden we opgeroepen om zo snel mogelijk die veiligheid van tramovergangen op te pakken,

passende maatregelen te nemen. We verwachten kort na de zomer een onderzoek te hebben, dus dan weet ik ook wat die passende maatregelen zijn. En ik verwacht nu dat ik genoeg middelen heb, maar hebben daar niet de middelen voor, dan kunnen we daar met de begroting een voorstel voor doen.

Dan hebben we motie 78. Ik ben het natuurlijk volstrekt eens met de kop: Ook basisschoolleerlingen hebben recht op het eerlijke verhaal. Misschien wel juist basisschoolleerlingen. Ik zit daar een klein beetje met een gewetensprobleem, voorzitter, want ik ken een juffrouw vrij goed van die basisschool en ik heb van haar vernomen dat het vraagstuk al besproken is op school. Van hé, we zien dat er een paar panelen weg zijn, is het nu nog wel het langste zonnefietspad ter wereld? Daar maakten de kinderen zich zorgen over. De juffrouw heeft het al uitgelegd. Het leerpunt voor de kinderen is denk ik glashelder. Namelijk, zo werkt innovatie. Innovatie gaat nooit in een keer goed. Dus wat de juffrouw vroeger vertelde over Columbus en Amerika en zo, terwijl hij dacht dat hij in Indië was, ja, zo gaat dat ook nog weleens met fietspaden. De proef loopt nog. Dus ik denk dat in die zin de motie wat te voorbarig is als die zegt van, nou ja, het is een totaal fiasco. En de evaluatie volgt ook nog. Dus ik zou de heer Dercksen uitdagen: op het moment dat we de evaluatie hebben, kom daar dan nog eens mee terug.

Dan hebben we de proef, motie 81. Dat is de proef over gratis ov. Laten we beginnen, voorzitter, richting mevrouw Lejeune met het doen van een toezegging. Namelijk, dat ik, zodra we- leder kwartaal komen we met een evaluatie. De toezegging die ik in de commissie heb gedaan, staat wat mij betreft. Die is dat we na het eerste kwartaal gaan kijken: is de instroom voldoende of heb ik nog meer dan genoeg ruimte? En is dat een moment om die drempel te verhogen. In de motie stelt u eigenlijk het omgekeerde voor en die is voor mij een beetje ingewikkeld, want je kan niet meer na een halfjaar of na een kwartaal zeggen: ho, het loopt nu zo storm, we gaan die drempel van honderdtwintig naar honderd doen. Dat kan je niet maken. En een van de vragen was: hoe werkt dat bijsturen financieel-technisch? Ja, dan hebben we twee smaken: of het loket gaat dicht als het geld op is. Dat is jammer, want dan kan je een soort verdringing op het moment dat je die lat op honderdtwintig procent legt. Of het loket blijft open en we accepteren met elkaar een overschrijding. Ja, nogmaals, mijn toezegging is: laten we na een kwartaal kijken en laten we dan die drempel verhogen, want anders ben ik inderdaad bang voor verdringing. Financieel zit het ook nog zo dat wij nu 1,3 miljoen beschikbaar hebben. Op het moment dat we die grens op honderdtwintig procent leggen en we willen nog steeds ongeveer de helft van de totale doelgroep kunnen bedienen met gratis ov, dan hebben we gewoon het dubbele nodig. En ja, dan wreekt zich toch een beetje dat bij deze motie geen dekking zit. Dus ik zou hem op dit moment willen ontraden, maar ik doe daar wel een toezegging bij, voorzitter.

Dan hebben we motie 82, Ov op volle sterkte van de Verenigde Socialisten. Het is heel sympathiek, maar u weet, als we een zin beginnen met 'hij is heel sympathiek', dan gaan we hem daarna toch ontraden. Dat doet mij in dit geval wel een beetje pijn, want we willen heel graag die groei. Daar ben ik deze week ook keihard voor aan het lobbyen en gelukkig bent u daar medestander in. Maar toch drie redenen waarom ik zeg van ja, ik zou hem willen ontraden. 1, ov op volle sterkte, de ongemakkelijke waarheid is ook nog wel een beetje dat die bussen gewoon nu nog niet vol zitten. We zitten ook nog steeds qua aantallen reizigers op ongeveer twintig, dertig procent onder wat we willen. Dus dan gaan we, ja, toch wat meer lege stoelen rondrijden door de provincie. 2, als wij deze motie financieel vertalen, dan zegt u, twintig miljoen. Ik weet niet zeker of twintig miljoen genoeg is. Maar als we uitgaan van twintig miljoen en we vertalen dat door de opcenten te verhogen, dat betekent dat we veertien procent extra opcenten moeten gaan binnenhalen. Dat is nogal wat. Een derde argument, voorzitter, is: ik vrees ook dat de ov-bedrijven dit niet kunnen waarmaken, omdat we gewoon nu al zien dat ze een enorm tekort hebben aan chauffeurs om de huidige afgeschaalde dienstregeling te rijden.

De heer **BREUR**: Ik hoor de gedeputeerde, maar bij het eerste argument gaat het eigenlijk al fout, want juist de reden dat de reizigers wegblijven, is omdat de dienstregeling niet meer is wat het geweest was. En ik hoor nu de gedeputeerde eigenlijk zeggen: ja, ik wil wel beter mijn best doen op mijn huiswerk, maar eerst moeten mijn cijfers omhoog. Dat is een beetje de omgekeerde volgorde.

Ik snap heel goed de redenering van de heer Breur. Ik denk dat hij voor een deel ook wel opgaat, maar daarom noemde ik ook nog die andere argumenten erbij. Dus ja, je moet de opcenten met veertien procent gaan verhogen. Dat is nogal wat. Maar goed, dat geef ik dan maar aan uw Staten als oordeel. En ik doe qua verwachtingsmanagement daar toch ook wel de vrees bij uitspreken dat ik waarschijnlijk, als ik de vervoersbedrijven bel van 'kunnen jullie hiermee beginnen', dat ze gewoon niet genoeg chauffeurs hebben. En ook daar ben ik intensief over in gesprek met de vervoersbedrijven, want ze hebben gewoon een concessie te rijden met ons. Maar dat is wel even de cliffhanger die ik erbij geef.

Dan heb ik motie 83, voorzitter, en dan ben ik bijna aan het einde. Die zou ik met klem willen ontraden. Dat gaat over het openbaar maken van het rendement van ov-bedrijven. Dat kan gewoon wettelijk niet, want dan gaan we bedrijfsgevoelige gegevens, waar geheimhouding op rust – en dat gaat u later vandaag ook bekrachtigen bij een van de statenvoorstellen – die gaat u dan toch openbaar maken. Dus motie 83 zou ik met klem willen ontraden.

Motie 86, Met het ov. Dat zie ik heel erg als een onderstreping van de lobby die we deze week voeren voor het ov, waar alle 26 gemeenten in de provincie zich achter hebben geschaard, waar veel van uw mobiliteitswoordvoerders zich achter hebben geschaard. Dus ik zou motie 86 willen omarmen.

En tot slot motie 90, gratis ov voor kinderen tot twaalf. Die is ook heel sympathiek, maar ik zou daar even een check op willen doen bij mevrouw Demir. Ik vertaal hem op dit moment zo, dat u in deze motie de oproep doet die aansluit bij de eerdere motie die we hebben gehad, die zei van, joh, ga nou eens met de vervoerders en met het rijk in gesprek over of we extra kortingsacties kunnen doen à la de KlimaTicket in Oostenrijk, Duitsland. En als u met deze motie wil zeggen van, nou ja, als je toch met het Rijk in gesprek gaat over kortingsacties, heb het dan ook alsjeblieft eens over de optie – die ik op zich heel interessant vind – om ook kinderen gratis mee te laten nemen. Als ik hem op die manier mag vertalen, voorzitter, dan kan ik hier wel mee uit de voeten.

De **VOORZITTER**: Ik zie mevrouw Demir knikken. Dat is mooi.

De heer **EGGERMONT**: Ja, excuus. Even terug naar 83. Nee, we willen niet bedrijfsgevoelige informatie openbaar maken; we willen gewoon dat het rendement, zoals het ook de afgelopen twee jaar openbaar was, evengoed openbaar is. Want u geeft zelf aan van dat ze namelijk niet volgens dezelfde manier kunnen werken. Dus als wij afspraken gaan maken over rendement, dan hoort het gewoon een onderdeel te zijn van de discussie die we hebben, hoort het een onderdeel te zijn van in hoeverre het nodig is dat die afschaling nog verder doorgaat. En daarom is het politiek van belang dat dát ding duidelijk is, dat die politieke discussie gevoerd kan worden.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ik snap het politieke punt van de heer Eggermont heel goed en volgens mij kan ik daar twee dingen op zeggen. Het ene wat ik kan zeggen, is dat het volgens mij een publiek geheim is – om maar in termen van geheimhouding te spreken – dat ov-bedrijven op dit moment geen droog brood verdienen in Nederland. Daar klagen ze alom om en dat geldt zeker ook voor de twee Utrechtse concessiehouders. En we hebben de afgelopen periode vrij diep inzicht gekregen, zowel ambtelijk als bestuurlijk,

en dat inzicht heb ik gedeeld in een geheime sessie. Ik weet hoe u daarover denkt. Maar daarin heb ik u toch zoveel mogelijk proberen mee te nemen en hebben de ov-bedrijven ons ook het vertrouwen gegeven en meegenomen door hen heel diep in hun boekhouding te laten kijken. Op basis daarvan ben ik echt tot het oordeel gekomen dat dat inderdaad een zeer schaars belegde boterham is die ze hier verdienen. Maar u vraagt mij in deze motie om het exacte rendement openbaar te maken en dát kan ik niet doen.

De **VOORZITTER**: Ja, helder? Dat was hem? [...]

Dan, dames en heren, resteert nog motie 71. Daar moet ik mijzelf het woord voor geven. Ik kijk even naar de waarnemend voorzitter of hij dat goedvindt, want onder zijn gezag in de zaal wou ik dat toch maar even kort doen. Ja?

Motie 71 betreft de motie van de VVD over de kieswijzer, die mij opdraagt om te kijken of de kieswijzer, waar onze verkiezingscommissie toe besloten heeft, of die te selecteren valt op het element dat alle algoritmes die achter de berekeningssystematiek zitten openbaar gemaakt kunnen worden, zodat we kunnen zien op welke wijze men tot een oordeel komt. Ik ga deze motie niet uitvoeren om de volgende reden, dat dit echt iets is van de verkiezingscommissie zelf. Ook ik heb niet vervulde ambities, want ik ben ook geen voorzitter van die commissie. Dat is te griffier. Dus mijn voorstel zou zijn dat ik de motie aan de griffier geef met het verzoek om die in de verkiezingscommissie de eerstvolgende keer te bespreken. Ik heb overigens wel goed nieuws, denk ik, voor de opstellers van de motie en dat is dat de griffie toch al even navraag heeft gedaan bij de grootste aanbieders: is dat een probleem, als u dat zou willen aanbieden. En tenminste twee van de grote aanbieders zeggen: nee, dat is voor ons geen probleem. Dus er zit perspectief in om tot dat oordeel te komen, maar ik zou het echt wel bij de verkiezingscommissie willen laten, waar ook uw fractie in vertegenwoordigd is.

De heer **DE JAGER**: Voorzitter, ja, fijn om te horen dat er al werk van gemaakt is. Tegelijkertijd, het gaat om de inzet van provinciale middelen. En uw handtekening staat uiteindelijk onder de overeenkomst die aangegaan wordt, ongeacht de vraag of er een commissie is die die selectie doet. Dus ik vind dat u zich daar wat formeel vanaf maakt, om het zo maar even te zeggen. Dus nou, goed, ik denk dat de wens gehoord is. We zullen daar in de verkiezingscommissie wel zeer nauwgezet op toezien, omdat dit ook wel een vrij principieel punt is.

De **VOORZITTER**: Fijn, dank u wel. Dus dan is de afspraak dat ik hem nu overdraag aan de griffier en dat de motie dan niet in stemming wordt gebracht. Is dat verstandig? Ja? Dank u wel.

Motie M71 van het lid Van Schie (VVD) inzake Kies Wijzer maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan hebben we nog gelegenheid voor een eventuele inbreng in derde termijn. Als er nog punten zijn blijven liggen die u verhelderd wil hebben, dan kunnen we die nu nog aan de orde hebben. Dus ik ga even de fracties weer af en dan begin ik bij de heer Janssen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Een boeiend debat geweest vandaag. Wat naar boven kwam, wat ons betreft, in de beantwoording van het college op de moties en amendementen die we hebben ingediend, is dat er toch wel echt een andere denkwijze zit in het college dan bij ons. Wij denken dat die groeisprong niet per se hoeft te betekenen dat het allemaal stapelt op de bestaande begroting, maar dat er ook echt gewoon ruimte zit in de huidige

begroting. Dat hebben wij ook laten zien met onze toekomstbegroting. Dus we hebben laten zien dat het kan.

En dat betekent dus ook dat we, als het gaat over dat amendement van het geld teruggeven, de redenering van het college niet volgen, omdat de redenering van het college is: de lasten gaan stijgen. Dat is eigenlijk dus al de vooraankondiging dat die lasten gaan stijgen. Wij denken dat ook die groeisprong gerealiseerd kan worden zonder die lastenstijging. Daarmee vervalt het argument eigenlijk dat het college geeft om dat amendement te ontraden. Dan weet u dat allen. Neem dat mee als u gaat stemmen, liefst vóór.

Dan was er een ontvankelijke reactie vanuit het college op de motie Keuzes in kaart. Die zullen wij ook conform het verzoek aanpassen. Dus neem dat ook mee, zou ik zeggen tegen de collega's.

Dan hadden wij ook best wel een fundamenteel punt over het amendement, samen met de SGP – was ik vergeten te zeggen – wat we hadden ingediend over de groeisprong samen duiden. Daarvan is nu het laatste besispunt geschrapt. Daarmee heeft het college de ruimte om het gesprek te voeren, zoals ze dat willen voeren. Tegelijkertijd willen we de fundamentele vraag wel terug in de commissies: hoe kijken wij als Staten met elkaar aan tegen die groeisprong. Zo zeg ik het goed, collega? Ja.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A24a van de leden De Man (VVD) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Groeisprong Utrecht 2040 samen duiden.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constateerend dat:

- De Groeisprong Utrecht 2040 inzicht geeft hoe de ambities uit de Omgevingsvisie zich de komende jaren financieel kunnen vertalen;
- De lasten in de begroting tot 2040 met zo'n 35 tot 45% groeien, afhankelijk van de gemaakte keuzes;

Overwegende dat:

- De ambities van de Omgevingsvisie nog geen keuzes zijn;
- De doorrekening in de Groeisprong Utrecht 2040 als start van het gesprek over die keuzes wordt gezien;
- Het college (nog) geen keuzes maakt in de huidige beleidsprogramma's;
- Duiding van de Groeisprong Utrecht 2040 aan de staten is;

Besluit:

Agendapunt 1. De Kadernota 2023-2026 vast te stellen met daarin de opgenomen uitgangspunten en overwegingen die het college hanteert bij het opstellen van de Begroting 2023 en het daarin op te nemen meerjarenperspectief 2024-2026:

Als volgt aan te passen:

1. De Kadernota 2023-2026, met als wijziging paragraaf 1.2 te splitsen en tekstueel als volgt aan te passen, vast te stellen met daarin de opgenomen uitgangspunten en overwegingen die het college hanteert bij het opstellen van de Begroting 2023 en het daarin op te nemen meerjarenperspectief 2024-2026:

P.5 de titel 'Wat kan nu?' als volgt aanpassen: Aanvragen vooruitlopend op de verwerking van de Groeisprong Utrecht 2040?

De tweede zin van deze nieuwe paragraaf aan te passen in: ...'maar we kunnen wel de eerste stappen zetten op weg naar de invulling van de ambities die we eerder vaststelden en autonome ontwikkelingen.'

Beslispunt 5. Kennis te nemen van het rapport Groeisprong Utrecht 2040 en de duiding die GS daaraan geeft in paragraaf 1.2 van de Kadernota 2023-2026;

Als volgt aan te passen:

5. Kennis te nemen van het rapport Groeisprong Utrecht 2040; ~~en de duiding die GS daaraan geeft in paragraaf 1.2 van de Kadernota 2023-2026; en beslispunt:~~

Beslispunt 9. GS opdracht te geven te komen tot een verdere implementatie van de ontwikkeling versterken strategisch vermogen. Onderdeel van deze opdracht is het verder uitwerken van de Groeisprong 2040 en hierbij ook in beeld te brengen welke financieringsmogelijkheden uit Europa aansluiten op onze ambities.

Als volgt aan te passen:

9. GS opdracht te geven te komen tot een verdere implementatie van de ontwikkeling versterken strategisch vermogen. Onderdeel van deze opdracht is het verder uitwerken van de Groeisprong 2040 en hierbij ook in beeld te brengen welke financieringsmogelijkheden uit Europa aansluiten op onze ambities. Waarbij de Groeisprong Utrecht 2040 en de verdere uitwerking daarvan ter duiding wordt voorgelegd aan Provinciale Staten.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **JANSSEN**: Tot slot een laatste slotwoord richting de heer Dercksen, die in de commissie FAC vroeg: hoe bevalt dit experiment nu? En toen heb ik gezegd: het is misschien nog wat vroeg voor het oordeel. Maar na vanavond heb ik dat oordeel wel; misschien wel namens mijn fractie. Maar vooral het feit dat we zo laattijdig met moties overvallen worden, en vooral met als klap op de vuurpijl het amendement vanuit D66, heeft ons echt wel doen inzien dat we er nog lang niet zijn en dat dit misschien wel anders zou moeten. Meneer Dercksen, u had een keertje gelijk.

De **VOORZITTER**: En ja, meneer Janssen, uw tijd is ook echt op, hoor.

De heer **JANSSEN**: Maar 70 en 71 trekken we in.

De **VOORZITTER**: Sorry, 73?

De heer **JANSSEN**: Dus die toilettenmotie, omdat de gedeputeerde het antwoord geeft-

De **VOORZITTER**: 70.

De heer **JANSSEN**: 70. En hij past ook heel goed in de Omgevingsvisie die we hebben vastgesteld. Dus hij wordt goed uitgevoerd.

Motie M70 van het lid Janssen (VVD) inzake Onderzoek Toiletvoorzieningen in natuur- en recreatiegebieden: vraag het de gebruiker maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Mooi. Dank u wel.

De heer **JANSSEN**: En Kies Wijzer, maar dat had ik al-

De **VOORZITTER**: En Kies Wijzer. Ja, zeker. Waarvan akte.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Elteren.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: Ja, zoals net al aangekondigd door mevrouw De Widt komt zij straks met een gezamenlijk statement over de motie Wet voorkeursrecht. En daar wil ik het bij laten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Ja, heel kort, voorzitter. Dank u wel.

Eerst even op de vraag over het experiment. Ik denk dat het goed is om dit in de FAC ook nog een keer wat uitgebreider te bespreken. Ik denk dat, als mijn fractie spreekt, dat we het wel beter vinden, omdat we meer ruimte hebben voor de moties en amendement. Het punt blijft wel een beetje dat als we het weer zo laat allemaal doen, dat een beetje afraffelen blijft.

2, even over de groeisprong waar we het altijd over hebben. Wat ons een beetje opvalt, is dat, we hebben ooit een Omgevingsvisie vastgesteld. Dat is natuurlijk een heel lang proces geweest waar wij heel lang niet bij betrokken zijn geweest, omdat we natuurlijk pas sinds 2009 in de Staten te zitten, maar het wordt wel echt als een heel vast gegeven gepresenteerd en alles wordt daaraan opgehangen, terwijl wij denken dat het toch wel goed is dat er ook echt andere opties zijn. Die hebben we ook aangegeven. Wij vinden ook als fractie dat die opties ook echt gewoon allemaal op tafel zouden moeten liggen. Dus het is nu één scenario wat er ligt; er zouden er gewoon meer moeten liggen. Misschien zijn er mensen die zeggen, we mogen nog harder groeien; misschien zijn er partijen die zeggen, zoals wij zeggen, wij zien een hele andere toekomst voor deze provincie. De gedeputeerde heeft gezegd: wij omarmen de motie niet, maar het is aan oordeel Staten. De motie, ik ben even het nummer kwijt, maar over het krimpscenario. Dus ik zou nogmaals de oproep willen doen, niet zozeer- Ik weet zeker, sommige partijen staan er nog niet achter. Maar wel de oproep: laten we zoveel mogelijk scenario's naast elkaar leggen, zodat we in september naar aanleiding van het amendement van de VVD en de SGP – wat wij zullen steunen – dat we op meer terreinen ook meer opties hebben om daarnaar te kijken daar en daar een oordeel over te vormen. Dank u wel.

Mevrouw **RIKKOERT**: Ik dacht, ik ga het toch maar vragen. Ik had even toch een korte vraag, want als het gaat om die Omgevingsvisie hebben we toch juist deze afgelopen vier jaar heel intensief dat traject met elkaar doorlopen en vastgesteld? Dus ik zou niet weten waarom we dat proces dan opnieuw zouden moeten doen. Of wat wilt u dan specifiek bespreken?

Het proces van de Omgevingsvisie, die gaan we natuurlijk niet overdoen. Wij zouden graag willen dat het scenario wordt toegevoegd. Het is nu één scenario wat we bespreken. We zouden gewoon meerdere naast elkaar willen leggen. Het hoeft niet zo in detail als de groeisprong, maar je kan ze wel naast elkaar leggen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Wij hebben een kleine aanvulling op de buurtbatterijmotie. Die is al rondgestuurd, dus iedereen kan het zelf lezen. Maar daar komen de woorden bij, het eerste punt van het dictum: 'waar dit effectief is voor de ontlasting van het elektriciteitsnet'.

De **VOORZITTER**: Dat wordt in de definitieve motie toegevoegd. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M77a van de leden Westerlaken (CDA) en De Boer-Leijnsma (PvdA) inzake Buurtbatterij.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Overwegende dat:

- Het belangrijk is te voorkomen dat de energietransitie vertraagt door overbelasting van het elektriciteitsnet;
- Iedereen zich inzet voor effectief gebruik en behoud van opgewekte energie;
- Buurten en burgers steeds meer behoefte krijgen om stroom die opgewekt is door zonnepanelen lokaal op te slaan en later weer te verdelen;
- Een buurtbatterij de druk op het elektriciteitsnet kan verminderen;
- Er steeds meer innovaties met betrekking tot energieopslag/batterijen plaatsvinden waardoor deze technologie interessanter wordt om toe te passen;
- De buurtbatterij kan worden ingezet door samenwerkende particulieren/VvE's, woningbouwcorporaties, bedrijven en andere organisaties;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:

- De ontwikkeling en inzet van de buurtbatterij te stimuleren en actief te promoten bij de genoemde doelgroepen waar dit effectief is voor het elektriciteitsnet;
- Het gebruik van de buurtbatterij indien dit nodig is voor een rendabele businesscase financieel te ondersteunen;
- De middelen hiervoor binnen het budget aan te wenden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, ik had niet veel moties, maar de motie die ik had, was twee A4'tjes lang. Dus daar had ik best mijn best op gedaan. En de gedeputeerde zegt: ja, de juf heeft al gezegd dat er twee panelen kapot waren, dus het hoeft niet. Nou, mijn argumentatie was iets breder, heeft u misschien gezien. Vandaar dat ik hem uiteraard nog steeds aanbeveel aan iedereen en niet in de laatste plaats aan de gedeputeerde zelf. Dus daarop dan nog even mijn reactie. Mijn argumentatie was wel een stuk breder dan dat er twee panelen kapot waren. Het hele systeem, zelfs als je er een beetje in gaat verdiepen, zijn er intussen mensen die eerder thuishoren bij GroenLinks, aan de overkant, die zich intussen ook gekeerd hebben tegen zonnepanelen op fietspaden. Het is een heel eenvoudige rekensom die iedereen kan maken. Dus dat zou fijn zijn als die kinderen dat ook gewoon te horen krijgen, in plaats van al dat gejuich.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Voorzitter, wij hadden nog een punt openstaan met betrekking tot het voorkeursrecht. Daar geef ik mevrouw De Widt graag het woord voor.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Widt.

Mevrouw **DE WIDT**: Het is jammer dat mevrouw Sterk er nu even niet is, maar ik ga toch maar even zeggen wat ik wil zeggen.

Motie 73, voorkeursrecht grondverwerving. De provincie heeft al jaren een natuuropgave. Met de invulling van die opgave gaat het niet goed, dat hebben we nu een aantal jaren achter elkaar gezien. De instrumenten die ervoor bedacht zijn, helpen niet genoeg vooruit. Ik heb al bij herhaling gepleit voor een actiever grondbeleid en het oprichten van een groundbank. Bij zo'n actief grondbeleid van een overheid is het kunnen toepassen van een voorkeursrecht een gebruikelijk instrument. Voor alle duidelijkheid, het gaat niet om onteigening en het gaat al helemaal niet om ontginning, zoals ik mevrouw Hoek heb horen zeggen. Een voorkeursrecht kan op percelen worden gelegd, zodat op het moment dat die op de markt komen, de overheid met dat recht in een positie komt om te handelen. En dat is voor tot stand brengen van die natuurgebieden nu net de bedoeling. Dan is het eigenlijk juist bijzonder transparant om hier duidelijkheid over te geven. Het is geen bedreiging. Het geeft juist houvast over de bedoelingen van de overheid. Waar het ons, de indieners van de motie, om gaat, is dat we bij het vernieuwde provinciale grondbeleid – dat we later dit jaar voorgelegd zullen krijgen – meteen een voorstel voor de toepassing van dit instrument hebben en dat we er dan niet opnieuw om hoeven te vragen en nog meer tijd verliezen. Als de gedeputeerde in deze trant een volkomen duidelijke toezegging kan doen, dan kan de motie van tafel. Ik dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw Sterk is met reden even afwezig. Maar ik kijk even, de heer Strijk wil die vraag gaan beantwoorden, denk ik. Hij zit goed in het dossier.

De heer **DINKLO**: Toch, ja, omdat het nu nog nadrukkelijk nog een keer wordt gevraagd, nog een vraag aan hoe dit dwingende beleid van de overheid – vraag aan mevrouw De Widt – overeenkomst met de liberale grondbeginselen van haar partij.

De **VOORZITTER**: Heel kort, hoor, want dit is niet echt een derde termijnvraag, lijkt mij. Maar goed, gaat uw gang.

Mevrouw **DE WIDT**: Nee, het is ook helemaal geen dwingend beleid. We voeren dan een natuurbeluid uit door daar transparant over te zijn waar we dat zouden willen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Slechts een verhelderende vraag, in dit geval aan de VVD, de heer Janssen. Hij gaf net aan dat hij motie 72 conform zou aanpassen. De heer Strijk gaf aan dat hij op zich geen moeite had met bullet twee en drie van motie 72. Betekent dat dat bullet één er dan uit gaat? Misschien dat hij daar nog even op kan antwoorden.

De heer **JANSSEN**: Het is gewoon heel simpel. Die hebben we gewoon integraal geschrappt. Op zich hebben we nog wel enig vertrouwen dat het college dat gewoon goed uitvoert. Dat gaat dan denk ik wel goed.

De **VOORZITTER**: Helder, ja. [...] Moet ik even?
Ik schors de vergadering voor enig moment. Ik ben zo terug.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

De **VOORZITTER**: Excuus. Ik zal zo aan het eind van onze beraadslaging even uitleggen waarom er af en toe een beroep op de GS-leden wordt gedaan.

Ik hervat de beraadslagingen, volgens mij, bij de heer Van der Steeg, dacht ik. Ja. [...] Geen derde termijn. Dank u wel.

Partij van de Arbeid, mevrouw Lejeune, nog behoefte aan derde termijn?

Mevrouw **LEJEUNE**: Nee, omwille van het tijdstip.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Ik dank de gedeputeerden voor hun antwoorden, hun reacties op onze moties en amendementen. Ik ben het er niet helemaal mee eens. Ten aanzien van de aanpassing van de groeiambities, zei de gedeputeerde: ja, we willen graag de leerkrachten en de verpleegkundigen huisvesten. Ja, dat willen wij ook. Dus het gaat ons, nogmaals, niet om dat wij niet willen dat er mensen gehuisvest worden; het gaat ons om de realiteit dat het misschien niet gaat kunnen gezien de brandstofprijzen, gezien de grondstofprijzen, gezien de moeite met het aantrekken van technisch personeel. Dus dat het eigenlijk niet zozeer gaat om het aanpassen van de wens, maar dat we er gewoon rekening mee moeten houden, gezien de realiteit, dat de wens niet haalbaar is. Dus dat wat betreft de groeisprong.

En wat betreft het ov op volle sterkte. Ik ben blij dat gedeputeerde Schaddelee het eigenlijk wel met ons eens is. Nu moeten we van dat 'eigenlijk' eigenlijk 'helemaal' maken. Ja, de opcenten is gewoon een politieke keuze en ik weet dat het geld kost. Ik heb sinds kort ook een auto. Dus ik heb er een beetje inzicht in. Wat mij betreft, als autobezitter, is het gewoon waard: goed ov is gewoon heel belangrijk.

Daar wou ik het bij laten.

De **VOORZITTER**: Dan kom ik bij de ChristenUnie, mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Geen woordvoering.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, ik wil het college bedanken voor alle beantwoordingen: de voorgaande ronde, de eerste termijn en nu. Onze moties blijven gehandhaafd staan. Hoewel het soms ingewikkeld kan zijn, is het wel goed om niet het systeem leidend te laten zijn, maar je ambities te laten leiden. Waarvoor dank. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Helemaal niets, voorzitter. En ik wil inderdaad het college bedanken toch voor het geduld ook wat ze af en toe- En ook u richting mij, dat ik soms ergens doorheen ging. Ja, nee, dat wil ik ook wel even zeggen.

De **VOORZITTER**: Fijn. Dank u wel.

Mevrouw **HOEK**: Maar verder geen opmerkingen.

De **VOORZITTER**: Fractie van DENK, mevrouw Demir, geen behoefte meer? Kijk ik heel even naar het college. Meneer Strijk moet in ieder geval een belangrijke nog even beantwoorden rond-

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ik heb er dan drie waar ik graag nog even kort op in ga. Het aangepaste amendement nummer 24 van de VVD. U heeft die slotzin bij besluitregel negen aangepast. Dank daarvoor. Zoals het nu staat omschreven, kan het college zich hier goed in vinden en voelen we ook de ruimte om wel de gesprekken met het Rijk te kunnen voeren. Dus zoals het aangepaste amendement voorligt, kunnen wij dat aan het oordeel van de Staten laten.

Motie 72. Daarvan begreep ik dat de VVD de eerste bullet uit het dictum, dus dat wat ze Gedeputeerde Staten opdragen, dan wordt verwijderd en zullen de twee daarna blijven staan. En dan – dat heb ik ook al eerder gezegd – kunnen wij ook aan die motie goed uitvoering geven. Dat gaan we dan ook doen. Dus zouden we het ook aan het oordeel van de Staten kunnen laten.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M72a van het lid Van Schie (VVD) inzake Keuzes in kaart.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 29 juni 2022, ter behandeling van het Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14).

Constaterende dat:

- In het kader van de groeisprong 2040 veel rekenwerk is verricht en er een rekenmodel is gepresenteerd.

Overwegende dat:

- In het rekenmodel de huidige begroting en lasten als uitgangspunt worden genomen, met uitzondering van een mogelijke lastenverzwaring.

Voorts overwegende dat:

- Ook in het huidige beleid van de provincie keuzes gemaakt kunnen worden die bijdragen aan de opgave Groeisprong 2040;
- Bestaand beleid ook een keer gestopt kan worden bijvoorbeeld omdat het niet meer bijdraagt aan actuele provinciale doelstellingen;
- Het stoppen van activiteiten financiële dekking kan opleveren voor provinciale opgaven die actueler en relevanter zijn.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- Mogelijke keuze en afwegingsruimte in de budgetten in kaart te brengen;
- De uitkomsten van dit onderzoek voor 1 maart 2023 aan Provinciale Staten aan te bieden.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Gedeputeerde **STRIJK**: Namens mijn collega Sterk over motie 73. Het college komt al met een voorstel in die richting, dat waren we al van plan, na de zomer, voor het oprichten van een groundbank. Dat vraagt ook over het gaan voeren van actief grondbeleid. Dat is in afwijking van het eerdere grondbeleid dat we hebben vastgesteld. Wij kunnen in dat voorstel wat we in uw richting doen, dit, wat u in de motie heeft opgeroepen, goed meenemen en onderzoeken. Dus daar komen we dan bij u op terug. Dat zal wel gelijktijdig oplopen met de begroting. Dus het zal niet verwerkt zijn in de begroting, want wij verwachten dat dit stuk rond diezelfde tijd naar u toe komt. Dus in oktober, november zullen we daar dan richten op besluitvorming. Dus die planning is misschien net iets anders dan u daar riep, maar we gaan het zeker meenemen op dit punt, een herijking van ons grondbeleid.

De **VOORZITTER**: Ja, voldoende mevrouw De Widt? En dan wordt de motie ingetrokken, begrijp ik. Ja, dank u wel.

Motie M73 van de leden Van Elteren (GroenLinks), De Widt (D66) en Krijgsman (PvdA) inzake Voorkeursrecht maakt geen deel meer uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Toch even een verduidelijking op moties 74 en 84, want ik hoorde net de interpretatie dat ik gezegd zou hebben: oordeel Staten. Dat is niet zo. We ontraden de moties. Maar uiteraard, als u anders besluit, dan zullen we dat uitvoeren. Dat was het portee van mijn betoog voor deze twee moties. Nogmaals, in de Omgevingsvisie staat al een bandbreedte. Dus in die zin is daar al in voorzien, zou je kunnen zeggen.

De **VOORZITTER**: Fijn, dank u wel. En voor de andere geen aanleiding meer om te reageren.

Dames en heren, dan zijn we aan het eind gekomen van onze beraadslagingen, ook over de kadernota. Ik wil u hartelijk dankzeggen voor uw bereidheid om ook mee te werken aan het soms hoge tempo, maar ik denk toch dat we alles met elkaar hebben kunnen wisselen, wat we wilden wisselen.

De reden dat mevrouw Sterk en de provinciesecretaris en ik af en toe de zaal uitgelopen zijn, heeft te maken met de onrust die nog steeds buiten is rond de boerenprotesten. Dus daar worden wij steeds over geïnformeerd. Maar er is verder geen aanleiding om daar nu verder iets over te zeggen in de Utrechtse situatie. Maar dan weet u dat dat de reden was.

22. Sluiting

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan ga ik deze vergadering sluiten, niet nadat ik u dank heb gezegd, maar vooral ook de mensen van de griffie dankgezegd heb, de mensen van de catering, van de organisatie die een fantastische verzorging voor ons vandaag hebben geleverd. Ik nodig u van harte uit om om 22.00 uur in te schakelen voor onze digitale stemmingsvergadering. Ook dan zal ik u, maar dat doe ik nu ook al, een heel fijn en goed reces toewensen. Dank u wel, de vergadering is gesloten.

De **VOORZITTER** sluit de vergadering om 21.43 uur.

Jaar 2022
Vergaderdatum 29 juni
2022

Provinciale Staten van Utrecht
Concept notulen

Sluiting

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van [datum].

De voorzitter,

De griffier,

CONCEPT

203

Toezeggingen

17.

Interpellatiedebat Stikstofbeleid, aangevraagd door PVV en JA21

Gedeputeerde **STERK** zegt toe de mogelijkheden voor de transitie naar het verbouwen van gewassen voor biobased bouwen uit te werken als onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak en met boeren in gesprek te gaan over de mogelijkheden van het verbouwen van gewassen voor biobased bouwen.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe om in de gebiedsprocessen zorgvuldig te kijken naar de koplopers in de kringlooplandbouw, zoals biologische en natuurinclusieve kringloopboeren, en in de gesprekken de waardering uit te spreken en te zoeken naar een vorm van honorering voor de voortrekkersrol die zij hebben genomen om hun bedrijf voort te zetten binnen de gebiedsgerichte aanpak.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe de Staten schriftelijk te informeren of er bodemonderzoek met herkomsttyperingen is uitgevoerd en zo ja, wat de resultaten van dit onderzoek zijn.

18.

Initiatiefvoorstel Provinciaal onderzoek investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie (PS2022MM32)

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe de onderzoeksvraag en de deelvragen voor kennisgeving met Provinciale Staten te delen.

19.

Statenvoorstel Netwerkperspectief provinciale wegen 2040 (PS2022MM12)

Gedeputeerde **SCHADDELEE** zegt toe na het zomerreces 2022 in gesprek te gaan met de werkgroep Leefbaar en Veilig Werkhoven over de N229.

Gedeputeerde **SCHADDELEE** zegt toe dat de uitvoering van dit netwerkperspectief niet ten koste zal gaan van de ov-reiziger.

19.

Statenvoorstel Kadernota 2023-2026 (PS2022PS14)

Gedeputeerde **STRIJK** zegt toe bij het statenvoorstel voor de Begroting 2023 een besluittekst op te nemen waarin expliciet de doelomschrijving ten aanzien van de nog te vormen ov-reserve wordt opgenomen.

Gedeputeerde **STRIJK** zegt toe in de begroting ten aanzien van de dan voor te stellen reserve van vijftig miljoen voor de tijdelijke ov-concessie tot eind 2025, naast een onttrekkingsschema voor de komende drie jaar, expliciet een onderscheid te maken tussen structurele en (meerjarig) incidentele baten en lasten.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe in het BAC te bespreken hoe de bestrijding van de invasieve exoten, waaronder de Amerikaanse rivierkreeft, vormgegeven kan worden,

waarbij het Rijk – omdat dit onderdeel is van haar takenpakket – de financiering op zich neemt.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe vanuit de Voedselagenda met de korte keteninitiatieven de mogelijk van samenwerking met de voedselbanken inbrengen.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe dat de voedselbanken voor de versteende ruimte – de tegels vergroenen – gebruik kunnen maken van de provinciale regeling Klimaatbestendige, groene en gezonde steden.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM** zegt toe in het kader van de provinciale restauratieopgaven: de resultaten van de lobby met het Rijk en welke middelen daaruit beschikbaar komen worden voorafgaand aan de begrotingsbehandeling met de Staten gedeeld; de Staten worden geïnformeerd over welke andere budgetten er beschikbaar zijn voor eigenaren; de Staten krijgen een update over de lopende elf projecten en eventueel aanvullend projecten die nog in 2022 of in 2023 aan bod komen en waarvoor financiële middelen nodig zijn; in het overdrachtsdocument voor de nieuwe coalitie worden een aantal suggesties meegegeven.

Gedeputeerde **SCHADDELEE** zegt toe de Staten na de zomer middels een statenbrief te informeren over de stand van zaken omtrent de samenwerking met gemeenten op en de prioritering van infrastructurele vernieuwingen, met name gericht op de knooppunten openbaar vervoer en de fiets.

Gedeputeerde **SCHADDELEE** zegt toe kort na de zomer een periodiek publiekonderzoek te starten naar de beleving van bezoekers over de dertig drukstbezochte recreatiegebieden, waarin nadrukkelijk de sanitaire voorzieningen ook onderdeel uitmaken. De gedeputeerde zal met de gemeenten in gesprek gaan over de onderzoeksresultaten en hier een plan van aanpak op formuleren. Hierin zal ook wat bepaald is in de PReNT worden meegenomen.

Gedeputeerde **SCHADDELEE** zegt toe dat er ieder kwartaal een evaluatie van de pilot gratis ov voor ouderen zal plaatsvinden. Op basis van die evaluatie zal worden gekeken of de instroom voldoende is of dat er mogelijkheden zijn om de regeling te verruimen c.q. de drempel te verhogen van 100% naar 120% van het bijstandsniveau.

Index

Amendement A18 van het lid De Jager (VVD) inzake dertig kilometer per uur op een parallelweg, mits daar aanleiding voor bestaat.....	72
Amendement A19 van het lid De Jager (VVD) inzake Correctie strekking afwegingskader provinciale wegen	73
Amendement A20 van de leden Breur (SP) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Afwijken van afwegingskader maximumsnelheid bij lokale wens	83
Amendement A22 van het lid Janssen (VVD) inzake Langetermijnbegroting.....	125
Amendement A23 van het lid Janssen (VVD) inzake I Want My Money Back	126
Amendement A24 van de leden De Man (VVD) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Groeisprong Utrecht 2040 samen duiden	119
Amendement A24a van de leden De Man (VVD) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Groeisprong Utrecht 2040 samen duiden.....	195
Amendement A25 van de leden De Droog (D66), Eggermont (Socialisten Utrecht), Breur (SP), Groen (GroenLinks), Lejeune (PvdA) en Demir (DENK) inzake Bezinnen op belasting.....	140
Amendement A26 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Dinklo (JA21) inzake Geen budget zonder plan	160
Amendement A27 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Dinklo (JA21) inzake Geen geld voor bos zonder plan.....	159
Motie M50 van de leden Dercksen (PVV) en Fiscalini (JA21) inzake Stop het stikstofbeleid	9
Motie M51 van de leden Fiscalini (JA21) en Dercksen (PVV) inzake "Zorgvuldig stikstofbeleid"	11
Motie M52 van de leden Van Elteren (GroenLinks), De Widt (D66) en Krijgsman (PvdA) inzake Help Boeren, Help de transities.....	16
Motie M52a van de leden Van Elteren (GroenLinks), De Widt (D66) en Krijgsman (PvdA) inzake Help Boeren, Help de transities.....	49
Motie M53 van de leden De Widt (D66), Van Elteren (GroenLinks), Krijgsman (PvdA), De Harder (ChristenUnie) en Westerlaken (CDA) inzake Perspectief voor koplopers	27
Motie M54 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Fiscalini (JA21) inzake PAS-melders legaliseren in gebiedsgerichte aanpak.....	35
Motie M54a van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Fiscalini (JA21) De Harder (ChristenUnie) en Westerlaken (CDA) inzake PAS-melders legaliseren in gebiedsgerichte aanpak.....	52
Motie M55 van de leden Krijgsman (PvdA), De Haan (ChristenUnie), Van den Dikkenberg (SGP), Van Elteren (GroenLinks), De Widt (D66), Westerlaken (CDA) en Van Gilse (VVD) inzake Maak plattelandscoaches permanent.....	147
Motie M56 van de leden Westerlaken (CDA), De Harder (ChristenUnie) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake NNN-gebieden	21
Motie M56a van de leden Westerlaken (CDA), De Harder (ChristenUnie) Van den Dikkenberg (SGP), Van Gilse (VVD) en Fiscalini (JA21) inzake NNN-gebieden	46
Motie M57 van de leden Westerlaken (CDA), De Harder (ChristenUnie) en Van Gilse (VVD) inzake Samen verder werken	20
Motie M58a van de leden Westerlaken (CDA), De Harder (ChristenUnie) en Van den Dikkenberg (SGP) inzake Doorzetten stikstofaanpak provincie Utrecht met draagvlak 22	
Motie M59 van het lid Oude Wesselink inzake Veilig en groen op de Bunschoterstraat ...	70
Motie M60 van het lid Bikker (CDA) inzake Knelpunten op fietsroutes middelbare scholieren.....	76

Motie M61 van de leden Overkleef (D66) en Koerts (ChristenUnie) inzake Op zoek naar de juiste snelheid voor de Bunschoterstraat.....	78
Motie M62 van de leden Dercksen (PVV) en De Jager (VVD) inzake Wijziging maximumsnelheid op provinciale N-wegen eerst voorleggen aan de gemeenteraden..	81
Motie M63 van de leden Dercksen (PVV) en De Jager (VVD) inzake Tachtig kilometer op de N199 in Bunschoten en Amersfoort.....	82
Motie M64 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en De Jager (VVD) inzake Wegen door dorpen.....	85
Motie M65 van het lid Van den Dikkenberg (SGP) inzake Knelpunten op provinciale wegen type 1.....	86
Motie M66 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Overkleef (D66) inzake Toekomstvisie N225.....	86
Motie M67 van de leden De Jager (VVD) inzake Samen met gemeenten infrastructurele vernieuwing prioriteren.....	120
Motie M68 van het lid De Jager (VVD) inzake Starten met het concretiseren van de studiefase naar ov-ontsluiting.....	121
Motie M69 van de leden Kocken (VVD), De Haan (ChristenUnie), Kamp (D66), Dinklo (JA21), Van den Dikkenberg (SGP), Hoek (50PLUS), Van der Steeg (Partij voor de Dieren) en Welschen (CDA) inzake Op de schouders van onze voorouders.....	122
Motie M70 van het lid Janssen (VVD) inzake Onderzoek Toiletvoorzieningen in natuur- en recreatiegebieden vraag het de gebruiker.....	123
Motie M71 van het lid Van Schie (VVD) inzake Kies Wijzer.....	124
Motie M72 van het lid Van Schie (VVD) inzake Keuzes in kaart.....	126
Motie M72a van het lid Van Schie (VVD) inzake Keuzes in kaart.....	201
Motie M73 van de leden Van Elteren (GroenLinks), De Widt (D66) en Krijgsman (PvdA) inzake Voorkeursrecht.....	128
Motie M74 van het lid Dinklo (JA21) inzake Krimp als uitgangspunt van groeisprong.....	131
Motie M75 van de leden Dinklo (JA21), De Haan (ChristenUnie), Van den Dikkenberg (SGP) en Krijgsman (PvdA) inzake Rivierkreeft.....	133
Motie M76 van de leden Westerlaken (CDA), Berlin (JA21) en Van der Steeg (Partij voor de Dieren) inzake Beveiligde overgangen trams Nieuwegein.....	137
Motie M77 van de leden Westerlaken (CDA) en De Boer-Leijnsma (PvdA) inzake Buurtbatterij.....	136
Motie M77a van de leden Westerlaken (CDA) en De Boer-Leijnsma (PvdA) inzake Buurtbatterij.....	198
Motie M78 van het lid Dercksen (PVV) inzake Ook basisschoolleerlingen hebben recht op het eerlijke verhaal.....	138
Motie M79 van de leden De Droog (D66), Van der Steeg (Partij voor de Dieren) en Bart (GroenLinks) inzake Code Rood voor klimaat, uitwerken op maat.....	144
Motie M80 van het lid Van der Steeg (Partij voor de Dieren) inzake Stop levend koken van dieren.....	146
Motie M81 van leden Mulder (PvdA), Hoek (50PLUS) en Demir (DENK) inzake Pilot gratis ov voor ouderen met smalle beurs op 120% bijstandsniveau vanaf de start.....	149
Motie M82 van de leden Breur (SP) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Ov op volle sterkte.....	152
Motie M83 van de leden Eggermont (Socialiste Utrecht) en Breur (SP) Rendement ov-bedrijven openbaar.....	153
Motie M84 van de leden Breur (SP), Keller (Partij voor de Dieren) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Scenario met minder groei of langzamere groei.....	153
Motie M85 van de leden Koerts (ChristenUnie), Demir (DENK), Keller (Partij voor de Dieren) en Dercksen (PVV) inzake Beëindigen vriendschapsrelatie Guangdong.....	155

Jaar 2022
Vergaderdatum 29 juni
2022

Provinciale Staten van Utrecht
Concept notulen

Index

Motie M86 van de leden Koerts (ChristenUnie), Overkleef (D66), Oude Wesselink (GroenLinks), Van der Steeg (Partij voor de Dieren) en Mulder (PvdA) inzake Met het ov	156
Motie M87 van de leden De Haan (ChristenUnie), Van der Steeg (Partij voor de Dieren) en De Jong (GroenLinks) inzake Ruimtelijke doorrekening	156
Motie M88 van het lid Van den Dikkenberg (SGP) inzake knelpunten oplossen voor biodiversiteit	160
Motie M89 van de leden Van den Dikkenberg (SGP), Lejeune (PvdA) en Demir (DENK) inzake Utrecht steunt voedselbanken	161
Motie M90 van de leden Demir (DENK) en Koerts (ChristenUnie) inzake Gratis ov voor kinderen tot twaalf jaar	166
PS2022BEM38 Statenvoorstel Wijziging gemeenschappelijke regeling Plassenschap e.o.	7
PS2022MM12 Statenvoorstel Netwerkperspectief Provinciale wegen 2040	68
PS2022MM32 Initiatiefvoorstel Provinciaal onderzoek investeringsmogelijkheden versnelling Energietransitie.....	57
PS2022PS13 Statenvoorstel Jaarstukken 2021	103
PS2022PS14 Statenvoorstel Kadernota 2023-2026	118

CONCEPT

208